21
1

Philatelica

Philatelica 2021/1

Tartalom:

Czirók Dénes FRPSL:	A díszített levelek (Zierbriefe) Magyarországon	1
Dr. Nagy Ferenc:	A világhírű magyar infláció adópengős korszakának 75. évfordulójára	16
In memoriam dr. Somogyi Tamás		45

Szerkesztés: Szücs Károly, Mafitt titkár
Fordítás: Kőhalmi Csaba, a Mafitt és a Society for Hungarian Philately (SHP) tagja

Tanácsadás és lektorálás:
Mervyn Benford, a Mafitt és a Hungarian Philatelic Society in Great Britain (HPSGB) tagja
Dr. Lővei György, a Gervay alapítvány elnöke

A DÍSZÍTETT LEVELEK (ZIERBRIEFE) MAGYARORSZÁGON

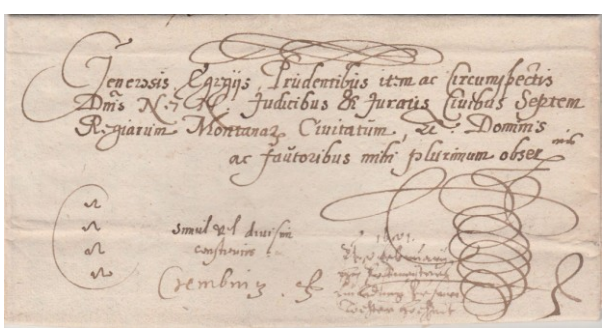

CZIRÓK DÉNES FRPSL (ZALAEGERSZEG)

Jelen írásomat Karácsony tájékán kezdem el írni, amikor az ember különben is érzékenyebb a szépre, a jóra és ez a szépség és jóság átsugárzik a kedvelt hobbinkra, a filatéliára is. Ez adta a végső lökést ahhoz, hogy összefoglaljam a díszített levelek történetét Magyarországon a kezdetektől 1900-ig.

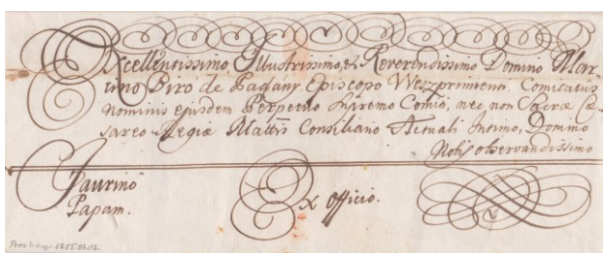
1. AZ ELŐZMÉNYEK

Több száz évvel ezelőtt az írás csak meghatározott emberek privilégiuma volt, emiatt vigyáztak is annak művelésére, külön iskolákban tanulták hosszú éveken keresztül az írás művészetét, aminek meg is lett az eredménye. Egy-egy ilyen levél egy csodálatos remekmű, sajátos kézműves termék, amely viseli az adott kor jellegzetességeit is.

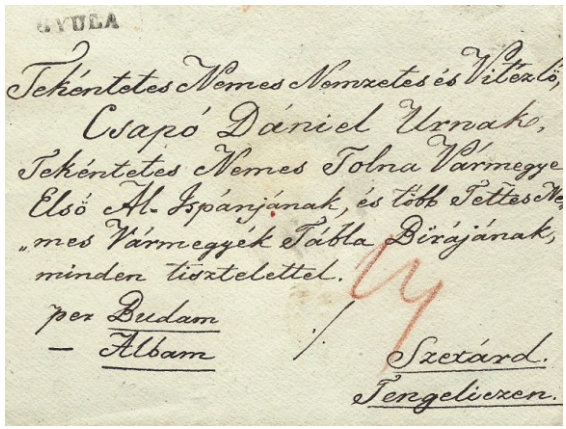
1.ábra: Hivatalos levél Bajmóczról Körmöczbányára 1621-ből (négyszeres „Cito" felirattal)

A fenti ábrán bemutatott levél 1621-ben íródott és látszik az íráson, hogy annak minden betűjét nagy gondossággal írták le.
Természetesen ezek az írnokok – akár a kormányzati területen, akár az egyházi területen dolgoztak – működésük során kialakítottak egy sajátos stílust is, amely jellemző arra az évszázadra, illetve hatalmi ágra. Ilyen tipikus iskola volt Mária Terézia korában a pozsonyi kancellária, amelynek stílusa már messziről is felismerhető cirkalmas díszítőelemeiről.

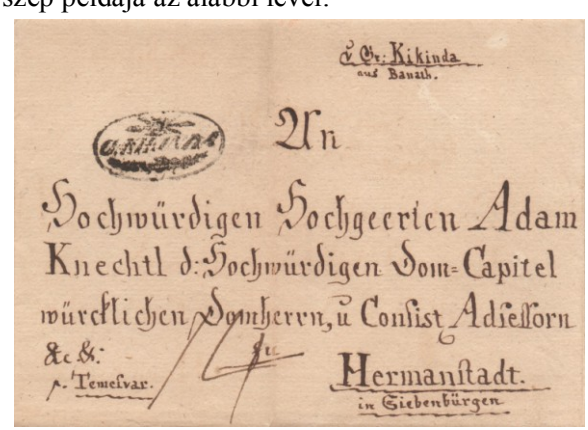
2. ábra: Hivatalos levél 1755-ből Pozsonyból Veszprémbe Padányi Bíró Márton püspöknek, aki püspöksége alatt számtalan szép templomot építtetett (így többek között Zalaegerszegen is).

Ez a hivatalos szépírási stílus aztán a magánleveleknél is meghonosodott és ma már számtalan olyan levéllel találkozunk az 1800-as évek első feléből, amelyek ugyan úgy egy-egy kis remekművek.

GYULA
Tekéntetes Nemes Nemzetes és Vitézlő,
Csapó Dániel Urnak,
Tekéntetes Nemes Tolna Vármegye
Első Al-Ispánjának, és több Tettes N
„mes Vármegyek Tábla Bírájának,
minden tiszteletttel.
per Budam
— Albam
Szekszárd.
Tengeliczen.

3.ábra: Magánlevél 1828-ból Gyuláról a Szekszárd melletti Tengeliczre, Csapó Dánielnek, a reformkor egyik híres vidéki képviselőjének

A török hódoltság megszűnése után nagyszámú sváb települt főleg Magyarország déli vidékeire (arra a részre, ahol a török uralom a legnagyobb károkat okozta) és magukkal hozták sajátságos kalligrafikus német íráskultúrájukat is. Ennek egy szép példája az alábbi levél:

N. Gr. Kikinda
Banath.
An
Hochwürdigen Hochgeerten Adam
Knechtl d. Hochwürdigen Dom-Capitel
würcklichen Domherrn, u. Consist. Adiesorn
&c &c.
p. Temesvar.
Hermanstadt.
in Siebenbürgen

4. ábra: Magánlevél 1835-ből a bánáti Nagykikindáról az erdélyi Nagyszebenbe (Hermannstadt) kalligrafikus gótírással

2. A BÉLYEG ELŐTTI IDŐSZAK DÍSZÍTETT LEVELEI

Az 1830-as és 40-es években a tömeges levélforgalom hatására megteremtődött a hazai papíripar fejlődése is, ami abban nyilvánult meg, hogy egyrészt a levélpapíroknál a vastagabb és kézi gyártású levélpapírokat felváltották a vékonyabb és gépi gyártású levélpapírok, másrészt a korábbi hajtogatott levélírási kultúra helyett egyre inkább teret nyert az előre gyártott borítékok rendszere is. Természetesen ez a folyamat több évtizedekig tartott és még az 1880-as, 90-es években is találkozhatunk hajtogatott levéllel.

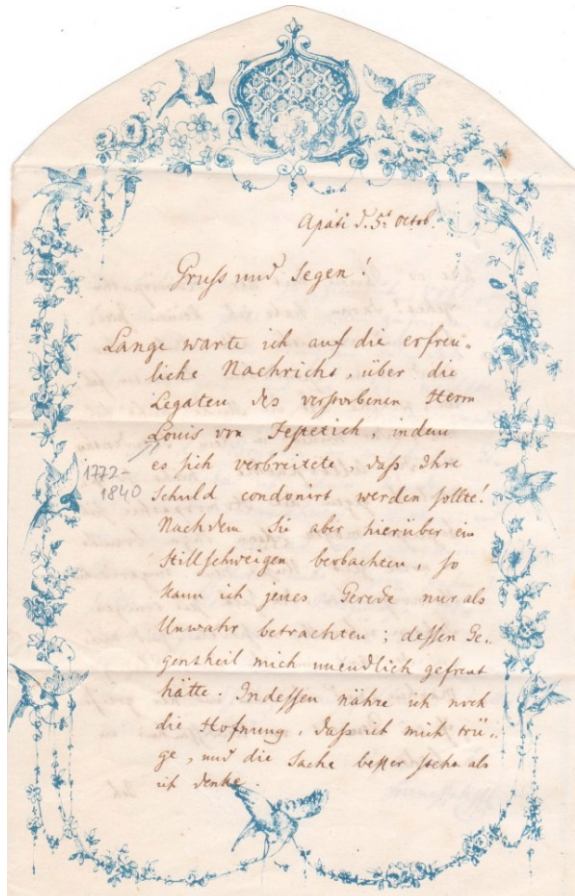
A technikai vívmányok találkoztak a reformkori érzülettel és ennek hatására az 1840-es évek elején megjelentek Magyarországon is az első díszített borítékok is, amelyeket a közismert német terminológiának megfelelően „Zierbrief”-nek nevezünk.

Ennek az 5. ábárn bemutatott és egyben legkorábbi ismert darabja 1840-ből származik, már gépi gyártású levélpapír, de még hajtogatott formában, de olyan agyafúrt módon, hogy a szabályos hajtogatás során egy lezárt boríték alakul ki. Fontos még annak az ismerete is, hogy a címzett egy pécsi nyugdíjas főorvos, azaz nem a szerelmes fiatalság tipikus képviselője.

5. ábra: Az első ismert hazai díszített boríték 1840-ben Kőszegről (Güns) Pécsre (Fünkirchen)

A beltartalom még szebb, már igazi nyomdatechnikai bravúr, virágokkal, madarakkal és girlandokkal.

6. ábra: A beltartalom

Időrendben a következő levél 1842-ből már a magyar bélyeg előtti filatélia egyik csúcsdarabja (pár éve az ára is csillagászati volt), igazi remekmű: aranyozott grafikai elemekkel, virágokkal, madarakkal, angyalokkal, a hódolatot fogadó hölgy szerény tartásával, a köszöntő férfi udvarias alakjával.

7. ábra. Az egyik legszebb magyar díszített boríték a bélyeg előtti időszakból Miskolczról Egerbe (Erlau) 1842-ből (elő és hátoldal)

Sorban a következő levél 1843-ból származik, ez is dúsan van aranyozva, de ezen csak virág és növényi minták találhatók.

8. ábra: Díszített boríték 1843-ból Gyöngyösről Péchiújfaluba (Eperjestől északra)

Általában a díszített borítékok fő színeleme az arany volt, ami a gazdagság, az előkelőség szimbólumaként szerepelt. A következő boríték, - amely 1844-ből származik – bőven rendelkezik ezekkel az aranyozott grafikai elemekkel, amelyek a főúri lakosztályok stílusát idézi. (A hátoldali „koronás” viaszbélyegzés is erre utal.)

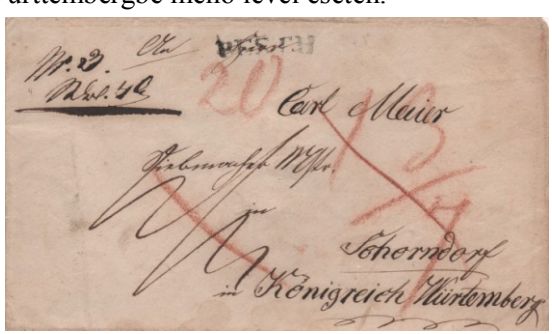
9. ábra: Díszített boríték 1844-ből Nagyszebenből (Hermannstadt) Kolozsvárra (Clausenburg)

Az 1840-es évek végén a nyomdaipar fejlődésével párhuzamosan megjelentek a dombornyomású mintákkal nyomott levélborítékok. Közülük is különlegességnek számít az alábbi levél, melyen a dombornyomáson kívül a minta még aranyozott bevonást is kapott, amit még a zöld színű keret külön ki is emel.

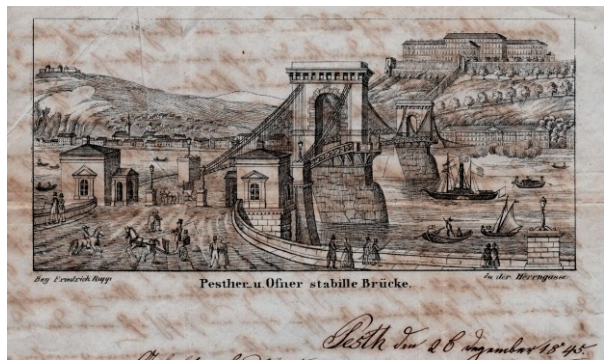
10. ábra: Aranyozott színnel és dombor-nyomott levélmintákkal díszített boríték 1848-ból Nagykanizsáról Székesfehérvárra.

Sokszor az átlagos külső címzés mögött is érhetnek minket meglepetések, mint ahogy az alábbi Pesth-ről Württembergbe menő levélnél történt. A levél külső megjelenése teljesen szokványos, az előoldalon azok a bérmentesítési összegek szerepelnek, amelyek erre a korra jellemzőek egy Württembergbe menő levél esetén.

11. ábra: Egy normál levél Pesthről Württembergbe 1845 novemberében

Azonban a levél kinyitását követően hatalmas meglepetésben részesülünk, ugyanis a több oldalas levél kezdő oldalán egy korabeli metszet van a készülő Lánchídról.

12. ábra: A készülő Lánchíd metszete az előző beltartalom fejlécén

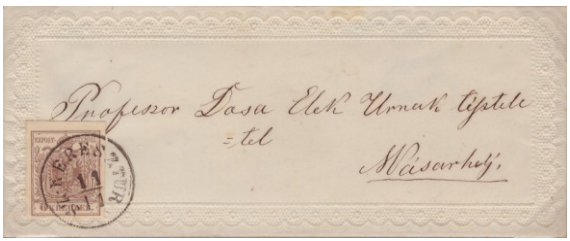
Azért a „készülő” jelző, mivel a levél írásakor 1845 novemberében a híd még csak az építés középső fázisában volt, azt csak 1849-ben avatták fel.

3. AZ OSZTRÁK POSTA MAGYARORSZÁGON IDŐSZAK DÍSZÍTETT LEVELEI (1850-1867)

A bélyeg 1850. június 1-i megjelenésével a levélírási kultúra tovább fejlődött, a bélyeg bevezetése eleve egyszerűbbé tette a levelek feladását és emiatt évről-évre egyre több levelet adtak fel a postán. Ez magával hozta a díszített levelek számának az emelkedését is. Míg 1840 és 1850 közötti időszakban jelenleg 15 ilyen levelet ismerünk, addig 1850 és 1858 között (I. bélyegkiadás) ezek száma már minimum 40.

Tömegesen megjelentek a kereskedelemben az előre gyártott dombornyomású borítékok, melyekhez tartoztak belső dombornyomású levélpapírok is (ezek nagy része ma már nem ismert).

Ennek egyik legközkedveltebb változata az alábbiakban látható.

13. ábra: Dombornyomású boríték Sz(itás)-Keresztúrról Marosvásárhelyre 1855-58 körül, 6 krajcáros bélyeggel

Ezeknek az egyszerűbb dombornyomású borítékoknak volt egy elegánsabb (finomabb) változata is, ahol a dombornyomás már nem csak a boríték keretére korlátozódott, hanem jóval nagyobb felületre is. Sok esetben ezeket a borítékokat a tehetősebb családok használták (A címzett Khevenhüller grófkisasszony Ausztria egyik leggazdagabb hercegi rangú családjának a tagja volt, akiknek számtalan váruk és kastélyuk volt, főleg Karintiában.)

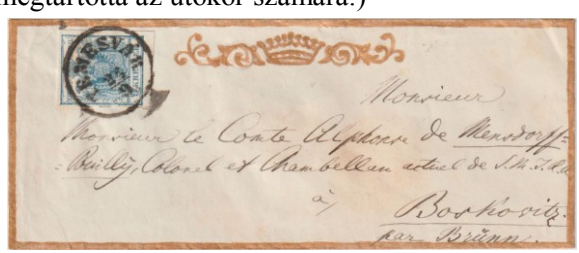
14. ábra. Dombornyomású boríték Kápolnáról Jászberénybe 3 krajcáros bélyeggel

Az aranyszínű motívumokkal díszített borítékok továbbra is nagy népszerűségnek örvendtek. Az is elképzelhető, hogy ezeket a díszes borítékokat ügyes kezű és ábrándozó lelkületű kisasszonyok készítették.

15. ábra. Aranyozott díszítésű boríték Tállyáról Debreczenbe 6 krajcáros bélyeggel

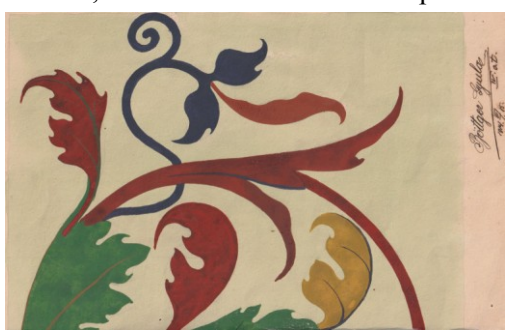
Az előző borítékhoz teljesen hasonló jellegű boríték előkerült Temesvárról is, csupán az a különbség, hogy az előző borítékon még csak 7-ágú korona volt, ezen utóbbinál már 9-ágú. Nagy a valószínűsége ebben az esetben is, hogy a díszítést kézzel gyártotta a feladó. (Az is nyilvánvaló volt, hogy a címzett a Mensdorff-Pully grófi család Brünn mellett szolgáló ifjú tagja Alfonz ezredes büszke volt a szép borítékra, hiszen azt eltette és megtartotta az utókor számára.)

16. ábra: Aranyozott díszítésű boríték Temesvárról Boskovitz-ba 9 krajcáros bélyeggel

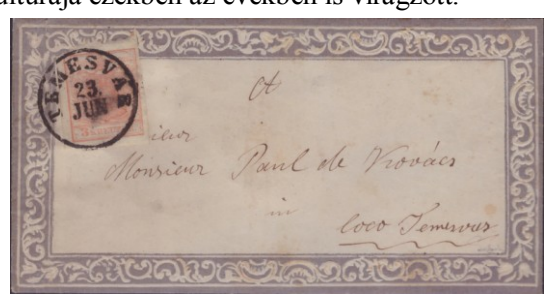
Engedje meg a Tisztelt Olvasó, hogy elkalandozzak azon téma keretében, hogy az előzőekben bemutatott két szép boríték kapcsán azt állítottam, hogy azokat a feladó kézzel festette. Vajon ez

olyan nagy munka volt annak idején? Egyáltalán nem! Azokban az időkben az iskolai rajzoktatásnak szerves része volt az ilyen és ehhez hasonló díszítő elemek elkészítése. Ennek bizonyítására hadd mutassak be Nagyapámnak a családi iratok között nagy számban megmaradt több tucatnyi rajzából egyet, amelyet 13-14 éves korában készített az iskolai rajzórán. Ugyanazok a motívumok, mint az 1850-es évek közepén!

17. ábra: Bélyeggyűjtő nagyapám rajza 1914-ből

Térjünk vissza azonban eredeti témánkhoz, a nyomtatott díszítésű levélborítékokhoz, amelyek kultúrája ezekben az években is virágzott.

18. ábra: Dombornyomású boríték elegáns színösszeállításban Temesvárról, túlbérmentesített helyi levélként

Érdekes megfigyelni azt is, hogy a megmaradt borítékok közel a fele Erdélyből származik, így a következő is, amely mély eleganciájával azonnal rabul ejti a nézőt.

Ebből az időszakban is található még a korábbi 1840-es évekre jellemző, színes nyomású virág és madármotívumokat ábrázoló díszes boríték.

19a. ábra: Virág és paradicsommadarakkal díszített boríték előoldala Bajáról Karslbad-ba

19b. ábra: A boríték hátoldala virágokkal és lepkékkel.

A virágmotívumos borítékoknak egy vidámabb változata a szőlőfürtös boríték, amely nagy valószínűséggel szintén kézi festéssel készült.

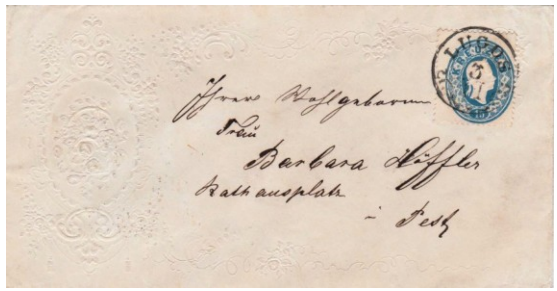
20. ábra: Szőlőfürtös boríték Pesthről Czeglédre 1860-ból 5 krajcáros bélyeggel

Az egyik legszebb díszített boríték szintén Erdélyből, Nagyszebenből (Hermannstadt) származik. Mindkét oldala gazdagon díszített különböző virágmotívumokkal.

21. ábra: Ajánlott levél elő- és hátoldala Nagyszebenből (Hermannstadt) a Bécs melletti Perchtoldsdorfba.

Az 1860-as évekből már kevesebb díszített boríték maradt az utókorra, ezek is jobbára dombornyomásúak, mint az alábbi szép példány is Lugosból.

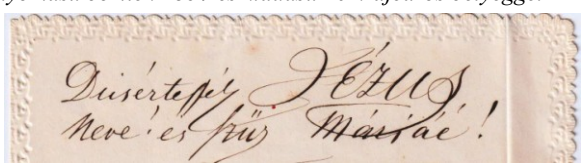

22. ábra Dombornyomású boríték Lugosból Pesthre 1861-es kiadású 15 krajcáros bélyeggel

Mint ahogy korábban említettem, néhány kivételtől eltekintve ritkán maradtak meg a díszes borítékok belső levelei, amelyek úgyszintén különleges díszítéssel rendelkeztek. Az alábbi levélnek viszont megmaradt a belső levele is!

23a. ábra: Balatonfüredről Esztergomba küldött dombornyomású boríték 1864-es kiadású 10 krajcáros bélyeggel

23b. ábra: A beltartalom is ugyanazzal a motívummal van díszítve, mint a külső boríték

4. A MAGYAR POSTAIGAZGATÁS KEZDETÉTŐL AZ UPU MEGALAKULÁSÁIG TARTÓ IDŐSZAK DÍSZÍTETT LEVELEI (1867-1875)

Mint tudjuk a kiegyezést követően 1867. május 1-től a postahivatalok a magyar postaigazgatás alá kerültek és 1867. június 1-én megjelentek az új magyar bélyegek is. A régi osztrák, kétfejű-sasos bélyegeket még két hétig, azaz 1867. június 15-ig fel lehetett használni.

Az alábbi levél feladója Zilahon ezt nem tudta és díszített levelét június 17-én bedobta a postaládába, de az ottani postamester tudta a szabályt és nem a bélyeget, hanem a bélyeg felett a levelet bélyegezte le, valamint egyúttal megterhelte a levelet 10 krajcár portóval is, amit aztán a levél ákosi címzettjének ki is kellett fizetnie. Így egy csodálatos, portós Zierbrief jött létre a magyar postaigazgatás első napjaiban.

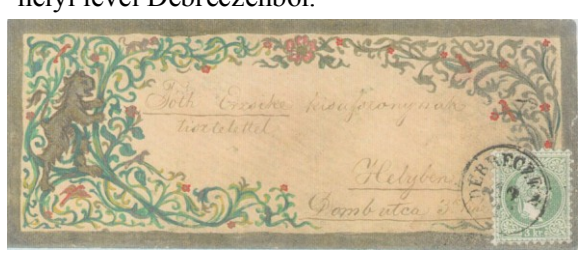
24. ábra: 1867. június 17-én Zilahon feladott díszített levél Ákosra a régi 5 krajcáros bélyeggel és megportózva 10 krajcárral

Zilahi feladónk aztán később tanult az esetből és pár hónappal később 1868 februárjában már az új bélyeggel bérmentesítette szép leveleit, ezúttal Eperjesre címezve (Több levelet is ismerünk ebből a levelezésből).

25. ábra: Díszített levél Zilahról Eperjesre 1868 februárjából 5 kr-os bélyeggel

Az 1867-es kiadás érvényességének 4 éve alatt nyilván sok-sok díszített levelet küldtek a feladók, de ezekből ma már csak 8 darabot ismerünk, melyek közül kétségtelenül az egyik legszebb az alábbi – valaha a Wittenberg-gyűjteményt erősítő – helyi levél Debreczenből.

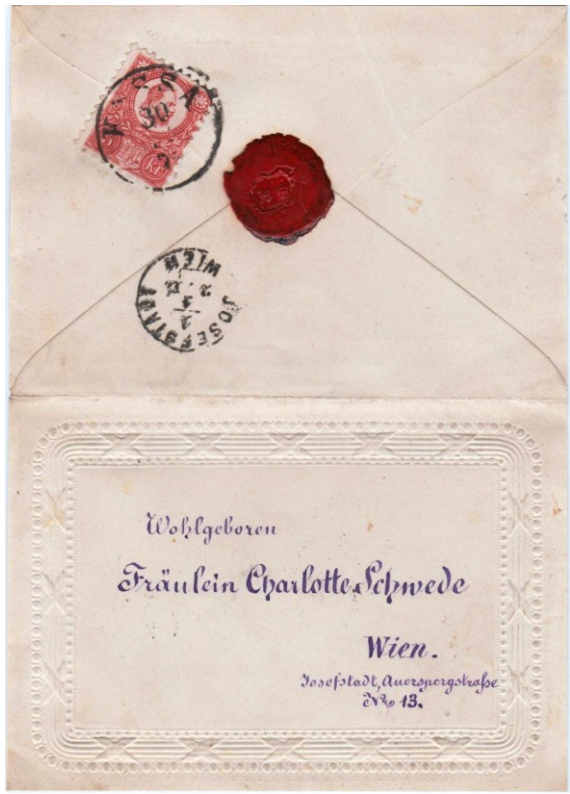
26. ábra: Kézi festésű díszített levél Debreczenből 3 krajcáros bélyeggel

Ebbe a csoportba tartoznak azok a levelek is, amelyek előoldalát már valamilyen céllal előre felülnyomták, megcímezték, akár közigazgatási, akár kereskedelmi, de akár katonai célból. Erre az utolsó kategóriára egy kiváló példa a Kismartonban székelő „II. Sándor orosz cárról elnevezett Dzsidás-Ezred 3-dik századának" az előrenyomott borítékja, amely egyben bemutatja az ezred katonai öltözetét és fegyverzetét is (A „dzsidások" hosszúnyelű, kétélű lándzsafajtával felszerelt lovas katonák voltak.)

27. ábra: A „II. Sándor orosz cárról elnevezett Dzsidás-Ezred 3-dik századának" előre nyomott borítékja 1869-ből, Kismartonból Bécsbe, 5 krajcáros bélyeggel

Az 1871-ben megjelent kőnyomatos bélyegekkel bérmentesített díszített levelet még idáig nem találtunk, réznyomatos bélyeggel is mindössze két darab ismert.

28. ábra: Kassáról Bécsbe küldött dombornyomású boríték réznyomatú 5 krajcáros bélyeggel

A másik réznyomatú példány előtt egy nagy levegőt kell vennünk és néma áhítattal szemlélnünk a következő darabot, mivel véleményem szerint ez a magyar díszített borítékok közül az egyik legszebb. Papírja finoman csipkézett mind az előoldalon, mind a hátoldalon és Pestről küldték helyi levélként Matild kisasszonynak.

Érdemes a mintázatát először közelebbről is szemügyre venni, olyan, mintha valódi csipkéből készült volna, pedig csak papír.

29. ábra: A boríték felső részlete a finom csipkemintázattal

30. ábra: 1872. október 31-én Pestről helyi levélként feladott dombornyomású, csipkés boríték 3 krajcáros bélyeggel

5. AZ UPU MEGALAKULÁSÁTÓL 1900-IG TARTÓ IDŐSZAK DÍSZÍTETT LEVELEI (1875-1900)

Ezt az időszakot Magyarországon a krajcáros bélyegek időszakának hívjuk, amikor is a postai szolgáltatások egységesültek és egyben kiteljesedtek is. Az élet minden területét behálózta a posta, szinte minden kis faluban sorra nyíltak meg a postahivatalok, amelyek egyesültek a távírdahálózattal is.

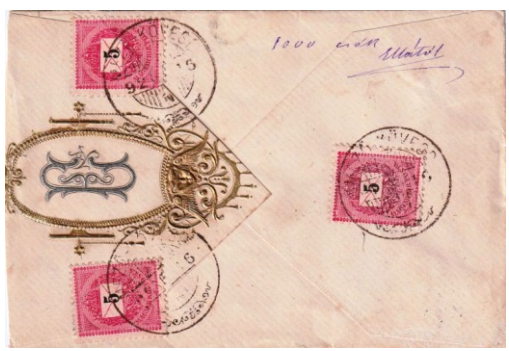
Érdekes módon a korábbi előoldali dombornyomott, vagy a kézzel festett, illetve az előoldali színes virágmintás borítékok eltűntek és új divatok jöttek elő. Ezek az új divatok a borítékok hátoldalára kerültek és ezek közül az egyik leggyakoribb volt a feladó monogramjának a nyomtatása a boríték hátoldalára. (Mivel az előoldalak nem képviselnek különösen jelentős filatéliai értéket, így azok közlésétől több esetben a jövőben eltekintünk.)

31. ábra: Dombor-nyomású monogram 1884-ből egy Galántáról Boskovitz-ba küldött boríték hátoldalán

32. ábra: Dombor-nyomású monogram 1883-ból egy Galántáról Boskovitz-ba küldött boríték hátoldalán

33. ábra: Dombor-nyomású aranyozott monogram 1892-ből egy Mező-Kövesdről Domoszlóba küldött ajánlott levél hátoldalán

Továbbra is kedvelt motívum maradt a virágok ábrázolása a borítékokon.

34. ábra: Ibolya-csokor egy 1881-ből Pozsonyból Budapestre küldött levél hátoldalán

35. ábra: Dombor-nyomású virág-csokor lepkével egy 1886-ból Pozsonyból Budapestre küldött levél hátoldalán

Természetesen a virágok mellett a különböző állatok is megjelentek.

36. ábra: Dombor-nyomású madár-pár egy 1887-ből Pozsonyból Budapestre küldött levél hátoldalán

37. ábra: Dombor-nyomású „Sárkányölő Szent-György” motívum egy 1884-ből Pozsonyból Budapestre küldött levél hátoldalán

Több esetben a levél hátoldalára valamilyen bölcs tanácsot, vagy humoros gondolatot írtak.

38. ábra: Jótanács 1883-ból egy Galántáról Boskovitz-ba küldött boríték hátoldalán: „Erst besinnen/Dann beginnen” – „Először gondolkodni/Aztán elkezdeni”

39. ábra: Dombor-nyomású jegyzet „Telegramm/In Eile” – „Távirat/Sietve” szöveggel egy 1889-ből Pozsonyból Budapestre küldött levél hátoldalán

Ebben az időszakban is megjelennek azok a díszített borítékok, ahol a beltartalmon is azonos, vagy hasonló motívum található, mint a boríték hátoldalán.

40. ábra: Pusztai idill egy 1893-ban Árokszállásról Szegedre küldött boríték hátoldalán

41. ábra: Ugyanez a jelenet a beltartalom fejlécén is

42. ábra: Dombor-nyomású havasi gyopár egy 1899-ben Budapestről Pécsre küldött levél hátoldalán

43. ábra: Ugyanaz a motívum a beltartalom fejlécén is

44. ábra: Dombornyomású levélhordó fiúcska egy 1886-ból Tengeliczről Szegedre küldött levél hátoldalán

45. ábra: Ugyanaz a motívum a beltartalom fejlécén is

Ebben az időszakban a képes levelezőlapok gyártása is hallatlan nagy fejlődésen ment át, ami azonban nem tartozik ennek a cikknek a tárgyához. A díszített küldeményekkel kapcsolatban csupán egy szép képeslap kívánkozik az alábbiakban bemutatásra, ahol a képeslap széle külön rózsaszín szalaggal van díszítésként körbevéve. Ez is a kereskedelemben kapható termék volt, ugyanezen típusú lap más városból is ismert.

46. ábra: Szalaggal díszített képeslap helyi ajánlott levélként Pécsről feladva 1899-ben

47. ábra: A képeslap előoldala

Természetesen a levelezés adta reklámlehetőséget a cégek is hamar kihasználták. Az 1880-as évekre elterjedtek a cégek fejléces borítékjai, ahol a cég

neve és címe szerepelt. Ezek úgyszintén nem tartoznak jelen témánkhoz, viszont ha ezek a fejlécek már képeket is tartalmaznak, akkor érdemes azokat figyelemmel kísérni.

48. ábra: Egy 2-dik súlyfokozatú újságszalag Budapestről Nagykanizsára céges fejléccel. (A szabadalom ma már feledésbe merült, de a díszített fejléc megmaradt - ☺)

A szállodák is hamar kapcsoltak és fejléces borítékokat biztosítottak a vendégek számára, akik így ingyen reklámként küldték el ismerőseiknek a szálloda hírét. Azonban nem csak a szállodáknak, hanem a „jó bornak is kell a cégér".

A leghűségesebb város" díszes borítékjával szeretném befejezni összeállításomat Hűséges Olvasóinknak, miközben egy kis ízelítőt nyújthattam a magyar filatélia még kevésbé ismert szépségeiről.

49. ábra: A Hotel Pannónia szállodai borítékja díszes képpel 1892-ből Budapestről Süttőre.

50. ábra: Díszes boríték 1897-ből Sopronból Zürichbe.

Ezúton is köszönöm alábbi gyűjtőtársaknak, hogy leveleik képeit leközölhettem: Pálka György (8), Adriano Bergamini (14, 18, 21), Jakab András (16, 22), Dorothea Haslauer (11, 19), ex. Edward G. Wittenberg (20, 26), Wolfgang König (24, 25, 27). A további darabok a szerző gyűjteményéből származnak.

A VILÁGHÍRŰ MAGYAR INFLÁCIÓ ADÓPENGŐS KORSZAKÁNAK 75. ÉVFORDULÓJÁRA

DR. NAGY FERENC (BÉCS)

PROLÓGUS

Sok minden nagy, nemzetközi jelentőségű találmány, teljesítmény, kötődik nemzetünk nevéhez, de erről, amelyről most fogunk megemlékezni, szívesen lemondanánk. A mi nevünkhöz kötődik ugyanis a világ legnagyobb, minden idők legalaposabb pénz megsemmisítő inflációja, mely a nemzet teljes vagyonát rekordidő alatt, 15 hónapon belül 4 US cent-re csökkentette.

Pedig az egész úgy indult, mint a háború után elvárható volt. Az élelmiszer és mindennapi szükségletek hiánya egy pénz túlpangást jelentett az árukínálattal szemben, ami a pénztörvények szerint mindig infláció létrejöttét vonja maga után. Aminek ára addig tízes nagyságrendű volt, az rövid idő alatt száz pénzegységbe fog kerülni.

Eddig minden érthető.

Engedjék meg, hogy filatelista barátaimnak egy kis pénztörténeti tallózással szolgáljak, mert nem mindenki előtt világosak ezek a tények. Nem is árt egy kis újítás a filatéliai irodalomban, egy kis pénztörténettel foglalkozni ott, ahol a két terület érintkezik. Tudomásom szerint eddig nem jelent meg hazánkban olyan filatelista munka, mely bemutatta volna az idők pénzeit és postatörténeti dokumentumait, hogy olvasóink egy összefoglaló képet kaphassanak erről a korról.

P1. A háború előtti kiadású, 1945 után még forgalomban volt 10, 50 és 100 pengős bankók. Figyeljük meg a szép és nemes kivitelezést!

Az időkben nem csak a Nemzeti Bank pengős bankói forogtak a piacon, –szó szerint! – hanem a Vörös Hadsereg is kibocsátott egy valutát. Az 1, 2, 5, 10, 20, 50, 100, 500 és 1000 pengős bankje-

gyek egy parallel-pénzt jelentettek, melyek elfogadása kötelező volt. De, amíg a „magyar“ pénznek valamiféle fedezete csak volt (a külföldön barangoló aranykincs, a munkateljesítmény, és a csak-csak létező árukészlet), az „orosz“ pénznek semmiféle fedezete nem volt. Csak az elfogadási kényszer, a korábban elfoglalt keleti országrészeken már 1944 őszén, Budapesten 1945 februárjától, Nyugat-Magyarországon pedig a hadi helyzet alakulása szerint. Ezek után nézzünk meg egy pár akkor forgalomban levő bankót.

P2. A Vörös Hadsereg pénzeiből: a 2, 5, 50 és 100 pengős bankók. Csak papírpénz volt, érmék nem!

Figyeljük meg a kiadás évét (1944), valamint a megjegyzést: „Elfogadása minden fizetésnél kötelező“.

Nem csoda, hogy ha valaki egy ilyen pénzt tartott kezében, igyekezett minél gyorsabban túladni rajta. Ez persze meggyorsította a pénzforgási sebességet, a „bepalizott“ eladó igyekezett gyorsan valami használható cikket vásárolni az „orosz pénzért“.

PÉNZÜGYTÖRTÉNETI ÖSSZEFOGLALÓ

Amikor 12 éves fejjel 1946 tavaszán egy cserkésztáborba vonultunk Zalabérre, gondos szüleim 10.000 pengőt adtak velem, hogy legyen költőpénzem, ha szükség lesz valamire. Egy nagyon jómódú gyereknek éreztem magam és mivel mindig jól gazdálkodtam, megtakarítottam a nagyra becsült sárgás bankót, eltéve jobb időkre. Annál is inkább, mert a zalai erdőkben pénzköltésre ugyancsak kevés lehetőség volt. Amikor a vonat 2 hét táborozás után beérkezett a Keletibe és a 44-es villamossal 2 megállót kellett hazautaznom a Nemzetiig, a kalauz bácsinak büszkén a 10.000 pengős bankót átnyújtva, egy nagyobb összegű váltópénz elvárásra kinyújtott markomat látva közölte velem, hogy - 2 hét megtakarítása - pontosan egy vonaljegy értékét képezte csak. Visszajáró pénz nem volt. Ez volt a kulcs-élményem akkoriban, és azóta sem hagy nyugodni a téma.

Azóta töröm a fejemet, hogyan történhetett az, hogy ilyen nagymértékű infláció keletkezett, mely kezdetben nem is ígérkezett világbajnoknak.

1945 elejétől a budapesti közönség megdöbbenve észlelte, hogy egyre több vásárlásnál nem csak a magyar pénzt kapták visszajáróként, hanem egyre gyakrabban egy addig nem ismert orosz

pénzt is, magyar nyelvű, de eddig ismeretlen bankjegyeket, „A Vörös Hadsereg parancsnoksága“ felirattal. Ezen pénzjegyek kontroll nélküli elterjedése a magyar piacokon nagyon veszélyeztette az áruforgalmat. A minden ellenszolgáltatás nélkül előállított „nyomdatermékek“ kiszívták a lassan-lassan beinduló árutermelést a piacokról. A Vörös Hadsereg senkinek sem volt elkötelezve számadást adni a forgalomba hozott bankjegyek mennyiségéről.

Mit lehet tenni ez ellen?

Elképzelhetö a következő forgatókönyv: a magyar pénzügyi szakemberek összeültek, hogy mit lehetne csinálni az orosz pénz ellen, figyelembe véve hogy a lehetőségek igen korlátozottak.

Elképzelhető, hogy így döntöttek: mivel a szovjet-orosz pénzelőállítás nehézkesebb lehet, mint a magyar, az amúgy is már lassan futó inflációt mesterségesen úgy betüzeljük, hogy az oroszok nem tudnak lépést tartani vele. A legnagyobb névértékű szovjet bankó 1.000 pengős volt, ez pár hét alatt el lehetett értékteleníteni. Így is történt és míg én a zalai erdőkben számháborút játszottam, beindult egy hatalmas masinéria. Heteken belül milliós számok forogtak az utcákon, és az orosz pénz rövidesen csakugyan nyomtalanul eltűnt a piacról. Nem baj, gondolták a szakértők, erre már volt példa, 1923-ban a Német Birodalomban, ott sem volt nagy vész, tudtak segíteni magukon. A híres, nagy német infláció a milliárdos fogalmakkal és árakkal csakugyan kilehelte lelkét és nemsokára új pénzt vezettek be. Ezt fogjuk mi is csinálni, gondolhatták a szakemberek. Nézzünk hát meg néhány akkori pénzjegyet.

P3. 500 és 1.000 pengős bankók, az újra beinduló Nemzeti Bank háború utáni produkciójából.

Ha csak egy kicsit is foglalkozunk az infláció történetével, nem lehet elkerülni, hogy ne lássunk ebből az időből olyan bankókat, melyeken a fenti jobb sarokban egy bélyeg látható MNB jelzéssel, tehát a Magyar Nemzeti Bank kiadásában.

A dolog mögött minden idők legnagyobb pénzlopása rejtőzik. Egy szép téli napon, pontosan 1945. december 19-én kihirdették, hogy az akkoriban már forgalomban levő 1.000, 10.000 és 100.000 pengős bankók csak akkor maradnak érvényesek, ha 3.000, 30.000 és 300.000 pengős értékben az MNB-nél vásárolható vörös, barna és zöld színű bélyeget ragasztanak rá. Ezt hivatalosan „vagyondézsmának“ hívták. A bélyegeket 1946. január 5-ig árusították. A bélyeg nélküli bankók 1945. december 31.-töl teljesen értéktelenek lettek.

P4. Felbélyegzett 1000 és 10.000-es pénzjegyek, melyek így a névértéken érvényesek maradtak.

Ez azt jelentette, hogy a forgó pénzösszeg 3/4-e eltűnt, bármennyi is volt a zsebünkben. E munka írása közben kíváncsiságból megnéztem, hogy hívják a vagyondézsmát németül. Hát: „Zehent"! Ez pedig a középkori „Zehntel"-ből származik, ami tizedet jelent. És amiért a középkorban parasztfelkelések voltak a 10% miatt, arról mi csak álmodhattunk a 75%-os dézsmánál. Elgondolkodtató apróság...

De nem volt mindenkinek annyi pénze, hogy a bélyegeket megvehesse, így egy hatalmas mennyiségű bankó felbélyegezetlen maradt, így tehát értéke rendeletileg 2 hét múlva 0 lett. Így egy csomó bélyeg megmaradt, melyek nem fogytak el, és azokat aztán 1951-ben mint 3 portós (levél) bélyegeket felülnyomással ellátva megint forgalomba hoztak, ezúttal a Magyar Posta 8, 10, 12 filléres névértéken. De a kiadás forgalmi ideje 1951. január 8-tól január 31-ig volt, ami arra utal, hogy felhasználásukat nem komolyan gondolták. Úgy is volt, az akkoriban már növekvő filatéliai gyűjtőtábor a készletet felvásárolta. A mai katalógusban használatlanul 50 Forintot „ér", de levélen 20.000-et. (Ha lenne..., de a rövid forgalmi idő miatt nincs.) Így megszabadultak a sok bankóbélyegtől, lezárva történelmünk eme, – nem mindenki által ismert – szomorú fejezetét.

Kedves Olvasóim! Mint észrevehették, a pénztörténet szokatlanul nagy helyet kap e munkámban. Ezt így is terveztem. Az inflációval történő foglalkozás elengedhetetlenül magával hozza a pénzjegyekkel és legalább alapvető bankjegytörténelmi fogalmakkal való megbarátkozást.

Azon barátaimat, akik úgy gondolják, hogy - „ezt tudtuk eddig is" - arra kérem, gondolják meg, hogy sok külföldi olvasónk is van, akik előtt ezek a tények nem mindig ismertek.

Még egy kis türelmet kérek. Tán megéri.

A (valószínűleg) a szovjet-pénz kiszorítására tervezett infláció azonban teljesen önállósodott. Még a decemberi vagyondézsma is csak rövid ideig használt, és rövid időn belül megint nagymértékű pénzmennyiség forgott. Az árutermelés azonban nem tudott ezzel lépést tartani és így nemsokára megint óriási disszonancia állt elő a kereslet és a kínálat között.

1946. február 28-án megjelentek az 1 milliós és április 2-án 10 milliós, 1946. április 30-án pedig a 100 milliós és május 13-án az 1 milliárdos bankjegyek. Az utóbbira történelmi személyek helyett Lendvay Lucia székesfehérvári szépasszony portréja került. Érdekes, hogy ilyen mozgalmas időkben még gondoltak erre is, és ez meg is lett örökítve az idevágó irodalomban.

P5. Lendvay Lucia képe az 1 milliárd milpengős bankjegyen.

„A Magyar Köztársaság Kormánya 1946. május 10.-én úgy határozott, hogy 1946. május 27-től a pengőben való számolás egyszerűsítése és a Magyar Nemzeti Bank által kibocsátott bankjegyekkel való fizetések megkönnyítése érdekében a pengő milliószorosát MILPENGŐ elnevezéssel jelölik meg." - olvashattuk akkoriban. Új bankjegyeket is nyomattak, melyeken a régi 10.000 pengő helyett 10.000 milpengő értékjelzés volt, a 100.000 pengő helyett 100.000 milpengő lett az új érték, egészen az 1 milliárd milpengős bankóig, mely 1946. június 27-én került forgalomba.

P6. A 10 milliós, az 1 millió milpengős és az 1 milliárd milpengős bankjegyek.

Filatéliailag a vörösesbarna „milpengős" sorozatnál járunk ez időben, (megjelenés május 24.) de június 27-én már megjelenik a 3 értékből álló milliárdos sorozat is, mely 500 milliárd pengő legmagasabb értékű bélyegével is csak egy hétig, július 3-ig, a billiós kiadás megjelenéséig tudta tartani a frontot.

A Magyar Köztársaság Kormánya egy hónappal később megint ülésezett, és ezúttal úgy döntöttek, hogy „*a fizetések megkönnyítése érdekében a pen-*

gő billiószorosát „B.-PENGŐ“ elnevezéssel jelölik meg. Az új billiós korszak megkezdését 1946. július 1-re rendelték el. Aznap meg is jelent a volt tízezer pengős bankjegy, de már 10.000 billiós névértékkel. Az akkor tomboló őrületet akkor tudjuk jól elképzelni, ha a következő bankók megjelenési dátumát figyeljük:

július 1:	10.000 B.-pengő
július 2:	100.000 B.-pengő
július 4:	1.000.000 B.-pengő
július 8:	10.000.000 B.-pengő
július 11:	100.000.000 B.-pengő (százmillió billió).

P7a. Billiós bankók: 10.000 és 100.000 B.-pengő

P7b. Az 1 millió B.-pengős bankjegy.

Kb. félévenként azonban feltűnik még egy bankó, mely magas áron cserél gazdát, a szokásos alacsony bankó-árak között. A szakkönyvek úgy írják le, hogy *„ki lett nyomtatva, de már nem került forgalomba“*. E bankjegy címletértéke szinte felfoghatatlan:

„egy milliárd billió pengő“ = 1 trilliárd.

Ez egy 1-es után 7x3 azaz 21 nullát jelent!

P8. Az 1 milliárd billiós, kinyomtatott, de már ki nem adott legmagasabb névértékű bankjegy.

A kinyomtatott, de használatba már nem került bankókat az 50-es évek papírhiányában a jó minőségük miatt aztán csomagolásra használták fel. Ez a bankjegy az első fénypontja jelen írásomnak. Egy cseh aukción leltem rá vagy 20 éve.

Még egy apróság: az utolsó bankóra nem egy szabadsághős, nem egy nagy költő, vagy hadvezér képe került, hanem a már ismert fehérvári fehérnépé, Lendvai Luciáé. Lehet, hogy talán elfogultnak tartanak, de ebben egy szép magyar szimbólumot látok, ha már el kell pusztulnunk, tegyük azt egy szépasszony kíséretében....

Filatéliailag a „Galambos“ kiadás idején járunk.

AZ ADÓPENGŐ, 1946. JANUÁR 1.

Miután az 1945 végén elvégzett vagyondézsma nem váltotta be a hozzáfűzött reményeket, mert sem a pengő stabilitását, sem az államháztartás egyensúlyát nem tudták elérni, egy új „pénznem“ bevezetését határozták el, adópengő néven. A napi átszámítási kurzust a Magyar Gazdaságkutató Intézet számítása alapján, a fogyasztói árak után vett mintavétellel, naponta hozták nyilvánosságra. Az adókat adópengőben vetették ki, de pengőben kellett kifizetni az aznap érvényes adópengő index szerint. Ezen kívül a közüzemi díjak számlázását, a bankbetéteket és a hitelek valorizálását is adópengőben bonyolították le. 1946. január 1-én, a bevezetés napján 1 pengő = 1 adópengő volt. Attól kezdve a napi árfolyamokat a rádióban tették közre.

Ez az adópengő nem magyar találmány volt. Ausztriában, Svájcban és az USA-ban már korábban használták rövid ideig. Nálunk körülbelül 3 hónapig nagyjából működött a dolog, de áprilistól kezdve megint szétvált a két számítási alap. A hó végén már 400, pár nap múlva közel 600 „sima-pengőt“ adtak egy adópengőért.

P9. Két adópengős papírpénz: 7 különböző adójegyet adtak ki

Míg addig az adópengő csak mint imaginárius átszámítási fogalom létezett, májusban aztán ilyen bankjegyformák kiadását is elhatározták. Ezeket ugyan eredetileg nem pénzforgalmi célra szánták, bankszerű fedezet nem állt mögötte. Egy idő után az emberek elkezdtek adópengős cédulákkal fizetni. Az úgynevezett „sima-pengő“ lassan kiszorult a piacról és teljesen elértéktelenedett. Az utolsó filatéliai életjele a billiós időszaknak az 1946. július 13-án megjelent 10.000, 50.000 és 500.000 billiós értékű levélbélyegek kiadása volt. Azonban ezek már nem kerültek felhasználásra.

Képzeljék el, Kedves Olvasóim: a rengeteg, gyakran tanulatlan embernek 15 hónap alatt meg kellett tanulniuk, következő fogalmak megkülönböztetését: *pengő, orosz pengő, sima-pengő, milpengő, B.-pengő, adópengő*.

E mellett olyan, soha nem hallott fogalmakkal kellett megbirkózni, mint 100 milliárd vagy 50 billió... És ezt mind a mindennapi súlyos gondok mellett...

10.000 AP. kiadták: 1946. június 13.-án,
50.000 AP. kiadták: 1946. május 21-én,
100.000 AP. kiadták: 1946. június 13.-án,
500.000 AP. kiadták: 1946. május 21.-én,
1.000.000 AP. kiadták: 1946. május 21.-én,
10.000.000 AP. kiadták: 1946. július 18-án.
100.000.000.AP. kiadták: 1946. július 25.-én.
(6 nappal az infláció vége előtt)

P10. 10 millió adópengős bankjegy

P11. A százmillió adópengős felvágatlan négyes tömbben

Az egy milliárd adópengős névérték csak tervezés alatt állt, forgalomba nem került.

Kedves Olvasó! Ezzel befejeztük az inflációs bankjegyek áttekintését. Ezt a minimumot ismernünk kell, ha a háború utáni magyar postatörténettel foglalkozunk. Természetesen ebben a terjedelemben nem lehet részletekbe menő precíz munka, de a filatelista céljainkra így is megfelel.

FILATÉLIAI EMLÉKEK

Visszapillantásunk alkalmával lehetetlen az egész inflációt még csak egy „fast forward" metódussal is bemutatni. Ezért úgy döntöttem, hogy az „adópengős korszak" egy-két érdekes darabja mellett az infláció utolsó 6 hetét fogom felidézni, abban a tudatban, hogy gyűjtőtársaim hazánkban első alkalommal fogják e küldeményeket látni. Ezek a milpengős, a bilpengős és az adópengős korszak idejéből származnak.

1. ábra. A milpengős sorozat, 100 millió- tól 50.000 millióig = 50 milliárd pengőig

Kezdetként nézzünk meg egy szép céges ajánlott, távolsági levelet 12.000 milpengős bérmentesítéssel. A 19-es tarifa szerint 4000 milpengő a távolsági levél, 8000 milpengő az ajánlás = 12.000 milpengő.

A levél érdekessége az, hogy azt én adtam fel, személyesen a Nyugatinál levő 62-es postán annakidején. A Stern testvérek egyike, Stern Simon, az én nagybátyám volt, az irodai alkalmazottjuk pedig a nagynéném. Mivel mi akkoriban az Akácfa utca 20 szám alatt laktunk, és 12 évesen nekem az volt a feladatom, hogy naponta 18 órakor átmentem a 37-es szám alá és egy kis baksis fejében átvettem a 62-esen feladandó a napi postát. Mivel nagynéném jól fizetett, alig tudtam kivárni, hogy az óra 18-at üssön és mindennap ott álltam az iroda előtt, mint a cövek.

Elképzelhetetlen az érzés, mikor a levelet egy piacvezető cég aukcióján vagy 65 évvel később megpillantottam és „visszavásárolhattam“.

2. ábra. Távolsági levél a 19. tarifa szerint 12000 milpengővel bérmentve, 1946 június 12-röl, Pápára

Tíz nappal később indult a következő levél Nyékládházáról Péterrévé-re. /Mai neve: Backo Petrovoselo./ Azért választottam e levelet bemutatásra, mert ilyen desztinációt bizony hiába keresünk... Már a 20. tarifa volt érvényes, miszerint a közönséges külföldi levél 80.000 milpengő volt.

3. ábra, „Külföldi“ levél /Bácskába... / magyar címre, a 20. tarifával

Az ez időbeli külföldi levelekkel való foglalkozás elég tanulságos. A magas tarifák és a megfelelő bélyegek hiányában sokszor alul-, ritkábban felülbérmentesítésekkel találkozunk.

Így például az alábbi, a 21. tarifa első napján Neunkirchen-be, Alsó-Ausztriába feladott közönséges levélen, ahol a táblázat szerint már 1600 milliárd pengő bérmentesítés kellett volna, ami nem kevesebb, mint 1 billió 600 milliárd pengő. Ehhez 32 darab 50.000 milpengős bélyeg kellett volna. A levélen azonban „csak“ 27 darab van. (Véletlenül...?)

4. ábra. Levél Neunkirchenbe a 21-es tarifa idejéből, 250 milliárd pengő hiánnyal: = 5 db 50.000 milpengős bélyeg hiányzik.

Hogy a sokak által nagy szeretettel gyűjtött szállítólevelekből is bemutassak egy szép darabot, legyen itt egy Bánkból Lajosmizsére küldött szállítólevél, szintén a 21. tarifa idejéből. 5 kilóig 1.200 milliárd pengő kellett rá. A nyomtatványért járó okirati illetéket készpénzben rótták le, 500 adópengő volt a díj. De itt is hiányzik egy pár bélyeg az áttekinthetetlen frankatúrából, a 24 db 50.000 milpengős bélyeg helyett csak 23 db található, de ott van 2x10.000 milpengő bélyeg, így a postaalkalmazottnak 30.000 milpengős zsebpénzt biztosítva (az ártatlanság vélelme érvényes...)

És mi van ebben az 1 billió 200 milliárdos értékű csomagban? Használt ruha...

5. ábra. Szállítólevél 1946. június 25-ről, csomag 5 kg-ig 1.170 milliárddal bérmentve, 1, 200.000 milliárd helyett

6. ábra. A szállítólevél hátoldala

Tíz nap szünet után újabb bélyeg kiadására volt szükség, most már milliárdos jelzéssel, de mindjárt 100, 200 és 500 milliárdos névértékkel. A sorozat június 27-én jelent meg. Az előző sor legmagasabb névértéke 50.000 milpengő volt, (50 milliárd), így az új sor 100 milliárdos első értéke hézag nélkül kapcsolódott hozzá.

7. ábra. A milliárdos kiadás bélyegei

E kiadás bélyegei tanulmányozásánál megint csak külföldi leveleket ajánlanék.

Az elsőnél egy Perchtoldsdorf-ba címzett levelet látunk. Ez a helység a háború alatt Gross-Wien (Nagy-Bécs) részeként mint a 25. kerület működött, de a háború után több elővárossal megint visszakerült Alsó-Ausztriához. Tehát Budapest nőtt (1950-ben), Bécs pedig csökkent.

Még mindig a 21. tarifa volt érvényes, miszerint a külföldi közönséges levél, mint az előző kiadásnál már láttuk, 1.600 milliárd pengő volt, azaz 1 billió 600 milliárd. Ennyi is van a levélen, ezúttal a könnyebben átszámítható értékkel, de ott látunk még egy 50.000 milpengős téglavörös bélyeget is, amire semmi szükség nincs. Lehet, hogy az osztrák cenzúrának szánták borravalóként, akik le is bélyegezték! ☺

8. ábra. Levél Budapestről Bécsbe 1946. június 29-én 1.600 milliárdos bérmentesítéssel (50.000 milpengős túlbérmentesítés)

A következőkben egy Újpest-Zürich-i levelet látunk, még mindig a 21-es tarifa szerint: 1.600 milliárd a külföldi levél és 3.200 milliárd a külföldi ajánlás = 4.800 milliárd.

Újpesti provizórikus ragjegy. A kiadás első napján felhasználva (június 27.) A jobb alsó 200 milliárdos bélyeg erősen elfogazva.

Erre szokták mondani, hogy ha „a levél még a himnuszt is el tudná énekelni, akkor mindent tudna“... ☺

9. ábra. FDC-levél Zürichbe, 4800 milliárdos bérmentesítéssel 1946. június 27-én. A levél 9 napig volt úton

Hat nap telt el csak, míg megjelent a következő bélyegkiadás, az egyik legkeresettebb, legértékesebb kiadás, a billiósok. Ezeket is lépésenként adták ki, kezdve július 3-án, július 13-ig, 1 billiótól 500.000 billióig. (köznyelven „ a Galambos-kiadás“). Valódi levélen felhasználva csak a kisebb értékek fordulnak leginkább elő (50 billióig) Néha látni azonban 100.000 billiós bélyeges bérmentesitéseket is, az utolsó napról (julius 11.) Minden billiós levélnél szakértöi vélemény feltétlenül szükséges!

10. ábra. A „Galambos“ kiadás bélyegei. 1946. július 3-13

Nézzünk meg egy pár billiós levelet.

A sorban következő tarifa, – a 22. – július 1-től volt érvényes. A billiós bélyegek 1, 2, 5 és 10 billiós értékei azonban csak július 3-án jelentek meg. Tehát valódi levelek csak ettől a naptól kezdve fordulhatnak elő. De ez a tarifa már másnap megváltozott, július 4-től már jött a 23-as tarifa, mely szerint például egy távolsági levél 40 billióról 2.000 billióra drágult!

De most még a 22-nél tartunk. Létezik-e egyáltalán ezen egy napról megmaradt, valódi levél? Igen.

Egy távolsági levelet láthatunk Budapest 72 postáról Kisújszállásra, július 3-án feladva és 20 darab 2 billiós Galambos bélyeggel bérmentesítve, a 40 billiós tarifa szerint. A látványos, 20 bélyeges frankatúrával kétségtelenül egy értékes és érdekes darab.

11. ábra. 40 billiós levél július 3-án Budapestről vidékre

A következő, igen látványos darab e munkám második fénypontja.

A Pálffy család észak magyarországi ágából származó gróf Pálffy Károly Pozsony vidékén élt birtokain 1944-ig, amikor menekülnie kellett az oroszok elöl. E menekülés stációi voltak: Heidenreichstein Alsó-Ausztriában, Kremsegg kastélya Kremsmünster közelében Felső-Ausztriában, majd Kitzbühel Tirolban.

Ügyvédjei budapestiek voltak és egy ilyen ügyvédi levél származik az egyetlen lehetséges napról, július 3-ról. A levelet eredetileg Heidenreichsteinbe küldték, ahonnan a 2. stáció címére, Kremsmünsterbe utána küldték.

12. ábra. 22. tarifa szerint 160 billió pengős külföldre küldött levél a budapesti 62-es postahivatal 46. VII. 3. 20 órai bélyegzéseivel.

A tarifa külföldi levélre 160 billió pengő volt és csakugyan, a levél két oldalán összesen 32 db 5 billióssal az ennek megfelelő összeg található, melyek közül azonban csak a hátoldal bélyegei vannak értéktelenítve.

Ha figyelmesen megnézzük a levelet, látjuk azonban, hogy azt ajánlott feladásra tervezték. A lila cenzúra-bélyegzőtől balra fent látható az odagépelt „rec" szó. De amikor a postán hallották, hogy ez további 320 billióba került volna, lemondtak róla és áthúzták. Így jött létre ez a szép inflációs-gyöngyszem, mivel hely már nem lett volna ennyi további bélyegre...

Másnap, július 4-én már a 23. tarifa volt érvényben és 2.000 billióba került egy vidékre szóló levél.

13. ábra. Levél Budapestről Pécsre július 4-én az egynapos türelmi idő kihasználásával, a 23-dik tarifa idejéből, a 22. szerint bérmentesítve

Elképzelhető, mekkora lehetett az ijedtsége a feladó Selmeczi Ernő küldöncének, amikor az ablaknál meghallotta azt a Hiób-hírt[1], hogy a levél feladása, amihez a főnöke 40 billió pengőt adott neki, aznap már 2.000 billióba kerülne.

A postatisztviselő látta a küldönc kétségbeesését, így hát segített rajta. Rátette ugyan az előző napos, olcsóbb tarifának megfelelő 40 billiót, de nem bélyegezte le, hanem azt mondta neki, hogy vigye ki az utcára és dobja be a leveles ládába. Így az egynapos türelmi idő lett figyelembe véve, mely szerint meghatározott időben küldeményeket az előző tarifa szerint még elfogadtak, ha például azt postaládában találták.

Hogy ezt honnan tudom? Sehonnan sem, de kikövetkeztethető, mert akkoriban a billiós kiadás bélyegeit otthon nem tárolhatták, a kiadás körülményei miatt. Az ablaknál viszont a levelet ennyire alulbérmentesítve nem fogadhattak el...

Volt még egy külföldre ment Pálffy-levelem billiósokkal, de sajnos meg kellett válnom tőle, és már nem tudom rekonstruálni. Összesen 3 külföldi levélről tudok mindössze ezen időkből!

A billiós kiadás július 3-tól, az első bélyegek megjelenésétől kezdve mindössze néhány napig, július 12-ig volt felhasználható. A július 13-án megjelent utolsó bélyegekre, a 10.000, az 50.000 és 500.000 billiós névértékűekre már nem volt szükség.

A billiós, galambos kiadással lezárult egy időszak, mely 20 évig véste az ország arculatát: a pengős idő. Illetve addigra már „sima pengő".

Igy nevezték szegény pénznemünket, ha nem biggyesztették hozzá a mil- és bil- jelzőket. Július

[1] Hiób-hír = rossz hír, Jób nevéből származik. (A szerk.)

második felében , amikor az adópengővel „új“ pénznem került használatba, 1 adópengő = $2x10^{21}$ simapengő volt, azaz 2 ezer trillió pengő. Mindössze egy adópengő! De a legkisebb névértékű pénzjegy 10.000 AP-nél kezdődött! Tehát tessék azt most beszorozni 10.000-rel, 2 ezer trillió-szor 10.000 akkor az annyi mint,... na, megy? Én sem tudom mennyi...

És, emlékezünk még? Január 1-én, az adópengő bevezetésénél a kurzus 1:1 volt!

AZ UTOLSÓ KÉT HÉT – az adópengős bélyegkiadás története, 1946. július 15.-július 31.

Amikor ezen munkán dolgozom, optimista gyűjtőtársaink különböző rendezvényekkel 2021-re, az adópengős kiadás 75-dik születésnapjára készülnek. Hogy sikerülni fog-e, azt a vírus fogja majd eldönteni és ma még nem tervezhető biztosra. „Für alle Fälle” (mindenesetre) álljon itt azonban egy tanulmány, mely hazánkban első alkalommal ismerteti illusztrálva is ezek használatát. Épp ideje, ennyi idő után.

Első alkalommal végeztem egy felmérést a létező anyagból, mely természetesen nem 100%-os, de jó áttekintést nyújt. A világ 4. legnagyobb és legismertebb adópengős anyagából (Bernáth†, Morgan, Glatz, Nagy) válogatott darabokat mutat be. (Azok gyűjteményeit, akik nem kommunikálnak, sajnos nem lehet bemutatni...)

Ezen darabok néhánya eddig csak a bélyegvilágkiállítások látogatói számára volt látható. A Kedves Olvasó megint abban a kellemes helyzetben van, hogy otthon a fotelben élvezheti őket.

Tehát július 15-ét írunk, mint az adópengős filatéliai éra kezdetét. Az adópengős sorozatot pedig csak 16-án kezdték kiadni. Egy tévedés? Nem, az előtte való nap már megjelent egy kiadás adópengős névértékkel, a „Vasútjubileum“ sorozat. A 4 értékből álló jól sikerült sorozat, megint csak Konecsni tervezéséből, a Pest-Vác-i gőzvasút indulásának 100. évfordulójára adatott ki. Levélen felhasználva alig ismert, néhány sorozat felragasztásától eltekintve. Akkor már híre ment az új pénz küszöbön álló bevezetésének és még a filatelistáknak sem volt sok játékterük abban az időkben. Mindenki azzal volt elfoglalva, hogyan tudja csöppnyi vagyonát átmenteni a forint világába.

14. ábra. Az adópengős Vasútjubileum kiadás, 1946. július 15-én

De már másnap, július 16-án megjelent az adópengős forgalmi sorozat két első, zöld bélyege, 5.000 és 10.000 adópengős névértékkel. Ha ezeket a bélyegeket jól megnézzük, észrevesszük, hogy azokat nem új klisével nyomták, hanem a június 27-én kiadott milliárdos sorozat olajszínű bélyegei helyett ezúttal zöld színben kerültek kiadásra és a „MILLIÀRD P“ jelzést „adópengő“-re felülnyomták. Új bélyegkép tervezésére már nem volt idő.

15. ábra. Az adópengős sorozat bélyegei

A megjelenés időpontjában a 25. tarifa volt érvényben, július 12-től július 17-ig bezárólag. Akkoriban: helyi levél 10.000 AP, vidéki levél 20.000 AP, külföldi levél 80.000 AP, ajánlás belföldre 40.000 AP, külföldre 160.000 AP volt. Itt is a külföldi leveleket preferálom, mert azok ritkábbak és látványosabbak.

Elsőként egy Ó-Turára, Észak-Magyarországra címzett szlovák nyelvű levelet látunk egy expressz ragjeggyel, július 16-án feladva 230.000 AP bérmentesítéssel. Mivel a külföldi levél tarifája 80.000 AP volt, 150.000 AP bélyeg maradt az expressz küldés címén. Csak hogy ilyet hiába keresünk a tarifákban...!

16a. ábra. Expressz levél címoldal Ó-Turára.

16b. ábra. A 25. tarifájú expressz levél hátoldala. 80.000 AP a levél, 150.000 AP az expressz tarifa külföldre.(?) Noha a 72-esen csak tudták, mit csinálnak...

A 25-ös tarifa utolsó napján adták fel az alábbi levelet Bécsbe, ajánlottan, 240.000 AP össznévértékű bérmentesítéssel. Itt megint csak 80.000 AP a külföldi levél és 160.000 az ajánlás. Az aznap kiadott 20.000 és 50.000 AP-s bélyegek még nem érkezhettek meg a postahivatalokba, azért a sokbélyeges bérmentesítés.

17. ábra. Bécsbe küldött ajánlott levél a 25-ös tarifa utolsó napjáról, július 17-ről. Hátoldalon 240.000 AP-s helyes bérmentesítés, Budapest kisforgalmú 30. sz. postahivatalából

Innét újabb tarifaváltozás következett. Július 18-tól 23-ig bezárólag a 26-os tarifa volt érvényes. Az alább látható nagyformátumú levél túlsúlyos lehetett, így a bérmentesítést így oldhatjuk meg: külföldi levél 400.000 AP, további 20 gr 250.000 AP, külföldi ajánlás 800.000 AP, összesen 1 millió 450.000 AP.

De erre 1.500.000 AP-t ragasztottak. Ki járhatott rosszul?

Ennél a levélnél elgondolkodtam: milyen érzés lehet a Marosvásárhelyi Anyakönyvi Hivatalnak magyarul címzett küldeményt Targumures-re küldeni, a Judetul Targumures-re, Romániába?

18. ábra. Túlsúlyos levél Marosvásárhelyre 1946. július 22-én Budapest 64 hivatalból, 1.500.000 AP frankatúrával, 50.000 AP-vel túlbérmentesítve

Kedves Olvasó! Elértük az infláció tetőpontját, mindenféle szempontból. A legendás 27-es tarifa, mely július 24-töl egy hétig, július 31.-ig volt érvényes, rendkívüli ritkaságokat tartalmaz. Július 26-án megjelent az adópengős sorozat utolsó két értéke is, az 1 és 5 milliós adópengős bélyegek, piros színben, melyek szinte szimbolikusan jelzik az infláció végét: „Állj!“ Ezen piros bélyeggel bérmentesített küldemények rendkívül ritkák és keresettek.

Nagyon boldog és büszke vagyok, hogy bemutathatom a kiadás néhány ritka levelét, melyeket valószínűleg még senki nem látott Magyarországon, vagy talán csak egy-két darabot belőlük.

Nézzük meg például az alábbi levelet. Az első benyomás: sok-sok zöld bélyeget látunk rajta. Július 24-én adták fel ajánlva Jászszentlászlóról, de valami okból Szankon adták fel, vagy 7 km-rel arrébb. Az nap még a piros bélyegek nem jelentek meg, ezért zöldellik annyira a levél.

Ha megszámoljuk a sok bélyeget, látjuk, hogy 40 db 100.000 adópengős bélyeg mellett 10 db. 80.000-es bélyeg van, tehát a bérmentesítés 4 millió 800.000 AP-t tesz ki. Ennyi volt a tarifa szerint a KÜLFÖLDI ajánlott levelek tarifája. De ez a levél BELFÖLDI volt, amire „csak“ 400.000 + 800.000 AP kellett.

A szerencsétlen kuncsaft rossz napot fogott ki, a postáskisasszony a 27-es tarifa első napján nem volt egészen tisztában az új helyzettel, vagy lemondták az esti találkát és nem volt ott a feje, így hát Görög úrtól a szükséges tarifa 4-szeresét vasalta be. Így jött létre a létező legtöbb zöld bélyeget viselő belföldi hajmeresztő levél, 50 darabbal!

Az eddigi legszebb zöld levél, amit láttam!

19. ábra. Belföldi ajánlott levél, tévesen a postán külföldinek minősítve és bérmentesítve 1.200.000 AP helyett 4.800.000 AP-vel, 1946. július 24-én, a 27-es tarifa első napjáról, Szankról Budapestre, 50 darab bélyeggel.

A PIROS 1 MILLIÓ ADÓPENGŐS

A következő közönséges levélen már ott találjuk a piros 1 milliós adópengős bélyeget. A tarifa a 27-es tarifa idejéből a levél vidékre 400.000 AP volt. Miért tettek rá ennek több mint dupláját? Talán azért, mert nem volt elég pénz a feladónak az ajánlásra (+800.000 AP) de későn szólt a postáskisasszony, már ragadt rajta a piros bélyeg. Minden esetre, mint közönséges küldemény 1 milliós adópengős bélyeggel nagy ritkaság.

20. ábra. Távolsági levél július 30-án Dunaföldvárról Budapestre, 400.000 AP helyett 1 millió AP-s bélyeggel bérmentesítve

Egy levelezőlapon aztán lájuk, mi került csakugyan 1 millióba. Egy levelezőlapot adtak fel Viszlóról, Borsod megyéből (utolsó posta Rakaca). De hol? Az 50 km-re arrébb fekvő Miskolcról. A hivatalos, közületi levelező lap fontos volt, nem bízták a kis postahivatalra, hanem elvitték Miskolcra, az infláció utolsó napján feladva. A 200.000 AP-s távolsági levelezőlap + 800.000 AP ajánlás pontosan 1 millió AP-s díjat tett ki. A szóló piros bélyeges küldemények igen ritkák!

21. ábra. . Utolsó napi ajánlott, távolsági levelezőlap Miskolcról Budapestre 1 millió AP-s bélyeggel, a 27-es tarifa utolsó napjáról

Mivel ilyen ritkaságok, megérdemlik, hogy még egy pár darabot közelebbről megtekintsünk. Így például egy, Tatán feladott helyi ajánlott levelet. Noha a helyi 2-es posta kebelén felül futott, filatelista jellegét nem lehet posztulálni, igy fogadjuk el, mint helyi különlegességet. A helyi levél 200.000 AP volt, az ajánlás 800.000 AP, így összesen kijön az 1 millió. Egy másik, helyi ajánlott levelet (Budapest kivételével) 1 millióssal nem ismerek.

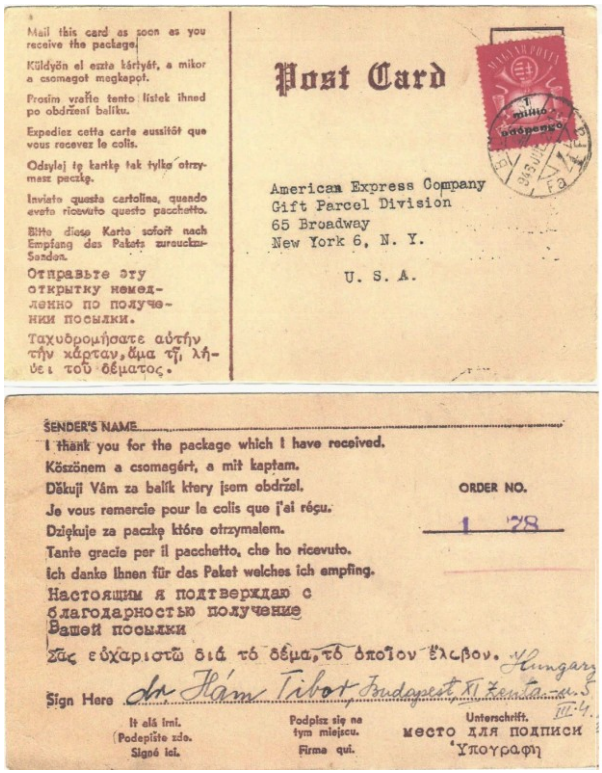

22. ábra. 1 milliós AP levél helyi ajánlott küldeményként, július 31-én

De még egy érdekességet be kell mutatni, nem lehet ellenállni neki. Akkoriban a Posta egy helyi ajánlott levelet például Tatán az egyik utcából a másikba annyiért vitt el, mint egy levelezőlapot akár Hawaii-ba: 1 millióért.

A bizonyíték: Ha egy magyar személy egy az USA-ból származó CARE szeretetcsomagot kapott, akkor a hozzácsomagolt POST-CARD visszaküldését kérte az American Express Company, a címzett adataival, a helyes kézbesítés ellenőrzésére.

A külföldi levelezőlapok díja 1 millió AP volt, függetlenül attól, hogy a küldemény hova ment, Bécsbe vagy Honolulu-ba.

23. ábra. A CARE csomag válaszlapja, elő- és hátoldala, New York-ba. A nagyításnál figyeljük meg a magyar szöveg gondos megfogalmazását.

Egy millió 200.000 AP-be került egy távolsági ajánlott levél belföldre, 400.000 AP levéldíj és 800.000 AP az ajánlás. A Közellátásügyi Minisztérium Cséplésnyilvántartó Kirendeltség levéltárának a selejtezés kori megszerzését egy éber filatelistának köszönhetjük, így néhány akkori kincs megmentését is. (lásd a 19. ábrát is!) Ebből a nagyobb leletből álljon itt egy szép levél Pápáról, július 30-án.

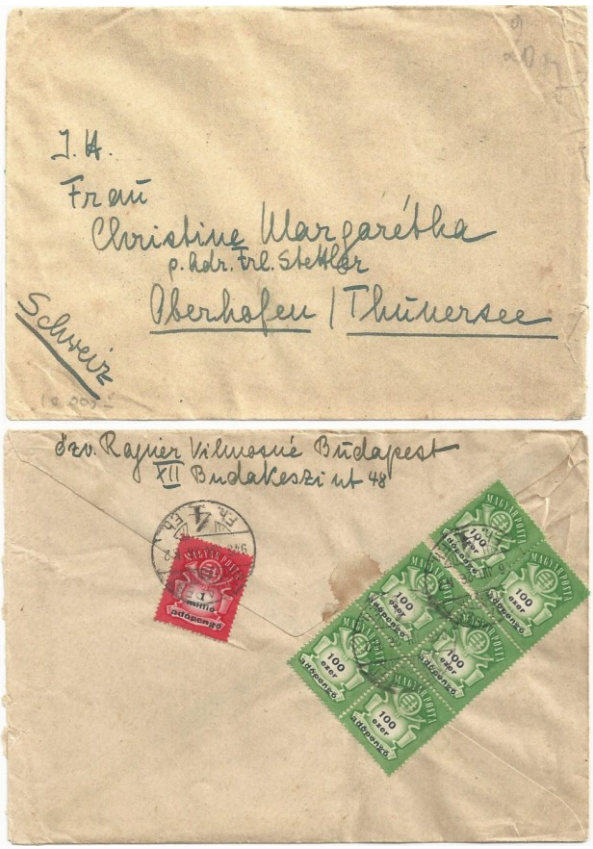

24. ábra. Ajánlott levél Pápáról Budapestre 1.200.000 AP-s bérmentesítéssel az utolsó előtti napról, július 30-án

Míg a legtöbb akkori belföldi levél a magas tarifák miatt csak közületi volt, a külföldre menő küldeményeknél más volt a helyzet. Ott az 1.600.000 AP-s tarifa volt érvényben egy közönséges levélért. Nézzünk meg két ilyen, Svájcba menő levelet.

Az elsőn, július 26-án az 1 milliós piros adópengős bélyeget látjuk, mint elsőnapi felhasználást. Egyébként nem egetverő szenzáció, de az infláció végén már nem túl sűrű a levegő és ritkák az ilyen dokumentumok.

Apropó, levegő. A levél feladója Budán, a XII. kerületben lakott. Akiknek akkoriban külföldi kapcsolataik voltak, általában nem a pesti füstös levegőt szívták, hanem a budai ózondúsat...

25.ábra. Közönséges levél Budapestről Oberhofenbe, Svájcba, július 26-án, a piros adópengősök első napján

A következő, hasonló levél szintén svájci, hárombélyeges bérmentesítéssel. Ez is egy külön gyűjtési terület az infláción belül, a legkevesebb lehetséges bélyeges bérmentesítés. A levél feladója szintén a XII. kerületben – a Torbágyi úton - lakott. Viszont a levelet a belvárosi 4-es postán adták fel, mert ugye biztos, ami biztos...

26. ábra. Svájci levél 1.600.000 AP-s bérmentesítés július 29-én

A legdrágább tarifa-lépcső a 4.800.000 AP. volt, a külföldi ajánlott levelek díja. 1.600.000 AP a levél és 3.200.000 AP az ajánlás. Hadd mutassak be itt egy Denver, Colorado-ba küldött küldeményt. Ezek a frankatúrák mindig a levelek hátoldalán vannak, mert minimum 8 bélyeg kellett rá.

27. ábra. Ajánlott levél Denverbe 4.800.000 AP bérmentesítés

Végezetül hadd álljon itt még egyszer egy gróf Pálffy levél, ezúttal Kiszomborból, a román határ mentéről Szeged és Makó között, az infláció utolsó napjáról. A levelet 1.600.000 AP helyett 2.000.000 AP-vel bérmentesítették. Valószínűleg a kis helységben az utolsó napon nem volt már megfelelő darabolású bélyeg.

28. ábra. Levél Kremsegg bei Kremsmünsterbe, július 31-én, gróf Pálffy-nak, Kiszomborból. 1.600.000 helyett 2.000.000 AP-s túlbérmentesítéssel

Tisztelt Olvasó! Ezzel elérkeztünk az utolsó állomásunkhoz!

AZ 5 MILLIÓ ADÓPENGŐS LEVELEK

A legnagyobb piros 1 milliós bélyeggel lerótt levéldíj 4 millió 800.000 AP volt, mint egy külföldi ajánlott levél díja. Ilyenekkel néha találkozunk, létezik egy pár darab. De már ebből a dimenzióból is láthatjuk, hogy az 5 millió AP. bélyegre nem volt szükség.

Szükség nem volt, de léteznek. Ezeket a leveleket a gyűjtő-társadalom talán még sosem látta, és valószínűleg nem is fogja többet látni. Ezek az eldugott széfek féltett kincsei. Annál nagyobb az örömöm, hogy a Kedves Olvasónak mindjárt öt darabot is bemutathatok e ritkaságokból. Erre hazánkban még nem volt példa.

Az első levél egy egybélyeges 5 millió AP-s ajánlott levél külföldre. A címzett *Franz See*, a helység Seewalchen am Attersee, Felső-Ausztriában. A levél, mint már tudjuk, nem tarifahelyes, hanem 200.000 AP-vel túlbérmentesített, tehát 4 millió 800.000 AP helyett, az 5 milliós bélyeg felhasználásával.

Ki volt Franz See? Egy nagy magyarbarát osztrák filatelista, aki megérdemli, hogy itt néhány mondattal megemlékezzünk róla.

A két háború között az Osztrák-Bolgár Tabakművek igazgatója volt Szófiában. Ott a forrásoknál, kiélhette filatéliai vágyait és nagy mennyiségű anyagot gyűjtött össze az Osztrák Posta a Levantében, a magyar privát (hotel)-posták Erdélyben, (Hohe Rinne, Magura, Bisztra), magyar újdonságok futott leveleken, bolgár postai teljesek, hogy csak egy párat említsek. Mint jól kereső gyárigazgató, sok mindent megengedhetett magának, az olcsó Bulgáriában, – ez esetben csakugyan – (vigyázat, szó-vicc!) bagóért.

Mikor azonban jött az összeomlás, 1944-ben, neki is menekülnie kellett haza Ausztriába, ahol először Seewalchenbe került. Itt, még a nehéz időkben is érdekelték a modern küldemények. Az 55-es években, mikor Ausztriából kivonultak a megszálló csapatok, visszamehetett Bécsbe, ahol nyugdíjazták és az Osztrák Tabak vállalat szolgálati lakásába került.

Én 1970-ben kerültem ismeretségbe vele, vasárnap délelőttönként a bécsi bélyeg-klubban találkoztunk. Nemsokára észlelte érdeklődésemet a Hohe Rinne és a Havasalföldi és Moldvai Magyar Postahivatalok iránt, 1867-1869 között. Kb. havonta egyszer meg-meg-kérdezett, hogy érdekelne-e egy küldemény, melyet mosolyogva átadott. Akkoriban még nem tudtam sokat e területekről, és ő mindig megmagyarázta nekem, miért érdekesek ezek a levelek. Akkoriban a romániai Magyar Posta levelei csak annyit értek, mint mondjuk a konstantinápolyi, vagy a szmyrnai levelek. See úr viszont tudta az igazságot, de „nonchalant" szerénységével nem használta ki tudását és az akkori, alacsony árakért engedte át nekem ritkaságait.

Főleg neki köszönhetem az első és egyetlen akkor létezett „Magyar Posta Romániában 1867-1869" gyűjteményem létrejöttét, mely összesen 9 aranyérmet nyert FIP világkiállításokon.

Ugyan így kiépült a magyarországi privátposták gyűjtemény is, így 1984 és kb. 2000 között mindig szerepelt egy Large Vermeil-re értékelt magyar anyagom is FIP kiállításokon, az akkoriban hatalmas G.S. Ryan nagy-arannyal díjazott mellett.

Franz See úr nagylelkűsége nélkül e gyűjtemények soha nem jöhettek volna létre. Így azonban mindkét nagy anyag magyar kézbe került. Ez volt Franz See történelmi érdeme.

Később See úr páciensem is lett és így életútján végigkísérhettem, amíg a Jó Isten magához nem szólította. Odahaza hunyt el szeretett bélyegei között, ami az utolsó kívánsága volt.

Ez az 5 millió adópengős levél háttere. Ezt el kellett most mondanom.

A kismérvű túlbérmentesítés nem játszik nagy szerepet e levélnél. Bob Morgan (USA) kiváló inflációs szakember szerint csak 4 darab létezik 5 millió AP-s egyedi bérmentesítéssel.

29. ábra. 5 millió AP-s egybélyeges bérmentesítés július 31-én, az utolsó napról Budapest 114-es hivatalból Seewalchenbe, Felső-Ausztriába

A következő ajánlott levélen is egy 5 milliós bélyeget látunk 800.000 AP zöld bélyegek kíséretében. Tehát amit írtam, hogy egy külföldi ajánlott levél 4.800.000 AP-be került, téves? Vagy ez a levél is túl van bérmentesítve?

Ha jobban megnézzük a 27-es díjtáblázatot, azt találjuk, hogy a 2. súlykategóriás külföldi levélre 5.800.000 AP díj kellett, így ez a svédországi levél helyesen van bérmentesítve, az 5 milliós bélyeg tarifahelyesen szerepel a borítékon, ezzel a kombinációval egy szinte egyedülálló darabot létrehozva, mely magasan kiemelkedik az inflációs küldemények közül. Ráadásul a piros bélyeg elsőnapi felhasználású.

30. ábra. Svédországi túlsúlyos ajánlott üzleti levél július 26-án Budapest 4-es főpostáról Stockholmba, 5 millió 800.000 AP-s bérmentesítéssel

Egy hasonló, 5 millió 800.000 AP-s levelet szeretnék még bemutatni. Ez egyike azon leveleknek, melyeken mindkét piros bélyeg szerepel. Ez 200.000 AP túlbérmentesítést jelent, egy elnézhető dimenzióban. Belgiumba két levél ismeretes ebből az időből, ezzel a bérmentesítéssel szintén két darabról tudunk. Természetesen Székely Sándor bélyegkereskedő kuncsaftjának a csekély túlbérmentesítést szó szerint a portókasszából fizette. A levél fantasztikus ritkaság.

Nagy számok elnevezései

	magyar	angol
10^6	millió	million
10^9	milliárd	billion
10^{12}	billió	trillion
10^{21}	trilliárd	sextillion
10^{24}	kvadrillió	septillion
10^{27}	kvadrilliárd	octillion

Elnevezések az inflációs banjegyeiken

milpengo = millió pengő

B.-pengo = billió pengő

31. ábra. Túlsúlyos levél 6 millió AP-s frankaturával , valószínűleg az 5.800.000 AP helyett Antwerpenbe, július 27.-röl, a 7-es postáról. Ajánlott levél külföldre: 4.800.000 AP, a túlsúly díja + 1 millió = 5.800.000 AP.

Az 1946. július 31-i leveleinkkel elérkeztünk az infláció végére. Az adópengős korszak a forint bevezetésével véget ért. Igen? Szó sincs róla!

Az új pénz elosztása az egész ország összes településére szép terv volt, csak hogy lehetetlen és az adópengős bankjegyek és bélyegek továbbra is nagy szerepet játszottak a pénzügyi vérkeringésben.

Mindenek előtt meg kell mondanunk, hogy az adópengős bankók szeptember végéig érvényben maradtak! A bélyegek is, így például az 5 milliós bélyeg új értéke 2½ fillér volt, így a hiányzó aprópénz miatt két ilyen bélyeget elfogadtak 5 fillér visszajáró pénz fejében.

Ès mi volt a bélyegfronton?

Rendkívül boldog vagyok, hogy két gyönyörű, látványos, egyedülálló ritkaságot tudok végezetül bemutatni.

A Postai Rendeletek Tára (P.R.T.) július 29-i számában a következőket rendelte el:

„A postahivatalok f. évi augusztus hó 1-től kezdődően a P.R.T. e számában megjelent új díjszabásnak megfelelően minden díjat forintban kötelesek megállapítani.... A jelenleg forgalomban levő összes adópengő névértékű postabélyegeket folyó évi július 31-ével a forgalomból kivonom....“

Majd 2 nappal később, az augusztus 1-i számban:

„... Különböző okok miatt a forgalom ellátásához szükséges bélyegmennyiség csak fokozatosan készülhet el, ezért felhívom a postahivatalok figyelmét azzal, hogy a bélyegek nagyobb mennyiségben való kiszolgálásától tartózkodjanak....“

E sajátságos magyarsággal fogalmazott előírás azonban nem rendelkezik arról, mi történjen, ha a meghirdetett értékcikkek nem érkeztek meg időben.

Addig ugyanis az infláció alatt a bélyegelosztás mindig csak a fennálló készlet *kiegészítésére* szolgált. Ez nem igényelt olyan pontos stratégiát. Most viszont első alkalommal egy csapásra az egész országot egy teljesen új kiadással kellett ellátni, legalább is a 4 db az első napon rendelkezésre álló Forint-filléres bélyegekkel: 20, 30, 60 fillér és 1 Ft névértékben. Hogy az nem működött 100%-osan, annak az akkori lehetőségek tudatában világosnak kell lenni.

Így például a kisebb falvak először csak a távolsági levelekhez szükséges 60 filléres bélyegből kaphattak. Az kellett ott leginkább. Helyi leveleket ott nem nagyon írogattak. (levlap 20, levél 30 fill. helybe.) Külföldre sem nagyon (1 Ft).

De hogy szegény postások mit csináljanak, ha mégis csak szükséghelyzet állna elő, arról nem intézkedtek külön. Készpénzes fizetést? Aprópénz nagy hiánycikk volt az első időben. A már „visszavont“ adópengős bankjegyeket elfogadni? Kétes..

És akkor beállít egy román határ menti elhagyatott kis postahivatalba 1946. augusztus 4-én Kun Szabó Béla apátfalvi lakos és Grázba szeretetett volna egy hétköznapi levelet feladni, egy ott élő honfitársának, kezében egy 1 forintos érmét szorongatva.

Ezzel beírta magát a magyar infláció nagykönyvébe.

Nézzük meg tehát a szóban forgó levelet. Egy 60 filléres új bélyeg kíséretében mindkét oldalán 16 db. 5 millió adópengős bélyeg van! Hogy történhetett ez? A 60 filléres bélyeg már 4 napja érvényes volt. Az adópengősök már 4 napja állítólag nem. A külföldre szóló közönséges levél díja 1 forint volt, tehát a 60 fillérhez még 40 fillér kellett volna.

Csak ilyen bélyeg az ellátmányban még nem volt. A készpénzes kiegészítésre pedig nem volt aprópénz. De volt ott még maradékként egy pár darab 5 millió adópengős bélyeg, melyekre a kis faluban nem volt szükség. Mi lenne, ha a hiányzó 40 fillérért ilyen bélyegeket ragasztana fel? - gondolta a postás....A levél úgyis Grázba, tehát külföldre menne. Ott úgysem törődnek majd ilyen dolgokkal.

32. ábra. Hétköznapi levél Apátfalváról Grázba, 1946 augusztus 4-én 60 filléres „Munkás“ és egy tízes blokk és két hármas csík 5 milliós adópengős bélyeggel, ami az 1 forintos tarifa a rendeletnek szó szerint megfelelő korrekt, forintra történő átszámítása.

De mindjárt 80 millió adópengőt? 16 darab 5 milliót díj-kiegészítésként? Az első hallásra igen magas összeg így értendő: egy 5 milliós bélyeg pontosan 2,5 fillért ér. Ha 40 fillért kell összehozni, akkor 16 darab kell belőlük (16x2.5 fillér = 40 fillér), Így a postás megszabadult a már kivont bélyegektől és a levél is akadálytalanul elindulhatott Grázba. Így jött létre ez a csodálatos, színes, vegyes bérmentesítésű egyedülálló levél, a magyar háború utáni filatélia gyöngyszeme.

A levelet Grázban a brit polgári cenzúra kétszer is ellenőrizte, amit egy piros és egy lila bélyegzővel is igazoltak, két különböző újra-leragasztó csíkkal ellátva, két különböző cenzor- számmal. A levél Bob Morgan nagy amerikai speciál gyűjteményében van több mint 20 éve, ezért nem ismerik Magyarországon.

Erre természetesen más településeken is volt példa, csak a gyűjtök nem nagyon figyeltek fel a bélyegzők dátumára. Például van gyűjteményemben egy másik levél is, melyet augusztus 6-án adtak fel a Túrkevei Polgármesteri Hivatalból Budapestre, egy 500.000 AP-s bélyeggel, probléma nélkül továbbítva. Csak ott nem számították át az új tarifát a régire, mert akkor a 60 fillérért, a korrekt átszámítással 24 darab 5 milliós piros adópengős bélyeget kellett volna felragasztani (1 db. 5 milliós AP bélyeg = 2,5 fillérrel, akkor 60 fillér = 24 db. 5 milliós bélyeggel). Így viszont még a régi tarifa szerint, (400.000 AP) egy csekély felülfizetéssel 100.000 AP „borravalóért“ elvitték a levelet. Ezt azonban csak megemlítem,mert a levél nem eléggé dekoratív és csak rontaná az eddig bemutatott szép képek színvonalát.

Az utolsó, „zöld“ adópengős leveleknél láthattunk egy teljesen teleragasztott, 4.800.000 AP -s levelet, melynek díját tévedésből szabták ki. A következő képen viszont látunk egy levelet, mely teljesen piroslik.

Egy kis kelet magyarországi faluban, POLGÀR a neve, (Tiszaújváros közelében) 1946. augusztus 1-én, a forint első napján, egy ajánlott levelet akart valaki feladni a Magyar Központi Illetményhivatal Honvédelmi Csoportjának a budapesti Várba, a Fortuna-köz 2-be. Csak a postahivatalban a forintos bélyegek, - még a 60 filléresek sem -, nem érkeztek meg. Készpénzes kiegyenlítésről nem intézkedtek. Mit tegyenek? Ugyanazt, mint Apátfalván, a szegény postás az ott is haszontalanul heverő 5 milliós AP-s bélyegeket használta fel, de ott még többet, 40 darabot!

Képzeljük el: 1 adópengő akkor 2 trilliárd pengőt „ért“. Az egy 2-es és utána 21 nullás. De a levélen 40 db 5 milliós AP = 200 millió adópengő van! Ez pedig egyenlő egy 4-es és utána 29 nullával, ami 400 kvadrilliárd pengőnek számit. Ezzel a bérmentesítéssel ez a levél VILÁGREKORD, nem hiszem, hogy lehetséges lehetne a magasabb értékű franktúrát egy levélre ragasztani.

Apropó, ragasztani. Jó szemű filatelisták észrevehették, hogy ez a 200 millió adópengős összeg egy ajánlott levélre nem volt elég. Annak a tarifája így lett volna: távolsági levél: 60 fillér, ajánlás: 1.40 Ft = 2 forinttal, ami 400 millió AP lenne. Tehát a levél *alulbérmentesitett*. Ha hisszük, ha nem, 1 forint hiányzik róla, vagyis nem 40, hanem 80 darab 5 millió AP-s bélyeg kellett volna rá! E hiány igazi okát ma már nem tudjuk rekonstruálni. A legvalószínűbb az, hogy a postás az őrület határán teljesen jogosan feladta a küzdelmet.

Ez a levél hazánkban szintén ismeretlen volt 2019-ig, tudomásom szerint csak egyszer, Amerikában volt kiállítva Bernáth professzor legendás gyűjteményében. Miután a levél hozzám került, így be tudom ezt is mutatni, mint a gyűjtemény harmadik és egyben utolsó fénypontját.

33 ábra. A VILÀGREKORD LEVÈL 40x5 millió AP frankatúrával Polgár-ról Budapestre. 1946 aug. 1-én. 400 kvadrilliárd pengős frankatúra.

Láthatjuk tehát, hogy az adópengős korszak nem ért véget július 31-ével, mint ahogy néhány mai „szakértő“ állítja. Az átállás forintra nagy erőfeszítésekbe került és csak 1946. szeptember 30-ra ért véget.

Akkor vonták be csak az adópengős adójegyeket. Addig számtalan rögtönzésre kényszerült a lakósság, amit azonban egy jobb jövő reményében könnyebben elviseltek. Az adójegyeket továbbra is kötelező volt elfogadni!

Az utolsó, „átmentett“ 2 db 100 millió adópengős jegyemért egy alumínium forintot kaptam. Istenem, milyen boldog voltam....

EPILÒGUS

E munkában közlendő küldemények válogatása közben kaptam Bob Morgan gyűjtőtárstól az alábbi levelet. Az első pillanatban elállt a lélegzetem, mint ezen munka közben olyan sokszor. A csodás, színes értéklevél a rettenetes 52.400.000 AP-s bérmentesítésével, teljesen szabályosan egyenként felragasztva, a rózsaszínű „Értéklevél /Valeur déclarée“ címkével, az 1 és 5 milliós vegyes felhasználással, (Bob szerint kettő létezik, lásd a Székely levelet Antwerpenbe), az utolsónapi felhasználás, sőt, az utolsó órákban, csodálatos!

A levélben 100 db 100 millió adópengős bankjegyet küldtek, összesen tehát 10 milliárd AP értékben. A tarifát így lehet megoldani:

Harmadik súlyfokozatú helyi levél 600.000 AP

Ajánlás 800.000 AP

Biztosítási dij, az értékdeklaráció szerint 51.000.000 AP

Összesen 52.400.000 adópengő. A felragasztott 21 darab bélyeg értéke pedig pontosan ennyi.

De, amiért az a küldemény az „Epilógus“ fejezetbe került, azt csak a második ránézésre látjuk: Az értéklevelet egy zalaegerszegi postatiszt „adta fel“ a hivatali kollégájának, (a feladási bélyegzőn N betű/) aki az „érkezési bélyegző“ szerint ugyanabban az órában kézhez is vette. (Az érkezési bélyegzőn „J” betű.) Tehát a levél a helyi postahivatal épületét nem hagyta el. Az én teóriám: (már megint, de legtöbbször helyesnek bizonyulnak ☺)

Az inflációs levelek, mint láttuk, embertelen erőfeszítésekre kényszerítették a hivatalok személyzetét. A magasabb matematikában nem járatos alkalmazottaknak naponta kellett megküzdeniük az állandóan változó problémákkal. Érthető volt hogy a hivatalban megünnepelték e nehéz idők végét és az utolsó órákban, valószínűleg a zárás és néhány kupica barack után egy emléket állítottak a túlélt időkre, hogy legyen egy bizonyíték, milyen gondokkal kellett küzdeniük.

Közben kiderült, hogy a feladó 1946-ban valóban ott dolgozott a postán, de sajnos fiatalon (35 éves korában) elhunyt.

Álljon itt emlékül Zóka Gyula postatiszt arcképe.

Kérdés, hogy szabad egy ilyen levelet egy postatörténeti munkába bevenni? Vagy elhúzzuk az orrunkat, hogy csak filatéliai csinálmány?

34. ábra. A zalaegerszegi értéklevél 52.400.000 AP-s frankaturával

Nos, Kedves Olvasó, én beletettem a levelet a munkám végére. Mert szerintem ez az igazi „postal history“ , amikor postások állítanak emléket egy korszaknak. Szerintem ez egy csodálatos, egyedülálló és értékes darab, megérdemli, hogy tiszteljük és emlékben tartsuk.

Nagyon boldog lennék, ha Ön is úgy gondolkodna mint én, és értékelné e nehéz terület feldolgozását az ehhez elengedhetetlenül szükséges kompromisszumokat együtt. Ajánlom munkám a tervezett 2021-es szimpózium résztvevőinek. Hálás köszönetem *Bob Morgan* amerikai magyar gyűjtőtárs türelmes segítségéért, mely nélkül ez az írás nem jöhetett volna létre.

SZAKIRODALOM:

Leányfalusi-Nagy: A pengő pénzrendszer 1926-1946. Kecskemét, 1986.

2020. év végén a MABÉOSZ aláírta a szerződést a Bélyeg Világszövetséggel (FIP) és annak megbízott képviselőjével, Yigal Nathaniellel egy budapesti FIP bélyegkiállítás megrendezésére. Az eredetileg tervbevett helyszín, a Bálna tetőszerkezetének 2022-es javítási munkái miatt megváltozott, és várhatóan a Millenáris egyik kiállítási csarnoka lesz.

A szervezési munkák folyamatban vannak, január első hetében valamennyi FIP tagország szövetségét felkértük a részvételre, jelöljenek ki komisszereket és kezdjék gyűjteni a kiállítói jelentkezéseket.

A kiállítók jelentkezési határideje:
2021. június 30.

HUNfilex 2022 BUDAPEST

honlap: hunfilex2022.com

In memoriam dr. Somogyi Tamás /1925-2020/

Dr. Somogyi Tamás 1990-94 között országgyűlési képviselő 1991-94 között a MABÉOSZ alelnöke, 1992-től tíz éven át a Bélyegvilág felelős szerkesztője, majd elhunytáig a lap tiszteletbeli főszerkesztője volt. a MABÉOSZ és a Mafitt tiszteleti tagja. Megnyerően kedves és szerény személyiségének valamint áldozatos filatéliai munkásságának emlékét kegyelettel őrizzük. Saját maga írt filatéliai életrajza honlapunk Magyar Filatéliai Panteonjában, a Mafitt öröklistában található nevére klikkelve olvasható.

www.mafitt.hu/pantheon

A lap a Mafitt tagjainak ingyenes, a remittendát 1.800 forintos önköltségi áron a MABÉOSZ székház cserenapjain értékesítjük.

Az 1971-ben indított lap félévente jelenik meg, az 1991-ben kezdődött, húsz év szünet után
2011-től a Mafitt tagdíjfizető tagjai számára szükséges mennyiségben magyar,
és párhuzamosan angol nyelven is (utóbbi 50 alatti példányban.)

Újságunk teljes tartalma és digitális lemezmelléklete a Mafitt honlapjáról letölthető:

www.mafitt.hu

2014

2015

XXXI. évfolyam

ISSN 0324–4806

Magyar Filatéliai Tudományos Társaság

H-1074 Budapest, Harsfa u. 47.Bélyegmúzeum, Mafitt e-mail: info@mafitt.hu

A Philatelica nyomdai kivitelezéséhez a Gervay Mihály Magyar Postatörténeti Alapítvány nyújt támogatást.

21
2

Philatelica

Philatelica 2021/2

Tartalom:

Florent Tricot:	Portózás az 1945-46-os infláció idején: az 1941-es portóbélyegek használatának vége	1
Ute Dorr, FRPSL – Dr. Elmar Dorr, FRPSL:	Felfedezések a Budapesti Főposta bélyegzésein	17
Dr. Lővei György:	Különleges bélyegzők használata légiposta leveleken és egyéb érdekességek	21
Dr. Révész Péter:	Molnár Józsi/Péter, avagy egy játékos kedvű filatelista	27
Dán János:	Egy miskolci cenzúrabélyegző története	28
Horváth Lajos:	A Taxis-család tevékenysége Magyarországon, a legelső postaszervezet	32
In Memoriam	Filep László (1953-2021)	35
Hírek		37

Szerkesztés: Szücs Károly, a Mafitt Gervay alapítványának kurátora
Fordítás: Kőhalmi Csaba, a Mafitt elnöksége és a Society for Hungarian Philately (SHP) tagja

Tanácsadás és lektorálás:
Mervyn Benford, a Mafitt és a Hungarian Philatelic Society in Great Britain (HPSGB) tagja
Dr. Lővei György, a Mafitt elnöke

AZ 1945-46-OS INFLÁCIÓ IDEJÉN: AZ 1941-ES PORTÓBÉLYEGEK HASZNÁLATÁNAK VÉGE

FLORENT TRICOT (FRANCIAORSZÁG)

1. BEVEZETÉS

1943. január 1-től 1945. május 31-ig a két 1941-es barna portóbélyeg-kiadást kizárólag küldemények portózására használták. E kiadásokból olyan mennyiség készült, hogy a magyar postahivatalokban még a Vöröshadsereg és a németek közti harcok kíméletlen rombolása ellenére is számos címletből állt készlet rendelkezésre.

A Magyar Posta a pengő hiperinflációja kezdetén, – egy hónappal a postabélyegek 1945. június 1-én kezdődött felülnyomás kiadások előtt, – e készleteket a célra megfelelőnek találta.

Ennek ellenére, már az infláció kezdeti időszakából is, vannak példák egyes postahivatalokban helyettesítő használatra is, melyeken postai levélbélyegek, illetékbélyegek, és bélyeghelyettesítő helyi címkék használatát, vagy egyszerűen csak a fizetett összeg kézzel írott feljegyzését láthatjuk.

Az, hogy a portóbélyegeket több helyen, és ilyen sokféleképp helyettesítették, egyértelmű bizonyíték arra, hogy a készletek és helyettesítési lehetőségek adott helytől függően jelentősen változóak voltak. Egyes postahivatalokban emellett a névérték és a postai díjak közti jelentős eltérés ellenére néhány címletet a portóbélyegek használatának vége felé még a hiperinfláció 3. időszakában is használták.

Jelen cikk célja a második barna portóbélyegkiadás használati ideje végének bemutatása.

2. ÁTMENETI IDŐSZAK A HIPERINFLÁCIÓ KEZDETÉN

A budapesti szükségtarifa (továbbiakban: BST) átmeneti időszaka 1945. április 30-án véget ért. A portót a feladó postahivatalban számították ki, aminek eredményét, az esedékes összeget, kézzel jegyezték fel a levélre.

Az összeget a kézbesítő postahivatal portóbélyeg felragasztásával hagyta jóvá. A BST idején, a hiperinflációs első időszakában továbbított küldeményeken, 1945. májusi bélyegzéseket látunk a portóbélyegeken.

A fizetendő összeget a kézbesítő postahivatalban kellett megerősíteni. Az ilyen leveleken postai bélyegzővel fedezett összegek pontosan megfelelnek a BST postai díjai szerinti tarifaszámításnak.

Amikor a posta nem rendelkezett megfelelő címletekkel, vagy ha úgy döntöttek, hogy az eredeti portókiszabás téves, akkor a pótlólag fizetendő összeget[1] módosították vagy felfelé kerekítették.

Mivel az 1. inflációs időszakban a kerekítés 10 fillérre történt, így gyakori a hiány kétszereséből számított összeg feletti portókiszabás.

[1] *lefelé* (a szerk.)

Az viszont megállapítható, hogy nagyon kevés levél ismeretes a BST során az 1. időszakban történt pótdíj-követeléssel. (*ld.1. és 3. ábra*)

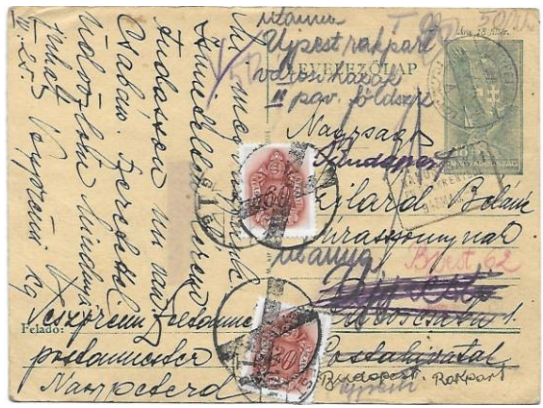
1. ábra. 18 filléres belföldi levelezőlap (névérték a díjjegyen, mely Franciaországba nem volt elég, Sárvárról Budapestre, 1945. április 30-án, a BST időszak utolsó napján, a postahivatal feladási bélyegzése nélkül, melyet az 72-es postán érkezéskor értéktelenítettek.

A feladónak 40 fillérrel kellett volna bérmentesítenie a levelezőlapot. A Sárváron kézzel feljegyzett portószámítás 2x(40f-18f) = 44f (mely a felső 10 filléres portóbélyeg alatt, csak átnézetben látható).

A levelezőlapot megadott címre a 4-es postahivatalhoz továbbították, ahol két 10 filléres barna portóbélyeget ragasztottak rá 1945. május 3-án és egy 24 fillérest, mielőtt beszedték ezt az összeget a címzettől.

Az 1945. május 3-i dátum mai napig a legkorábbi, amit az 1. időszakban használt barna portóbélyegekről ismerek, mely dátum nyilván még változhat.

A *2. ábrán* látható levelezőlapot a feladónak április végén 40 fillérrel kellett volna bérmentesítenie. Emiatt az első portózáskor még csak 50 fillér összegű összeg volt a posta követelése, lásd kézzel írva „50 fill" a jobb felső sarokban. A számítás 2x(40f-18f) = 44 fillér, amit felfelé kerekítettek 50 fillérre. E kerekítés megfelel az 1. időszak szabályainak.

2. ábra. A belföldi levelezőlap nem kielégítően bérmentesítve, 18f (névérték a levelezőlap díjjegyén) a Veszprém megyei Nagypeterd postamestere 1945. április 25-én küldte munkatársának Budapest keleti külvárosába, a rákoscsabai postára.

A postai feldolgozás a díjjegy bal alsó sarkára ütött, téglalap alakú postai ügynökségi dátumbélyegző szerint csak 1945. május 7-én folytatódott Rákoscsabán. A címzett azonban nem ebben a postahivatalban dolgozott, ezért a levelezőlapot továbbították Újpestre (ami akkoriban egy Budapesttől északra fekvő, önálló település volt), lásd alul, lila kézírással két sorban: "utánna/Ujpest".

A postai díjösszeg az Újpest 1 postahivatalban e továbbítás miatt megváltozott. A téves címzésért járó büntetésnek felel meg az 1. időszak 60 filléres belföldi díjának alkal-

mazása. A számítás ekkor 2x(60f-18f) = 84 fillér, ami felfelé kerekítve 90 fillér. Lásd "T 90" kézzel írva, a lapon jobbra felül. Az ennek megfelelő két 30 filléres barna portóbélyeget május 17-én ragasztották fel. Csakhogy a címzett nem ebben a postahivatalban volt található! A barna portóbélyegeket emiatt a körrel keretezett, X alakú áthúzást tartalmazó érvénytelenítő bélyegzővel annullálták.

A levelezőlapot újfent továbbították, ezúttal Budapest újpesti rakpartjára: legfelül kézzel írva látható „Utána Újpest” ceruzával és egy pontosított címmel. Alul szintén van egy tollal írt „Budapest Rakpart”, ahol tintaceruzával módosították, az első szót áthúzva, „Ujpesti”-re.

Ezen a végső címen már 90 fillért kellett volna beszedni, ám a két utolsó feljegyzés azt mutatja, hogy a címzett ezt nem volt hajlandó megfizetni: Felül az előírt "T 90" ugyanis át van húzva, és az utolsó címtől balra egy lefelé mutató vonal két oldalán lila tintával "V/50"[2] látható. Ami azt jelenti, hogy a lapot visszairányították a feladónak, akin végül is csak az eredetileg kiszabott 50 fillér portót követelték.

Itt tehát egy különösen bonyolult postai folyamatról van szó, miközben ugyanazon postai küldeményen két különböző időszakból származó díjak együttes alkalmazása is megjelenik.

A levelezőlapon látható kezelési jelzések végső soron az első inflációs periódusban elvégzett portóköltségek fő elemeinek jó részét bemutatják: a hiány kétszeresének kerekítéssel való kiszabását, a többszöri továbbküldést, majd végül az annullációt és visszaküldést a feladónak.

3. ábra. E borítékot lezáratlanul, bérmentesítés és bélyegzés nélkül küldték Budapestről. 1945. május 3-án bélyegezték le először Hódmezővásárhelyen, a kézbesítő postán. Mivel a boríték nyitva van (a szárny gumizása ép), a nyomtatványok 30 filléres tarifájának hiánya szerint portózták meg.

Ha a feladó levelét a bélyegzések dátuma szerinti 1. inflációs időszakban adta volna postára, akkor az esedékes összeg kiszámítása 1P + 0 fillér = 1P lett volna. A borítékon felül középen azonban tintával feljegyzett "60fill" látható. Ez pedig azt mutatja, hogy a portót még a BST alatt jegyezték fel Budapesten, és az esedékes összeget ott számították ki, akkor még csak 60f+0f = 60 fillér szerint.

Megjegyzendő, hogy az első dátumbélyegző "945 MÁJ-3 É8", (É=éjjel). A 8 órához nem illeszkedő „É” a posta dolgozójának hibája, amelyet a barna portóbélyegek bélyegzésén már korri-

[2] *vissza, 50 fillér* (a szerk.)

gáltak, "945 MAJ-3 N8", N = nappal = nap. A borítékra a feladási helyen feljegyzettek szerint, két 30 filléres barna portóbélyeg került.

3. 1945. MÁJUS

a) Az 1. inflációs időszak új postai díjai és az esedékes portóköltség:

Az 1945. májusi postai szabályozás a PRT-ben nem található (1945. június 9-ig nem ismertek a rendeletek). Ismerjük azonban az 1945. május 1-én megemelt postai díjakat, és a nyomtatott termékek és expressz szolgáltatás új díjtételeit:

Küldemény	Súlyfokozat	BST tarifák	1. időszak
Helyi levél	20 g-ig 21-250g 251-500g	40f 80f 1P	50f 1P 1P50f
Helyi levelezőlap		30f	40f
Helyi ajánlás		1P	1P50f
Helyi expressz		-	1P50f
Távolsági levél	20 g-ig 21-250g 251-500g	60f 1P20f 1P60f	1P 2P 3P
Távolsági levelezőlap		40f	60f
Távolsági ajánlás		1P40f	2P
Távolsági expressz		-	3P
Nyomtatvány	20 g-ig 21-100g 101-500g 501-1000g 1001-2000g 2001-3000g	- - - - - -	10f 1P 1P50f 2P50f 7P50f 10P

Az 1945 májusában (az időszak első hónapjában1) kiküldött összes portós levélnek tartalmaznia kellett a májusban esedékes összeg követelését barna portóbélyeg használatával, amennyiben a kézbesítő posta rendelkezett ilyenekkel. A számítások az 1. időszak postai díjakon alapultak.

Ami a portóköltség számítási módszereit illeti, a hiány kétszeresének 19. századi kiszámításán túl a magyar postai szabályozás többnyire ismeretlen.

Főként a büntetőportót ismerjük, de csak a postai helyzetek egy része vált ki büntetést, a többi valamilyen szolgáltatás eredménye (például a csomagküldés vagy a fizetett üzleti válasz). Büntetés csak akkor jelenik meg, amikor hiányos a bérmentesítés.

Az 1. időszak küldeményeinek statisztikai vizsgálata azonban lehetővé teszi az alábbi megállapításokat:

- A portó a hiány duplája minden alulbérmentesített levélre, amennyiben díj előre nincs kifizetve (*ld. 4-5. ábra*), kivéve az alábbi eseteket:
- ha a levél nincs lezárva: egyszeres hiány számítandó (*ld. 3. ábra*);
- díjmentes hivatalok közti levelezésre nem jogosultnak, hivatal részéről indított küldemény esetén egyszeri portóköltség fizetendő, amennyiben a levélben a "hivatalból portóköteles" szöveg szerepel (lásd a 13. és 14. ábrát).

  Az ügyintézés típusától függően különleges szabályokat állapítanak meg: például a járásbírósági értesítések esetében az egyetlen hiányosságot, ha azt részben bélyegben küldik, vagy a portóköltség előjegyzését e két szó nélkül kérik.

  Mindezen különbségek tanulmányozása még mélyítendő. A bérmentesítés hiányáról itt teljes mértékben az adminisztratív feladó dönt, mert a postai szabályozás ezt lehetővé teszi, ez olyan, mint a büntetés a címzett számára, de csak az egységes díjszabás alapján.
- Ha az esedékes portóköltség összege kevesebb, mint 20 fillér: minimum 20 fillér portóköltséget számolnak fel (még az első osztályú hivatalos

nyomtatványok esetében is, ahol csak 10 fillért kell beszedni a nem adminisztratív címzettől) (l*d. a 6. és 13. ábra*)

- Az összeg kerekítése a legközelebbi 10 fillér értékre, ha az esedékes összegek nem 10-szeresek. De ha a kézbesítő posta meg tudja erősíteni a pontos esedékes összeget a postai bélyegekben rendelkezésre álló értékei felhasználásával, akkor az esedékes nem kerekített kezdeti összeg érvényesíthető. (*ld. 2, 7. és 11. ábra*)
- Az esedékes postai küldemények továbbítása során (például téves címmel) további 10 fillér portóköltség igényelhető a címzettől, alapértelmezés szerint a feladótól visszaküldés esetén. Ha nem, a legtöbb esetben az esedékes összeget további büntetés nélkül átviszik az új címre. (lásd a 8. ábrát)
- A feladónak visszaküldött levél esetében a címzettől eredetileg igényelt esedékes összeget követelik a feladótól (*ld. 4-9. ábra*). A panasznak ez a módja a 3. időszakban megváltozott.

4. ábra. Belföldi levelezőlap 1945. április 19-én, az átmeneti időszakban, de végül Budapestről 1945. május 1-jén (az időszak első napja) Székesfehérvárra küldve.

A belföldi levelezőlap ára 60 fillér az 1. időszakban. Az esedékes összeg kiszámítása 2x60f = 120f = 1 pengő 20 fillér. Budapesten, a posta dolgozója kézzel írta "T 120f", ezt az összeget Székesfehérvár húzta át, és tévesen 36 fillérre módosította (=2x18f, ami a második világháború alatti tarifa duplázása).

Az ellenőr viszont a 120 filléres összeget számolta fel, amit szignója felett kézzel írt a jobb felső sarokba: "1·20". Ennek megfelelően két 60 filléres portóbélyeget ragasztottak fel május 8-i bélyegzéssel a négyzetes keretű „T” portójelzés alatt.

5. ábra. A belföldi fedezet nem eléggé frankó, 2x30f = 60f Budapestről, 1945. május 26-án Gyöngyősre küldve.

Valójában az 1. időszakban a belföldi fedezet mértéke 1 pengő 20 g-ig. Az esedékes összeg kiszámítása 2x(1P-60f) = 80f. Érkezés május 29-én Gyöngyösre, két 40f barna portóbélyeget ragasztanak.

6. ábra. A helyi nyomtatott levelezőlapot nem küldték eléggé frankón, 5f + 4f (piros gumibélyegző) = 9f címmel Budapest 4-ről 1945. május 1-jén (az 1. időszak első napja).

A nyomtatott termékek ára 10 fillértől 20g-ig terjed. Az esedékes összeg kiszámítása 2x(10-9) = 2 fillér. Május 4-én a 741b irodában 20 filléres barna portóbélyeg kerül felhelyezésre, de a címzett ismeretlen a megadott címen (Ismeretlen / Ismeretlen matrica). Vissza ebben a postahivatalba, az új címet megkeresik, majd megtalálják (zölden írva, a matricát áthúzzák), és július 7-én a 741-es postahivatalban új 20 fillér összegű esedékes összeget (kézzel írva a matrica alá) terhelnek.

7. ábra. A belföldi fedezet nem elégségesen frankó 2x12f + 18f = 42f-nél Újpestről, 1945. május 25-én Gyöngyősre küldve.

A portóköltség számítása ezért 2x(100f-42f)= 116 fillér, és az összeget felfelé kell kerekíteni 120 fillérre. Május 29-én, Gyöngyösön a posta dolgozója pontosan 116 fillért ragasztott barna portóbélyeggel: két 40 fillérest és két 18 fillérest, ami összesen 2x40f+2x18f= 116 fillér. Az esedékes összeget nem kerekítették, mert a kézbesítő posta megfelelő portóbélyeggel rendelkezett a fizetendő teljes összegre.

MBSZ
Magyar Bélyegvizsgáló Szakcsoport

Értékes bélyegeit tanúsíttassa a ***valódiságra anyagi garanciát vállaló*** bélyegvizsgálóval itt:

MAGYAR BÉLYEGVIZSGÁLÓ SZAKCSOPORT

Megbízható kereskedést biztosítani kívánóknak együttműködési megállapodás keretében díjtalan támogatást nyújtanak hamisítványok kiszűrésére, amelyhez egyre többen csatlakoznak.

Bővebb információ fentiekről a Mafitt honlapján: www.mafitt.hu »»»» Bélyegvizsgálat

8. ábra. (ex-Visnyovszki) A belföldi levelezőlap 18f-en (névértéke a levelezőlapra nyomtatva) nem eléggé frankózott Bonyhádról 1945 májusában Budapestre.

A belföldi levelezőlap ára 60 fillér. Az esedékes összeg kiszámítása 2x(60-18)= 84 fillér, 10 fillérre felfelé kerekítve 90 fillér.

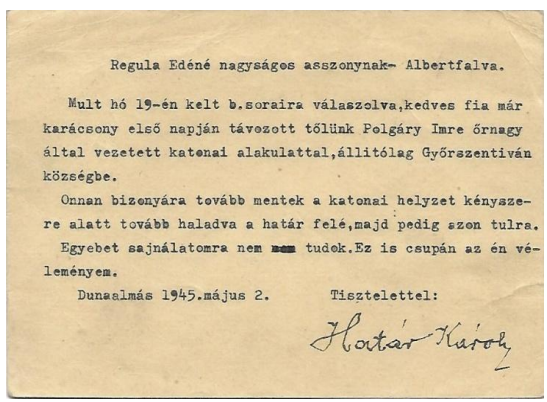
Budapesten két 40 filléres és egy 10 filléres barna portóbélyeget ragasztottak a címzettől való 90 fillér követeléshez, aki azonban elhunyt, (lásd: ceruzával feljegyezve: „meghalt") és ezért e portót ERVÉNYTELEN bélyegzéssel annullálták.

Ezt követően a levelezőlap visszakerült a feladóhoz. Érkezés Bonyhádra június 1-jén, ahol újabb portóbélyegek kerülnek felhelyezésre: hét 12 filléres és két 3 filléres, amelyek együttesen teszik ki a most már feladótól igényelt 90 fillért.

b) Különbségek a postahivatalok postai díjainak érkezési dátumaival

Kiderült, hogy a különböző postahivatalok értesítési módja az 1. időszak elején még nagyon eltérő volt, és így néhol nem kapták meg a hírt időben. Máshol, bár tudomást szerezhettek az új díjakról, a postahivatalnokok összekeverték azokat a korábbiakkal. Ezért akad néhány olyan portózott levél is, amelyeket az 1. időszakban adtak postára, de a portószámítás még a BST díjakon alapul. Ilyen zavarok 1945 májusának második hetében is még előfordultak (*ld. 9-10. ábra*).

Regula Edéné nagyságos asszonynak- Albertfalva.

Mult hó 19-én kelt b.soraira válaszolva,kedves fia már karácsony első napján távozott tőlünk Polgáry Imre őrnagy által vezetett katonai alakulattal,állitólag Győrszentiván községbe.

Onnan bizonyára tovább mentek a katonai helyzet kényszere alatt tovább haladva a határ felé,majd pedig szon tulra.

Egyebet sajnálatomra nem ~~nem~~ tudok.Ez is csupán az én véleményem.

Dunaalmás 1945.május 2. Tisztelettel:

Határ Károly

9. ábra. A 18 filléres díjjegye nem elég Dunaalmásról 1945. május 3-án Albertfalvára küldött levelezőlap belföldi tarifájához. A bérmentesítési díj eddigre már 60 fillérre nőtt.

Az előjegyzett portóköltség azonban 44 fillér, ami egy téves, 2x(40-18)= 44 fillér számításból származik. A dunaalmási posta munkatársa május 3-ig nem kaphatta meg az új postai díjakat, és a belföldi levelezőlap átmeneti időszakban érvényes

díjával, 40 fillérrel számolt. Május 11-én, Budafokon, Albertfalva szomszédos városában ennek megfelelően ragasztottak fel, két 16 filléres és négy 3 filléres portóbélyeget, megerősítve ezzel az előzőleg kiszámolt hibás összeget.

10. ábra. Hiányos belföldi bérmentesítés 30 fillérrel Bonyhádtól Budapestre (provizórikus dátumbélyegző használata 1945. május 9-én az 1. időszakban).

Az 1. időszakban a belföldi levél díja 20 g-ig 1 pengő. Hibás díjhiány-számításból adódóan, két barna portóbélyeget ragasztottak rá, egy 20 fillérest és egy 40 fillérest, május 11-én a budapesti 2-es postán.

Mivel a 30f+60f= 90 fillér nem felel meg semmilyen postai díjnak az 1. időszakban. A 60 filléres portózás 30 fillér hiányát jelenti, tehát így számoltak: 2x(60f-30f)= 60 fillér.

Ez azt jelenti, hogy a posta számítást végező alkalmazottja 1 pengő helyett csak 60 filléres díjat vett alapul, ami a 20 grammos belföldi levél átmeneti időszakban alkalmazott tarifája.

A címzettet végül nem találják az eredeti címen, a levelet ezért továbbították a Rákosliget utcába. Az új címen a hibásan számolt követelést hajtották be, minden további jelzés nélkül a borítékon.

4. AZ 1. IDŐSZAK HÁTRALEVŐ RÉSZE (1945. JÚNIUS 1. – JÚLIUS 1.)

Az 1. periódusban május és az időszak fennmaradó része között az a különbség, hogy 1945. június 1-jén új portóbélyeg-készlet érkezett, ezúttal olyan címletekben, amelyek jobban illeszkedtek az időszak postai díjaihoz. Anyagi fedezet hiányában nem új bélyegek készültek, hanem a barna portóbélyegek nyomólemezeit használták továbbra is, ezúttal azonban kékes papírt használva a nyomtatáshoz, egy további nyomtatási menetben "1945 ... fillér" vagy az "1945 ... pengő" piros színű, 10 fillértől 2 pengőig terjedő felülnyomással.

A barna portóbélyegek maradékkészletét a felülnyomott portóbélyegekkel vegyesen használták fel. Az ilyen vegyes felhasználások sokkal ritkábbak, mint az azonos kiadású portóbélyegek kombinációi. A maradékkészlet kifutásával az eltérő kiadású barna portóbélyegek vegyes kombinációi aztán lassan megszűntek (*ld. 11-14 ábra*)

11. ábra. Díjhiányos helyi levelezőlap (a 18 fillér névértékű díjjegyes) Budapest 62 postán való feladással 1945. június 7-én. A helyi levelezőlap tarifája azonban ekkor már 40 fillér.

A beszedendő portó számítása 2x(40-18)= 44 fillér. Ezt az összeget a budapesti 62-es postán 50 fillérre felkerekítették. A levelezőlapon egy T körben, a portózás jelzése látható. Június 11-én, a szintén budapesti 112-es postahivatalra érkezéskor ragasztották rá az 50 filléres barna portóbélyeget.

12. ábra. Az előzőhöz hasonló levelezőlap vegyes használatú portóbélyegekkel, Budapest 72-ről, 1945. június 13-án.

Az első esedékes összeg, amelyet kék színnel jegyeztek fel a 72-es postán, 44 fillér. Ezt az összeget ceruzával 50 fillér-re felfelé kerekítetve korrigálták Budapesten, a 741-es postán. Június 18-án került rá az 10 filléres barna, és a felülnyomásos 40/12 filléres portóbélyeg.

13. ábra. Hajtogatott nyomtatvány a Darányi Református Templomból, 1945. június 19-én, amit Darányból bérmentesítés nélkül küldtek az istvándi vallási iskolába.

Míg a legtöbb hivatal számára a belső levelezés ingyenes, a hivatalos egyházi küldemények nem követik ugyanazokat a szabályokat. Ha nem bérmentesítik, és rajta van a "Portóköteles" szó, az egyszeres díjat a címzettnek kellett fizetnie, még akkor is, ha más felekezet hivatalától származik.

Ám ennél a tételnél ahelyett, hogy a 10 fillér összeget hajtanának be a címzetten kézzel "T 20 fill"-t írtak elő Darányban. Az 1. időszak szerint esedékes minimális portóköltséget számították fel. és Istvándiban ezt jóváhagyva, még ugyanaznap két 10 filléres barna portóbélyeget ragasztottak rá.

14. ábra. Díjmentes közigazgatási küldemény Pápáról, 1945. május 27-én (ld. a zöld boríték bal alsó sarkában ferdén lila bélyegzéssel „Hivatalból Díjátalányozva”) Marczaltőre, a „Községi (kör) Jegyzőségnek” címezve.

Marczaltőn felnyitották, majd 1945. június 6-án bérmentesítés nélkül továbbküldték Veszprémbe egy nem hivatali veszprémi címre, kéziratos "hivatalból portóköteles" felirattal a borítékon. A 20 g-ig terjedő levelek díja belföldre 1 pengő.

Érkezés Veszprémbe június 11-én, a boríték hátoldalán húsz 3 filléres barna portóbélyeg és egy 40 filléres. A címzett nem volt hajlandó kifizetni az esedékes összeget, a "*nem fogadta el*" és a "*vissza*" a kézbesítő által ceruzával elöl írta rá. A portóbélyegeket érvénytelenítik, és a veszprémi posta dolgozója kézzel írta "T" 1P” zöld ceruzával. Ezzel az összeggel Marczaltő közigazgatása tartozott a postának.

5. KÜLFÖLDI LEVÉLKÜLÖNLEGESSÉG

Az 1. időszakban a külföldre irányuló postai forgalom le volt zárva, így levélküldésére nem volt lehetőség. Ennek ellenére mégis volt négyféle lehetőség az ilyen típusú levelek külföldre juttatására:

(1) A postai küldemény külföldre irányul, és a feladó címe fel van tüntetve. Ha a levelet postaládába dobták, akkor azt azonnal visszaküldték a feladónak a "Vissza. Forgalom szünetel" jelzéssel. Ha a feladó postahivatalba vitte be a levelet, azt azonnal visszaadták a feladónak.

(2) A postaládákból kivett, külföldre szánt leveleket, amelyről a feladó címe hiányzott, a posta megőrizte a forgalom újbóli megnyitásáig, majd továbbította a célországba.

(3) Ha a postai küldeményeket eredetileg nem külföldre szánták, de a címzettet idegen országban tartózkodott, ezt a (2) esettel azonosan kezelték (lásd a 15-ös ábrát).

(4) Ha olyan levelet vitt ki valaki, aki átléphette a határt, és azt bedobta az adott ország postafiók-

jában, ezt az adott országban belföldi – a címtől függően helyi – levélként kezelték.

A (3) esetben, ha a postai küldeményt nem vagy csak részben bérmentesítette a feladó, és Magyarországon már megportózták, akkor az végül érvénytelenné vált, és a külföldön esedékes összeget hajtották be, melynek összege az adott ország portószabályaitól függött.

Megjegyzendő, hogy a postai forgalom újbóli megnyitásának időpontja az országtól függött: Jugoszlávia esetében a 2. időszakban, Csehszlovákiában a 3. időszakban, más országokban az 5. és 24. időszak között. Az infláció alatt nem nyitották újra a Németországba irányuló postaforgalmat (*lásd 15. ábra*).

15. ábra. A fenti boríténak 2 élete volt portóköltséggel:

Először is, ez egy bérmentesítetlen első súlyfokozatú helyi boríték Budapest 62 postáról, melyet 1945. június 4-én portóztak meg: 1. időszak, 2x50f= 1 pengő. Egy 40 és egy 60 filléres barna portóbélyeget helyeztek rá a 62-es postán. A címzettet azonban nem találta meg a postás, ezért a kézbesítő postahivatalba való visszatérésekor egy négyszögletű ERVÉNYTELEN bélyegzéssel annullálták a portóbélyegeket.

Ezt követően a címnyomozók megkeresték a címzett új címét és azt Marosvásárhelyen, (Târgu Mureș) Romániában találták meg. A levél 1946 januárjában érkezett meg Bukarestbe (a Romániával folyó postaforgalom 1945. november 17-i újranyitása után), ahol 160 lej (kézzel írva pirossal) összeggel terhelték meg, ami a román belföldi egy első fokozatú levéltarifa duplája (80L). 1946. január 25-én Marosvásárhelyre érve a posta dolgozója romániai portóbélyegeket ragasztott fel: hármat 50 lejjel, kettőt 2 lejjel és egyet 6 lejjel, mielőtt a 160 lejt követelést behajtották a címzett új otthonában.

6. A 2. IDŐSZAK (1945. JÚL 2. – SZEPT. 15.)

A növekvő infláció miatt 1945. július 2-án a postai díjakat ismét fel kellett emelni. Lásd az alábbi táblázatot:

Küldemény	Súlyfokozat	Díjak
Helyi levél	20 g-ig 21-250g 251-500g	2P 3P 4P
Helyi levelezőlap		1P60f
Távolsági levél	20 g-ig 21-250g 251-500g	3P 4P 5P
Távolsági levelezőlap		2P
Ajánlás		5P
Express		10P
Nyomtatvány	20 g-ig 21-100g 101-500g 501-1000g 1001-2000g 2001-3000g	40f 1P60f 3P 5P 10P 14P

Levél Jugoszláviába	20 g-ig minden további 20g	20P 12P
Ajánlás Jugoszláviába		20P
Levelezőlap Jugoszláviába		12P

Ezen felül újraindítják a csomagszolgáltatást is, súlytól és a feladási helytől függő külön díjakkal. A csomagszállító-leveleken barna portóbélyegek találhatók, amikor a 7 napos késéssel átvett csomagokra tárolási díjat számítanak fel (követelés portóbélyeggel: napi 1 pengő a 2. periódusban). Az ilyen csomagszállítók rendkívül ritkák, melyekről csak annyit tudok, hogy felülnyomott portóbélyegek találhatók rajtuk.

Más levelek esetében, mivel a barna portóbélyegek 2-től 60 fillérig terjedő névértéke túl alacsony a 2. időszak postai díjakhoz képest, vagy felülnyomott portóbélyegeket használtak (lásd a 16/18. ábrákat) vagy tömeges felragasztást (lásd a 19. és 20. ábrát). A minimális portóköltség 40 fillér – lásd PRT 1945 37. oldal A) 2, közzétéve június 21-én, – a kerekítés továbbra is 10 fillérre történt.

16. ábra. 1945. július 1-én datált, a 2. időszak első napjaiban Egerbe feladott díjhiányos belföldi levelezőlap 30 fillér bérmentesítéssel Külsővatról.

A belföldi levelezőlap ára ekkor 2 pengő (PRT 105.037/A.4). Az esedékes összeg kiszámítása 2x(200f-30f) = 3 pengő 40 fillér. Külsővaton a posta dolgozójának kézírása "T 3P40" (amit két portóbélyeg takar). Egerben egy 40 fillér barna portóbélyeg és két felülnyomott portóbélyeg, egy 1P/40f és egy 2P/20f tollírású "P" betűkkel értéktelenítve (nyilvánvalóan a posta részéről).

17. ábra. A belföldi levél, a 2. időszakban, 1945. szeptember 10-én küldték Budapestről Szekszárdra

A tarifa (PRT 127.000/A.4) belföldi levél esetén 20 g-ig 3 pengő. A portóösszeg kiszámítása 2x3P= 6 pengő. A körben „T" portójelzés és a "6P" felirat Budapesten került a borítékra. Szekszárdon egy 20 filléres barna portóbélyeg, öt felülnyomásos 1P/10f bélyeg, továbbá egy kék 80 filléres portóbélyeget ragasztottak rá szeptember 12-én.

A kék portóbélyegeket azonban 1942. december 31-én már visszavonták. Mivel még két éves időn túli használat is ritkaság, mit szóljunk ehhez a három évhez?

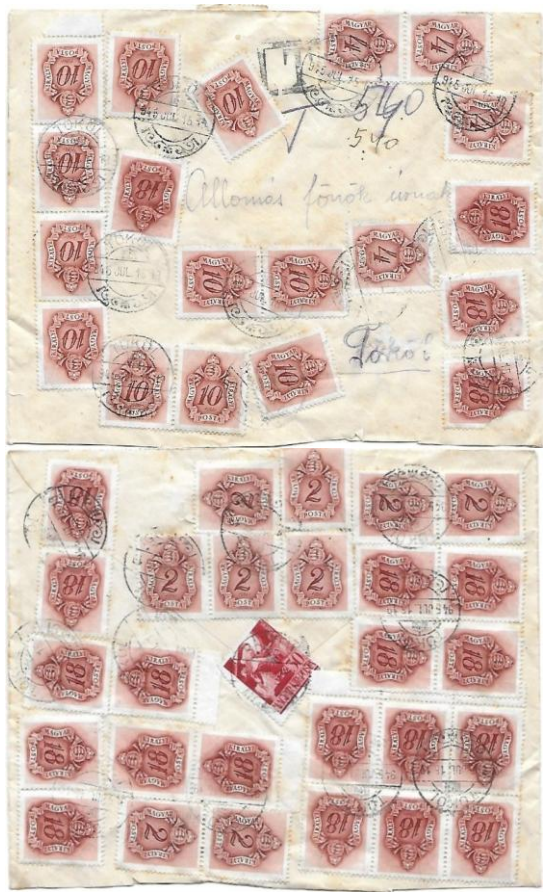
Ez az egyetlen általam ismert boríték kék portóbélyeg hiperinfláció alatti használatára. Úgy tűnik, hogy ez a 80 filléres kék bélyeg három évig rejtőzött észrevétlenül a szekszárdi postahivatal barna portóbélyegei között, mielőtt 1945 szeptemberében végül felfedezte valaki.

18. ábra. Egyházi belső levelezés (a pécsi püspöktől egy plébánia-hivatalnak) 1945. július 3-án Pécsről Magyarszékre küldve.

A borítékon a „hivatalból vallási ügyben” és a „hivatalból portóköteles” szavak láthatók.

A 3 pengőt a címzettől követelik ("T 3" elöl), a postai díjat az első súlyfokozatú belföldi tarifa szerint a 2. időszakban számítva. Érkezés Magyarszékre július 5-én, a hátlapon öt 20 filléres barna portóbélyeg és öt 40f/12f felülnyomásos portóbélyeg található.

19. ábra. A belföldi levél elégtelen, 30 fillér bérmentesítéssel. 1945. július 12-én küldték Ráckevéről Tökölre.

Ezt az első súlyfokozatú levelet is 3 pengővel kellett volna bérmentesíteni. Az esedékes portóösszeg számítása 2x(3P-30f)= 5 pengő 40 fillér. Amikor július 15-én Tökölre megérkezett a boríték, negyvenöt barna portóbélyeget ragasztottak: 2 filléresből kilencet, 4 filléresből négyet, 10 filléresből tizenegyet, és végül 18 filléresből huszonkettőt. 9x2f+4x4f+11x10f+22x18f= 540 fillér.

20. ábra. A belföldi levéldíj postabélyeggel való lerovása hiányzik. 1945. július 12-i küldemény Ráckevéről Tökölre.

A tarifa (PRT 105.037/A.4) az első súlyfokozat esetében 2 pengő. A portó kiszámítása 2x2P= 4 pengő, ami kézzel feljegyezve "4.-" kék színben látható a címzéstől jobbra. A portóköltség körben T-vel jelezve, felette balra.

A borítékon ötven 8 filléres barna portóbélyeget értéktelenítettek már a 3. időszakban, szeptember 17-én, a 741-es postán.

7. HASZNÁLAT A 3. IDŐSZAKBAN (1945. SZEPTEMBER 16. – OKTÓBER 24.)

A 3. időszak az utolsó időszak, amikor még barna portóbélyegeket használtak. A postai díjak jelentősen megnövekedtek (lásd később a táblázatot), így ezekhez képest alacsony névértékük miatt egyre többre lett volna szükség, ám kezdtek kifogyni a postahivatalokban. Ezért csak igen kevés küldemény maradt fenn barna portóbélyegekkel a 3. időszakból.

1945. október 22-én a Pénzügyminisztérium a PRT 1945-ben közzétett 134.910 /A4 rendeletben úgy határozott, hogy a díjtételekben megszünteti fillér használatát, és az összegeket ettől kezdve pengőben adja meg.

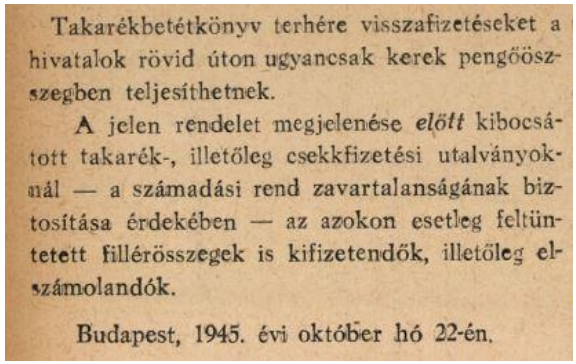
Fillérösszegek számításának elhagyása a postatakarékpénztári közvetítő szolgálatban.

134.910/A. 4.

A postatakarékpénztár — a pénzügyminiszter úr jóváhagyásával — a fillérösszegekkel való kezelést összes üzletágaiban azonnali hatállyal megszüntette.

Ehhez képest a postahivatalok e rendelet megjelenésének időpontjától kezdve fillérösszegekről is szóló takarékbetéteket ne fogadjanak el, hanem a feleket minden esetben szólítsák fel a fillérösszeg elhagyására, vagy egész pengőre való kikerekítésére.

Csekkbefizetéseknél, amennyiben a befizetési lapokon fillérösszegek is szerepelnek, azokat a befizetési lap mindhárom részén olvashatóan húzzák át és befizetésként csak kerek pengőösszegeket fogadjanak el.

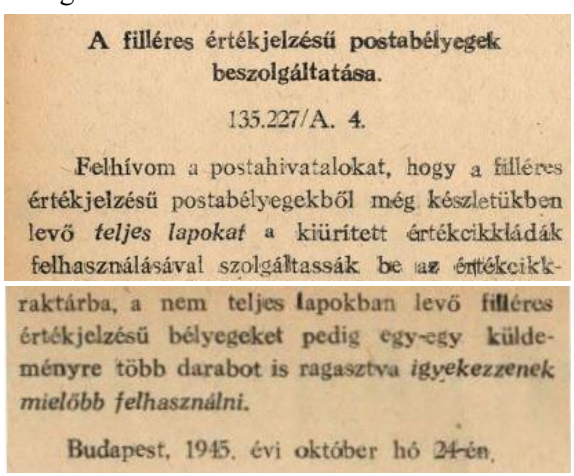
Takarékbetétkönyv terhére visszafizetéseket a hivatalok rövid úton ugyancsak kerek pengőösszegben teljesíthetnek.

A jelen rendelet megjelenése *előtt* kibocsátott takarék-, illetőleg csekkfizetési utalványoknál — a számadási rend zavartalanságának biztosítása érdekében — az azokon esetleg feltüntetett fillérösszegek is kifizetendők, illetőleg elszámolandók.

Budapest, 1945. évi október hó 22-én.

1945. október 24-én (135.227/A4 rendelet) a postahivatalok kötelesek visszaadni a fel nem használt filléres portóbélyegek teljes íveit, és tömegesen felragasztással elhasználni a már megbontott ívek bélyegeit.

A postahivataloknak a filléres címletekkel feltétlenül követniük kellett ezt a rendeletet. Ezért úgy tekinthetjük, hogy az barna portóbélyegek maradékkészletét többnyire egész ívekben vonták ki a postahivatalokból véglegesen, és csak igen kevés tömeges használat található, néhány levélen október vége felé.

A filléres értékjelzésű postabélyegek beszolgáltatása.

135.227/A. 4.

Felhívom a postahivatalokat, hogy a filléres értékjelzésű postabélyegekből még készletükben levő *teljes lapokat* a kiürített értékcikkládák felhasználásával szolgáltassák be az értékcikk-raktárba, a nem teljes lapokban levő filléres értékjelzésű bélyegeket pedig egy-egy küldeményre több darabot is ragasztva *igyekezzenek mielőbb felhasználni.*

Budapest, 1945. évi október hó 24-én.

Az 1945. október 24-ét követően felhelyezett portóbélyegekkel ellátott küldeményeket látva tudtommal senki másnál nincs filléres portóbélyege küldeményen. A legkorábbi dátum, amelyről tudok, 1945. október 20 (tíz 60f felülnyomott) postai bélyeg).

A 3. időszak új tarifái:

Küldemény	Súlyfokozat	3. időszak
Helyi levél	20 g-ig	6P
	21/250g	8P
	251/500g	10P
Helyi levelezőlap		4P
Távolsági levél	20 g-ig	10P
	21/250g	15P
	251/500g	20P
Távolsági levelezőlap		6P
ajánlás		20P
Express		30P
Nyomtatvány	20 g-ig	2P
	21/100g	5P
	101/500g	10P
	501/1000g	20P
	1001/2000g	30P
	2001/3000g	40P
Levél külföldre	20 g-ig	40P
	minden további 20g	24P
Ajánlás külföldre		80P
Levelezőlap külföldre		24P

A minimális portóköltség mostantól 1 pengő (PRT1945 140. oldal A) 2, közzétéve szeptember 10-én), és a kerekítés 1 pengő pontossággal volt végzendő (ld. *21. ábra).*

Az ajánlott levél tarifája 21g-tól 250g-ig 15P+20P= 35 pengő (PRT 127.000/A.4). Az értékesítési irodai ügyintézője kézzel írta: „hivatalból portóköteles Ajánlott", „B" nagybetűvel és „P.35-p-" kék ceruzával. A borítékot kezelő postai dolgozó újabb "B" betűt írt dőlt nagybetűvel. Győrben október 5-én ötven 50f barna portóbélyeget és öt 2P /50f felülnyomott postai bélyeget helyeznek fel az állami nyomtatásban. A barna és a felülnyomott

portóbélyegek vegyes használata ritka, ezt növeli az állami nyomtatványok jelenléte.

21. ábra. Bérmentesítés nélküli ajánlott hivatalos levél a Budapest 7, postabélyeg-értékesítő irodáról, mely 1945. augusztus 1-jén nyílt meg), 1945. október 3-án Győrbe.

8. KÖVETKEZTETÉSEK

A barna portóbélyegek gazdagítják a második világháború nagy része alatti, majd a háború utáni leveleket, amíg a hiperinfláció kezdetén ki nem adták a felülnyomásos portóbélyegeket, melyeket már csak a barna portósorozat kivonása utáni három hónapban használtak.

E kiadás bélyegei eleve nagyon gyakoriak, mivel címleteikből a háború alatt nagy mennyiségeket gyártották (1 060 000 és 11 302 400 között), és még mindig meglehetősen könnyen találhatók akár egész ívekben is, emellett nagyon gyakoriak a háborús portóköltségek is. Ez a tény sokáig megzavarta a gyűjtőket, akik azt gondolhatták, hogy az ilyen portóbélyeggel ellátott levél csak alacsony szintű gyűjtői érdeklődést válthatnak ki.

Ám a postahivatalokból való fokozatos kifogyásuk, valamint a postai díjak és címletek közötti egyre nagyobb különbség megnövelte a postai küldeményeken való ritkaságukat.

Tanúi voltak nemcsak a pusztításnak, de a valaha volt legrosszabb infláció kezdetének, valamint a magyar postaforgalom újjászervezésének is. Olyan időknek, amelyek bár Magyarország számára sötétek, ám a filatélia szempontjából mégis különösen gazdagok.

IRODALOM ÉS REFERENCIÁK

Robert Morgan "Az 1945-1946 közötti magyar hiperinfláció", 2003-ban szerkesztve, 15, 35/36, 45, 92/93, 146/149, 159/161, 212, 223/225

«A Magyar Bélyegek Monográfiája» IV. Kötet, 1971-ben szerkesztve, 512/513. V. kötet, Pákozdi László 1966-ban szerkesztette, 691/726

„A sürgősségi tarifa története és Budapest környékén 1945. március 2.-május 1.” Nagy Ferenc, Philatelica magazin 12/1, 2011, 1/12.

PRT 1945.

Cikkek (SHP, HPSBG) összeállításai a portóköltségekről, személyes kutatásaim a meglévő portós levelek statisztikáiról.

Levelek a szerző gyűjteményéből.

FELFEDEZÉSEK A BUDAPESTI FŐPOSTA BÉLYEGZÉSEIN

UTE DORR, FRPSL – DR. ELMAR DORR, FRPSL (NÉMETORSZÁG)

Az egyik érdekesebb magyar postabélyegző a budapesti belváros negyedik kerületi Főposta egy–körös bélyegzője. 1897. november 26-től a budapesti postahivatalok számozására az 51,649 számú rendelet (PTRT 1897.XII.10. 33. szám) egységes rendszert vezetett be. Ezért látható 4-es a pesti oldalon levő negyedik kerület postája bélyegzőinek rajzában már 1897. november végétől.

A bélyegképen a 4-es szám váltotta fel a korábbi "Főposta" feliratot, ami a Budapesti Főpostát jelentette. Míg a Főpostához a 4-es számot rendelték, a negyedik kerületben "40", "41" és "42" számú postahivatalokat is ismerünk. A "40" 1898-ban, a "41" 1902-ben és a "42" 1912-ben jelenik meg a bélyegzéseken.

A "4" mellett a bélyegkép alsó részén A vagy B nagybetű látható. Jelen írásunk ezekről a postabélyegzőkről szól.

1. ábra. A budapesti Főposta postabélyegzője 4-es számmal és az A és B betűvel a bélyegző képében

Mindkét bélyegzőt csak a budapesti Főpostán használták, valószínűleg az 1901 és 1903 közötti évekig, azaz kicsivel a krajcáros magyar postabélyegek használatának lezárulása utánig. A bélyegzőt azonosító "A" és "B" betűkre azért volt szükség, mert ebben a postahivatalban két munkahelyen kellett bélyegezőt használni.

BELFÖLDI KÜLDEMÉNYEK

2a. ábra. Levelezőlap 1902. június 11 -én a 9. postáról Budapestre küldve, a címzés: „Helyben”. (Elmar Dorr gyűjteménye)

A fenti küldeményt az 5 fillérrel történő díjlerovás a levelezőlapok 1902. január 11-i bevezetett tarifájának megfelelően bérmentesítve, mégis megportózták 7 fillérrel. 12 fillérbe a 250 grammig terjedő második súlyfokozatú helyi levelek kerültek, de persze nem ez a portó magyarázata.

Az ok az 1886. március 29-i magyar rendeletben található. 1899-ig a magyarországi szabályozás kétnyelvű volt. A b) pont kimondja, hogy a magánipar által készített levelezőlapokon fel kell tüntetni a „levelező kártya” megjelölést magyar, illetve horvát nyelven. A külföldre küldött levelezőlapokon pedig (Németország kivételével) a

"Carte postale, Union postale universelle" megjelölést kell elhelyezni.

81

POSTAI

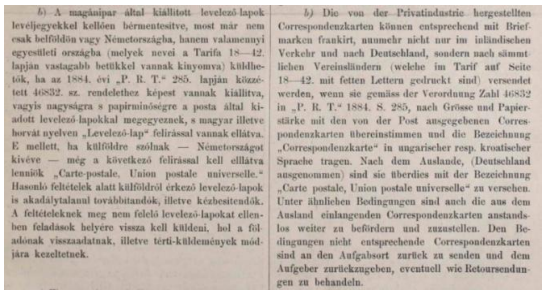
RENDELETEK TÁRA.

Kiadja a közmunka- és közlekedési m. k. Minisztérium.

Budapest. *16. szám.* *Március 29. 1886.*

Tartalom.	Inhalt.
Változások a levélposta-tarifában. Kocsipostai küldemények a helyi forgalomban.	Aenderungen im Briefposttarife. Fahrpostsendungen im Localverkehr.
Változások a levélposta-tarifában a lissaboni postacongressus határozatai folytán.	**Aenderungen im Briefposttarife aus Anlass der Beschlüsse des Lissaboner Postcongresses.**

2b. ábra. 1886. március 29-i postarendelet fejléce

b) A magánipar által kiállított levelező-lapok levéljegyekkel kellően bérmentesítve, most már nem csak belföldön vagy Németországba, hanem valamennyi egyesületi országba (melyek nevei a Tarifa 18—42. lapjain vastagabb betűkkel vannak kinyomva) küldhetők, ha az 1884. évi „P. R. T." 285. lapján közzétett 46832. sz. rendelethez képest vannak kiállítva, vagyis nagyságra s papirminőségre a posta által kiadott levelező-lapokkal megegyeznek, s magyar illetve horvát nyelven „Levelező-lap" felirással vannak ellátva. E mellett, ha külföldre szólnak — Németországot kivéve — még a következő felirással kell ellátva lenniök „Carte-postale, Union postale universelle." Hasonló feltételek alatt külföldről érkező levelező-lapok is akadálytalanul továbbitandók, illetve kézbesitendők. A feltételeknek meg nem felelő levelező-lapokat ellenben feladások helyére vissza kell küldeni, hol a föladónak visszaadatnak, illetve térti-küldemények módjára kezeltetnek.

b) Die von der Privatindustrie hergestellten Correspondenzkarten können entsprechend mit Briefmarken frankirt, nunmehr nicht nur im inländischen Verkehr und nach Deutschland, sondern nach sämmtlichen Vereinsländern (welche im Tarif auf Seite 18—42. mit fetten Lettern gedruckt sind) versendet werden, wenn sie gemäss der Verordnung Zahl 46832 in „P. R. T." 1884. S. 285, nach Grösse und Papierstärke mit den von der Post ausgegebenen Correspondenzkarten übereinstimmen und die Bezeichnung „Correspondenzkarte" in ungarischer resp. kroatischer Sprache tragen. Nach dem Auslande, (Deutschland ausgenommen) sind sie überdies mit der Bezeichnung „Carte postale, Union postale universelle" zu versehen. Unter ähnlichen Bedingungen sind auch die aus dem Ausland einlangenden Correspondenzkarten anstandslos weiter zu befördern und zuzustellen. Den Bedingungen nicht entsprechende Correspondenzkarten sind an den Aufgabsort zurück zu senden und dem Aufgeber zurückzugeben, eventuell wie Retoursendungen zu behandeln.

2c. ábra. A rendelet (b) bekezdése

A fenti lap ennek nyilvánvalóan nem felel meg! A Magyar Posta felismerte ezt, és úgy kezelte a levelezőlapot, mint Budapesten belüli 20 g-ig terjedő súlyú első fokozatú helyi levelet: 1 fillér hiányzik a helyi levelek első fokozatú 6 filléres tarifájához + 6 fillér a tarifával egyező büntetőportó, tehát 7 fillér portóköltség esedékes.

Gyűjteményében Gudlin Tamás ezt az esetet szintén dokumentálta, ami bizonyítja, hogy a Budapesten belül az ilyen díjhiányos lapokhoz biztosan 12 fillér volt szükséges. Érdekes megjegyezni, hogy a levelezőlapot az ő példájában is ugyanannál a 9. postánál (kerület: Ferencváros) helyezték el, de mintegy évvel később (*ld. 3. ábra)*.

3. ábra. 1903. január 13-i levelezőlap a 9. postahivatalban, és a Főpostán (4. posta) feldolgozva. (Gudlin Tamás gyűjteménye)

A következő példa szintén Gudlin Tamás gyűjteményéből származik, és egy kolozsvári levelezőlapot mutat be, amelyet Magyarországon belül futott.

4. ábra. Levelezőlap 1902. április 2-án, Kolozsvár 1-es postahivatalában, Budapest rendeltetési helyével. (Gudlin Tamás gyűjteménye)

5 fillér ez esetben is elegendőnek kellett volna lennie a levelezőlaphoz az 1902. január 11-i tarifája szerint.

A megoldást az 1886. március 29-i rendelet helyes értelmezése adja. A német "Correspondenz-Karte" kifejezés a magyar belföldi levelezőlapokra nem volt elfogadható. A lapot a Magyar Posta

ezért 10 filléres első súlyfokozatú belföldi levélként kezelte: 5 fillér a hiány az első fokozathoz +10 fillér az első fokozat tarifája = 15 fillér.

KÜLFÖLDRŐL ÉRKEZŐ KÜLDEMÉNYEK

A „BUDAPEST A PORTÓ” bélyegző első alkalmazását mutatja be USA-ból Budapestre küldött levélen az *5a és 5b ábra*.

5a. ábra. 1902. jan. 26-i 2 centtel bérmentesített levél az indianai Fort Wayne-ből Budapestre. (Elmar Dorr gyűjteménye)

5b. ábra. A hátoldal dokumentálja a budapesti Főposta (4. szám) megérkezését.

A levelet 5 centtel kellett volna bérmentesíteni az 1892. július 1-i amerikai tarifa szerint. New Yorkban a hiány összegét január 27-én észlelték (érkezési bélyegző a hátoldalon), és a hiány összegét 15 centimként (=3 dollárcent) bélyegezték rá az amerikai T portójelzéssel együtt. A levél 1902. február 1-én érkezett Budapestre. Az első, tévesen 10 fillér (=2 dollárcent) portóbélyegezést az ellenőr áthúzva és a hiány kétszeresére javította: "30 fillér" (=30 centime, =6 cent). A behajtandó portót a körrel keretezett 30 és a mellette az A betűs portóbélyegző jelzi a kézbesítő számára.

A következő példa egy levelezőlap Henley-in-Arden (más néven egyszerűen Henley) városából Warwickshire-ben, Angliában.

6. ábra. Henley-in-Arden 1903. március 2-án kelt levelezőlapja Budapestre. (Elmar Dorr gyűjteménye)

Az Egyesült Királyság 1898. december 25-i tarifája 1d (=10 centime) volt a levelezőlapokra. A brit posta 15 centime portóköltséget számolt fel a kártyán, ami arra utal, hogy a kártyát levélnek tekintették az első súlykategóriában. A Budapesti Főpostán a behajtandó portóköltséget a 30 fillért jelző bélyegzéssel (2x15 centime =30 fillér) írták elő, és a B betűvel ellátott budapesti postai bélyeget használták.

Az Egyesült Királyságban 1902-ben "megosztott levelezőlapokat" vezettek be (jobb oldalon a cím és baloldalt a szöveg). Ám csak a római UPU kongresszuson fogadták el ezeket a levelezőlapokat nemzetközi postai küldeményekként (amely 1907. október 1-én lépett hatályba). Tehát 1902 és

1907 között sok országban találjuk e levelezőlapok levélként való kezelését (25 centime).

Utolsó példánkat a Tsingtau/Kiautschou-i német postahivatalból küldték Budapestre.

7a. ábra. Tsingtau/Kiautschou 1902. április 23-i levele Budapestre. (Elmar Dorr gyűjteménye)

A levélre 10 pfenniges bélyeget adtak. Az 1875. július 1-i tarifa szerint egy egyszerű levél díja 20 pfennig volt. A hiány összege 10 pfennig, ami az Egyetemes Postaunió aranyfrankos pénznemében 12,5 centime-nek felelt meg. A német posta a feladóhelyen ezt észlelve, kézzel jegyezte fel a 12,5 centime hiányt a címoldalon. Budapesten az UPU előírásai szerint a hiány dupláját, 25 fillért (=25 centime) írták mellé kék ceruzával, és T-vel és négyzetes keretű fillér bélyegzővel együtt.

7b. ábra. Hátoldalon a Budapesti Főposta érkezési dátumbélyegzője és a „BUDAPEST A" portóbélyegző.

Végül a szerző két példát szeretne bemutatni egy budapesti portóbélyegzők hamisításra való használatáról. Az 1918. június 15. és november 15. közötti időszakban Magyarországon a portóbélyegek hiánya miatt különféle "T" bélyegzésekkel ellátott levélbélyegeket használtak portóbélyegként. Az itt bemutatott, A és B betűs két budapesti portóbélyegző azonban ekkor a postán már nem volt használatban. Levélbélyegeket a budapesti főposta bélyegzőjével gyűjtőknek bélyegezték le. Talán csak a gyűjtők kedvéért, mivel a portóbélyegek ekkor már rendelkezésre álltak. Jobb oldal: a bélyegző illegálisan használt változata. Hivatalos értéktelenítés nem volt alkalmazható e bélyegzővel, ilyen késői kiadáson.

8. ábra. Illegális használat, baloldalt a bélyegző korábban már bemutatott, szabályos használatával. (Elmar Dorr gyűjteménye)

Jelen írásunk Gudlin Tamással folytatott folyamatos eszmecsere és megbeszélések eredménye. A szerzők ez úton őszinte köszönetüket fejezik ki számára.

IRODALOM

Surányi László – Visnyovszki Gábor szerk.: A magyar bélyegek kézikönyve, Budapest 1986

Márfai Árpád – Szép Endre: A magyar postahivatalok és postahivatalok bélyegzői (1871-1920), Budapest 1975

Michael Furie: International Postage Rates 1890s - 1957, Ashford Midddlesex TW15 2PN, 2010

Per Gustafson: Divided Postcards with Postage Due 1902-1907, London Philatelist, June 2015

KÜLÖNLEGES BÉLYEGZŐK HASZNÁLATA LÉGIPOSTA LEVELEKEN ÉS EGYÉB ÉRDEKESSÉGEK

DR. LŐVEI GYÖRGY (BUDAPEST)

Az első légiposta borítékokon, – melyeket speciálisan vékony papírra nyomtattak – már 1870-ben jelezték, hogy Par Ballon Monté, azaz léggömbbel szállítva. Ezt a már az éledező filatéliai szellem, vagy egy különleges helyzetnek való emlékállítás indokolta. Ide tartozik az is, hogy az oroszok által körülzárt Przemyslben speciális Jänner Przemysl 1915, Ballonpost Przemysl 1915 bélyegzőt használtak.

Ennél fontosabb volt, hogy az első rendszeres légiposta járatoknál a feladó köteles volt a Repülőposta (később: Légiposta) szót ráírni a küldeményre.

1. ábra. Budapest Prága levél 19.000 koronával bérmentesítve (4000 K alapdíj + 50000 K expressz díj + 10000 K légiposta pótdíj – a Wien szó Prahára javítva

1926.04.17-én kiadott ad 8.660. közleményével a Magyar Királyi Posta sárga-fekete légiposta címkéket rendszeresített. 1927. december 1-én ad 36.077 szám alatt a hágai 1927 szeptemberében megtartott nemzetközi légipostai értekezleten történt megállapodás alapján „kék alapon fehér nyomással új ragjegy került kiadásra. Ezzel egységessé vált a világon a légiposta címke színe, használata. Az első pénzért árusított légiposta címkék egyébként 1920-ban Csehszlovákiában jelentek meg, 5 hért 4 féle légiposta címke volt kapható.

1922-ben, amikor megindult a rendszeres magyar, külföldre irányuló légiposta, a Magyar Királyi Posta 19.253 számú rendeletével szabályozta többek között, hogy milyen bélyegzőket kell a légi úton továbbított levelek esetén használni. „Légipósta/Par Avion" feliratú rózsaszín bélyegzők mellett a bejövő leveleknél egy „Légipostával érkezett" szövegű keretes bélyegzőt is rendszeresítettek. A rózsaszín bélyegzőbe kézzel írták be, hogy meddig továbbítandó légi úton, majd pedig vasúton: „jusq'á Strasbourg" pl. az Elszászba, Belgiumba, Hollandiában, Svájcba menő leveleknél.

A magyar posta találmánya volt az, hogy először a filatelista heteken, majd 1924. május 30-ától Budapest-Wien, Budapest-Strasbourg, Budapest-Párizs viszonylatban, a korábbi légiposta bélyegző helyett az un. kétfedelű irányító bélyegzőket kezdtek el használni, később sárga-fekete légiposta címke mellett is egészen 1928. április 30-ig.

A Philatelica 2011/11 számába írt cikkemben még nem ismertettem azokat a most bemutatott leveleket, ahol a rendeltetési város nevét áthúzva más nevet írtak be. A Budapest-Graz első repülésnél írták át kézzel a Wien szót Grazra (a levelet Berecz könyvében 4-39 oldalon ismerteti)[3] míg a másik két eset eddig nem volt ismert: a Wien szót Praha-ra, a München szót Stuttgartra javították. (1. ábra)

1926. április 20-án a közvetlen járat megindulása előtt már szükségét érezte a postai tisztviselő, hogy a Budapest-Wien bélyegzőre kézzel írja rá, hogy „Práha" (1. ábra.) Ugyanez történt 1927. november 7-én, amikor a Budapest-München bélyegző fölé írták Stuttgart nevét, de ez utóbbi nem itthon, hanem valószínűleg Németországban történhetett.

2. ábra. A piros érkezési bélyegző

Az 1922-es rendelet nem szól a légipostával érkezett bélyegző színéről, így nem tudjuk, hogy 1927. november 25-én miért használták piros Légipostával érkezett bélyegzőt egy Ausztriából jött levélen. (2. ábra)

Bár cikkem döntően a magyar légiposta bélyegzők használatáról, nem tudom megállni, hogy néhány – a csehszlovák posta által használt szokatlan bélyegzésről ne szóljak.

1922-ben Pozsonyból adtak fel levelet Strasbourgba. Pozsony és Prága között már volt légiposta kapcsolat, így a levelet Prágában „érkeztették", rápecsételve a „Letecká Posta/Par Avion" kétnyelvű bélyegzőt is és így továbbították Strasbourgba.

3. ábra. Pozsony Strasbourg levél – Prágán át, rajta a prágai légiposta érkezési és az ott használt kétnyelvű légiposta bélyegző

Ennél is érdekesebb az a levél, amelyet 1927. VII. 28-án adtak fel Budapestről Brnóba, és Prágában láttak el „Letecká Posta" bélyegzővel, ami jelezte, hogy Prágából Brnóba légi úton továbbították (vagy csak szándékoztak továbbítani) a levelet.

[3] Victor G. Berecz, Jr: The Pioneer Period of Hungarian Air mail

4a-b. ábra. Budapest-Brno levél Prágán át – légiposta bélyegek hiányában forgalmi bélyegekkel – a Prágai átrakás tényét a két légiposta bélyegző igazolja.

A levél érdekessége az is, hogy a levél feladása után 3 nappal adták ki az új légiposta sort, így csak forgalmi bélyegek kerültek a levélre. Ezt az 5 hónapos légiposta provizóriumi időszakot (1927.04.01-1927.VII.31.) az irodalom meg sem említi.

Talán ismert, hogy tilos volt Pozsonyba, illetve a mai Szlovákia területére, illetve onnan légiposta leveleket küldeni 1930-ig.

Ennek ellenére két érdekes levelet is ismerünk: az egyik 1924-ben került feladásra még a prágai járat megindulása előtt és Bécsen át légi úton jutott el Pozsonyba, míg a másikat Pozsonyból adták fel Rétságra és Prága és Budapest érintésével 1100 km-t utazva jutott el a Pozsonytól alig 260 km-re levő Rétságra.

5. ábra. Pozsony-Rétság levél Prágán át feladva - + 30 h a belföldi Pozsony-Prága légiposta pótdíj kifizetésére szolgált (kiállítva a kedvenc leveleim című Mafitt kiállításon a Bélyegmúzeumban)

6. ábra. Bécs-Budapest első repülés – rajta Flug Ausgeflogen – a járat elmaradt bélyegzéssel

Az utóbbi levél érdekessége a +30 h-es többlet bérmentesítés (belföldi légiposta pótdíj) és a kétféle pozsonyi és prágai légiposta bélyegző, amelyek együttes használatát és ezt a speciális tarifát a cseh, illetve szlovák szakirodalom meg sem említi.

Ugyanakkor vannak olyan bélyegzők is, amelyet csak légiposta leveleken fordulnak elő: ennek oka az, hogy egyes leveleket nem légiposta úton juttattak el a címzetthez (a rossz idő miatt vasúton továbbítva, a légi járat elmaradt, a hiányos bérmentesítés miatt vasúton továbbítva).

7. ábra. Elégtelen bérmentesítés miatt vasúton továbbítva – a bélyegzőre azért volt szükség, mert a légiposta bélyegek normál levélen való felhasználását a posta büntette

8. ábra. Rossz időjárás miatt vasúton szállítva

9. ábra. Par Avion Cidna – a légiposta kapacitás a levelek számának növekedése ellenére olyan nagy volt, hogy normál leveleket is légi úton továbbítottak Prága és Párizs között.

Speciális a „Par Avion CIDNA” bélyegző, amelyet Prágában használtak annak érdekében, hogy köznapi, légi pótdíj nélküli leveleken jelezzék a légi szállítás tényét.

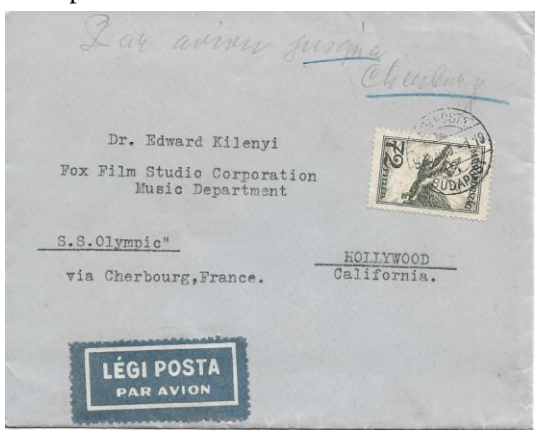

10. ábra. Budapest New York Marseillen át – a bélyegző használata azért indokolt, mert nem Marseille volt a légiposta levelek útvonala New York felé (tarifahelyes levél: 40 f alapdíj + 50 f ajánlási díj + 2 P légiposta pótdíj)

Ugyanakkor a jusq'á ……bélyegzőt továbbra is használták: egy 1929-es levél szerint a borítékot Marseille-ig légipostán, onnan hajóval küldték az USÁ-ba, míg a Sanghaiba küldött levelet Saigonig küldték „csak” légipostával, onnan

szárazföldön ment tovább. Birtokomban van egy Karachi-ig légi úton onnan tovább hajóval Sidneybe küldött levelezőlap.

Gyűjtők az olcsóbb európai tarifát használták USÁ-ba küldött levelek esetén és ezt szintén a jusq'á bélyegzővel vagy ráírt szöveggel igazolta vissza a posta.

11. ábra. Légi úton Cherbourig – a francia kikötőből indultak német katapult berendezéssel ellátott német hajók is (40 f alapdíj + 32 f légiposta pótdíj)

12. ábra. Ellentmondásos bélyegzés: Légi úton New Yorkig, ugyanakkor 20 f alapdíj + 32 f légiposta pótdíj, csak Európáig biztosította a légi szállítást

13. ábra. Légipostával Saigoning utána: vasúton Shanghaiig. Hátlapon: 40 f alapdíj + 2,50 P légiposta pótdíj

A Svájcból Németországból légi úton bejövő leveleken használtak „légipostával érkezett bélyegzőt" (Románia esetében), illetve Törökország esetében pedig a Budapest-Stamboul bélyegzéssel jelezték, hogy az Ad Astra vagy Deutsche Luft-Hansa AG által Mátyásföldre szállított leveleket a CIDNA társaság gépei vitték tovább Isztanbulba.

14. ábra. Légiposta levél Temesvárig –rajta Budapesti Légipostával érkezett bélyegzés

15. ábra. Légiposta levél Temesvárig –rajta más típusú Légipostával érkezett bélyegző

16. ábra. München –Konstantinápoly (Istanbul) levél rajta a magyar posta irányító bélyegzője Budapest-Constatinapole – Mátyásföldön rakták át a levelet a DLH-ról CIDNA járatra

17. ábra. Svájci levél Isztanbulba rajta fekete irányító bélyegző

18. ábra. Svájci levél Isztanbulba rajta piros irányító bélyegző

MOLNÁR JÓZSI/PÉTER, AVAGY EGY JÁTÉKOS KEDVŰ FILATELISTA

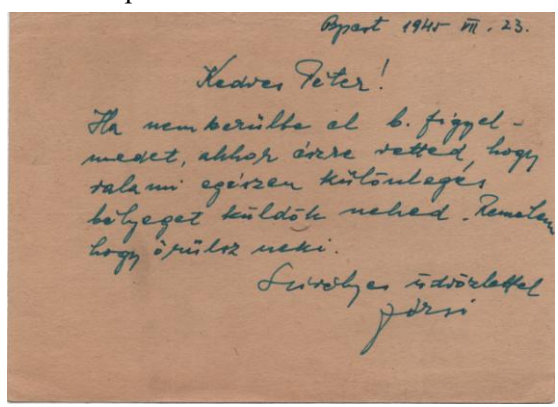
DR. RÉVÉSZ PÉTER (BUDAPEST)

Mindig őszinte csodálattal olvasom dr. Nagy Ferenc, nagy tudású barátom érdekesnél érdekesebb cikkeit. A Philatelca 20/1. számában jelent meg egy izgalmas cikke a háború végén, 1944/45-ben talált filatéliai különlegességekről .Ebben, a 25.oldalon bemutat egy, a Hadvezérek sor 30 filléres utánnyomásából származó, fogazatlan négyestömböt (kedves Feri, elnézést, de ez inkább tömb és nem „blokk"), mint egyetlen ismert, futott küldeményen található. Ezek az akkor élt „fránya" filatelisták azonban gondoskodtak arról, hogy ez a szép díjjegyes még sem maradjon unikum. Ahhoz pedig végképp nem kell hosszas nyomozás, hogy kiderüljön, ki az a filatelista, aki feltehetően több példányban akarta előállítani ezt a különlegességet. Szerintem Molnár József (esetleg Péter) Budapest VI. Liszt Ferenc tér 10. a „tettes". Csatolom a „bizonyítékot"!

1. ábra. Címoldal a fiktív feladónévvel

Az én példányomat ugyan a saját címére küldte, de amíg feladóként Cugnet Victor Városház utca 14. szám alatti lakost tüntette fel, addig a másik oldalon már „Kedves Péter!" megszólítással, Józsi aláírás szerepel.

2. ábra A levelezőlap szövege az előoldalon levő címzett keresztnevétől eltérő megszólítással

A Philatelicá-ban bemutatott példányon viszont Molnár Péter Liszt Ferenc tér 10 alatti lakos a feladó. Ebből arra lehet következtetni, hogy Molnár József/Péter, lelkes filatelistaként több példányban állította elő ezt a ma már valódi ritkasággá vált küldeményt és több ismerősének, illetve magának biztosíthatott belőle példányokat.

A fene bánja, ha csak ez a kettő maradt meg belőle!

EGY MISKOLCI CENZÚRABÉLYEGZŐ TÖRTÉNETE

DÁN JÁNOS (BUDAPEST)

Azt mindjárt az elején tisztáznom kell, hogy ez a történet nem egy, hanem két miskolci cenzúrabélyegzőről szól. Ez a megállapítás majd a későbbiekben értelmet nyer, de kezdjük az elején.

Az első világháború elött 1912-ben jelent meg az a rendelet (1912. évi LXIII. sz. „a háború esetére szóló kivételes intézkedésekről"), amely a háború alatt és a háború után is lehetőséget biztosított a cenzúra alkalmazására.

A háború befejezése után, némi kommunista kitérő és román megszállás után, kezdett normalizálódni a helyzet az országban. Horthyt kormányzóvá választották, ezzel elindult a stabilizálódás. Elsősorban a kommunista veszély, a sok még bujkáló, a proletárdiktatúra alatt tevékeny részt vállaló kommunista és szocdem miatt vezették be az országban a civil küldemények cenzúrázását 1919 év végén.

A cenzúra kezdetén még katonai cenzúrát vezetnek be, majd ezt 1921-ben enyhítik sima cenzúrára, mivel ekkorra már vagy elfogják a bujkáló kommunistákat és szocdemeket, vagy azoknak sikerül átszökniük Ausztriába és Németországba, majd később tovább Oroszországba.

Ennek megfelelően a küldeményeken megjelenő cenzúrabélyegzőkben, a kezdeti időben megjelenik a „katonai" szó, majd eltűnik a bélyegzőkből.

A sok helység közül én most a miskolci cenzúrahivatal bélyegzőivel szeretnék foglalkozni.

Miskolcon 1919 év végén, a cenzúra bevezetésekor, még nem kezdenek cenzúrabélyegzőket használni, ekkor csak kézi cenzúrafeljegyzéseket találunk a küldeményeken. Ezek kék vagy piros színű postairónnal írt „Cenz" vagy „C" rövidítések. A cenzúra bevezetése után, majdnem egy évet kell várni, hogy az első cenzúrabélyegző megjelenjen Miskolcon. Ez egy kétsoros, keret nélküli vonalbélyegző volt, amelynek felirata „KATONAI CENZURA/MISKOLCZ". Ezt a bélyegzőt 1920 év végéig használták.

1921 januárjában új bélyegzőt kezdenek használni a cenzorok. A bélyegző téglalap alakú, szövege keretben látható, a felirata kétsoros: „KATONAI CENZURA/MISKOLCZ".

1. ábra. 1921 januárjában Miskolcon használatba vett bélyegző rekonstruált képe

A cenzorok szorgalmasan dolgoznak, ellenőrzik a küldeményeket, bélyegeznek a bélyegzővel. A konszolidáció miatt a küldemények száma viszont folyamatosan emelkedik és szükségessé válik egy második bélyegző bevezetése 1921 márciusában, hogy gyorsabbá váljon a cenzúrázás. Valószínű a cenzorok létszámát is emelték ekkor a cenzúrahivatalban.

2. ábra. 1921 márciusában Miskolcon használatba vett bélyegző rekonstruált képe

Itt álljunk meg a történetben egy pillanatra. Ez idáig a szakirodalomban sehol sem olvastam annak leírását és a tudomásom szerint senki sem publikálta, hogy ebben az időben Miskolcon egyszerre két, kissé különböző cenzúrabélyegző volt használatban, azonos szöveggel.

Minden, ezen időszak cenzúrájával foglalkozó cikk csak egy bélyegzőt említ, nem téve különbséget köztük. Tehát most, ebben a cikkben kerül bemutatásra először ez a tény (ez az első közlés), hogy ekkor két azonos szövegű, de kissé eltérő kinézetű bélyegzőt használtak Miskolcon. Ez a megállapítás saját kutatásaimon alapul.

Első ránézésre a két bélyegző teljesen egyforma, de ha tüzetesen megnézzük, meglátjuk a különbséget.

3-4. ábra. A januárban és márciusban bevezetett bélyegzők közötti legszembetűnőbb különbségek

A bélyegzők méretében csak kis eltérés van, ez szabad szemmel nem érzékelhető. A januárban bevezetett bélyegző mérete 57X19 mm, a márciusban bevezetett bélyegző mérete 58X20 mm. A 3-4. ábrán látható különbségek segítségével viszont már szabad szemmel, első pillantásra meg lehet állapítani, hogy melyik bélyegzőt láthatjuk, csupán a betűk egymáshoz viszonyított elhelyezkedését kell figyelni.

Mindkét bélyegzőt május végéig használják a cenzorok ebben a formában. 1921 május végén az országban az addigi katonai cenzúra megszűnik és átalakul egy enyhébb készültségű sima cenzúrává.

Ez többek között azt jelentette, hogy ekkor nagyon sok kis helységben megszűnik az addig működő cenzúrahivatal. Ezen hivatalok munkáját átveszik az adott körzetben, nagyobb helységekben működő hivatalok. Ezáltal csökkentve a cenzúrázott küldemények mennyiségét is. Ekkor már elsősorban a külföldre címzett és az onnan érkező küldeményekre koncentrálnak.

Nagyon sok helységben ekkor (május-június), új bélyegzők kerülnek bevezetésre és a feliratokból eltűnik végleg a „katonai" szó.

Miskolcon nem készítettnek új bélyegzőt azonnal, hanem a használatban lévő mindkét bélyegzőből kivágják a katonai szót.

5-6. ábra. A januárban és márciusban bevezetett bélyegzők a „KATONAI" szó kivágása után.

A bélyegzők anyaga gumi, ezért nem volt nehéz dolguk. Az így megcsonkított bélyegzők csak júniusban voltak használatban, így azok előfordulása a komplett bélyegzőkhöz képest csekély. Így fordulhatott elő, hogy egy régebbi Bélyegvilágban megjelent cikkben a szerző azt állította, hogy a katonai szót a bélyegzőből 1945 évben vágták ki.

A mellékelt küldeményeken tisztán látszik, hogy már 1921-ben elvégezték ezt a csonkítást.

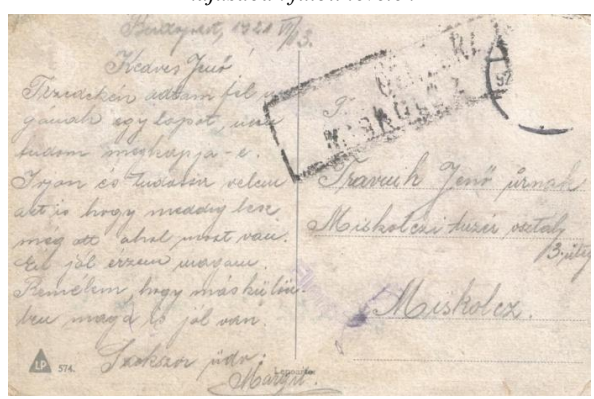
7. ábra. A januárban bevezetett bélyegző egy 1921 februárban futott levelezőlapon

8. ábra. A januárban használatba vett cenzúrabélyegző megcsonkított lenyomata egy 1921 júniusi levelezőlapon

9. ábra. A márciusban bevezetett bélyegző egy 1921 májusában futott levélen

10. A márciusban használatba vett cenzúrabélyegző megcsonkított lenyomata egy 1921 júniusi levelezőlapon

1921. június végén mindkét bélyegzőt kivonják a forgalomból és két különböző új típusú cenzúrabélyegzőt kezdenek el használni. Azt, hogy ekkor hova kerülnek a forgalomból kivont bélyegzők nem lehet tudni. Az minden esetre biztos, hogy a januárban használatba vett bélyegző örökre eltűnik a szemünk elől.

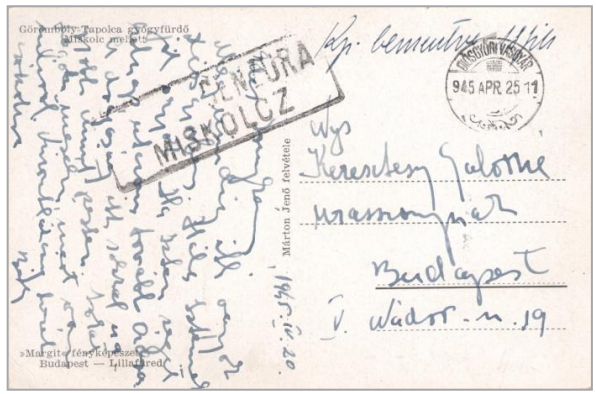
Itt vége is lehetne a történetnek, de a történelem kereke másképp fordult így van folytatás.

1945-öt írunk. A Vörös hadsereg által 1944 decemberében elfoglalt Miskolcon januárban megindul a postaforgalom.

A náci veszélyre való tekintettel, a szovjet tanácsadók parancsára, bevezetik itt is a cenzúrát, ahogy az ország már elfoglalt többi részében is. A régi és új cenzorok ismét munkába állnak. Ekkor még nincs a kommunista pártnak olyan nagy befolyása, hogy önállóan és titkosan cenzúrázzon, így nyílt cenzúrát alkalmaznak, tehát az ellenőrzött küldeményeken bélyegzővel jelölik, hogy azokat átolvasták.

De milyen bélyegzőt használjanak? Valahogy ekkor előkerül az 1921 évben már a cenzúrázás jelölésére használt bélyegző. Így a háború után Miskolcon egy már korábban használt bélyegzőt kezdenek el ismét használni. Az sajnos nem tudható, hogy a bélyegző hol és hogyan vészelte át ezt a 24 évet és a háborút. Feltételezésem szerint az egyik régi cenzornál lapulhatott a fiókban, anno eltette emlékbe. Mivel a háború után mindenben hiány volt, így kapóra jött a már egyszer használt bélyegző.

Ha megnézzük az 1945 évben Miskolcon cenzúrázott küldeményeket, a fenti ábrák segítségével rögtön megállapíthatjuk, hogy az 1921 márciusában használatba vett (második) cenzúra bélyegzőt használták Miskolcon tovább. Ez a bélyegző majdnem egy évig volt használatban ekkor (februártól-novemberig), hosszabb ideig, mint az eredeti használatkor, mert akkor csak négy hónapig használták (1921. márciustól-júniusig).

11. ábra. 1945 áprilisában Miskolcon cenzúrázott küldemény

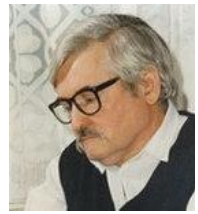
1945 novemberében ismét kivonják a forgalomból a bélyegzőt, mivel a kommunistáknak sikerül bevezetni Miskolcon a titkos cenzúrát, ezért végérvényesen eltűnik a bélyegző a szemünk elől.

Én azért reménykedem, hogy Miskolcon egy fiókban még ott lapul és várja, hogy ismét előkerüljön, na nem azért, hogy ismét használják, hanem azért, hogy egy múzeumba kerülve kiállítási tárgy legyen belőle, emlékeztetve két különböző korszak eseményeire.

Mint a fenti írásból is kitűnik, hiába telt el majdnem száz év, még mindig van felfedezni és kutatni való, annak ellenére, hogy azt gondolhatnánk, hogy az eltelt idő elég volt minden érdekesség felfedezésére.

Tehát járjunk nyitott szemmel, mert a felfedezésre váró érdekességek és különlegességek már a gyűjteményeinkben lapulnak.

A TAXIS-CSALÁD TEVÉKENYSÉGE MAGYARORSZÁGON, A LEGELSŐ POSTASZERVEZET

HORVÁTH LAJOS (VERESEGYHÁZA)

A postatörténetben híres Taxis-család legkorábbi ismert tagjai az 1237. évtől kezdve folyamatosan jelen vannak Olaszországban, Milánó polgármesterei. Kezdetben a Tasson nevet használták, majd később áttértek a németes Taxis-ra.

A Taxis-család kapcsolata a postával, a hírvivéssel 1451-ben kezdődött, amikor Habsburg III. Frigyes német-római császár megbízta Taxis Rogert, a tiroli grófság fővadászmesterét, hogy római koronázásának idejére Bécs és Róma között postaszolgálatot szervezzen. A Taxis család Itáliában maradt tagja 1460-ban az Egyházi Állam postájának a vezetője volt, név szerint Gabriele del Tasso.

A Bécs-Róma postaútvonal ugyan rövid életű volt, de utána a már megszervezett postaszolgálat nem bomlott fel, hanem kezdett átalakulni a társadalmi igények szerint. A császárrá koronázás 1452. március 1-én történt és a pompás koronázást követte a kijózanodás. III. Frigyes visszatért Bécsújhelyre, ahol ostrom alá vették. Cillei Ulrikot 1456. november 9-én meggyilkolták. Mivel leszármazottja nem volt, magszakadás következett be, örökségének nagyobb része visszaszállt a császárra.

Ezekben a harcokban már fönnmaradt a Taxis postaszervezet, amelyik eddigre bebizonyította hasznosságát és jövedelmezőségét az ural–kodónak, illetve magának a Taxis családnak. Ezért igyekezett a család a császártól megszerezni a postaszolgálat megszervezésének és fenntartásának a jogát. Jelentős lépés volt, hogy 1493-ban I. Miksa császár Taxis Jánosnak az udvari postavezér címet adományozta. /1/

Szép Fülöp Németalföld kormányzója 1501. március 1-én Taxis Jánost főpostamesterré léptette elő és 1505. január 18-án szerződést kötött vele, hogy saját főpostamesteri költségén postajáratokat szervezzen a német, a francia és a spanyol udvartartásokba. Ez az új hírvivő szervezet a francia „posta” elnevezést kapta. (Megjegyzendő, hogy 1235-ben a mongol birodalomban az összehívott kurultáj már a mongol postaszervezet reformjával foglalkozott. Az európai fejlődés ebben a tekintetben csak utána kullogott.)

1. A POSTASZERVEZET MAGYARORSZÁGON

Taxis Ferenc 1509-ben egy Bécsből kiinduló hadiposta útvonalat szervezett. Ismeretünk szerint ez volna a legelső postai szervezet, hadiposta a magyar állam területén. Sikeres kellett legyen ez a Bécs és Buda közötti postajárat, mert 1516. november 12-én V. Károly császár szerződést kötött Taxis Ferenccel és unokaöccsével Baptiste-vel a postavonalak kiterjesztéséről. Ugyanebben az

évben Taxis Ferencet Németalföld postamesterévé is kinevezték.

A honi ideiglenes postautak után 1526-ban került sor az állandó postaút üzembe állítására. Habsburg Ferdinánd főherceg 1526 decemberében Pozsonyban tartózkodott királlyá választása és koronázása ügyében. Ekkor megbízta Taxis Mátyást, Taxis Antal bécsi udvari főpostamester fiát, hogy az Ausztriában akkor már működő posta szervezetet terjessze ki Magyarországra is. A Bécs-Pozsony között közlekedő posta feleslegessé vált. Taxis Mátyás 1558-ig, a haláláig viselte a főpostamesterséget Magyarországon, bár a megnevezése többször változott. Taxis Mátyás főpostamester 31 évig szolgálta ezt a hivatalt, 1527-től 1558-ig. /2/

Egy 1528. május 19-én Budán kelt folyamodvány sanyarú képet vázol a tárgyalt postaszervezetről. A Budától Bécsig felállított postaállomások postamesterei kérik Ferdinánd királyt (1526-1564), hogy fizetésüket legalább a hó végén megkaphassák. Ellenkező esetben kénytelenek lesznek lovaikat eladni és az állomásokat megszüntetni.

A Habsburgok uralma alatt álló területeken nagy nehézségek közepette elindult a lóváltó postaszervezet kiépülése.

Taxis Mátyás idegenből ültette át magyar földre a postát. A hivatalos nyelv a német, vagy a latin volt. Csak a postalegényeket alkalmazták a magyarok soraiból, mert azok jó lovasok voltak és kitűnő helyismerettel rendelkeztek.

A Taxis-posta menetrend szerint közlekedett. Az érkezés és indulás idejét nyilvánossá tették. A régebbi futárintézmény idején a küldeményeket és az utasokat az útvonal menti községek által előállított lovakkal és kocsikkal szállították. A futár csak lovat cserélt, őt magát le nem váltották. Valamikor és valahol persze pihennie is kellett a futárnak. És ami lényeges, hogy a Habsburg terület, a magyar királyság területén a Habsburg postát a kezdettől fogva, mint közintézményt állami pénzen szervezték meg.

Paar Péter 1558. október 1-én vette át a pozsonyi postamesterségből a felső-magyarországi és a dunai posta fővonalat. Ezzel a Taxis család kiemelkedő szerepe megszűnt a magyar postatörténetben.

2. TAXIS FERENC TEVÉKENYSÉGE A HABSBURG-MAGYARORSZÁGON

A Taxis család egyik kiemelkedő tagja volt Taxis Ferenc, aki 1450-1517 között élt. 1509-ben Bécsből kiinduló hadiposta útvonalat szervezett. V. Károly császár 1516-ban megtette Németalföld, azaz Hollandia főpostamesterévé. Az ő működése során nyerte el a francia posta elnevezést ez a szervezet.

A francia állami posta 1956-ban az arcképével egy bélyeget bocsátott ki, amely az Yvert katalógusban az 1054. számon található, zöld és barnáslila változatban. /3/

1.ábra. Taxis Ferenc a francia bélyegen (Yvert 1054.)

Az 1956-ban még francia gyarmat Algéria postabélyegei sorában is megtaláljuk azonos névértékkel, azaz 12+3 frankkal a 333. számon, kék és vörös változatban is. Létezik belőlük vágott változat is.

2. ábra. Taxis Ferenc az algériai bélyegen (Yvert 333.)

Tunisz „független királyság” volt 1956-57-ben. Ebben a rövid időszakban Francois de Tassis arcképe megjelent Tuniszban is, Yvert 419. szám).

Tassis Ferenc XV-XVI. századi tevékenysége kiterjedt francia, osztrák, holland, német, stb. területekre, azonban számunkra a legfontosabb, a legértékesebb természetesen a magyar földön végzett munkája, amely így Hungarikának tekinthető. Szépen tárgyalható a XV-XVI. század fordulóján a történelmünkben. Ezzel együtt más nemzeti szemléletű gyűjteményekbe is felvehető és tárgyalható.

JEGYZETEK:

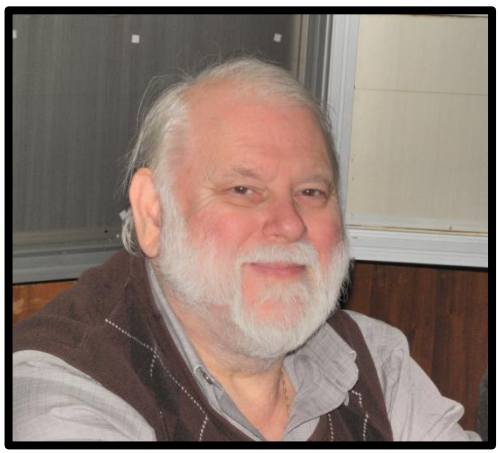
1. Bélyeglexikon, Budapest 1988 (609, 618-619)

2. A Magyar Bélyegek Monográfiája I, Budapest 1965 (148-150)

3. A Habsburg uralkodókra haszonnal forgatható Brigitte Haimann Habsburg Lexikon, Wien 1988 (magyar fordítása)

4. Yvert 1961 katalógus (bélyegek azonosításához)

IN MEMORIAM FILEP LÁSZLÓ /1953-2021/

Több évtizedes filatelista munkásságot követően 2001-ben lett a Mafitt 132-dik tagja. Munkásságát a Mafitt 2013-ban Gervay díjjal ismerte el.

A MABÉOSZ Külföldi Bélyegeket Gyűjtők Szakosztályában dr. Soóky Dezső közvetlen munkatársa volt, és egyben mindvégig e szakosztály szlovák-cseh szekciójának titkára is. Ő vezette be és szervezte a szekció árveréseit és – e jogi problémák miatt később megszűnt – árveréseken könnyen ritka és érdekes darabokhoz lehetett jutni. Titkára volt a Légiposta Szakosztálynak. Ő írta és szerkesztette e két szervezet lapját az ORBIS PICTUS-t és a Légipostát. Szakértője és feldolgozója volt az 1918-as Repülőposta bélyegeknek, összeállította a Repülőposta bélyegekhez kapcsolódó speciális ragjegyek számait és ebből maradandó következtetéseket vont le. Emellett aktív közösségi ember volt: nélküle nem volt Mafitt közgyűlés, és nem volt olyan alkalom, hogy ne szólt volna hozzá az ott megvitatásra kerülő, aktuális témákhoz. Mindenről volt érdemi véleménye, így részt vett abban a háromtagú bizottságban is, amely Dr. Révész Péter vezetésével legutóbb megújította a Mafitt Alapszabályát.

Több mint 20 évig volt igazságügyi bélyegszakértő, bíróságok rendszeresen kérték fel szakvélemény adására mind polgári, mind büntető ügyekben. Tanúsítványai érdekes olvasmányok, mint Koleszár Zoltán mondta egy alkalommal, azért Tőle kért attesztet, mert élvezetesen írt az elé tárt dokumentumról. Tanúsítványaival és szakvéleményeivel megalapozott kételyek soha nem merültek fel, sem életében, sem azt követően. A Mafitt támogatásával az elmúlt években alakult Bélyegvizsgáló Szakcsoporthoz (MBSZ) már nem csatlakozott, mert az igazságügyi szakértői cím számára többet jelentett e munkacsoport tagságánál.

Azon kevesek közé tartozott, aki minden ágát művelte a filatéliának: gyűjtött, kiállított (elsősorban csehszlovák vonatkozású anyagokat – a Díjjegyes lapok Hradzsin bélyegekkel kiegészített levelezőlapjaival – Malagában egy FIP kiállításon egyedül a magyar gyűjtők közül – 90 pontos eredményt ért el. Később a Millenniumi díjjegyes lapok kései felhasználásának dokumentálta kiállíton. A Kocsiposta intézményével foglalkozó székfoglaló előadása komoly vitát váltott ki, Horváth Zoltán évtizedekig hallgató gyűjtő ehhez

kapcsolódva tartott élvezetes előadást a Bélyegmúzeumban.

Dolgozott a PROFILA Kft-nél, így azon kevesek közé tartozott, akiknek a hobbyjuk biztosította a megélhetést is. A szakértés mellett kiadványszerkesztő volt, emlékíveket készített, emlékív katalógust adott ki, a PROFILA Kft. keretében árverések levezetője volt, egy időben a Bélyegvilág főszerkesztőjeként tevékenykedett.

Sok gyűjtőnek volt segítője, e sorok írója majd 30 éven keresztül működött vele együtt, közvetlen munkatársam volt a Szlovák-Cseh Szekcióban, a Légiposta Szakosztályban. Többször utaztunk külföldre csehszlovák vonatkozású rendezvényekre Prágába, Münchenbe, de még a 2010-ben a WIPA kiállításra is. Számomra utolsó nyilvános szereplése is a kiállítási tevékenységéhez kapcsolódott: a Postatörténeti szakosztály ülésén tartott kiállításra készülő gyűjtemény-bemutatóján az 1938-as visszatérés-időszak postáját bemutató három anyagának az összegyűrásáról beszélgettünk. Utoljára az Internetes Bélyeggyűjtő Kör (IBK) összejövetelén találkoztunk, váratlan, korai halála a COVID járvány miatt következett be.

Sokrétű szakírói munkássága, számtalan cikke, bibliográfiájának elkészítése a MABÉOSZ, IBK és Mafitt közös feladata kell, hogy legyen.

(L.Gy.)

Filep László árverést vezet a 2009-es dabasi IBK találkozón

HÍREK

MAFITT TISZTÚJÍTÁS 2021

A MABÉOSZ-ban tartott szeptemberi közgyűlésünk elfogadta a beszámolókat, megerősítette az elnökég határozatát a mérleg májusi elfogadásáról, megválasztotta tisztségviselőit a következő öt évre, elfogadta az elnökség javaslatait egyes tagjaink tagsági formájának megváltoztatásról, és határozatot hozott két új Mafitt tag, dr. Bodnár Zsolt és Florent Tricot tagfelvételi kérelmének elfogadásáról. A közgyűlés jegyzőkönyvének hitelesítés alatt álló fogalmazványa itt olvasható.

Az új elnökség tagja:

- D.I. Bándi Attila (Ausztria, Bécs)
- Dr. Bodor Mihály (Pécs)
- Dán János (Budapest)
- Gudlin Tamás (Németország, Braunschweig)
- Csaba Kőhalmi (USA, Indianapolis)
- Leitold László (Veszprém)
- Dr. Lővei György (Budapest)

A Mafitt ellenőre: Fülöp Sándor

Az elnökség üléseit változatlan helyen, de videokonferencián keresztül fogja szervezni, tekintettel arra, hogy tagjai közel fele külföldön él. Reméljük, hogy ezzel a "forradalmian" új megoldással a Mafitt eddig is jó nemzetközi kapcsolatai tovább erősödnek, amiben benne van a lehetőség, hogy társaságuk a jövőben növekvő tagságú, a jelenleginél sokkal nagyobb érdekérvényesítő képességgel rendelkező, és a világ filatéliája szempontjából is fontos nemzetközi filatéliai szervezetté válhat. A közgyűlésen többen is hangoztattuk, hogy a Bálnában jövő áprilisban megrendezésre kerülő HUNFILEX 2022 Bélyeg-világkiállítás ebben különösen nagy lehetőségeket kínál. Ezek kihasználása azonban nem megy minden tagunk önkéntes munkával való támogatása nélkül! A társadalmi munkára való jelentkezéseket az info@mafitt.hu címre várjuk, ezzel az új elnökség szervező munkáját lehet személyesen is támogatni.

Az új elnökség tagjai október 22-i alakuló ülésükön - az alapszabály kapcsolódó rendelkezéseinek eleget téve - elnököt, két alelnököt és titkárt választottak maguk közül. Megbízásuk 5 évre szól. Az ülésről jegyzőkönyv készül, melybe a Mafitt tagjainak kérés esetén az alapszabály rendelkezése szerint betekintést biztosítanak.

A Mafitt elnöke: **dr. Lővei György**

- hazai alelnök: Dán János;
- külföldi alelnök: Gudlin Tamás;
- titkár: dr. Bodor Mihály.

Dr. Lővei György Mafitt elnökévé történt megválasztásával kialakult összeférhetetlenség miatt lemondott a Mafitt Gervay Alapítványa kurátori megbízásáról. Az elnökség Szücs Károlyt kérte fel kurátornak, aki e megbízást az elnökség ötéves ciklusának idejére vállalta.

Az elnökségi ülésen meghívottként részt vett a Mafitt előző elnöke, dr. Homonnay Géza. Összefoglalta az előző elnökség alatt elért eredményeket és felvázolta a közeljövőben megvalósítható aktuális feladatainkat – különös tekintettel a Mafitt részvételi lehetőségeire a HUNFILEX 2022 Bélyeg-világkiállítás rendezvényein, – és mint a MABÉOSZ elnöke, támogatásáról biztosította a Mafitt elnökségét.

honlap: hunfilex2022.com

A lap a Mafitt tagjainak ingyenes, a remittendát 1.800 forintos önköltségi áron a MABÉOSZ székház cserenapjain értékesítjük.

Az 1971-ben indított lap félévente jelenik meg, az 1991-ben kezdődött, húsz év szünet után
2011-től a Mafitt tagdíjfizető tagjai számára szükséges mennyiségben magyar,
és párhuzamosan angol nyelven is (utóbbi 50 alatti példányban.)

Újságunk teljes tartalma és digitális lemezmelléklete a Mafitt honlapjáról letölthető:

www.mafitt.hu

FIP exhibition award in 2014

FIP exhibition award in 2015

XXXI. évfolyam

ISSN 0324–4806

Magyar Filatéliai Tudományos Társaság

H-1074 Budapest, Harsfa u. 47.Bélyegmúzeum, Mafitt e-mail: info@mafitt.hu

A Philatelica nyomdai kivitelezéséhez a Gervay Mihály Magyar Postatörténeti Alapítvány nyújt támogatást.

22
1

Philatelica

2022/1

Tartalom:

Chris Brainard – Kőhalmi Csaba:	Az 1919-es szegedi nemzeti kormány felülnyomás új áttekintése	1
Dr. Nagy Ferenc:	A budai postaforgalom megindulása 1945-ben a fellelhető dokumentumok szerint, a budapesti szükségtarifa idejében, 1945 március 2. - május 1.	26
Mervyn Benford	Angol nyelvű magyar bélyegkatalógusok	35
Hírek		37

Szerkesztő: Szücs Károly, Mafitt tagja és a Gervay alapítvány kurátora
Fordítás: Kőhalmi Csaba, a Mafitt elnökségi tagja és a Society for Hungarian Philately (SHP) tagja és dr. Homonnay Géza a Mafitt korábbi elnöke

Tanácsadás és lektorálás:
Mervyn Benford, a Mafitt és a Hungarian Philatelic Society in Great Britain (HPSGB) tagja
Dr. Lővei György, a Mafitt elnöke

Gratuláció: Czirók Dénes 2022. február 21-én Londonban a híres „Tekercs” *immár harmadik magyar aláírója* lett, amihez a Mafitt tagsága nevében ez úton szívből gratulálunk. Neve után ezentúl az eddigi FRPSL (Fellow of Royal Philatelic Society) mellett erre emlékeztetve a nemzetközi filatéliai életben szokásos „RDP” (Roll of Distinguished Philatelist) kiegészítés is megjelenik. E nemzetközi szintű magas elismerést magyar filatelisták közül előtte 1993-ban Gary S. Ryan és Gazda István nyerték el.

Helyreigazítás: a 21/2 számban a Filep Lászlóra emlékező írás címében a halálozás helyes évszáma 2021.

AZ 1919-ES SZEGEDI NEMZETI KORMÁNY FELÜLNYOMÁS ÚJ ÁTTEKINTÉSE

BY CHRISTOPHER BRAINARD AND CSABA L. KOHALMI (USA)

Több mint két évtized telt el azóta, hogy a szegedi *Magyar Nemzeti Kormány* felülnyomásai témájában megjelent Dr. Szilágyi utolsó angol nyelvű cikke. Ezt megelőzve, 1972-ben Dr. Ettre foglalta össze hírlevelünk e tárgyban megjelent írásainak tartalmát, ami mindössze csak öt-hat összehajtott féloldalra rúgott. Egyik cikk sem mélyedt el azonban Surányi László 1982-ben feltárt történelmi és technikai részleteiben. Ám Surányi tanulmánya akkor jelent meg Magyarországon, amikor az országot kommunista kormány irányította, így öncenzúrázott írása 1982 politikailag elfogadott perspektíváját és nem okvetlenül 1919 valóságát tükrözte.

Surányi persze mindenképp elismerést érdemel, hogy felkutatta az összes rendelkezésre álló - bár sajnálatosan kevés - dokumentumot ebben a kérdésben. Cikke kiállta az idő próbáját és továbbra is az elsődleges információforrás. Legtöbben tudunk a nyomdászok sztrájkjáról, és arról, hogy két nyomdát használtak a bélyegek felülnyomásához, de korlátozott a hozzáférésünk más forrásokhoz. A fennmaradt összefüggések és bélyegívek tanulmányozása az egyetlen módja annak, hogy megpróbáljuk másodszor is kitalálni az e felülnyomás sorai közt rejtőző titkokat. Ez jelen cikkünk célja.

TÖRTÉNELMI HÁTTÉR

1918. október 31-én polgárok és katonák elfoglalták Budapest stratégiai pontjait, meggyilkolták a világháború alatt regnáló Tisza István miniszterelnököt (felelősnek tartva őt a háború borzalmaiért), valamint lemondásra kényszerítették a Wekerle-kormányt. IV. Károly király még aznap elismerte az "Őszirózsás" forradalmat (a jeléül választott virágot tűzték sokan a sapkájukra) és Károlyi Mihály grófot nevezte ki miniszterelnöknek. Rá azért esett a választás, mert ő volt a Magyar Nemzeti Tanácsnak nevezett mozgalom megalapítója, melynek fő célja a duális monarchia megszüntetése volt.

1. ábra *Az őszirózsás forradalomban résztvevő polgárok és katonák virágot viselnek a gallérjaikon és sapkáikon*

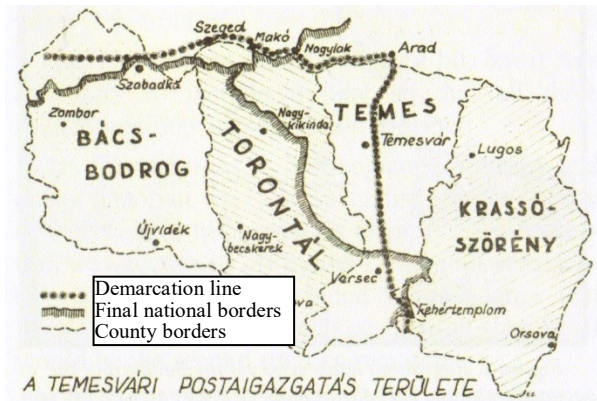
A Görögországból Bulgárián át érkező szerb és francia csapatok 1918. november elsején felszabadították Belgrádot. Ezek az erők tovább haladtak északra, Magyarország belsejét fenyegetve, miközben a nyugati fronton november 11-én aláírták a tűzszüneti megállapodást.

Ugyanezen a napon mondott le IV. Károly. Két nappal később Károlyi magyar kormányát Belgrádba hívta Louis Franchet d'Espérey, az antant tábornoka, ahol aláíratták a Belgrádi Fegyverszünetet. Ebben lefektették a magyar és francia/szerb/román erőket délen elválasztó demarkációs vonalat (a 2. ábrán látható vastag piros vonal), miközben a franciák nem rejtették véka alá magyar-utálatukat.

22. ábra *Magyarország térképe, az 1918. november 3-i Belgrádi Fegyverszünet által megállapított demarkációs vonallal (vastag piros vonal), az 1918. december 3-i, Benes-Foch igénnyel Szlovákiára (szaggatott piros vonal), valamint az 1919. március 20-án átadott Vix-jegyzékben előírt visszavonulási előírással Románia javára (pontozott piros vonal).*

1918. november 16-án a kormány bejelentette a Monarchia végét és megalakította a Magyar Népköztársaságot. Az országon rögtön republikánus forradalmi láz tört ki, így Szegeden helyi Nemzeti Tanács alakult. A baloldalra hajló tanács rögtön kérelmet küldött Budapestre a katonai egységek városból történő kivonására, hogy a város teljesen civil ellenőrzés alá kerüljön.

3. ábra *A Temesvári Postaigazgatósághoz tartozó négy megye térképe, a franciák által a szerb és román hadseregek közti demarkációs vonallal, valamint a végső nemzeti határokkal.*

A térkép származási helye Dr. Nagy Ferenc cikke

Nagyjából ekkortájt megváltozott a - nagyrészt afrikai gyarmati katonákból és az őket vezénylő francia tisztekből álló - francia haderő célja. Folytatta előretörését északi irányba, hogy szétválassza egymástól a Magyarország bánáti régiójában szembenálló szerb és román hadsereget. Mindkettő jogot formált a területre, a szerbek november 25-re Temesvár mögé, egészen Lugosig behatoltak.

A két antant hatalom közötti lövöldözés megakadályozására a franciák kénytelenek voltak éket verni közéjük, ezért elfoglalták az Arad és Szeged közötti területet. A békefenntartóként érkező franciák december 10-én jutottak el Szegedre.

Nem volt szándékukban beavatkozni a civil kormányzásba. Figyeljük meg Szeged és Arad helyzetét a 3. ábrán látható térképen! A francia haderő

nagyjából ezen a területen állomásozott. Szintén ne feledjük, hogy a francia megszállási övezettől északra fekvő területeket a román haderő foglalta el.

Budapesten a Károlyi-kormány nem tudott megbirkózni a Magyarország területi függetlenségére irányuló külső nyomással. 1919. március 20-án az antant Belgrádban székelő parancsnoka által megbízott Ferdinand Vix alezredes jegyzéket nyújtott át a magyar kormánynak, melyben további visszavonulást követelt (ld. a "Nota Vix" pontozott vonalat a 2. ábrán).

Mivel ezt Károlyi sem elfogadni, sem megtagadni nem tudta, lemondott és a parlamentben a következő legnagyobb frakcióval rendelkező szocialistákat bízta meg egy új kormány megalakításával. Nem volt azonban tudomása arról, hogy a szocialisták időközben összeolvadtak a nemrég alakított, Kun Béla által vezetett kommunista párttal.

1919. március 21-én a megnövekedett és Kun kommunistái által dominált Magyar Szociáldemokrata Párt kikiáltotta a Magyar Tanácsköztársaságot. Ez a hír másnap jutott le Szegedre, ahol a munkásosztály örömmel fogadta azt. Létrejött a Vörös Őrség, és a város Nemzeti Tanácsa követelte, hogy a francia megszállók távozzanak a városból.

Válaszul a franciák kinevezték a magyarországi francia haderő parancsnokát, Betrix ezredest a város katonai parancsnokává. Március 26-án Betrix egy nyolc pontból álló ultimátumot intézett a Nemzeti Tanácshoz, közte a katonák és a Vörös Őrség lefegyverzését. A tanács tagjai erre elmenekültek a városból.

Mindeközben a francia megszállás alatt álló Aradon a korábbi Károlyi-kormány néhány tagja, valamint magasrangú háborús veteránok egy jobboldali nemzeti ellenkormányt hoztak létre, mely szemben állt a budapestivel. Ők azonban 1919. május 5-én kénytelenek voltak kiüríteni Aradot, mikor a pacifikált területet a franciák átadták a románoknak. A románok két hétig Mezőhegyesen tartották fogva a magyarokat, akik ezek után május vége felé Szegedre érkeztek és kihasználták az itt lévő hatalmi vákuumot. Hasonló gondolkodású háborús veteránok nagy számban érkeztek Szegedre, és a franciák lelkesen támogatták antibolsevista tevékenységüket.

1919. június 7-én nyilvánosan bejelentették az úgynevezett Nemzeti Kormány megalakulását, Károlyi Gyula gróf vezetésével. Jelesebb tagok voltak Teleki Pál gróf (külügyminiszter), Horthy Miklós tengernagy (hadügyminiszter), és Varjassy Lajos (kereskedelmi miniszter). Addigra a francia parancsnokságot Betrix ezredes helyett az Aradról érkező Goudrecourt tábornok vette át. (Mind Varjassy, mind Goudrecourt érintve voltak az aradi *Occupation française* felülnyomatokban!)

A városba érkező jobboldali elemek ellenére a szegedi ipari munkásosztály továbbra is a Budapestről érkező szocialista ideológiát támogatta és a régi uralkodó osztály elleni fellépésként sztrájkot hirdetett. Először az újságírók és a nyomdászok kezdtek sztrájkolni (június 6-án), majd általános sztrájk lépett életbe június 16-án. Viszonylag hamar, június 23-án pedig már véget is ért az egész. A dátumok azért fontosak, mert a *Magyar Nemzeti Kormány* felülnyomatok ez időszak alatt készültek.

A szegedi városi irattárból hiányoznak a felülnyomat eredetére vonatkozó iratok. 1920-ban némi információ napvilágot látott egy, a szegedi Magyar Bélyeggyűjtők Szövetsége által a bélyeghamisítók ellen indított per kapcsán. E perben a felülnyomás célját nyilvánosan elfogadták: jö-

vedelem generálása a helyi postahivatal számára, hiszen a várost megszálló erők különböző hatóságai által előírt embargók miatt a központi hatóságokkal való mindennemű pénzügyi tranzakció ellehetetlenült.

Arad korábbi hasonló helyzete kapcsán Goudrecourt tábornok ugyanezt nyilatkozta egy, a Journal Philatelique Suisse újság 1938. évi 12. számában közölt interjúban, miszerint azért támogatta Aradon a bélyegek felülnyomását, hogy pénzügyi forrásokat teremtsen az ostromlott városnak. Ott Varjassy és Sárkány urakat hatalmazta fel a feladat végrehajtására. A most már Szegeden tartozódó Varjassy megkereste Goudrecourt-ot, hogy itt is engedélyezze a felülnyomást. A feladat előkészítésével Kohl főpostamestert, a végrehajtásával pedig Székely Ignác postai főszámvevőt bízták meg.

A június 6-án kezdődött nyomdászsztrájk miatt egyetlen gyakorlott ember sem állt rendelkezésre a König nyomdában, ezért a nyomólemezek elkészítését és az 1. sz. Postahivatal bélyegkészletének felülnyomását postai hivatalnokok és fiatal katonatisztek végezték. Mikor június 16-án a nyomdászsztrájk általános sztrájkká szélesedett, a König nyomda tulajdonosa nem kockáztatta meg a sztrájkolók haragját, így elküldte a "sztrájktörőket", akik egy másik, ismeretlen nyomdába távoztak. Munkájukat még június 23-ára sem fejezték be, mikor a sztrájk véget ért, és így visszatérhettek a König nyomdába.

[Mellékszálként megpróbáltuk elképzelni a felülnyomási "hadművelet" költözését az 1-es nyomdából a kettesbe, majd vissza.

A bélyegíveket egy faládába vagy egy nagy bőr bőröndbe tették (7,000-nél több 100-as bélyegív!). Feltételeztük, hogy a teljes anyagot átvitték, tehát a már felülnyomott íveket is (az Arató/Köztársaságokat, a 2f és 3f Aratókat és a 10+2f Hadisegélyt, több mint 2,100 ívet), hiszen a műveletet végzők nem tudhatták, mikor lesz vége a sztrájknak és vissza tudnak-e majd költözni az eredeti helyre.

A nyomóformákat is becsomagolták, talán nem túl gondosan, hiszen a költöztetők a fent említett okokból nem voltak szakemberek. A költözéshez használt jármű lehetett autó, teherautó, de akár lovaskocsi is (a Magyar Posta egész az ötvenes évek közepéig használt lovaskocsikat a falusi kézbesítésekhez!), mindez valószínűleg követetlen vagy rosszul követett úton. Ez a zökkenőkkel tarkított út sérüléseket okozhatott a nyomóformán.]

TECHNIKAI RÉSZLETEK

A felülnyomás szövegét Romana Antiqua nonpareille (6 pontos) betűtípussal tervezték, a nyomóformát az Első Magyar Betűöntő Rt. gyártotta, egyedi darabokként, melyekből az 5*10-es képformátumot összeállították.

A filatéliai irodalomban ezek példányszámára vonatkozó, valószínűleg megalapozatlan becsléseket nem igazolja semmilyen, rendelkezésünkre álló információ, annyit tudunk, hogy háromféle méretű és irányultságú bélyeget nyomtak felül, a második nyomdai műveletet is igénylő különböző felülnyomások mellett.

Ezen felül a Sürgős bélyeget portóbélyegnek szánták, más szövegű felülnyomattal. Amint később majd megmagyarázzuk, biztos, hogy ezeket a betűket közvetlenül használták a felülnyomáshoz, tehát nem egy újabb nyomólemezbe helyez-

ték azokat. Ezért ebben a cikkben a betűformákat rögzítő eszközt nevezzük *nyomóformának*.

Mindkét nyomda rendelkezett olyan, „Amerikai taposó” nyomdagéppel, amilyet a Baranya felülnyomások nyomdagépeiről szóló cikkükben Müller, Kőhalmi és Brainard leírnak. Az ilyen gépeken a lapos ‘lemez’ függőlegesen állt, míg a papír (esetünkben a bélyegívek) egy lábpedállal működtetett mozgatható kar révén került a nyomólemezre. A ‘nyomólemezt’ egy henger révén tintázták. A keletkező nyomtatási képen a betűk színe nem volt egységes, ugyanis a festék nagyobb része a karakterek külső részén gyűlt össze.

A tapasztalatlan munkaerő észlelte, hogy a felülnyomás során túl sok tinta kerül a bélyegekre, ezért különböző keménységű ívalátétekkel kezdtek kísérletezni. Minél keményebb volt az alátét, annál élesebbek lettek a betűk. A próbanyomatok során több olyan hiba is keletkezett, amik a személyzet tapasztalatlanságának tudhatók be. Ezért, a megfelelő betűtávolság elérése érdekében a nyomóformát többször át kellett állítani. Ezeket a próbanyomatokat az Arató sorozat több ívén végezték. Parlament és Portó bélyegek próbanyomata csak egy-egy íven létezik.

Mivel az adott nyomdai eljárással egyszerre egy fél ívet tudtak felülnyomni, megpróbáltuk kitalálni, melyik volt a leghatékonyabb módszer erre a célra.

Azt biztosan tudjuk, hogy a nyomóformát rögzített, mozdíthatatlan módon helyezték a nyomdagépbe, hogy a nyomódúcok sértetlenek maradjanak. A felülnyomandó íveket pedig a pedállal mozgatható karra helyezték. Miután egy ív felét felülnyomták, leszedték, és egy felülnyomatlan ívet tettek a helyére. Ezt mindaddig csinálták, míg az ívek el nem fogytak. Ezután a nyomóformát áthelyezték a nyomdagépen belül úgy, hogy a nyomdagép az ív alsó felével találkozzon.

Ennek végeztével már előálltak a teljes, felülnyomott ívek. A kétlépéses eljárás miatt gyakran jelentős elcsúszás van a felülnyomott ívek 5. és 6. sora között.

Balra: Portópár a 45/55 ívhelyekről.

Jobbra: Zita pár az 50/60 ívhelyekről. A felső bélyeget az első, az alsót a második nyomdában nyomták felül

Lent: Hadisegély négyestömb. Figyeljük meg a bélyegképek függőleges elcsúszását, ami a hadiállapotoknak köszönhető gyenge minőség-ellenőrzés eredménye volt a Magyar Állami Nyomdában.

4. ábra *Példák a felülnyomatok elcsúszására az 5. és 6. sor között*

A Szeged 1-es postahivatalból elhozott bélyegek eredeti névértéke 140,793 korona volt. Miután 5 értéket felülnyomtak, a névérték 238,360 koronára nőtt. Ezt a következőképpen osztották el:

- Szeged 1-es postahivatalban eladandó: 46.337 korona;
- Magyar Területi Egység Védelmi Liga vásárlása: 150.000 korona;
- francia katonai misszió vásárlása: 34.952 korona;
- minisztériumi hivatalnokok vásárlása: 4.388 korona;
- a titkár megtartott magának: 2.683 korona névértékű bélyeget.

Az 1-es postahivatal által árult bélyegek választéka főleg a legnagyobb példányszámban felülnyomott ívekből állt. Ez napok alatt elfogyott. Közülük elenyésző számút használtak fel leveleken és azokat is filatéliai célzattal – kereskedelmi céllal valóban futott levelek gyakorlatilag nem léteznek. Surányi mutatta be a Bélyegmúzeum egyetlen újságcímszalagját, amit Ács Jenőtől vásároltak, címzettje egy rokona, Ács Károly volt Szabadkán. (Megjegyezzük, hogy a teljes időszak alatt felülnyomás nélküli bélyegek is rendelkezésre álltak a postahivataloknál, tehát nem nyomták felül a város teljes bélyegkészletét.) A konzorcium profitot szeretett volna realizálni a felülnyomott bélyegeken, ezért a konzorcium és a francia misszió vásárlásai révén a bélyegek több mint háromnegyede azonnal külföldre került.

SZEGED BTV

Ily módon, mivel a történelmi feljegyzések rendkívül hiányosak, egész más megközelítést alkalmaztunk annak megértésére, hogyan történt valójában a Szeged felülnyomatok előállítása. Modernkori Bűnügyi Tetthelyvizsgálat (BTV) módjára az egyetlen létező bizonyítékhoz, a felülnyomott bélyegekhez kellett fordulnunk. A Szeged felülnyomással ellátott bélyegek tetthelyvizsgálatát (BTV) a felülnyomással ellátott teljes Arató, Újság, Arató/Köztársaság, Károly/Zita, Parlament és Portóbélyeg ívek vizsgálatával kezdtük meg.

A birtokunkban lévő valamennyi százas ív összes bélyegét egyesével tanulmányoztuk, hogy megismerjük a létező variációkat. A szabványos felülnyomástól való összes eltérést – hiányzó betűk, tört betűk, rossz betűtípus stb. – feljegyeztünk. A megtalált eltérések listáját ívtípusonként külön vezettük. Különös figyelmet fordítottunk arra, hogy egy adott eltérés az ív alsó és felső felén is előfordul-e. Mindezen adatok birtokában feltettük a nagy kérdést: 'milyen sorrendben nyomtatták a Szeged felülnyomatokat?' A rendelkezésre álló bizonyítékok alapján szerencsére sikerült plauzibilis választ találni.

A **Philatelica** folyóirat 1982/1 számában megjelent cikkében Surányi számtalan felülnyomási hibáról ír. Az egyéb filatéliai irodalom, például az **MPIK** sokféle betűszedési hibát említ (lásd az alanti *Megjegyzést*). Munkánkat ezeknek az 'anomáliáknak' a kategorizálásával kezdtük, hogy megtaláljuk az eredetüket és kialakítsuk a felülnyomási időszak idővonalát.

Véleményünk szerint a felülnyomott íveinken levő, valóban nagyszámú hiányzó vagy nem teljes betű és szám mellett – ami hosszabb időszakon fokozatosan mutatkozott – összesen két tényleges betűszedési hiba volt a nyomólemezen. Az egyik egy elsődleges, valódi hiba volt, mely segített

minket mind annak bizonyításában, hogy az egész nyomtatási időszak alatt egyetlen nyomólemezt használtak, mind pedig a felülnyomási sorrend megállapításában. A nyomólemez eredeti szedése során a 'NEMZETI' szó I betűje helyébe egy 1-es számjegyet szedtek.

Ezt, az összes felülnyomott íven végigvonuló hibát mutatja az *5. ábra*. Mind a négy ívformátumon pontosan azonos ívhelyen, a 33, 42, 44 (felső ívfél) és a 83, 92, 94 ívhelyen (alsó ívfél) fordul elő. A második valódi hiba egy 'v' betű szedése volt a Szeged szó első 'e' betűjének helyén (lásd *6. ábra*). Ennek a hibának az eredete és az oka is ismeretlen. Kizárólag a portóbélyegeken fordul elő, a 10. és a 60. ívhelyen.[1]

5. ábra *Hiba #1: 1-es számjegy az I betű helyett a NEMZETI szóban*

6. ábra *Hiba #2: A 'Szeged' szó első e betűje helyett v betű*

Ezeken felül beazonosítottunk három állandó, az összes felülnyomott íven megtalálható 'anomáliát'. Az első a 'MAGYAR' szó Y betűjének kissé magasabban lévő pozíciója a szó többi betűjéhez képest, a 16. és 66. ívhelyeken (lásd 7. ábra); a második 'MAGYAR' szó G betűjének részben hiányzó felső része (lásd 8. ábra) a 26. és 76. ívhelyeken; a harmadik pedig a 'KORMÁNY' szó Á betűjének törött bal lába (lásd 9. ábra) a 47. és 97. ívhelyeken. Ezek az állandó anomáliák vagy hibás betűszedés, vagy sérült betűdúcok eredményei, és nem nevezhetők hibának, hiszen nem a nyomólemez készítése során keletkeztek.

Megjegyzés: A nyomdászsztrájk miatt laikusok végezték a munkálatokat, ezért ***szedési hibákban*** bővelkedik a felülnyomás.

7. ábra *Anomália #1: A 'MAGYAR' szó Y betűje kissé feljebb szedve*

8. ábra *Anomália #2: A 'MAGYAR' szó G betűjének teteje hiányzik*

9. ábra *Anomália #3: A 'KORMÁNY' szó Á betűjének a lába törött (kép elforgatva)*

A NEMZET1 hiba ismétlődése és a három anomália valamennyi íven megtalálható volta kapcsán leszögezhetjük, hogy egyetlen nyomólemez készült és közvetlenül erről nyomtatták az összes SZEGED felülnyomatot. Nem készültek egyedi fém nyomólemezek. A mesterlemezt a

[1] ***Megjegyzés***: A nyomdászsztrájk miatt laikusok végezték a munkálatokat, ezért ***szedési hibákban*** bővelkedik a felülnyomás.

König nyomdában rakták össze; eredetileg az első ívtípus méretéhez (Arató-nagyságú bélyegek) igazították. Következésképpen először az Aratós, Károly/Zita és Hadisegély III. íveket nyomták felül, mert a nyomóforma mérete ezeknek felelt meg.

Mint azt már említettük, sokféle anomáliát találtunk, a leggyakoribbak a részben vagy egészben hiányzó betűk és számjegyek.

Úgy tűnik, az idő előrehaladtával egyre szaporodtak az ilyen típusú hibák. Ugyanis, noha a nyomóforma sértetlen lehetett az eljárás kezdetén (a König nyomdában először készült Aratós felülnyomás betűi szépek és majdnem teljesek), a betűk és számok egy része a használat során fokozatosan "eltűnt".

Észleltünk pl. a szavak közti távolsági különbséget néhány Parlament és Portóbélyegív felülnyomásánál. Azt is tapasztaltuk, hogy a nyomóforma a 2. sor három legjobboldali ívhelyein károsodott legjobban. Ez a felülnyomás károsodott betűiben nyilvánult meg. (lásd 10. és 11. ábrák).

Ez fontos megfigyelés volt, hiszen ez a sérülés csak a 2. nyomdában készült felülnyomatokon jelentkezik. Ez is segített minket a felülnyomási sorrend meghatározásában.

***10. ábra**. A 68-70. ívpoziciók nyomóformájának sérüléséből származó hibás felülnyomás nagyítása*

***11. ábra**. Kilencesblokkok az 58-60, 68-70, 78-80-ik ívhelyekről, balra: 25f Magyar Posta Arató, jobbra: A 2-es nyomdában nyomtatott hírlapbélyeg. Figyeljük meg a felülnyomás minőségének romlását a hírlapbélyeg 69-70. ívhelyein, illetve a tintafoltokat az Arató bélyegek ívszélein.*

Az általunk észlelt utolsó nagy anomália, hogy a nyomóforma jobb felső sarkában a betűtípusok különbözőek voltak. A 10. és 60. ívhelyeken a NEMZETI' szó N betűjének és a 'KORMÁNY' szó K betűjének hiányoztak a díszítései (12. ábra). A 18, 19, 68, és 69-ik ívhelyeken ugyanez csak a 'KORMÁNY' szó K betűjére igaz (13. ábra). Mikor felismertük, hogy ezek a végső anomáliák pontosan ott fordultak elő a nyomóformán, ahol nagyobb sérülések is voltak, a kirakós utolsó darabjai is a helyükre kerültek.

***12. ábra** Az 'N' betű ('NEMZETI') és a 'K' betű ('KORMÁNY') díszítetlen verziói*

***13**. ábra Csak a 'K' betű ('KORMÁNY') díszítetlen verziója*

Immár minden szükséges információ rendelkezésünkre állt ahhoz, hogy megállapítsuk a bélyegek felülnyomásának kronologikus sorrendjét a két különböző nyomási helyszínen.

Azt tudjuk, hogy a munkálatok a König-nyomdában kezdődtek, majd egy második, ismeretlen helyen folytatódtak, hogy végül ismét a König-nyomdában fejeződjenek be. Azt is tudjuk, hogy a felülnyomást félíveken (5*10) végezték, először az ív felső, majd az alsó részén.

Következő fontos nyomunkat a NEMZETI szó I betűje helyén a 33-as és 83-as ívhelyeken (is) található 1-es számjegy tanulmányozása eredményezte. Azt láttuk, hogy a 'NEMZET1' szó N betűjének bal felső sarka egyes íveken hiányzott, másokon ép volt (14. ábra*)*

Az Arató/Köztársaság, a 2f és 3f-es Arató, illetve a Hadisegély bélyegeken mindkét pozícióban ép volt az N betű bal felső sarka. Mindezeket az íveket teljes egészükben a König nyomdában nyomták felül.

14. ábra *A 'NEMZET1' N betűjének bal felső sarka hiányos*

További, Arató-méretű íveken, melyeknek felső részét az első, alsó részét a második nyomdában nyomták felül, a 33-as ívhelyen teljes az N betű, az alsó részen lévő 83-as ívhelyen viszont hiányos.

Viszont a Hírlap, a Sürgős, a Parlament és a Portó íveken MINDKÉT pozícióban hiányos az N betű. Ez azt bizonyítja, hogy mivel a második nyomdában felülnyomott ívek mindegyikén hibás az N betű, ennek a sérülésnek a második nyomdában kellett megtörténnie. Vagyis az első nyomdában történt olyan felülnyomásoknak, ahol mindkét ívhelyen sérült az N, a folyamat végén, a második nyomdából az elsőbe történt visszatérés UTÁN kellett lezajlaniuk.

Mivel a Sürgős, a Parlament és a Portó felülnyomások mindegyikén mindkét N betű sérült, ezek készültek utoljára, a König nyomdába történő visszatérés után.

Lassan összeáll a teljes kép. Először az Arató/Köztársaság bélyegeket nyomták felül. Ezeket, a felső sarkaikban az eredeti értékszám kitakarására szánt kis rombuszokat (lásd a *38. ábrán* lévő próbanyomatot) is tartalmazó felülnyomásokat teljes egészükben a König nyomdában végezték. Ezeken az íveken sem a 33-ik, sem a 83-ik ívhelyen nem sérült az N betű.

Ezután a nyomóforma minden egyes elemének felső sarkából eltávolították a kis rombuszokat és a munka az Aratós, a Károly/Zita és a Hadisegély bélyegívek felülnyomásával folytatódott. Ezen ívek egy részének mind az alsó, mind a felső felét felülnyomták.

Ám egy másik részükön még csak a felső ívfelekkel végeztek, mikor kitört az általános sztrájk. A munkát áttelepítették a második nyomdába, ugyanazzal a tapasztalatlan személyzettel. A nyomóforma átszállítása, esetleg az új helyen végzett munka kezdeti fázisa során a NEMZETI szó N betűje megsérült, valamint a nyomóforma három képén jelentős sérülés keletkezett a 68, 69 és 70-s ívhelyeken (lásd 10. ábra). A kettes nyomdában felülnyomott valamennyi íven látható ez a két hiba.

A második nyomdában először felülnyomták a maradék Aratós készlet felső ívrészeit, majd az összes maradék alsó ívrészt. Ezután kissé újrakonfigurálták a nyomóformát és felülnyomták a teljes

Hírlapbélyegkészletet. Ezeken is megtalálható a sérült N mindkét pozícióban, illetve a nyomóforma három ívhelyet érintő komolyabb sérülése.

Ez a felülnyomási szekvencia szépen illeszkedik a Szeged kiadások legismertebb nyomási hibájához, a Hírlapbélyegek 41. ívhelyén található, lefelé olvasandó MAGYAR szóhoz. Ez a hiba a 3 filléres Arató/Köztársaság bélyegen is megtalálható.

Az történhetett, hogy az Arató-méretű ívek felülnyomásának legvége felé megsérült, vagy kiesett a MAGYAR szó a nyomóforma bal alsó sarkából. Mikor ezt visszahelyezték a formába, véletlenül elforgatták 180 fokkal, ezért felfelé helyett lefelé lett olvasható (lásd 15. ábra). Ezt az újonnan keletkezett problémát nem észlelték és így a hírlapbélyegek nyomtatása során végig megmaradt.

15. ábra A fordított állású 'MAGYAR' szó a Hírlap és a 3f Arató/Köztársaság bélyegívek 41. ívhelyein

A hiba végigkíséri a Hírlapbélyegívek felső felének a felülnyomását, de végül észlelték, és ezért az alsó ívrészek felülnyomásának megkezdése előtt ki is javították, így az alsó ívrészeken nem jelentkezett.

A Szegeden június 16-án kezdődött általános munkássztrájk 6-7 napig tartott. A nyomdásztrájk ugyan már 10 nappal ezelőtt megkezdődött, de ennek ideje alatt a König nyomda működött és a postai alkalmazottakból és katonákból álló *ad hoc* személyzet folytatta a felülnyomásokat. Surányi szerint a König nyomda tulajdonosa 16-án már nem akart kinyitni, ezért vitték át a munkálatokat egy másik nyomdába. A költözéshez szükséges időt 1 napra feltételezve a személyzetnek nagyjából egy hete maradt a felülnyomatlan, illetve félig felülnyomott Arató-méretű ívek, valamint az összes Hírlapbélyegív felülnyomásának elkészítésére, mielőtt 23-án a sztrájk befejeződött és a projekt visszaköltözhetett a König nyomdába. Véleményünk szerint a teljes projekt nagyobb része a második nyomdában zajlott. A végül 7000-nél is több felülnyomott ívből 2171 készült teljesen a König nyomdában az első fázisban. Ekkor a teljes bélyegkészlet, köztük ismeretlen számú félig felülnyomott ív átkerült a második nyomdába.

A birtokunkban levő bélyegek nem túl tudományos vizsgálata azt mutatja, hogy a legtöbb érték elég egyenletesen oszlott meg a két nyomda között (azaz az első nyomdában félig felülnyomott ívet a második nyomdában fejezték be), de néhány érték (20f Károly / 15 + 2f Hadisegély III) alapvetően a második nyomdából származik (azaz ezeknél az ív mindkét felét itt nyomták felül). Az első nyomdába történő visszatérés után még 1353 ívet nyomtak itt felül. A sztrájk végeztével a munkások szívesebben dolgoztak a König nyomdában, egyrészt mert valószínűleg ennek jobbak voltak a munkakörülményei és berendezései, másrészt itt szakemberek végezhették a tevékenységet, akiknek első feladata a nyomóforma kijavítása volt. Mint azt korábban említettük, a nyomóforma 10-ik ábrán látható sérülése pontosan azon a helyen volt, ahol az új betűtípusok anomáliái találhatóak (*12 és 13. ábrák*). Látszólag nem volt elegendő

készlet a Romana Antiqua típusú K és N betűkből, ezért használták a díszítetlen betűket.

A javítások elkészültével a nyomóformát még módosították a Sürgős bélyegek portós felülnyomása céljából: a NEMZETI szó fölé betoldottak egy *50 (100) Porto 50 (100)* szövegű sort. A felülnyomási szekvenciában a Sürgős bélyegek jöttek, mert ezek mérete hasonló volt a Hírlapbélyegekéhez.

A Sürgős bélyegek felülnyomásának befejezése után a nyomóformát átalakították vízszintes irányúra és ezzel nyomták felül a Parlament bélyegeket (bár néhány Parlament ív új értékkel felülnyomása később készült), majd, utolsóként, egy újabb átalakítás után a Portóbélyeg ívek jöttek.

Ezen utolsó három ívtípus mindegyikén megtalálható a NEMZETI szó sérült N betűje (*14. ábra)* a 33. és 83. ívhelyeken, a dísztelen K és N betűk a 10. és 60. ívhelyeken (12. ábra), valamint a dísztelen K betűk a 18, 19, 68 és 69-ik ívhelyeken (*13. ábra*). Ezek az ívek a König nyomdában készültek, a visszatérés után.

A felülnyomatok kiadásának hivatalos dátuma június 28. Ez annyit jelent, hogy a szegedi 1-es postahivatalban ezen a napon kapható volt néhány felülnyomott bélyeg. Az, hogy a teljes, 46337 korona névértékű készlet ott volt-e aznap, nagy kérdés.

Valószínű, hogy csak a több száz ívben felülnyomott Aratós és Arató/Köztársaság bélyegek voltak kaphatóak. Azt gondoljuk ugyanis, hogy a König nyomdába június 23-án történt visszatérés után megmaradt munkafázisok (a nyomóformák kijavítása, 1353 ív (Sürgős, Parlament és Portó) felülnyomása, a nyomóforma fentiekben leírt, három alkalommal történő módosítása még az immár tapasztalt szakmunkásokból álló személyzetnek is elég nagy feladatot jelenthetett. Lehetséges tehát, hogy akár a teljes elkészült adagot le tudták szállítani, de az is, hogy nem. Mindenesetre június vége felé az 1-es posta megkezdhette a pénzügyi elszámolást a Védelmi Ligával és a francia katonai misszióval is.

Mindezek figyelembe vételével a Szeged felülnyomatok elkészítési sorrendje az alábbiakban foglalható össze:

Megkezdődik a munka a König nyomdában (1-es nyomda)

- Az Arató/Köztársaság ívek új értékekkel történő felülnyomása (lásd lentebb erről a témáról)
- Az így előállt ívek felülnyomása (felső, majd alsó ívfelek)
- Megkezdődik az Aratós, a Károly/Zita és a Hadisegély ívek felülnyomása (a 2 és 3 filléres Arató, illetve 10+2f Hadisegély bélyegek mindkét ívfele, a többinél a felső ívfél)
- A projekt átköltözik a 2-es nyomdába:
- Befejeződik az Arató, Károly/Zita és Hadisegély ívek felülnyomása (a König-nyomdából áthozott, megkezdett ívek alsó felének felülnyomása, a többinél a teljes ív felülnyomása)
- A Hírlapbélyegívek felülnyomása (felső és alsó ívfelek)
- A projekt visszaköltözik a König nyomdába a maradék készlet befejezésére (az alanti ívek felső és alsó ívfelei):
- Sürgős bélyegek felülnyomása
- Parlament bélyegek felülnyomása

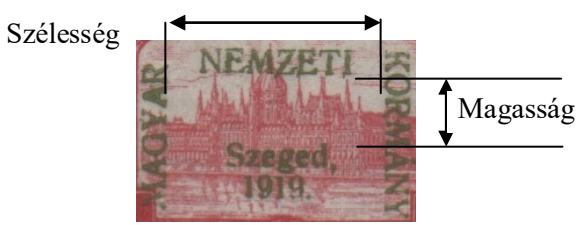
- Parlament bélyegek felülnyomása új értékkel
- Portóbélyegek felülnyomása

A NYOMÓFORMA ÁTALAKÍTÁSA

Ahogy említettük, minden olyan alkalommal, amikor más méretű ív felülnyomását kezdték meg, szükség volt a betűdúcokat tartalmazó formák átalakítására. Igazából ez nem volt egy óriási feladat. Az alanti táblázat az öt különböző ívtípus felülnyomatának szélességi és magassági adatait tartalmazza: Szélesség = a 'MAGYAR' és a 'KORMÁNY' szavak közötti távolság mm-ben; Magasság = a 'NEMZETI' és a 'Szeged' szavak közötti távolság mm-ben:

1.tábla

	Szélesség	Magasság)
Arató	14,5	10,0
Újság	14,5	10,0
Expressz	14,5	5,5
Parlament	16,0	5,5
Portó	16,0	10,0

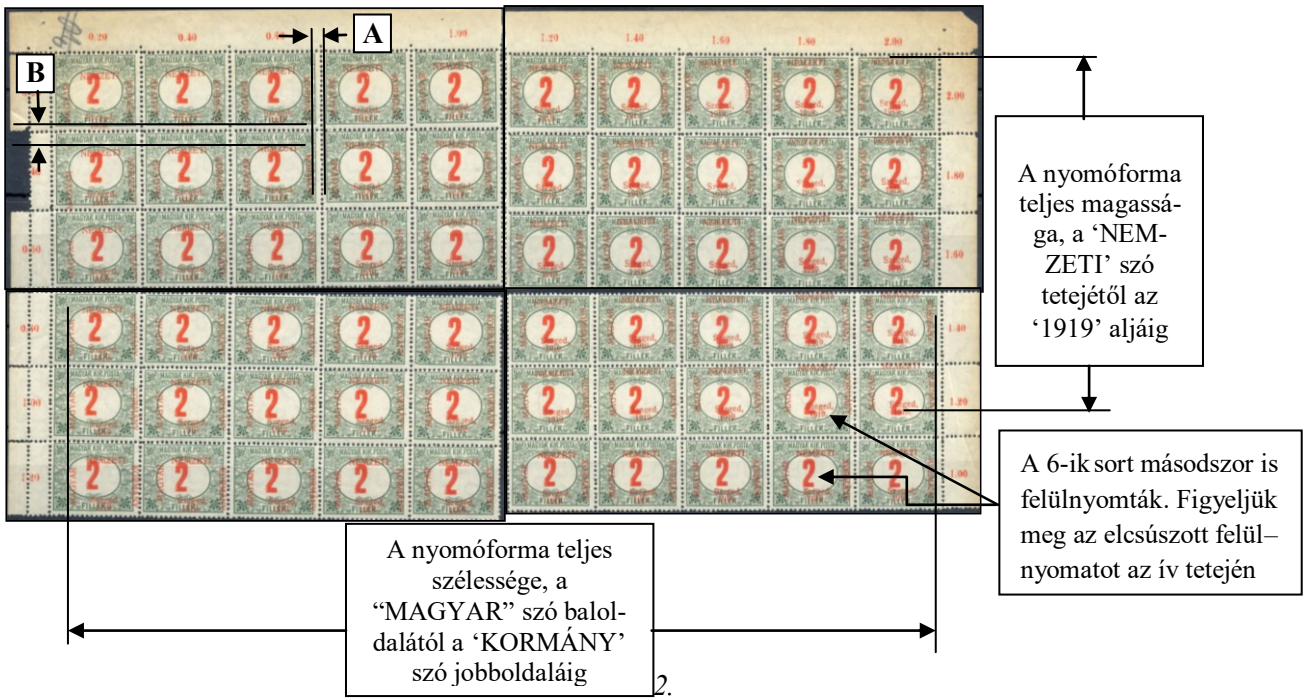

Pusztán a felülnyomásnak a szemszögéből nézve, az Arató, Károly/Zita és Hadisegély bélyegek felülnyomása után a Hírlapbélyegre való átálláshoz semmilyen tennivalóra nem volt szükség. A Sürgős bélyegek felülnyomásához a NEMZETI szót 4,5mm-rel lejjebb kellett helyezni, valamint hozzá kellett adni a Porto szót és az 50-es vagy 100-as számot. A Parlament bélyegek felülnyomásához a MAGYAR és a KORMÁNY szavakat 1,5mm-rel széjjelebb kellett húzni egymástól. A Portóbélyeghez pedig a NEMZETI és a Szeged szavakat vissza kellett helyezni eredeti pozícióikba.

A nyomóforma átalakításában a legtöbb munkát igénylő feladat az egyedi felülnyomási beállítások sorainak és oszlopainak a távolság-beállításai voltak egymáshoz képest. A Szeged íveken sem a vízszintes, sem a függőleges távolságok beállítása nem sikerült tökéletesen és ezért kissé egyenetlenek.

Az Arató, Károly/Zita és Hadisegély bélyegekről a Hírlapbélyegekre történő átállásnál az egyedi oszlopok távolságait fél milliméternél is kevesebbel kellett megnövelni. A Sürgős bélyegek felülnyomásához a nyomóforma oszlopait ezzel a fél milliméterrel kellett visszaállítani. A legnagyobb átalakítási munka a Parlament és a Portó bélyegek felülnyomásához kapcsolódott, hiszen itt sokkal szélesebb és sokkal alacsonyabb nyomóformára volt szükség.

A Parlament bélyegeknél az oszlopok közötti távolság 11,3 mm-rel nőtt, a sorok közötti távolság pedig 5,25 mm-rel csökkent. A Portóbélyegekhez szükséges, utolsó átalakítás során az oszlopok 7,2 mm-rel újra közelebb kerültek egymáshoz, míg a sorok 1 mm-rel eltávolodtak egymástól. Az oszlop- és sortávolságok kissé egyenetlenek voltak, amit az alanti táblázat is mutat.

2.

	A felülnyomás oszlopainak távolsága (A)	A felülnyomás sorainak távolsága (B)	A nyomóforma teljes szélessége
Arató /Hadisegély	3,00 - 3,50 mm	10,00 mm	211 mm
Károly/Zita	3,00 - 3,50 mm	10,00 mm	211 mm
Újság	3,50 - 4,50 mm	10,00 - 10,50 mm	216 mm
Expressz	3,00 mm	9,00 mm	210 mm
Parlament	12,50 - 13,25 mm	10,50 mm	312 mm
Portó	5,25 - 5,75 mm	5,50 mm	247 mm

Felületes szemlélő számára az Arató méretű bélyegeken (Arató, Károly/Zita, Hadisegély) lévő oszlopok, illetve sorok távolsága ugyanakkorának tűnik, de valójában mérhető különbségek vannak (± 0.5mm).

Ráadásul az eredeti íveken az Állami Nyomda nem ellenőrizte szorosan a távolságokat, ezért egy íven belül is tapasztalható hasonló mértékű eltérés, ± 0.5 mm.

Ez is hozzájárult ahhoz, hogy a Szeged felülnyomat nem pontosan ugyanoda került az eredeti bélyegeken. A nyomdászok ezeket az eltéréseket elfogadhatónak tartották.

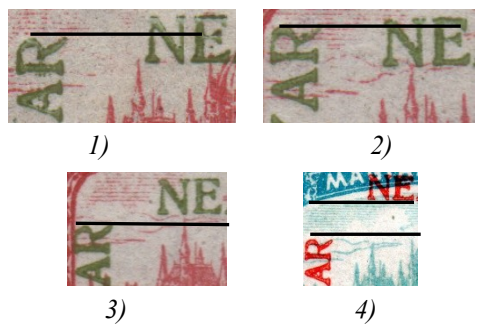
[A hírlapbélyegíveknél mind a vízszintes, mind a függőleges távolságok 4.0 mm-esek a bélyegek között. Az Aratósoknál ez vízszintesen ~3,5 mm, függőlegesen ~2 mm. A 16. ábra mutat egy példát arra, hogyan befolyásolta ez a kismértékű méretkülönbség a felülnyomat elhelyezkedését. Jól érzékelhető különbség van a KORMÁNY szó szomszédos bélyegeken lévő elhelyezkedése között.]

16. ábra *A bélyegek között lévő normális, szélesebb fehér csíkok kicsi, de érzékelhető különbséget okoztak a felülnyomatok bélyegeken lévő elhelyezkedésében.*

AZ ÁTALAKÍTÁSSAL OKOZOTT VÁLTOZATOK

AZ 50 bélyeg felülnyomásán található összes szó egymáshoz viszonyított pozíciója teljesen állandó volt. Ám amikor a nyomóformát a Parlament bélyegek nyomására alakították át, ez az állandó viszony megtört. Ezt legjobban a 'MAGYAR' szó demonstrálja. A Parlament bélyegek egyes értékein a 'MAGYAR' szó jobb oldala a 'NEMZETI' szó tetejéig is ér. Más értékeken 1-2 mm-rel lejjebb van. A teljes Parlament ívek 38. és 88. ívhelyén a 'NEMZETI' és a 'Szeged' szavak között a szokásos 5,5 mm helyett 10 mm a távolság (lásd *17. ábra*). Ezt a hibát később kijavították, mert vannak olyan ívek, melyeknek alsó felén, a 88. ívhelyen már helyes ez a távolság. A 'MAGYAR' szó pozíciója a Portóbélyegeken is változó, és a 11. és 61. ívhelyeken annyira lent van, hogy a bal oldala 1 mm-rel lejjebb van, mint az '1919' alja (lásd *18. ábra*). A 15. és 65. ívhelyeken a 'NEMZETI' szó vége, a 'ZETI' lejjebb van, mint az eleje, a 'NEM' (lásd *19. ábra*). Végül a 10. és 60. ívhelyeken a Szeged szóban 'Szvged' betűhiba van (ezt a *6. ábrán* láttuk).

1) *2)*

3) *4)*

17. ábra *A 'MAGYAR' szó R betűjének a 'NEMZETI' szó N betűjéhez viszonyított helyzete a Parlament íveken:*

1.) a leggyakoribb távolság,

2) második leggyakoribb távolság,

3) a 14/64. ívhelyeken lévő távolság,

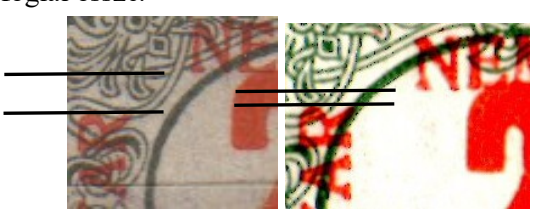
4) a 38/88. ívhelyeken lévő, radikálisan eltérő távolság

3. táblázat

1	1	1	1	2	1	2	1	2	2
1	1	1	3	1	1	2	2	2	2
1	1	1	1	1	1	2	1	2	2
1	1	1	1	1	1	2	4	2	2
1	1	1	1	1	1	2	2	2	2
1	*	1	1	2	1	2	1	2	2
1	1	1	3	1	1	2	2	2	2
1	1	1	1	1	1	2	1	2	2
1	1	1	1	1	1	2	4 (3)	2	2
1	1	1	1	1	1	2	2	2	2

A 17. ábrán található e négy távolságérték Parlament íven belüli elrendezését mutatja a 3. táblázat. A 62. ívhelyen található '*' egy olyan távolságot jelöl, ami az egyes és kettes verziók hibridjének tűnik, de nem akkora eltéréssel, hogy önálló típusnak tekintsük. Az általunk összeállított, túl nagy mintának nem tekinthető, összesen két teljes íven (75f and 1K), a négyes típus megtalálható a 75 filléres ív 38. és 88. helyén is, ám az 1 Koronásnál a 88-as ívhelyen már a 3. típus van, ami azt mutatja, hogy az alsó ívrészek nyomása során valamikor kijavították a nyomóformát.

Hasonló dolog történt a nyomóforma Portóbélyegek részére történő (utolsó) átalakításakor. A MAGYAR és NEMZETI szavak Arató-méretű bélyegeknél lévő felülnyomatain megfigyelhető egyenletes, gondos távolságbeállítás itt már távolról sem teljesült. A Parlament bélyegekhez hasonlóan ezeknél is négy különböző távolság figyelhető meg a 'MAGYAR' szó R betűje és a 'NEMZETI' szó N betűje között, melyeket a 18. ábra foglal össze.

1) *2)*

3) *4)*

5) 67. ívhely

18. ábra A 'MAGYAR' R betűjének helyzete a 'NEMZETI' szó N betűjéhez képest a Portóíveken (balról jobbra): 1) leggyakoribb távolság, 2) szűkebb távolság (0.5 mm), 3) átlapolódó helyzet a 40/90-ik ívhelyeken, 4) szélesebb távolság (2.75 mm), 5) radikálisan eltérő távolság (4.0 mm) a 11/61-ik ívhelyeken.

Az **1)-es** típusnál az R betű bal oldala és az N betű alja közötti távolság 0.8 és 1.5 mm között változik. Ezek között már nem tettünk különbséget, mert szemre nagyon hasonlóak. A **2)-es** típus szemre is lényegesen szűkebb az előzőnél. A 67-es ívhelyen (melyet a 4. táblázatban piros 1-es jelöl) az R betű után egy nyomdai jel található. A 17-es ívhelyen ez a jel sokkal kevésbé feltűnő. A kezdeti gondos munka fellazulásának oka a nyomdászokra nehezedő nyomás lehetett a munka mielőbbi befejezése érdekében.

4. táblázat

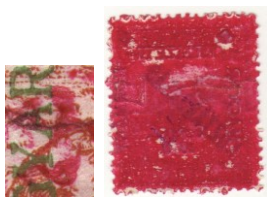
1	**2**	**1**	**1**	**2**	**1**	**1**	**1**	**1**	**1**
5	**1**	**1**	**1**	**1**	**1**	**1**	**1**	**1**	**1**
1	**1**	**1**	**1**	**1**	**1**	**1**	**4**	**1**	**1**
1	**1**	**1**	**1**	**1**	**1**	**1**	**4**	**1**	**3**
1	**1**	**1**	**1**	**1**	**1**	**1**	**2**	**1**	**1**
1	**2**	**1**	**1**	**2**	**1**	**1**	**1**	**1**	**1**
5	**1**	**1**	**1**	**1**	**1**	**1**	**1**	**1**	**1**
1	**1**	**1**	**1**	**1**	**1**	**1**	**4**	**1**	**1**
1	**1**	**1**	**1**	**1**	**1**	**1**	**4**	**1**	**3**
1	**1**	**1**	**1**	**1**	**1**	**1**	**2**	**1**	**1**

19. ábra *A Portóbélyegeken a 'NEM' és 'ZETI' szórészek elcsúszása a 15. és 65. ívhelyeken*

ÉRTÉKFELÜLNYOMÁS

A szegedi felülnyomás előtt két Arató bélyegívet felülnyomtak (véleményünk szerint, ld. 20. ábra).

20. ábra *Elrontott felülnyomott bélyeg, a hátoldalon teljesen tintásan. Figyeljük meg, hogy a '(MA)GYAR' felülnyomat zöld betűi a kármin '2'-es fölött helyezkednek el (ez legjobban az 'Y' betűnél látható)*

Mintegy 500-500 ív készült a 3f-es Arató, illetve a 2 filléres Arató/Köztársaság bélyegekből. Ezen felül 50 ívet készítettek még az 1 Koronás Parlament ívekből is, de ezt valószínűleg a szegedi felülnyomás elvégzése után. E 3 felülnyomás során egyetlen betűszedési variáció történt: a 3 filléres Aratós ívek '45'-ös számán.

A 3f Arató bélyegek 45 filléres értékfelülnyomatán a '4'-es számjegy nyitott a 9, 10, 71, 72 és 73-ik ívhelyeken (lásd 21. ábra). A négyes számjegy függőleges lába egyértelműen sérült, a baloldali lefele lejtő vonal pedig jóval vastagabb az eredetinél (22. ábra). Mivel a 4-es számjegy két típusa nem ugyanazokon a relatív ívhelyeken fordul elő az ívek alsó és felső részén, és mivel a teljes ív 5. és 6. sora között nincs észrevehető eltolódás, ezt a felülnyomást a teljes íven egyszerre kellett végezzék, 10*10-es fomátumban. A felülnyomandó ívek nagy száma miatt a nyomdászok nem végeztek pontos munkát. A felülnyomott számjegyek helyzete ívről ívre jelentősen különbözik. Ezt mutatja a 24. ábra.

21. ábra (balra) *A felülnyomott '4'-es nyitott típusa*

22. ábra (jobbra) *A felülnyomott '4'-es zárt típusa*

23. ábra *A 8-9-10-es ívhelyeken lévő felülnyomott számok. Az '5'-ös felső zászlója a 8-as ívhelyen egy vékony vonal, a kilencesen pedig részben hiányzik.*

24. ábra *A '20'-as felülnyomás három különböző színárnyalata: (balról jobbra) kármin, piros, téglapiros. Figyeljük meg azt is, hogy a felülnyomás három különböző helyen található.*

A SÜRGŐS BÉLYEGEK PORTÓS FELÜLNYOMÁSA

Ezt a felülnyomást külön kell kezelnünk a következő, hiányzó betűket és számokat bemutató résztől, mert az egysoros felülnyomásnak eltérő, sajátos verziói vannak.

25. ábra *(balra) Majdnem teljesen hiányzó 't'*

26. ábra *(jobbra) Az '50'-es 0-sa lecsúszott*

27. ábra *Az '50'-es 5-öse lecsúszott*

A 'Portó' szó t betűje majdnem teljesen hiányzik a 2f-es Sürgős bélyegek 50f-rel felülnyomott íveinek 4. 54, 35. és 85. ívhelyein (lásd 25. ábra). Ugyanezen a bélyegen az 1 és 51-es ívhelyeken a jobboldali szám 0 számjegye lecsúszott (lásd 26. ábra), míg a 37 és 87-ik ívhelyeken a baloldali szám 5-ös számjegye csúszott le (lásd A 100f-rel felülnyomott 2f Sürgős bélyegeken a 6 és 56-os ívhelyeken a jobboldali szám második 0-ás számjegye csúszott le (lásd Ezenfelül az e bélyegek felülnyomásához használt nyomóformának a 3. oszlopát látszólag rosszul állították be. Birtokunkban van egy 25-ös tömb az ív bal felső sarkából és ezen a harmadik oszlop minden bélyegén vagy alig látszik, vagy egyáltalán nincs ott a '100 Portó 100' felülnyomás (lásd

28. ábra *Lecsúszott '0' a '100'-ban*

29. ábra *Gyengén látható '100 Portó 100' felirat a harmadik oszlop bélyegein*

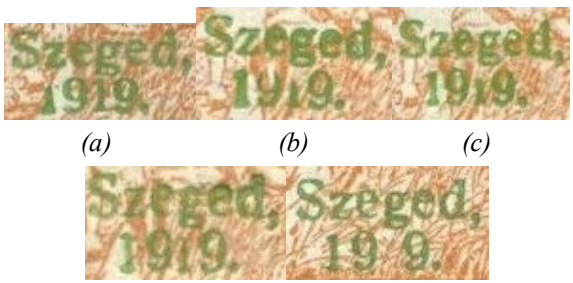
HIÁNYZÓ BETŰ ÉS SZÁMJEGY HIBÁK

Hiányzó vagy részben hiányzó betűk és számjegyek az 5*10-es nyomóforma több helyén is előfordulnak. A legtöbb ilyen hiba a Szeged szót, illetve az 1919-es évszámot érinti. A felülnyomási projekt kezdetén nem voltak ilyen hiányosságok, amit a König nyomdából származó, szinte hibátlan ívek bizonyítanak. Néhány karaktert eleve rosszul illesztettek be az eredeti 5*10-es nyomóformába, de jóval több vált fokozatosan problémássá a felülnyomási folyamat során. Ezért valamennyi ilyen hibát menet közbeninek kell tekintenünk, tehát kezdetben jók voltak és a nyomási folyamat során valamikor elromlottak.

AZ '1919' HIÁNYZÓ SZÁMAI

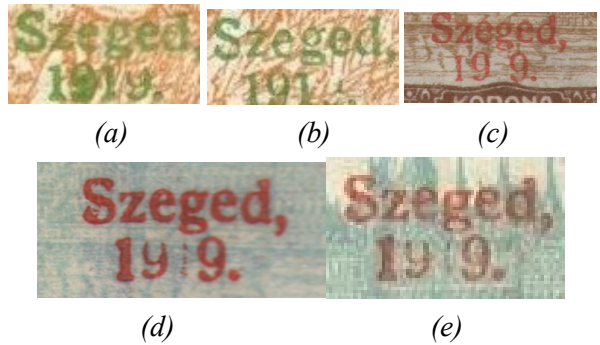
- 1919: Az első '1'-es felső része egy idő után hiányozni kezdett a 48-as és 98-as ívhelyeken, majd a vége felé már a teljes számjegy hiányzott. (30a ábra)

- 1919: A ‘91’ felső része hiányzik a 33-as és 83-as ívhelyeken (30b ábra)
- 1919: A második ‘1’-es felső része egy idő után hiányozni kezdett a 36-as és 86-as ívhelyeken (30c ábra). Ugyane részben hiányos az 5-ös ívhelyen (30d ábra), ám fokozatosan teljesen eltűnik az 55-ön (30e ábra).

(a) *(b)* *(c)* *(d)* *(e)*

- 30. ábra Az ‘1919.’ hiányzó számjegyei
- 1919: A második ‘9’-es nagyon gyengén volt látható a 7-es és 57-es ívhelyeken (31a ábra), majd lassan teljesen eltűnt (31b ábra).
- Az ‘1919’ hiányzó számjegyei elsősorban az Aratós és a Hírlapbélyegeken fordulnak elő. A Parlament bélyegeken egyedül az 5-ös (31c ábra) és 55-ös (31d ábra) ívhelyeken hiányzik az első 1-esé és meglehetősen halvány a 34-es és a 84-es ívhelyeken is (31e ábra).
- A Portóbélyegeken nincs hiba az ‘1919’-es évszámban.

(a) *(b)* *(c)* *(d)* *(e)*

31. ábra *Az ‘1919’-ből hiányzó további számjegyek*

A ‘SZEGED,’ SZÓ HIÁNYZÓ BETŰI

A ‘Szeged,’ szó betűhiányai is főleg az Aratós és Hírlapbélyegeken fordulnak elő. Ezeken:

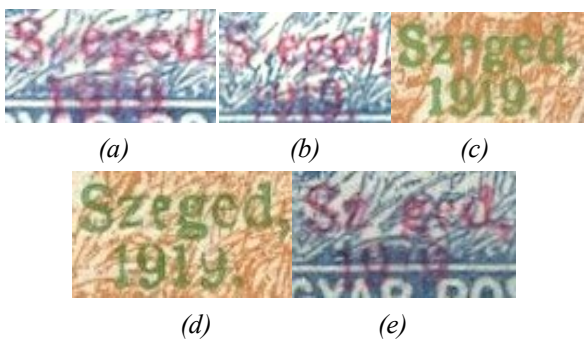
- Szeged: A ‘Szeged’ ‘z’ betűje részben hiányzik (32a ábra), illetve a későbbi példányokon teljesen hiányzik (32b ábra) a 38-as és 88-as ívhelyeken.
- A ‘z’ gyengén látszik a 23-as és 30-as ívhelyeken (32c ábra), és majdnem teljesen láthatatlan a 73-as és 80-as ívhelyeken (32d ábra).
- A ‘z’ részben hiányzik a 39-es ívhelyen (32e ábra) és majdnem teljesen láthatatlan a 89-esen (32f ábra).

(a) *(b)* *(c)* *(d)* *(e)* *(f)*

32. ábra *A ‘Szeged,’ szó hiányzó betűi*

- Végül majdnem teljesen hiányzó ‘z’ betű található csak az alsó ívfélen, a 75-ös és 91-es ívhelyeken (33a és 33b ábra).
- Szeged: A ‘Szeged’ szó első ‘e’ betűje majdnem teljesen láthatatlan a 28-as és 78-as ívhelyeken (33c és 33d ábra).
- Ismét csak az alsó ívfélen fordul elő egy majdnem teljesen hiányzó ‘e’ betű az 56-os, illetve egy teljesen hiányzó a 96-os ívhelyen (33e ábra).

(a) *(b)* *(c)*

(d) *(e)*

33. ábra *A ‘Szeged,’ szóból hiányzó további betűk*

- Szeged a Parlament bélyegeken: Teljesen hiányzó ‘e’ betű a 6-os ívhelyen (34a ábra), és részben hiányzó ‘e’ betű az 56-oson (34b ábra).
- Szeged az Arató bélyegeken: A ‘Szeged’ ‘g’ betűje részben hiányos a 45-ös ívhelyen (lásd 34c ábra) és majdnem teljesen hiányzik a 95-ösön (lásd 34d ábra).

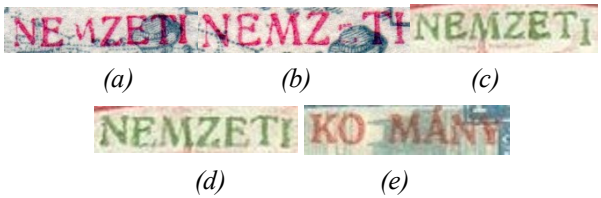
(a) *(b)*

(c) *(d)*

34. ábra *A ‘Szeged,’ szó hiányzó betűi*

A ‘NEMZETI’ ÉS ‘KORMÁNY’ SZAVAK HIÁNYZÓ BETŰI

- NEMZETI: A ‘NEMZETI’ szó ‘M’ betűje részben hiányzik az Arató bélyegek 71. ívhelyén (lásd 35a ábra).
- NEMZETI: A ‘NEMZETI’ szó második ‘E’ betűje majdnem teljesen hiányzik az Arató bélyegek 82. ívhelyén (lásd 35b ábra).
- NEMZETI: A ‘NEMZETI’ szó ‘I’ betűje lecsúszott a Parlament bélyegek 32-ik és 82-ik ívhelyein (*lásd* 35c ábra).
- NEMZETI: A ‘NEMZETI’ szó ‘T’ betűje kissé magasabban van a Parlament bélyegek 34-ik és 84-ik ívhelyein (lásd 35d ábra).
- KORMÁNY: A ‘KORMÁNY’ szó ‘R’ betűje teljesen hiányzik a Parlament- és a Portóbélyegek 39-ik és 89-ik ívhelyein (lásd 35e ábra).

(a) (b) (c)

(d) (e)

35. ábra *A 'NEMZETI' és 'KORMÁNY' szavak hiányzó betűi*

Valamennyi fent felsorolt hiányzóbetű-hiba gyakori előfordulása a gyengén nyomtatott, részben hiányzó vagy majdnem teljesen hiányzó megjelenés. Majdnem teljesen akkor hiányzik egy betű, ha csak egy kis része látszik. 100%-ban hiányzó betűk meglehetősen ritkák.

MEGFIGYELÉSEK A FELÜLNYOMATOK HIÁNYZÓ VAGY RÉSZBEN HIÁNYZÓ BETŰI ÉS SZÁMJEGYEI KAPCSÁN

Ezeknek az "anomáliáknak" az előfordulása a nyomóformák elhasználódásával egyre gyakoribbá vált, főleg a második nyomdában. Emiatt leggyakrabban a második nyomdában utoljára felülnyomott Hírlapbélyegeken fordulnak elő. A König nyomdába történt visszatéréskor a nyomólemezeket kijavították, ahogy azt korábban leírtuk. Ugyanekkor a betűdúcok hiányait is pótolták, így minden karaktert helyesen nyomtattak. Ezután először a Sürgős bélyegek portós felülnyomása következett, amiken – a számjegyek minden felülnyomásra jellemző hibáitól eltekintve – a hiányzó karakterek előfordulása rendkívül ritka. Az Arató méretű bélyegekre jellemző részleges vagy teljes betűhiányok itt nem találhatók meg. A nyomóforma következő, Palament bélyegekre történő átállításánál, ismeretlen okokból, egy egyedi betűhiba-változat jött létre ('KO_MÁNY'), ami a Portóbélyegek felülnyomásánál is folytatódott. Esetleg azért nem figyeltek fel rá, mert nagyon közeledett a határidő, talán június 28, amikor a bélyegeket árusítani kezdték. A Parlament bélyegek néhány ívhelyén ezen felül is találhatók részben vagy egészben hiányzó karakterek.

EPILÓGUS

A Posta 11-es számú, 1920. február 20-án kiadott rendelete az ország megszállt területein kiadott valamennyi, a Magyar Posta által jóvá nem hagyott bélyeget bérmentesítésre érvénytelennek nyilvánította. (Az egyetlen kivétel a Budapestről jóváhagyott Baranya I-es kiadás volt.) Noha a Szeged kiadások egy olyan kormány hivatalos kiadásai voltak, mely az 1920-ban hivatalban lévő kormány jogelődjének volt tekinthető, szintén e rendelet hatálya alá estek. Ám a kiadás idején Budapesten a Tanácsköztársaság kormánya volt hatalmon, és ez nem hagyta jóvá a Szeged felülnyomatokat. A jogi csűrés-csavarás egészen 1923. november 9-ig tartott, amikor is a Miniszertanács visszamenőlegesen érvényesnek nyilvánította a kiadást. Ám, mint arra dr. Ettre 1972-es cikkében rámutat, ez a döntés sohasem jelent meg hivatalos postai rendeletként, ezért érvényessége a mai napig kérdéses.

E döntés folyományaként a Postaigazgatóság felszólította a szegedi postahivatalt, hogy szerezzen be egy teljes sorozat felülnyomatot a leendő Postamúzeum számára. Székely Ignác, Szeged már említett postai főtisztviselője válaszában kifejtette, hogy a piacon rendelkezésre álló bélyegek túlnyomó többsége hamisítvány, hiszen összesen 300 lehetséges teljes sor létezhet. Mindenesetre kapcsolatba lépett egy, 41 valódi bélyeget birtokló

gyűjtővel, aki cserébe két, 35/50 filléres Turul tévnyomatot tartalmazó ívet, négy, 600/800 filléres Arató tévnyomatot tartalmazó ívet, a Hadisegély I kiadás egy teljes ívsorát és 500kg feldolgozatlan csomagküldő szelvényt kért az 1901-1915 közötti időszakból! Ez az ajánlat aztán feledésbe merült, mikor Ács Jenő 1925 májusában eladta specializált gyűjteményét a Bélyegmúzeumnak.

1920 elején Henrik Heine és Molnár Endre hamisítványok készítéséhez elegendő mennyiségű betűdúcot lopott el a König nyomdából. Ennek eredményeképpen 3200 db hamisítvány jött létre. A helyi gyűjtők egyesülete ennek kapcsán pert indított, melyen 1925 februárjában az a döntés született, hogy a lefoglalt hamis bélyegek megsemmisítendőek. Ám, hogy ez valóban megtörtént-e, bizonytalan. Ami biztos, legalábbis Surányi szerint, hogy a hamis bélyegek vevői között mind Székely, mind Ács megtalálható. Ők mindketten szakértőnek hirdették magukat a hamisítványok felismerése terén. Szintén nagyon valószínű, hogy az Ács által a Bélyegmúzeumnak eladott bélyegek között is voltak hamis felülnyomatok.

36. ábra *Kézírásos hitelesítő jelölések, Székely Mórtól (S≦) és Ács Jenőtől (ÁcsJenő)*

Surányi hivatkozik Ács: A "Magyar Nemzeti Kormány Szeged 1919" magyar bélyegek katalógusa és leírása című, a Magyar Bélyeggyűjtő–egyesület által Szegeden 1930-ban kiadott kiadványára is.

HAMISÍTVÁNYOK

Az irodalomjegyzékben felsorolt két cikkében Lyman Caswell a méretek, illetve a felülnyomás színképelemzése kapcsán elemezte a felülnyomatokat. Forrásanyagaként a Tarján Géza, illetve a Varro Tyler által azonosított egyéb hamisítók által készített hamisítványok szolgáltak. Következtetése, hogy Tarján hamisítványai annyira jók, hogy az eredeti betűtípusok használatával kellett készüljenek. Az, hogy ezeket a hamisítványokat maga Tarján készítette vagy a Heine és Molnár által készítettek maradékkészletét dobta piacra, sosem fog kiderülni. [Cikkünk szerzőinek véleménye szerint olyan nagy mennyiségű, jó minőségű hamisítvány van forgalomban, hogy az Epilógusban említett 3,200 bélyegnél jóval többet kellett felülnyomjanak.]

A *Törvényszéki módszerek értékelése a felülnyomatok elemzése szempontjából* c. cikkében Lyman azt írja, hogy Tarján Géza időleges társának, a német bélyegkereskedő Heinz Pape-nak a 'PAPE' jelölése különleges eset. A 'Jó Pape' jelölés, mely valódi bélyeget jelöl, letisztult, rendes, valamennyi betűje jól olvasható. Általában a bélyeg bal alsó sarkában található és egy finom fém bélyegzővel készítették, mely belenyomódott a papírba is. Mérete 1,25 x 2,5 mm. A 'Rossz Pape' jelölés valódi és hamis bélyegeken is megtalálható. Betűi lehetnek töredezettek, elmosódottak vagy akár mindkettő. Valószínűleg gumibélyegzővel készült, mérete változó. Kock szerint *[Philatelic Experts,* www.filatelia.fi.experts], a 'Rossz Pape' jelölések egy részét Tarján hamisí-

totta, miután a két kereskedő között 1921-ben véget ért az üzleti kapcsolat. A 37. ábrán két példa látható.

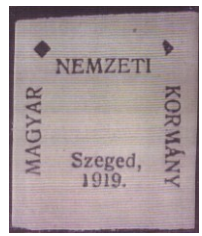

37. ábra *Fent: 'Jó PAPE' jelölés, valódi bélyegen. Lent: 'Rossz PAPE' jelölés, hamis bélyegen*

A Szeged felülnyomatokat persze mások is hamisították. Lyman szerint a 'Szeged, / 1919.'-ben levő betűk egymáshoz képesti pozíciója árulja el leginkább egy felülnyomat valódi voltát: "A hamis Szeged felülnyomatok egy része azonban könnyen felismerhető az '1919.' dátum helyzetéről. A valódi felülnyomatoknál az 1919 második egyese a Szeged g betűjének a bal sarka alatt van.

A hamisítványoknál a dátum jobbra csúszott, így ez az egyes a g betű közepe alatt található." (Figyeljük meg a megfelelő elhelyezkedést a próbanyomaton [a képet köszönjük Dr. Paul Szilágyinak] a *38. ábrán,* illetve a félrecsúszott számokat a *39. ábrán* látható hamisítványon***).***

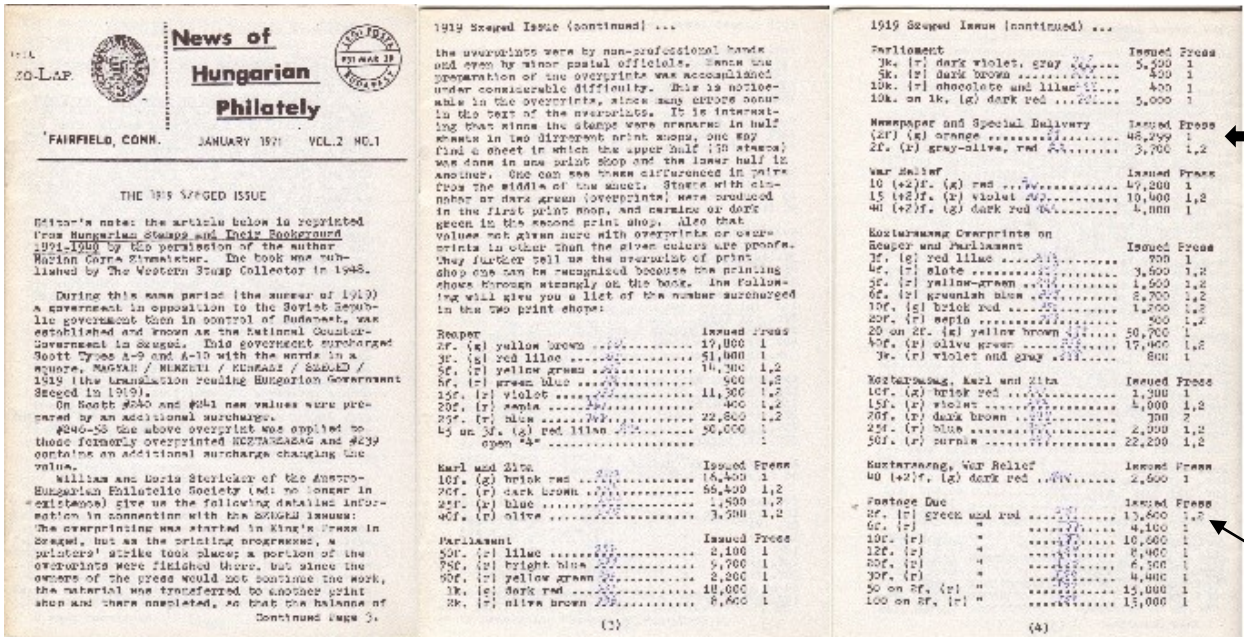
38. ábra Próbanyomat

Lyman a felülnyomat méretének az elemzésével folytatta a tanulmányozást, hasonlóan cikkünk első táblázatához. Következtetése, hogy az Aratóméretű bélyegek felülnyomatainak mérete nem különbözik a valódi és a hamis bélyegeknél. A hamis Parlament bélyegeknél azonban a függőleges távolság majdnem a kétszerese volt a valódiakénak. Ez azért lehetséges, mert ezek szerint a Parlament felülnyomat hamisításához is az Aratós beállítást használhatták. Ezen felül, a hamis felülnyomatú portóbélyegeknél a vízszintes távolság jóval kisebb, mint a valódiaknál. A hamisítók rossz távolságbeállítást használtak. A rossz méretű felülnyomatok színe is jelentősen eltér a valódi színektől.

39. ábra *Az eredeti betűtípussal készült hamisítás. A 6f Har-Vester/Köztársaság bélyegző bélyegének fordított felülnyomatának egy eredeti lapja a 2. üzletből származik. A fenti "Szeged, / 1919." nagyítása azt mutatja, hogy a második "1" az 1919-ben a középhez igazodik. a "g" a "Szeged"-ben, ami hamisítást jelez Lyman Caswell szerint.*

ZINMEISTER JEGYZÉKE A FELÜLNYOMATOKRÓL

News of Hungarian Philately

FAIRFIELD, CONN. JANUARY 1971 VOL.2 NO.1

THE 1919 SZEGED ISSUE

Editor's note: the article below is reprinted from Hungarian Stamps and Their Background 1991-1960 by the permission of the author Marian Czere Zinmeister. The book was published by The Western Stamp Collector in 1948.

During this same period (the summer of 1919) a government in opposition to the Soviet Republic government then in control of Budapest, was established and known as the National Counter-Government in Szeged. This government surcharged Scott Types A-9 and A-10 with the words in a square, MAGYAR / NEMZETI / KORMANY / SZEGED / 1919 (the translation reading Hungarian Government Szeged in 1919).

On Scott #240 and #241 new values were prepared by an additional surcharge.

#246-58 the above overprint was applied to those formerly overprinted KOZTARSASAG and #259 contains an additional surcharge changing the value.

William and Boris Sterlacci of the Austro-Hungarian Philatelic Society (wd: no longer in existence) give us the following detailed information in connection with the SZEGED issues:

The overprinting was started in King's Press in Szeged, but as the printing progressed, a printers' strike took place; a portion of the overprints were finished there, but since the owners of the press would not continue the work, the material was transferred to another print shop and there completed, so that the balance of

Continued Page 3.

(2)

1919 Szeged Issue (continued) ...

the overprints were by non-professional hands and even by minor postal officials. Hence the preparation of the overprints was accomplished under considerable difficulty. This is noticeable in the overprints, since many errors occur in the text of the overprints. It is interesting that since the stamps were prepared in half sheets in two different print shops, one may find a sheet in which the upper half (30 stamps) was done in one print shop and the lower half in another. One can see these circumstances in pairs from the middle of the sheet. Stamps with either or dark green (overprints) were produced in the first print shop, and carmine or dark green in the second print shop. Also that values not given here with overprints or overprints in other than the given colors are proofs. They further tell us the approximate of print shop one can be recognized because the printing shows through strongly on the back. The following will give you a list of the number surcharged in the two print shops:

Reaper	Issued	Press
2f. (g) yellow brown	17,000	1
3f. (g) red lilac	51,000	1
5f. (f) yellow green	14,300	1,2
5f. (r) green blue	500	1,2
15f. (r) violet	11,300	1,2
20f. (r) sepia	400	1,2
25f. (r) blue	22,800	1,2
45 on 3f. (g) red lilac	50,000	1
open "4"		1

Karl and Zita	Issued	Press
10f. (g) brick red	16,400	1
20f. (r) dark brown	66,400	1,2
25f. (r) blue	1,500	1,2
40f. (r) olive	3,500	1,2

Parliament	Issued	Press
50f. (r) lilac	2,100	1
80f. (r) bright blue	5,700	1
90f. (r) yellow green	2,200	1
1k. (g) dark red	18,000	1
2k. (r) olive brown	8,600	1

(3)

1919 Szeged Issue (continued) ...

Parliament	Issued	Press
3k. (r) dark violet, gray	5,300	1
5k. (r) dark brown	400	1
10k. (r) chocolate and lilac	1,400	1
10k. on 1k. (g) dark red	5,000	1

Newspaper and Special Delivery	Issued	Press
(2f) (g) orange	48,299	1
2f. (r) gray-olive, red	3,700	1,2

War Relief	Issued	Press
10 (+2)f. (g) red	49,200	1
15 (+2)f. (r) violet	10,400	1,2
40 (+2)f. (g) dark red	1,000	1

Koztarsasag Overprints on

Reaper and Parliament	Issued	Press
3f. (g) red lilac	900	1
4f. (r) slate	3,600	1,2
5f. (r) yellow-green	1,600	1,2
6f. (r) greenish blue	1,700	1,2
10f. (g) brick red	1,200	1,2
20f. (r) sepia	500	1,2
20 on 2f. (g) yellow brown	50,700	1
40f. (r) olive green	17,400	1,2
3r. (r) violet and gray	800	1

Koztarsasag, Karl and Zita	Issued	Press
10f. (g) brick red	1,300	1
15f. (r) violet	4,000	1,2
20f. (r) dark brown	300	2
25f. (r) blue	2,000	1,2
50f. (r) carmin	22,200	1,2

Koztarsasag, War Relief	Issued	Press
40 (+2)f. (g) dark red	2,600	1

Postage Due	Issued	Press
2f. (r) green and red	13,600	1,2
6f. (r) "	4,100	1
10f. (r) "	10,600	1
12f. (r) "	8,400	1
25f. (r) "	6,500	1
30f. (r) "	4,400	1
50 on 2f. (r) "	15,000	1
100 on 2f. (r) "	15,000	1

(4)

Zinmeisternek a **News of Hungarian Philately** 1971. januári számában megjelent cikke szerint a második nyomdában a 2 filléres portóbélyeget is felülnyomták. Cikkünk szerzői szerint ez hibás adat, hiszen a portóbélyegeket a König nyomdába való visszatérés után, az egész projekt legvégén nyomták felül. Eddigre a nyomóforma is visszakerült a König nyomdába, ahol nem használtak kármin színű festéket. A fenti jegyzék szerint a 2f-es Hírlapbélyeget is a König nyomdában nyomták felül, de ez szintén hibás, hiszen tudjuk, hogy ezek a második nyomdában készültek.

SZÍNPRÓBÁK

Mivel a teljes Szeged felülnyomáshoz egyetlen nyomóformát használtak és valamennyi hasonló méretű ívet teljesen felülnyomtak, mielőtt másik méretű ívre tértek volna át, hogyan és miért készültek színes próbanyomatok? Elképzelhető, hogy a projekt kezdetén kizárólag zöld színű felülnyomatokat terveztek. Mindkét felülnyomott Aratós bélyeg jól nézett ki a zöld felülnyomattal. Csak a normál Aratós sorozat néhány darabjánál jöttek rá, hogy nem jól illik rájuk a zöld színű felülnyomat. Az 5f és 15f Aratós, a 25f Magyar Posta Aratós és a 20f Károly bélyegekre nem jól illett a zöld szín. Ezért a próbanyomatok után ezeket a címleteket vörös színű felülnyomással

látták el. Később a Parlament sorozatnál a lila 50 filléres címleten próbálták ki, megy-e hozzá a zöld szín, ugyanezt tették a Portóbélyegekkel is. Mindkét próbanyomatból 1-1 ív létezik.

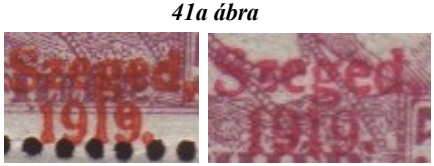
40. ábra *Azt igazoló vörös és zöld próbanyomatok, hogy egyes színek nem működtek jól bizonyos színű bélyegeken*

EGY UTOLSÓ MEGJEGYZÉS A FELÜLNYOMATOK SZÍNÉHEZ

A két nyomda által használt zöld színben nincs érzékelhető különbség. Különbség a piros színben van. A König nyomda vörös/téglavörös tintát használt, míg a második nyomda kármin árnyalatút (lásd 41a és b ábrák).

41a ábra

41b ábra *A König nyomda által használt vörös (balra és fent) és a második nyomda által használt kármin szín (jobbra és lent) a 40f és 50f Zita bélyegeken*

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Az e cikket eredményező kutatást alapvetően Chris Brainard végezte el, aki aprólékosan áttanulmányozott tucatnyi ívet, megvizsgálva azokon minden felülnyomás minden egyes karakterét, hogy egyszercsak eljusson a nagy pillanatig (Heuréka!), amikor meghatározhatóvá vált a felülnyomások sorrendisége. Kőhalmi Csaba adta a történelmi hátteret, formázta az ábrákat és ő volt a nyelvtani lektor. Ők ketten számtalan e-mailt váltottak és sok órát töltöttek együtt a Skype révén, míg a diszkussziók végül a cikkben leírt közös eredményekhez vezettek.

REFERENCIÁK

Brainard, Christopher E., A magyar megszállási kiadások katalógusa 1918-1921**,** ***Cherry Hill,*** *NJ, 2006,* a szerző kiadása

Caswell, Lyman R., Színes felülnyomatok tükrözéses spektroszkópiája, ***Smithsonian Contributions to History and Technology, Number 107***

Caswell, Lyman R., Törvényszéki módszerek értékelése a felülnyomatok elemzése szempontjából, *Collectors Club Philatelist, Vol. 91, No. 1., 2012. január-február*

Ettre, László dr., Hungarikum-sorozat, XII. rész: A Szegedi Nemzeti Kormány felülnyomatai, ***News of Hungarian Philately****, 1972. március.*

Ettre, László dr., Hungarikum-sorozat, XIII. rész: A Szegedi Nemzeti Kormány felülnyomatai (folytatás), ***News of Hungarian Philately****, 1972. április.*

Muller, A. B., Kohalmi, Csaba, Brainard, Chris, *Baranya nyomdagépei,* **The News of Hungarian Philately**, Jan-Mar 2001.

Dr. Nagy Ferenc, A Déli régió 1918-1920-as postatörténete az első Temesvári Helyi Kiadás tükrében, ***Philatelica 18/1** (2018)*

Philatelia Hungarica, Magyar Posta- és Illetékbélyeg Katalógus **(**MPIK**),** Budapest, 2003, 325. oldal

*Szilágyi, Dr. Paul J., A Magyar Nemzeti Kormány bélyegei, **The News of Hungarian Philately**, Jul-Sep 2000.*

Surányi, László, Az 1919-es szegedi bélyegkiadás, ***Philatelica 82/1** (1982)*

*Tyler, V. E., **Bélyeghamisítók: Életük és munkáik**. Sidney, Ohio, Amos Press, 1991.*

*Zinmeister, Marian Carne, Az 1919-es Szeged kiadás, **Hungarian Stamps and Their Background 1871-1940**, Western Stamp Collector, 1940. A cikket a szerző engedélyével újra megjelentették a **News of Hungarian Philately** 1971. januári számában.*

A BUDAI POSTAFORGALOM MEGINDULÁSA 1945-BEN A FELLELHETŐ DOKUMENTUMOK SZERINT, A BUDAPESTI SZÜKSÉGTARIFA IDEJÉBEN, 1945 MÁRCIUS 2. -MÁJUS 1.

DR. NAGY FERENC (BÉCS)

1945 januárjában a Budára visszahúzódó német városvédelmi egységek, a megmaradt magyar csapatokkal együtt felrobbantották a város díszére szolgáló gyönyörű Duna-hidainkat. A Margit híd már korábban, 1944 novemberében, egy délutáni időpontban, amikor a híd teljes megterheléssel szolgálta feladatát,– amikor is a híd robbantását csak előkészítették, de időpontját még nem tervezték – egy tűzszerészeti elnézésből kifolyólag a levegőbe repült és mintegy 600 magyar ember vesztette életét. A detonációt az egész városban hallani lehetett. Éppen úton lévén én is felfigyeltem a durranásra és annak irányába futottam.

Elképzelhetetlen káosz volt, a Szent István körúton már a Vígszínháznál elakadtunk, nem lehetett a szerencsétlenség színhelyét megközelíteni, akkora embertorlódás volt. Csak azt tudtuk – aminek gyorsan „híre ment“ – hogy felrobbant a híd.

A „híre ment“ fogalom az akkori kommunikációs lehetőségeket jelenti, amikor rémhírekkel fűszerezett szájról-szájra járó hírszolgálat volt. A többi hidat – mint említettem – 1945 januárjában robbantották fel, de akkor már emberáldozat nélkül.

1945. február 13-án véget értek a küzdelmek Budáért, a tragikus végezetű kitörés után a Várból északnyugati irányban a Széll Kálmán téri katlanon keresztül, amelynek során a seregeket – ha lehetett egyáltalán akkortájt ilyenről egyáltalán beszélni – az oroszok 90%-ban lemészárolták.

Ennyit kell tudnunk nekünk, filatelistáknak Buda szomorú hadi sorsáról.

Alig dördült el az utolsó lövedék Budán februárban, szovjetorosz hidászok bevetésével megindult az összeköttetés provizórikus helyreállítása a két városrész között. Február 13 és március 17 között csak motorcsónakos közlekedés volt a Dunán, főleg katonai célra, de megfelelő dokumentumok birtokában civil személyeket is szállítottak.

1. ábra. Az Eskü téri pontonhíd 1945 tavaszán. Kotnyek Antal budapesti fotoriporter /1921-1990/ hagyatékából. A szerző tulajdona.

Az első cölöphíd a Margitid roncsainak alapzatnak felhasználva március 17-re elkészült, de csak nagyon megszigorított forgalomra volt engedélyezve. Igazoltatás, pufajkás, géppisztolyos orosz katonák kérdeződése (oroszul: kuda igyos? = hová mész?) során csak kevés civilt engedtek át.

Pár hét alatt további 2 pontonhíd készült el Pest-Buda között, de további ellenőrzések korlátozták a forgalmat. (l. később egy levelezőlap hátoldali szövegét a 4. ábrán.)

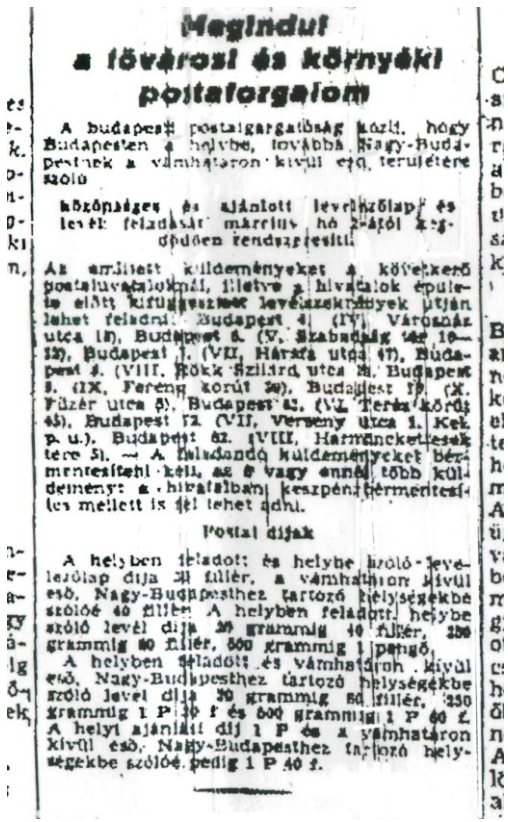
Kedves olvasóim! Két legnagyobb 1945. március-áprilisi budapesti szükségtarifás gyűjtemény alapján írom e sorokat. Az első, a neves Bernáth professzor gyűjteményének megszerzése után, azt továbbfejlesztve, valamint az saját, mintegy 25 éves gyűjtői tevékenységem révén kb. 120 darabból álló gyűjteményre tekinthetek vissza. Állításaim ezek ismeretén alapulnak.

Ebből a 120 küldeményből mindössze 25 darab olyan, mely vagy a budai oldalra ment, vagy onnan adtak fel. A fent említett mintegy 25 küldeményből 12 darabot szándékozok itt bemutatni, ami egy reprezentatív keresztmetszetet jelent a posta beindulásáról Budán.

Miért olyan ritkák ezek? Rögtön világos lesz. A budai oldalon a pusztítás minden téren egy hónappal tovább tartott, így a postahivatalok épületeiben is. Így a budapesti postaszolgálat megindulása március 2-án, a hivatalos postaforgalom megindítása napján, csak néhány pesti oldali hivatalnál volt lehetséges. Az aznapi Népszavában egyetlen rövid közlemény az alábbi hivatalokat sorolja fel: Budapest 4, 5, 7, 9, 10, 62, 72, 82, melyek érthető módon, mind Pesten vannak.

Legfontosabb tarifák: helyi levlap 30 f, levél 40 f, ajánlás 1 pengő. Távolsági levlap 40 f, levél 60f, ajánlás 1,40 pengő.

A cikk csak a budapesti és nagybudapesti forgalomról szól. Vidékre menő és külföldi forgalom a közlemény keltekor még nem volt lehetséges!

Megindul a fővárosi és környéki postaforgalom

A budapesti postaigazgatóság közli, hogy Budapesten a helyben, továbbá Nagy-Budapestnek a vámhatáron kívül eső területére szóló

közönséges és ajánlott levelezőlap és levél feladását március hó 2-ától kezdődően rendszeresíti.

Az említett küldeményeket a következő postaluvataloknál, illetve a hivatalok épülete előtt kifüggesztett levélszekrények útján lehet feladni: Budapest 4. (IV. Városház utca 18), Budapest 5. (V. Szabadság tér 10—12), Budapest 7. (VII. Hársfa utca 47), Budapest 8. (VIII. Rökk Szilárd utca 31), Budapest 9. (IX. Ferenc körút 30), Budapest 10. (X. Füzér utca 5), Budapest 12. (XII. Terézia körút 45), Budapest 13. (XIII. Verseny utca 1. Kék p. u.), Budapest 62. (VIII. Harmincketteesek tere 51). — A feladandó küldeményeket bérmentesíteni kell, az 5 vagy annál több küldeményt a hivatalban készpénzbérmentesítés mellett is át lehet adni.

Postai díjak

A helyben feladott és helybe szóló levelezőlap díja 30 fillér, a vámhatáron kívül eső, Nagy-Budapesthez tartozó helységekbe szóló 40 fillér. A helyben feladott helybe szóló levél díja 20 grammig 40 fillér, 250 grammig 80 fillér, 500 grammig 1 pengő.

A helyben feladott és vámhatáron kívül eső, Nagy-Budapesthez tartozó helységekbe szóló levél díja 20 grammig 80 fillér, 250 grammig 1 P 20 f és 500 grammig 1 P 60 f. A helyi ajánlási díj 1 P és a vámhatáron kívül eső, Nagy-Budapesthez tartozó helységekbe szólóé pedig 1 P 40 f.

2. ábra. A Népszava cikke a postaforgalom megindulásáról Budapesten, 1945. március 2-án.

KÜLDEMÉNYEK BUDÁRÓL PESTRE, VAGY TOVÁBB

A legkorábbi levelezőlapot 1945. március 26-ról találjuk, az I. kerületi Apród utcai feladótól, 24-én megírva. Írója az ipartestületéhez fordul, hogy végre olyan igazolványt küldjenek neki, amivel Pestre át tud jutni. „Àllítólag orosz VI. bélyegzésű.“. írja.

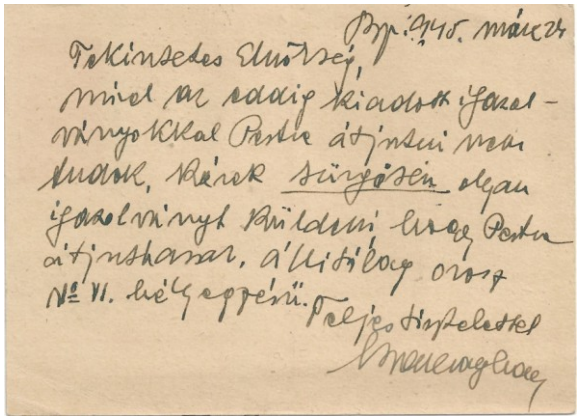
Ebből is látjuk, hogy a fentebb említett átkelési nehézségeket nem képzelet szülte.

Az április 9-iki ipartestületi rovatolási bélyegző mellé írva: „Időközben személyesen elintéztük"

A lapot a budapesti szükségtarifa szerint bérmentesítették: helyi levelezőlap: 30 fillér.

3. ábra. A 1945. március 26-odikai levelezőlap a budai 2-es posta bélyegzőjével, a pesti belvárosi Irinyi utcába. A 2-es postahivatal a Fő utcán volt, a 4 házszám alatt.

4. ábra. A lap hátoldala.

Még egy, rendkívül érdekes lap származik ugyanazon a napról. Ezt a 114-es hivatal bélyegezte le, szintén március 26-án. Ez a hivatal a Krisztina körút 12 alatt volt, ami nem más, mint a Széll Kálmán térről látható Postaigazgatósági palota, mely az ostrom alatt rettenetes károkat szenvedett. A címzett dr. bilkei Gorzó Nándor, akinek egy élelmiszer üzeme volt annakidején Rákospalotán. Szegénynek két problémával kellett megküzdenie akkoriban: először is Rákospalota akkor nem tartozott Budapesthez, hanem az un. „vámhatár"-on kívülre esett, így a 30 filléres helyi tarifa határán túlra.

Az ilyen településekre írt lapokra 40 fillér kellett. Erről azonban a kevesen tudtak csak, így a legtöbb neki szóló küldemény vagy 44 fillérrel lett megportózva – ha a régi, 18 filléres lapot kapta – vagy 20 fillérrel, mint ez a lap is, mely ugyan 30 fillérrel lett bérmentesítve, de a 10 fillér hiány miatt Újpesten 20 fillérrel megportózták. Azért Újpesten, mert akkoriban a rákospalotai postahivatal nem volt üzemképes és a postaforgalmat Újpesten keresztül bonyolították.

A másik problémája pedig az volt, hogy a legtöbb neki szóló küldeménynek csak egy témája volt: tudnak-e a lapok feladója számára valamenynyi élelmiszert /zsír, liszt volt akkor a legfontosabb/ a raktárából átengedni.

Mindkét lapot 1945. március 24-én írták és 26-án bélyegezték le.

EZEKNÉL KORÁBBI BUDAI FELADÁSÚ KÜLDEMÉNY AZ EDDIGI 77 ÉVBEN NEM TŰNT FEL. IGY MEREM ÁLLITANI AZT A TÉNYT, HOGY E KÉT KÜLDEMÉNNYEL A BUDAI POSTASZOLGÁLAT BEINDULÁSÁNAK DOKUMENTUMAIT TARTJUK KEZÜNKBEN.

Mindkét küldemény a budapesti szükségtarifa szerint van feladva, amiből az is kitűnik, hogy a Posta mennyire rá volt szorulva minden fillérre, hogy a rá váró hatalmas terheket elbírja.

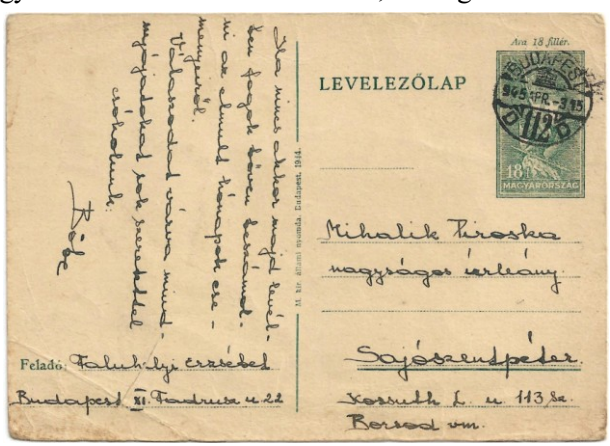

5. ábra. Levelezőlap ugyancsak a március 26-i bélyegzővel, mint az előző küldeményen. Ezúttal a 114-es hivatalból Rákospalotára címezve a helyi tarifa szerint, de a vámhatáron kívülre küldve, Újpesten 20 fillérrel megportózva.

Bernáth professzor úr mondogatta ilyen példányokra, hogy „parádés“ darab!

A harmadik levelezőlap a XI. kerületi Fadrusz utcából íródott Sajószentpéterre, április 3-án. A 18 filléres lap nincs a budapesti tarifa szerint felbélyegezve, noha 40 fillér kellett volna rá. Miért nem? Nos, a posta tisztában volt azzal, hogy a vidéki hivatalokat akkoriban nem tudta még teljes számban elérni. Így azok a budapesti tarifáról mit sem tudtak. Így, hogy a meddő vitákat a címzettekkel megtakarítsák, elfogadták e küldeményeket a feladásnál a régi tarifa szerint is, ha azok a postaládából kerültek elő.

A lap témája – eltalálta, Kedves Olvasó! – „hogyan lehetne élelmiszert szerezni, esetleg cserébe?“

6. ábra. Levelezőlap 1945. ápr. 3-ról a 112-es postahivatalból Sajószentpéterre, a budapesti szükségtarifa alkalmazása nélkül. Ez a hivatal a Fehérvári úton volt, a Móricz Zsigmond körtér közelében működött.

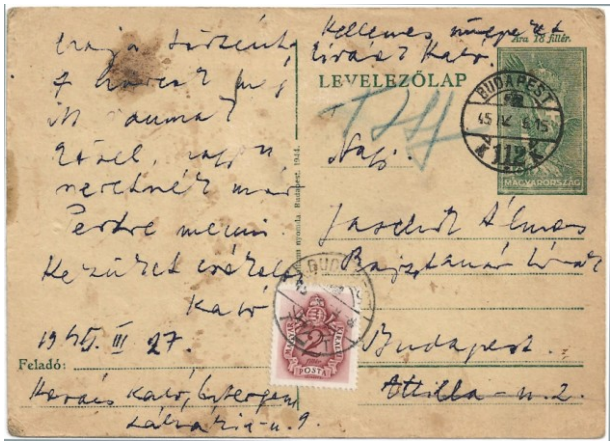
A következő lap 3 nappal később kelt ugyanabból a 112-es hivatalból. Első pillantásra egy budapesti tarifás levlap, a tipikus portózással. Ám ha közelebb megnézzük, a következőket láthatjuk:

A lapot Esztergomban írták március 27-én. Onnan egy utazóval elvitették Pestre, egy akkoriban vidékről egy szokásos transzport módszer, mert posta csak alig, vagy nagy késéssel működött. Természetesen csak a 18 filléres lapot használták fel. Mivel Esztergom a Duna déli partján fekszik, a Budapestre utazók Duna-híd hiányában a budai oldalra érkeztek, ezért dobták be a lapot a 112-es posta gyűjtőládájába.

Ott, mint alulbérmentesített helyi lapot a 12 filléres hiányt megállapítva kék „T 24“ filléres portófeljegyzéssel látták el és továbbították az Attila utcához illetékes 2-es postahivatalba. Ott viszont valahogy elnézték a feljegyzést és a hiányzó portótételt 2 fillérben állapították meg és ragasztották fel, ami persze egy nonszensz.

Kedves Olvasóim! Ez a lap is mutatja, hogy milyen érdekes és változatos a budapesti tarifás küldeményekkel való foglalkozás. Alig van két egyforma küldemény, csupa tévedés, tudatlanság, elnézés, bélyeghiány vagy hasonló abnormitás teszi érdekessé a területet. Nem is gondolná az ember...

A levelező lapok gyakoriságának magyarázata az, hogy a háború vége felé levélpapír privát kézben alig volt már, így a közönség a postahivatalokban bőven rendelkezésre álló és kapható lapokra volt utalva. Az ostrom előtt a 12 filléres vörösesbarna lapok helyi viszonylatban voltak használatban, a 18 filléres zöldek pedig a távolságiban.

7. ábra. Levelezőlap március 27-én Esztergomban írva, egy utassal Budán a Fehérvári úti 112-es hivatalban a postaládába április 6-án bedobva, tévesen 2 fillérrel a 2-es postán, április 9-én portózott.

Az ötödik lapot Pesthidegkútról, a Rózsa utcából írta egy szegény nyugdíjas asszony, aki már fél éve nem kapott folyósítást, és emiatt ír a Szabolcs vármegye alispánjának, április 6-án, Nyíregyházára. Hat napig tartott, mire talált valakit, aki elvitte a lapot a Fő utcai messzi postára.

Mivel a szegény embert még az ág is húzza, a levelezőlapot tévesen, mint levelet értékelték a 2-es postán és az akkor az igen ritkán alkalmazott 60 filléres távolsági levél tarifát vetettek ki rá, a 40 filléres levlap tarifa helyett.

8. ábra. Levelezőlap Nyíregyházára 60 filléres levél-tarifával április 12-röl a budai 2-es hivatalból. A debreceni cenzúrabélyegző a tipikus fordított „z"-vel és a nagyformátumú 2-ik „e" betűvel. Az ottani alispáni hivatal regisztrációs érkezési bélyegzője április 17-röl.

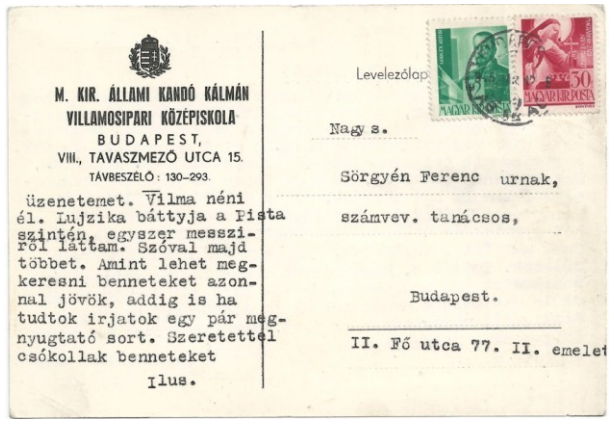
Végül is hadd álljon itt egy helyesen 40 fillérre felbélyegzett távolsági levelezőlap, mely azért helyes, mert már előre megvették a helyes bérmentesítésű lapot a 114-es postán. Ezt tehették, mert az Lövőház utca a Széll Kálmán-téri posta közelében van. Azon kívül látni abból, hogy a bélyegeket előre felragasztották, mert a helyük szabadon van hagyva.

A szövegből kiderül, hogy mi mindenen mentek át az emberek Budán.

„Szörnyű szenvedéseken mentünk keresztül, két hónapig éltünk a pincében, de megmaradtunk. Mária három hónapig volt az óvóhelyen, az ő házuk romba dőlt. A mi lakásunk egy része fölött nincsen tető, így tehát nagyon félünk az esős időtől," írja a fia id. Sprengernének Romándra, Veszprém megyébe. A lapot aztán utána küldték két faluval arrébb Gicre.

9. ábra. Levelezőlap Romándra április 10-röl a 114-es postáról. Helyes. 40 filléres budapesti távolsági tarifa.

10. ábra. Előre nyomott levelezőlap a Fő utcára címezve 42 filléres téves bérmentesítéssel a 72-es postáról, március 12-es feladással, mint a legkorábbi Budára szóló küldemény.

A PESTI OLDALRÓL BUDÁRA MENT KÜLDEMÉNYEK 1945. MÁRCIUS-ÁPRILISBÓL

Az ellenkező irányba ment küldemények hasonló tarka képet mutatnak.

Az első, legkorábbi lapot március 8-án írta feladója, majd március 12-én a 72-es postára bízta a továbbiakat. A lap bérmentesítésére helyi viszonylatban a budapesti tarifa szerint előírt 30 fillért ragasztotta fel, majd a biztonság kedvéért az ostrom előtt érvényes 12 filléres helyi levelezőlaptarifát is hozzáragasztotta.

Március 12-én a Manci-híd, a Margithíd kis ponton-nővére még nem volt nyitva, így a posta néhány napig a lapot raktárba tette. Egy nagyobb késésre utaló kezelési bélyegző sincs rajta (mint pl. „A forgalom szünetel“.)

Hadd emlékeztessek arra, hogy szerintem a postaforgalom a két városrész között március 26-án indulhatott meg. De erre postai írásos dokumentum nincs, csak tapasztalt jelei vannak. Akkoriban más világ volt, nem a Postai Rendeletek Tára volt az élet központja, hanem a rögtönzött szükségmegoldások voltak jellemzők. Így a megmaradt anyagból kell következtetéseket levonni, és nem a hiányzó postai rendeleteket keresni. De megvallom őszintén, nekem ez így sokkal izgalmasabb...

Például a következő lap, mely szintén Sörgyén Ferencnek ment a Fő utcára. Írója közli, hogy „ 2 portóval“ kell bedobni a lapot, ez annyi, mint 2 bélyeggel, tehát 30 fillérrel. A 62-es postán (Nyugati p.u.) feladott lap bélyegzője az ominózus március 26-iki dátumot mutatja! Tehát még egy jel, hogy ez a dátum jelenthet valamit!

11. ábra. Levelezőlap a 62-es postán feladva szintén a fenti Fő utcai címre 30 filléres /helyes/ bérmentesítéssel, március 26-ról.

A következő lap Kispesten íródott, április 9-én a III. kerületbe, Ò-Budára, a Laktanya utcába. A frankatúra a megírás után a postán került a lapra, / a bélyeg fedi a szöveget/ és nem volt 10 filléres bélyegük, ezért van a 40 fillér helyett 50 fillér a lapon. Ezt azért mutatom be, mert említettem, hogy alig van két egyforma bérmentesítésű darab a budapesti tarifa idejéből, és e lap is alátámasztja mondókámat. Amellett bizonyíték, hogy a budai 3-as posta is életjelt ad magáról. /l. még alább is./

12. ábra. Levelezőlap Kispestről a Ò-Budára 50 fillér téves frankatúrával. ápr. 9-ről.

A következő lap nem a bérmentesítése miatt érdekes, hanem tartalma tanulságos, mert fényt vet az akkori postaviszonyokra. A lap április 5-én íródott.

„Egy már elveszettnek hitt idevaló fiú jött meg ma és holnap reggel megy vissza Pestre, Visz magával számtalan levelet s majd ott továbbítja.“ A lap Fertőszentmiklóson íródott és elképzelhető mekkora izgalom tört ki a helységben, mikor híre ment, hogy leveleket lehet majd küldeni Pest felé. Sokan álltak neki írni a petróleumlámpák fényénél, hogy készen legyen a küldemény, mire indul a szállítója. Ő négy nap alatt Pestre ért, és betartotta ígéretét, hogy a postát továbbítani fogja. Feladta a paksamétát április 9-én az akkori „sztár“-postahivatalban, a 72-esen /Keleti p.u./ amelynek nagyon jó híre volt akkoriban. Központi fekvésű hivatal volt, nem vesztek el küldemények, mindennap nyitva voltak, pontosan dolgoztak. Így eljutott szerencsésen a Fertőszentmiklósi lap is Budára, a Margit rakpartra.

Egyébként ezek a szívességből magukkal vitt levelek szállítói becsületkérdést csináltak e szállítmányokból. Azok pontos és a leggyorsabb leszállítása és továbbítása mindnyájuk érdeke volt és sokszor a sóvárogva várt életjeleket vitték magukkal.

„Szentmiklós ostroma nagypénteken volt, a pincében átvészeltük. Isten segítségével megmaradtunk. Ellenállás nem volt és így nem lett olyan nagy baj, mint más helyen.“

13. ábra. 30 filléres levelezőlap Fertőszentmiklósról, Sopron megyéből Budára, a vízivárosi Margit rakpartra, a budapesti 72-es hivatalban feladva, április 9-én., a helyi tarifával.

A következő küldemény egy ritka, ajánlott levél Esztergomból, április 17-ről Budára, a Fillér utcába. A tarifa így szólt: távolsági levél 60 fillér, távolsági ajánlás 1.40 pengő, összesen 2 pengő.

Erre a levélre a biztonság kedvéért még egy 20 filléres bélyeget is tettek a Kossuth sorból, majd a hátoldalára két 4 filléres Karácsony bélyeget, melyek akkor már nem voltak érvényesek (csak 44. június 30-ig) levélzárónak. Az így felszerelt levelet nem küldöncre bízták, hanem a jelek szerint akkor már működő postára, mely azt egy ragjegy provizórium felhasználásával továbbította.

Mivel ajánlott küldemény, érkezési bélyegzőt is látunk a hátoldalon, a budai 2-es posta április 20-án kezelte a küldeményt.

14.ábra. Ajánlott levél Esztergomból 1945. ápr. 17-röl Budára, a 2-es postán keresztül a Fillér utcába. 2 Pengő 20 filléres felülfizetéses tarifa. Ajánlási ragjegy-provizórium.

Az utolsó levél sem budapesti. Győrben írták és szintén küldönc hozta fel Pestre, ahol 72-nél április 18-án dobta levelesládába. De csak 2x10 fillért ragasztott a feladó a levélre, mivel ennyi volt az ostrom előtti tarifa egy helyi levélért. Csakhogy a budapesti szükségtarifa szerint a helyi levélre akkor 40 fillér kellett. Tehát 20 fillér volt a hiány, ergo 40 fillér portó. A levélkezelő azonban mégis csak a hiányzó 20 fillért írta ki: „T 20 f“. A címzett illetékes budai 3-as hivatal viszont salamoni bölcsességgel a középutat választotta, és 30 fillér portóval terhelte meg a levelet.

A 120 küldeményem közt amúgy a bemutatotton kívül Győrből nincs másik. Győr csak március 28-adikán „szabadult fel“, és a budapesti vasútvonal akkora károkat szenvedett, hogy helyrehozása hosszabb időt vett igénybe. Így a budapesti tarifa idejéből említésre méltó postaforgalom még nem volt.

15. ábra. Győrben írt és Budapesten feladott április 18-i levél a régi tarifa szerint bérmentve. 30 fillér helytelen portóval.

Kedves Olvasó! Ezek lettek volna azok a küldemények, melyek alapján a postaforgalom budai oldalon való megindulását rekonstruálni tudtam. Nem csak hogy értékes, de elég látványos darabok is, ezekkel a változatos és tarka-barka bérmentesítésekkel. Jelen munkámmal megpróbáltam nem csak a postatörténeti anyagot, hanem az idők hangulatát, gondjait is megidézni. Megállapíthatjuk, hogy 1945 tavaszán, március végén és áprilistól, a következő budai hivatalok működtek már: 2, 3, 112, 114. A ma a még élő szemtanúk ugyancsak kevesen vagyunk, és még kevesebb azok száma, akik szellemi képessége még alkalmas az idők továbbmesélésére. Megszólaltathatóságuk hiányában fogadják hát szeretettel e kis Önökhöz írt episztolát.

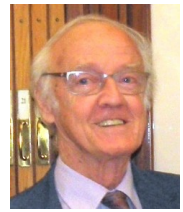
Szíves türelmükért hadd mutatassak be egy „modern“, korabeli unikális ritkaságot is. Az ajánlott levelet Aszódon adták fel, ahol sem ajánlási ragjegy, sem hely-keletbélyegző az időkben nem volt. Bélyeget is valószínűleg otthonról kellett vinni. Így jött létre ez a küldemény az Országos Levéltárba, provizórikus ragjeggyel, „ASZÓD P.U.“ az állomáson megmaradt bélyegzővel, kézírásos dátummal, /IV. 27./ és ami a legérdekesebb: az egy bélyeges Horthy 2 pengős bélyeggel: 60 fillér a távolsági levél díja + 1,40 az ajánlás tarifája. A tarifahelyes szóló bérmentesítés, egybélyeges Horthy 2 pengős lerovással ebből az időből az általam eddig ismert egyetlen darab.

16. ábra. Ajánlott levél Aszódról Budára április 27-röl, provizórikus ragjegy és postabélyegző. 2 pengős Horthy díjhelyes egyedi bérmentesítéssel.

Hátoldalon a budai 2-es posta érkezési bélyegzője, május 2-ről. Akkor kezdődött az első inflációs tarifa, melyet mindnyájan ismerünk, és amellyel lezárult a budapesti szükségtarifa ideje.

Budán is.

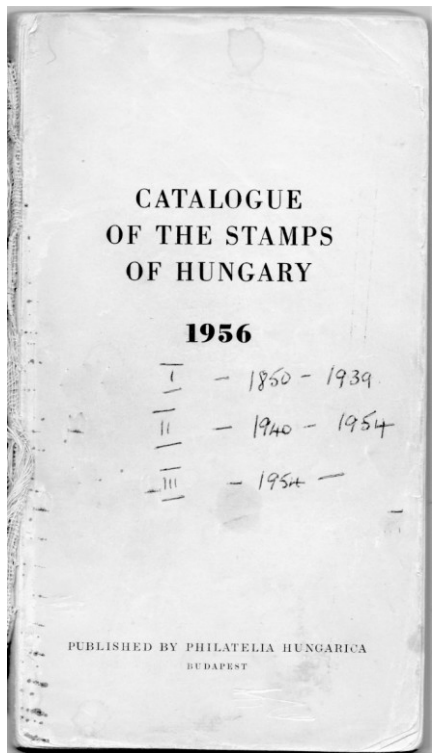
ANGOL NYELVŰ MAGYAR BÉLYEGKATALÓGUSOK

MERVYN BENFORD (NAGY-BRITANNIA)

1971-ben, az akkor még első kiadásnak tartott bélyegek centenáriumára tervbe lett véve egy angol nyelvű katalógus kiadása. Mint azt Gary Ryan nagyszerű kutatásai igazolták, hogy Magyarország már 1867-ben bocsátott ki saját bélyegeket, bár az ünnepség szervezői erről nem tudtak. A nemzetközi katalógusok ugyanis közös kiadásnak jelölik az 1867-est, holott Ausztria ezeket a bélyegeket saját elhatározásukból, utólag sziontén kezdte használatba vette. A kérdés végül a Gary Ryan FRSPL RDP által vezetett hosszú vitasorozaton dőlt el.

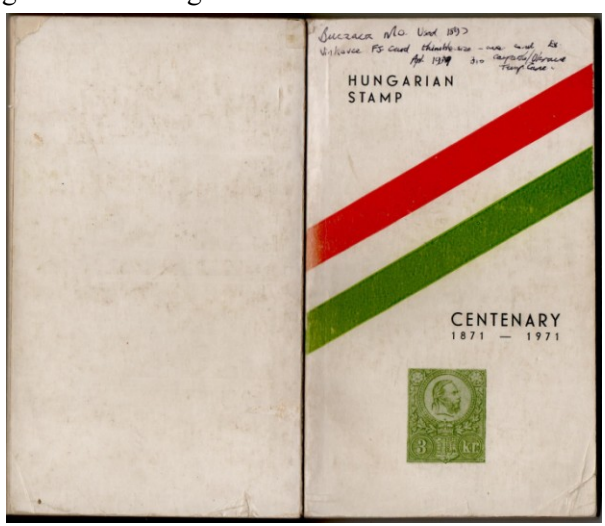
Az 1971-es kiadás katalógusa nem említi, hogy az nem az első kiadás. Ez angolul először 1956-ban jelent meg, amikoris a világpiac elkezdte befogadni és értékelni azokat a – nem mellékesen az állami bevételeket jelentősen emelő – színes történelmi- és emlékkiadásokat, melyek közé sok bélyegkiadás sorolható. A filatéliai és postatörténeti piac mai formájában a 20. század elején alakult ki, de a második világháború után egy időre szinte az egész világon jelentősen visszaesett.

Az angol nyelvű katalógus nagyon jó fogadtatásra talált. Az 1. ábra jól mutatja, hogy az én példányom az intenzív használat okán már régóta elvesztette a borítólapját! Az értékelések USA dollárban történtek! Kiadója a budapesti PHILATELIA HUNGARICA volt. A nyomtatott szöveg nyelve amerikai angol.

Bevezetőjében leírt célja, hogy a gyűjtők számára "*a lehető legtisztább és legvalósabb képet nyújtsa erről az érdekes gyűjtési területről*." Az 1867-es kiadást nem tekinti azonos státuszúnak az osztrák bélyegekkel. Ezek magyar területen felhasznált példányait felhasználási helyük és dátumuk szerint külön értékelték. A Magyarországon 1867-ig használt osztrák bélyegek a magyar gyűj-

temények "bevezető" részét képezték, míg az 1867-es kiadás már szervesen hozzájuk tartozott. Megkülönböztette a használatlan bélyegképek különböző tulajdonságait és kevesebb magyar verziót fogadott el, mint osztrákot, melynek következtében ezeket magasabbra is értékelte. Az Ausztiában történt nyomtatás és a közös használat okaként a sürgősséget jelölte meg. Az 1871-es kiadás csak a magyarországi gyártás szempontjából volt első. A heves vita egészen addig folytatódott, míg a Ryan folyamatosan kiállításgyőztes gyűjteményein alapuló, saját fantasztikus katalógusai által támogatott kutatásai le nem zárták ezt.

Ez a két angol nyelvű katalógus sokat segített a magyar nyelvvel rendszerint hadilábon álló külhoni gyűjtőknek, akik addig csak a Gibbons és Michel alapján tájékozódhattak e bélyegekről, illetve a Higgins & Gage-ből a díjjegyesekről. Ettől kezdve világos információ állt rendelkezésre az egyes bélyegek ritkaságáról. Érthetővé váltak a fogazott bélyegekkel párhuzamos vágott bélyegek kiadások. A vízjelek története, típusai és a magyar nyelvű katalógusok által használt jelölések is értelmet nyertek. A perfinek, portóbélyegek és olyan történelmi témák, mint például az inflációs bélyegek gyűjtéséhez jóval részletesebb információ áállt rendelkezésre. Így lehetővé vált a kiállítási anyagok, de akár csak az albumlapokon lévő gyűjtemények kiegyensúlyozottabb összeállítása.

Igen kevés magyar szakértőnek volt módja angol nyelven is publikálni. A filatéliai és postatörténeti témák rendszeres kutatása céljából alapított Mafitt is csak magyar nyelven publikálta korai újságjait, bár tájékozódási lehetőségként rövid összefoglalókat közölt német, angol és francia nyelven. Az elmúlt tíz évben azonabn már teljes angol nyelvű verzió áll rendelkezésre. Ez dícséretes vezetői és szervezeti hozzállást mutat a gyűjtői tudás megosztása céljából, ugyanakkor mutatja a magyar gyűjtők régóta tartó elköteleződését is a filatéliai kutatások közzétételére. A Mafitt egy másik projektje, hogy angolra fordíttatja a Monográfia csodálatos köteteit – ez is egy jelentős tanúságtétel egy kis ország postai és filatéliai példás hozzáállásáról. Az angol nyelvű verziók a filatéliai információ nemzetközi mesterművei, melyek az egész világról tudnak új gyűjtőket és új tanulmányokat bevonzani.

Jómagam többször beszéltem a Mafitt-tal a világon ismert és tanított eredeti angol és az ettől "különböző" amerikai angol nyelv használatáról. Ez alapvetően helyesírási kérdés, de vajon a közönségünk angol vagy amerikai? Amennyiben mindkettő, akkor szilárd elvekre volna szükség.[2]

[2] A Mafitt angol fordításaiban a brit angolt preferáljuk, a hozzánk angolul érkező kéziratokat azonban eredetiben közöljük, ezért időnként az angol más verzója is előfordulhat. Szerk.

HUNFILEX 2022 Budapest

A nemzeti nagydíjra mindhárom kandidált a Mafitt tagja volt, akik közül ezt a díjat Adriano Bergamini vihette haza. A Mafitt tagjai 36 kiállítási anyagot mutattak be, és összesen 13 arany illetve nagyarany érmet nyertek el (további eredményeik terjedelmi okokból honlapunk híreiben találhatók).

Class		Érem + díj	
	Adriano Bergamini		
CH	Postal Relations between Ticino and Foreign Countries before the UPU	LG	
PH	The Austrian Post in Hungary 1850-1867	LG	GPN
PH	The Postal History of Croatia 1850-1875	G	SP
	Czirók Dénes		
PH	The Development of the Mail in Hungary 1750-1850	LG	
	Ralph Ebner		
CH	The Leave Underprinted Revenue Stamps from Austria 1854 to 1870	LG	
	Gudlin Tamás		
PH	From Roller to Flyer: Early Milestone - Innovations in Postmarking 1851-1890	G	FEL
	Jakab András		
CH	The use of Austrian Stamps in Hungary 1850-1867	LG	
PH	The independent Hungarian Post up to the UPU 1867-1875	G	
	Dr. Homonnay Géza		
TR	Hungary - 1867 (Prev: The 1867 Issue of Hungary)	LG	
PH	Hungarian Consular Post Offices in Romania 1 May 1867 - 31 March 1869	G	FEL
	Severin Péter		
PH	Postmarks and Cancellations of Slovakia Post Offices in the Period 1850-1867	G	
	Szücs Károly		
REV	Hungary's First Adhesive Revenues during the Forint-Krajczar Currency Period 1868-1898	LG	
LIT	Fiscal Philately of Hungary	G	SP

A nem sokkal később, Luganóban rendezett HELVETIA 2022 FIP kiállításon a postatörténeti osztályban három újabb aranyérem született: **dr. Homonnai Géza** HUNFILEX-en is szerepelt gyűjteménye (mely itt kettővel magasabb pontszámot elérve szintén a nagy aranyérem közelébe került) **Glatz István** „Foreign Frankings from Hungary 1900-1918” és **Bill Hedley** „Postal Service Development in Pozsony and its environs during the Habsburg era to 1900” című gyűjteménye.

A lap a Mafitt tagjainak ingyenes, a remittendát 1.800 forintos önköltségi áron a MABÉOSZ székház cserenapjain értékesítjük.

Az 1971-ben indított lap félévente jelenik meg, az 1991-ben kezdődött, húsz év szünet után
2011-től a Mafitt tagdíjfizető tagjai számára szükséges mennyiségben magyar,
és párhuzamosan angol nyelven is (utóbbi 50 alatti példányban.)

Újságunk teljes tartalma és digitális lemezmelléklete a Mafitt honlapjáról letölthető:

www.mafitt.hu

2014

XXXII. évfolyam

ISSN 0324–4806

2015

Magyar Filatéliai Tudományos Társaság

H-1074 Budapest, Harsfa u. 47.Bélyegmúzeum, Mafitt e-mail: info@mafitt.hu

A Philatelica nyomdai kivitelezéséhez a Gervay Mihály Magyar Postatörténeti Alapítvány nyújt támogatást.

22
2

Philatelica

2022/2

Tartalom:

Florent Tricot:	Belföldi küldemények minimális portódíja és a kerekítés szabályai az 1945-1946-os hiperinfláció idején	1
Dán János:	Pesti tarifa – 1945 március 2. – április 30.	12
Mervyn Benford:	Modern postatörténet – az 1994-es „Magyar népművészet” kiadás	33
Hírek		39

Szerkesztő: Szücs Károly, Mafitt tagja és a Gervay alapítvány kurátora
Fordítás: Kőhalmi Csaba, a Mafitt elnökségi tagja és a Society for Hungarian Philately (SHP) tagja és dr. Lővei György

Tanácsadás és lektorálás:
Mervyn Benford, a Mafitt és a Hungarian Philatelic Society in Great Britain (HPSGB) tagja
Dr. Lővei György, a Mafitt elnöke

BELFÖLDI KÜLDEMÉNYEK MINIMÁLIS PORTÓDÍJA ÉS A KEREKÍTÉS SZABÁLYAI AZ 1945-1946-OS HIPERINFLÁCIÓ IDEJÉN

FLORENT TRICOT, FRANCIAORSZÁG

I. BEVEZETÉS

A hiperinfláció idején a Magyar Posta által kibocsátott bélyegek mindegyike fix névértékű volt. A Pengő-infláció és így a postai díjak hatására ezek a névértékek a kibocsátás utáni időszakokban gyorsan elértéktelenedtek és nem feleltek meg a későbbi időszakban a bérmentesítés teljes körű fedezésére. A tarifák folyamatosan emelkedetek, a régebbi kiadások névértéke alatta maradt az új egyre növekvő tarifákhoz szükséges összegeknél. Talán a szegénység miatt is, időnként korábbról megmaradt bélyegeket is felhasználták a postai küldeményük feladásakor, még akkor is, ha az alig-alig fedezte az új megemelt tarifákat.

A postai bélyegek kiszállítása is nehézséget okozott, így bélyegellátási zavarok is keletkeztek. Ez arra késztette a Magyar Postát, illetve alkalmazottait, hogy bélyeghiány esetén időnként – kézi vagy díjjelölő bélyegzők alkalmazása mellett – készpénz bérmentesítést alkalmazzanak.

A portózás túl kis értéket eredményező kalkulációjának elkerülése érdekében a Magyar Posta két módszert alkalmazott: a portódíj kerekítését és a minimális portódíjat, melyek összege az időszakoktól függött. Jelen tanulmány csak a belföldi levél- és levelezőlap tarifákon kívül a nyomtatványok díjaival, portózásával foglalkozik, a külföldre menő vagy onnan jövő küldemények tematikájára egy következő cikkben tervezek visszatérni.

II. KEREKÍTÉS A HIPERINFLÁCIÓ BAN

A POSTA KEREKÍTÉSI SZABÁLYAI

A kerekítésen és mimumdíjon túlmenően, a portózás a postahivatalokban az adott időszakokban épp rendelkezésre álló legalacsonyabb névértékű portó bélyegektől is függött.

A kerekítés szabályait a díjszabályok nagyon eltérően közelítik meg, és szinte csak a nyomtatványok, illetve vonatkoznak, mely főként a pengőről az adópengőre (aP) való átszámítás kérdésének szabályozása kapcsán következő nyomon. Az adópengőt, mint elszámolási egységet 1946. január 1-jén vezették be és használata a hiperinfláció utolsó napján (1946. július 31-én) a pengővel együtt szűnt meg. Az átszámítási kulcsot naponta állapították meg. 1946. július 8-től az adópengő lett a tényleges valuta, korábban először csak az adókat később már a közüzemi számlákat is lehetett adópengővel közvetlenül kiegyenlíteni 1946. május 1. után, majd 1946. július 8-tól az adópengő használata vált kizárólagossá. Ugyanakkor szükséges volt az adópengő pengő napi átszámítási kulcsára is, hogy a díjakat a ténylegesen használt papírpénzként működő adópengőre át tudják számolni. Emiatt, a Magyar Posta 1946. július 12-től már csak adópengőben határozta meg a bélyegek névértékét és ezen keresztül a postai tarifákat és a továbbiakban pengő névértékű bélyegeket már

nem bocsátottak ki. Ugyanakkor a pengős bélyegek egészen 1946. június 30-ig, a millió pengős (mP), és milliárd pengős (mrdP) bélyegek 1946.07.12-ig, a billió pengős bélyegek (bP) pedig 1946. július 13-ig forgalomban maradtak.

Annyi bizonyos, hogy a hiperinfláció csúcspontján 1946. július 11-ig az aP/P konverziós árfolyam őrületes ütemben növekedett abban az időszakban, amikor a postai díjakat még pengőben állapították meg. A nyomtatványokon és a belföldi postai küldeményeken a postai tarfákat ezért elkerülhetetlenül kerekíteni kellett. Ráadásul a csomagfeladóvevényeken lerovandó okirati illetéket is adópengőben határozták meg, ami 1946. április 30-ig 100 aP, utána pedig 500 AP volt. Ezek pengőre átszámított összegek napok szerint változó összegeket jelentett. Ráadásul, a postai tarifákhoz képest ezek az illetékek kis összegük miatt a postai díjakhoz képest gyakorlatilag elhanyagolhatóak is voltak.

A hiperinfláció első időszakában 1945. október 24-től a postai tarifákat már csak pengőben fejezték ki, a fillért elhagyva. Azt kell feltételeznünk, hogy ettől a naptól kezdve a filléres portóbélyegek már nem voltak forgalomban, illetve mindent egy pengőre kerekítettek.

Végeztem egy statisztikai vizsgálatot a portós küldeményekből kiindulva, hogy milyen kerekítési szabályokat alkalmaztak a postai alkalmazottak, annak érdekben, hogy megállapítsák, mennyi portó díjat kell beszedni a címzettől. A továbbiakban e tapasztalataim eredményeit adom közre.

SZABÁY SZERINTI KEREKÍTÉS AZ 1. IDŐSZAKTÓL 7. IDŐSZAKIG (1945. MÁJUS 1. – 1946. FEBRUÁR 18.):

A kerekítés szabályai látszatra végtelenül egyszerűek voltak: 1,74 pengőnél lefelé, 1,75-től felfelé kellett kerekíteni. Vagy az 1,5-től felfelé, alatta lefelé kell kerekíteni. Az általam vizsgált esetek azonban a kerekítési szabályokat ténylegesen semmibe vették.

A portódíj számítás eredménye alapján keletkeztek hiány. Ezt kerekítették, majd büntető portó alkalmazása esetén kettővel megszorozták. Mivel a kivételek gyakoriak, ezekre is mutatok majd példákat.

Ha egy adott időszak alatt a portós ügyek többségének kerekítése azonos, megállapítható, hogy alkalmazásuk szabályszerű volt. A 7. periódusig ezt az összehasonlítást végeztem el, és elmondhatom, hogy a kerekítési számítások egy perióduson belül a pontosan egyeznek. Amíg elő nem kerülnek az erről szóló postai rendelkezések, a tapasztalt kerekítési gyakorlat addig is előírásszerű, szabályos kerekítésnek tekinthető. Ezeken kívül léteznek kényelmi kerekítések is, amelyeket cikk II.4 részében ismertet.

Szabályos kerekítés értelemszerűen csak akkor volt alkalmazható, ha a számított összeg nem egész pengőt eredményezett, például 4,80 pengő volt.

A portódíj-kalkuláció kerekítését vagy a feladó postahivatal alkalmazottja, vagy ha ezt elmulasztotta, akkor az elosztó (kézbesítési postahivatal) munkatársa végezte el. Az elsőből származó, kerekítetlen tartozás összegét ezután egyszerűen áthúzta, és egy másodikkal korrigálta.

Íme, a szabályos kerekítések listája (01- 06 ábra):

1. és 2. időszak (1945. május 1-től szeptember 15-ig): kerekítve a legközelebbi 10 fillérre

3. időszak: (1945. szeptember 16-tól október 31-ig): a legközelebbi 1 pengőre kerekítve

4. és 5. periódus (1945. november 1. és 1946. január 13.): kerekítve a legközelebbi 10 pengőre

6. és 7. periódus (1946. január 14-től február 28-ig): a legközelebbi 100 pengőre kerekítve

1. ábra. Csömörről 1945. június 27-én (1. időszak) Székesfehérvárra küldött 18-es levelezőlap 42 filléres bélyeg nélkül. A belföldi képeslap tarifája 60 f volt. A behajtandó összeg számítása 2x (60-18) = 84f, a díjhiány 42f, aminek a kétszerese 84f.

A csömöri felvevő postahivatal munkatársa a levelezőlapra T portódíj jelzés mellett „84”-et írt (amelyet részben fedeztek a behajtandó bélyegek). Az érkezés helyén, Székesfehérváron a 84 fillér behajtandó portódíjat nem 80 fillérre lefelé, hanem 90-re felfelé kerítették, amit ceruzával írták elő a levelezőlapon, lásd: "90 filler" (sic!) . Ennek megfelelő 30 és 60 filléres barna portó bélyegeket ragasztottak rá, és június 29-i bélyegzéssel értéktelenítették.

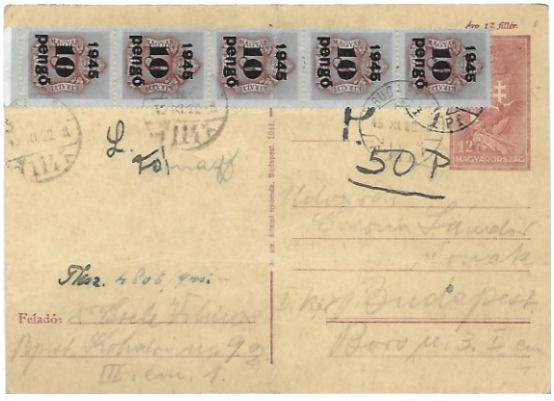
2. ábra. Szekszárdról 1945. szeptember 4-én, Budapesten feladott, 2,03 pengő levelezőlap az infláció 2. időszakában.

Mivel a két 18 filléres bélyeget 1945. augusztus 15-én már kivonták a forgalomból. A díjlerovás 203-36= 167 fillér. A PRT 105.037 / A.4 szerint a belföldi képeslap tarifája ekkor 2 pengő volt, így 33 fillér díjhiány keletkezett. A behajtandó portó számítása 2x33=66 fillér, felfelé kerekítve 70 fillér. Szekszárdon bekarikázták a már érvénytelen, szürke 18 filléres bélyegeket, és kézírással előjegyezték a portót: „70 fil”. Budapesten pedig ráragasztották a felülnyomással átértékelt 10/8, 20/4 és 40/18 filléres portóbélyegeket.

3. ábra. Helyi 18f díjjegyes levelezőlap 50f+1P=1,68P díjlerovással Budapestről 1945. szept. 30-án feladva (3. időszak).

A PRT 127.000/A.4 szerint helyi levelezőlap díja ekkor 4 pengő. A behajtandó portó számítása 2x (4-1,68) = 4,64 pengő, 5 pengőre kerekítve. A Budapest 2 érkezési postahivatalban október 9-én ragasztották rá és bélyegezték le az Állami Nyomdában ofszet-felülnyomással átértékelt 1P/10f és két 2P/60f portóbélyeget.

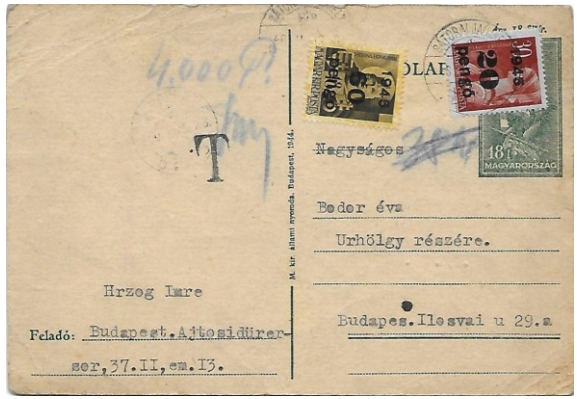
4. ábra. 1945. november 12-én Budapest 4 postahivatalból kiegészítő bérmentesítés nélkül feladott – akkor már díjlerovásra nem használható – díjjegyes levelezőlap (4. időszak).

A PRT 134.000/A.4 szerint a helyi levelezőlap díja ekkor 24P volt. A behajtandó összeg számítása 2x24 = 48P, felfelé kerekítve 50 pengő. A Budapest 4. postán 50 pengő pótlólag behajtandó összeget írtak elő, felette balra P portójelzéssel. A Budapest 114. érkezési postahivatalban ennek megfelelően 5 db 10P/3f értékjelzésű portóbélyeget ragasztottak a lapra november 22-én. Annak ellenére, hogy akkor már 50 pengő volt a postai díjszabás (5. tarifa), a hiány azonban még a 4. inflációs tarifaidőszakban keletkezett.

5. ábra. 5 50 P bérmentesítés nélkül feladott (a 18 filléres díjjegy már érvénytelen) helyi levelezőlap, Budapesten feladva 1945. december 4-én (5. időszak).

A PRT 138.000/A.4 szerint a helyi levelezőlap díja ekkor 50P. A behajtandó összeg kék ceruzával, kézzel ráírt összegének számítása 2x(50-5,90P)=88,20P, a legközelebbi 10P-hez kerekítve „90P”. A beszedendő összeget portóbélyegek helyett a Budapest 62. érkezési posta december 5-i bélyegzése alatti, keretes piros gumibélyegzésbe beírt „90”-nel jelezték a kézbesítőnek.

6. ábra. Sátoraljaújhelyről 1946. február 17-én (7. időszak) 20P+60P=80P bélyeggel nem megfelelően felbélyegzett képeslap.

A PRT 204.800/A.4 szerint a távolsági levelezőlap díja 2.000 P. A behajtandó összeg számítása 2x (2.000-80) = 3.840P- Sátoraljaújhelyen T portódíj jelzést ütnek a levelezőlapra és kék ceruzával előjegyzik behajtásra a hiány összegét: 3840. Szignálva a levelezőlapot, a postai alkalmazott Budapesten február 22-én a „3840”-et ceruzával kétszer áthúzva, e helyett, egyben kerekítve is „4.000P”-t ír elő. A díjszámítás: 2.000-80=1.920P felfelé kerekítve 2.000P, majd 2x2.000=4.000P.

KEREKÍTÉS A 8. IDŐSZAKTÓL (1946. MÁRCIUS 1-TŐL JÚLIUS 31-IG)

Ennél a résznél nyilvánvalóan rendkívül kevés a példa a portódíj kerekítésére. Az általam ismert dokumentumokból csak annyit mondhatok, hogy:

13. időszak (1946. április 23-30.): a legközelebbi 10.000 pengőre kerekítve;
25. időszak (1946. július 12-17.): 5.000 adópengőre kerekítve (aP).

Azonban, további időszakokra is megpróbálhatjuk figyelembe venni a korábban történteket és az egyes postai díjak összegét, ami a 8-tól 12-ig tartó időszakokban (1946. március 1-től április 22-ig): a legközelebbi 1.000 pengőre kerekítve az alábbi lenne:

14. időszak (1946. május 1. és 9. között): a legközelebbi 100.000.000 pengőre kerekítve;
15. és 17. közötti időszak (1946. május 10. és 31. között): kerekítve a legközelebbi 1.000.000 pengőre (1 millió);
18. időszak (1946. június 1. és 10. között): kerekítve a legközelebbi 10.000.000 pengőre (10 millió);
19. időszak (1946. június 11-16.): kerekítve a legközelebbi 100.000.000 pengőre (100 millió);
20. időszak (1946. június 17-23.): kerekítve a legközelebbi 1.000.000.000 pengőre (1 milliárd);
21. időszak (1946. június 24-30.): kerekítve a legközelebbi 10.000.000.000 pengőre (10 milliárd);
22. időszak (1946. július 1-től 3-ig): kerekítve a legközelebbi 1.000.000.000.000 pengőre (1 billió);
23. időszak (1946. július 4-7.): kerekítve a legközelebbi 100.000.000.000.000 pengőre (100 billió);
24. időszak (1946. július 8. és 11. között): kerekítve a legközelebbi 1.000.000.000.000.000 pengőre (1 kvadrillió);
26. időszak (1946. július 12-től 23-ig): 5000 aP vagy 10.000 aP-re kerekítve;
27. időszak (1946. július 24-31.): a legközelebbi 100.000 AP-re kerekítve.

Ezek a számok csak (valószínűsíthető) feltételezések. Remélem, hogy kedves olvasóim némelyike képes lesz majd olyan példákkal szolgálni, amelyek megerősítik vagy cáfolják ezeket (7. ábra).

7. ábra. Hiányosan felbélyegzett képe levelezőlap 50eP + 15eP =65eP (=65.000P) + betűs bélyegek további 2x TI.2 +Tlp.2 (=8 000P) Budapestről 1946. április 23-án (első 13 nap).

A PRT 220.600/4. szerint a helyi képeslap díja 200.000 P volt. A behajtandó összeg számítása 2x(200.000-65.000)=270.000 P, azonban a kézzel ráírt beszedendő összeget április 24-én "280.000" a T betűvel és szignálva. Megjegyzem előbb tévesen csak 80.000 került feltüntetésre, és ezt helyes-

bítve, csak később írták elé a 2-est. Itt is előbb a hiányt kerekítették: 200.000-65.000=135.000P a legközelebbi 10.000 pengőre kerekítve 140.000P, és ebből következik, hogy a behajtandó portó 2x140.000=280.000P.

KÉNYELMI KEREKÍTÉS

Kényelmi kerekítésnek[1] azt tekintem, amikor a szokásos számítástól eltérően a postahivatalban rendelkezésre álló portóbélyegek adta lehetőségek szerint portóztak. Ezen esetek előfordulása csekély, és nem tekinthetők téves számításnak. Sokkal valószínűbb, hogy egyes címleteinek hiányát jelzik az adott postahivatalban (8. és 9. ábra)

8. ábra. 1945. szeptember 11-én Ceglédről Irsára Bérmentesítés nélkül feladott távolsági levelezőlap (2. időszak).

A távolsági levelezőlap díja (PRT 105.037/A.4) 2P. A behajtandó összeg számítása 2x(2-0,18) = 3,64 P. A lapon átértékelt 1P/10f, 2P/60f és 40f értékben egy kettévágott 80f/30f portóbélyegeket helyeznek el, szeptember 12-én az (Albert)irsai érkezési postahivatalban lebélyegezve.

E portóbélyegek összértéke 3,40P, pedig a 2. periódusában 3,64 P szabályos kerekítésének 3,60 vagy felfelé kerekítve 3,70 pengőnek kellett volna lennie. Ezeket a portó bélyegeket kényelmi okból használták, és így csak a lehetségesnél alacsonyabb összeget szedtek be a címzettől.

Ez az irsai postahivatalban minden bizonnyal a 60 fillérig terjedő portóbélyegek 1945. szeptember közepe táján fennálló hiányát tapasztalhatjuk. E bélyeghiány más postahivatalokban is fennállt, mert legalább egy másik levél is ismert felezett 80 filléressel. [2] A hajdúböszörményi postahivatalból származó szeptember 13-i bélyegzéssel. Ezek valószínűleg – az Athenaeum Nyomda 1945. június 1-én forgalomba hozott felülnyomásainak kifogytával – az Állami Nyomda felülnyomásos portó bélyegeinek megérkezése előtti napokban keletkeztek. Az új szállítmány megérkezéséig a filléres értékek hiányát valahogy kezelni kellett, például így, felezett bélyegek használatával.

9. ábra. 1945. október 20-án Balatonszemesről Budapestre küldött levelezőlap érvénytelen 18 filléres díjjeggyel (3. időszak)

[1] Lehetne „kényszer-kerekítésnek” is nevezni. A szerk.

[2] Dán János közlése.

A PRT 127.000/A.4 szerint a belföldi levelezőlap díja 6P, a díjlerovás viszont csak 4f+18f+8x20f=1.82P. A behajtandó összeg számítása 2x(6-1.82) =8,36P. 8P lenne az alapértelmezett kerekítés, amit kézzel írtak a Balatonszemesen a 18f-os postabélyeg mellé.

Budapesten a kézzel írt portódíjat október 24-én 10–re javították és egy felülnyomott 10P/3f portóbélyeget használták fel, ami a szeptember 28-án kiadott portósor legkisebb értéke, ami nem a 8,36 pengő legközelebbi egy pengőre történő szabályos kerekítése.

Magyarázata az, hogy az e postán levő legkisebb névértékű portóbélyeg a 10 pengős volt, ezért kényelmi okból használták a levelezőlapon.

III. MINIMÁLIS PORTÓDÍJ A HIPERINFLÁCIÓ ALATT

A „minimális portódíj” elve az, hogy a címzett által fizetendő összeg nem lehet kevesebb, mint a rendelkezésre álló legkisebb bélyegcímlet.

A Posta tehát a számított díjhoz képest többet képes csak beszedni. A hiperinfláció során ennek a minimumnak az összege az időszaktól függő, amit a postai szabályzatok rendszeresen közzétesznek.

A BELFÖLDI POSTAI PORTÓ MINIMÁLIS ÖSSZEGE, 2-27. IDŐSZAK

Mivel a Postai Rendeletek Tára (PRT) első száma1945. június 9-én jelent csak meg, nem tudjuk mi vonatkozott az 1. inflációs díjszabásra (1945. május 1. és július 1. között), de kitérek rájuk a III-4 részben.

A többi időszakra vonatkozóan az összegek ismertek. Jelezni kell azonban, hogy bizonyos időszakokra(9-től 13-ig) a minimális portóköltséget nem volt szabályozták.

Lásd az alábbi táblázatban:

időszak	összeg	időszak	összeg	időszak	összeg
		10	Nincs szabályozva	19	800 mP
2	40f	11	Nincs szabályozva	20	4 mrdP
3	1P	12	Nincs szabályozva	21	80 nrdP
4	10P	13	Nincs szabályozva	22	8 bP
5	20P	14	400,000P	23	400 bP
6	100P	15	2,000,000P	24	20,000 bP
7	500P	16	8 mP	25	5,000 aP (adópengő)
8	3,000P	17	24 mP	26	25,000aP
9	Nincs szabályozva	18	80 mP	27	100,000aP

PORTÓZÁS PONTOSAN A MINIMUM DÍJ ÖSSZEGÉVEL

Íme, kezdetnek néhány olyan küldemény, amelynek a behajtandó összeg pontosan a minimális portódíjat tartalmazza (10.-13. ábra).

10. ábra. Díjhiányos levelezőlap, 1945. július 3-án Gyöngyösről Budapestre. (2. időszak)

A PRT 105.037/A.4 szerint a távolsági képeslap díja 2P. A behajtandó összeg számítása 2x(200f-180f) = 40f. Gyöngyösön kézzel írt "40fil" portódíj előjegyezve, Budapest 62. postán 40f/12f felülnyomott portóbélyeggel beszedésre előkészítve. 40f épp a minimális portódíj a 2. időszakban.

11. ábra. Hivatalos hajtogatott nyomtatvány.

Egyházi hivatalok közötti levelezés – Magyarszékről Mecsekjánosiba, 1945. augusztus 1-jén (2. időszak) a címzett által fizetendő díjjal. Lásd baloldalt alul: „Hivatalból portóköteles"

A PRT 105.037/A.4 szerint a nyomtatvány díja 40f. A feladási helyen, Magyarszéken kézzel írják elő a portót „T 40". A „Hivatalból portóköteles" küldeménynél ugyanis nem kétszeres, hanem egyszeres portószámítás volt alkalmazandó, ami jelen esetben szintén megfelel a minimum portódíjnak. A 4 db felülnyomott 10f /2filléres esedékes bélyeget 1945. augusztus 1-jén helyezték rá augusztus 4-én, Komlón (Mecsekjánosi melletti posta).

12. ábra. 1946. július 10-én feladott levelezőlap Budapestről Karcagra 200 milpengő (200.000.000P) díjlerovással (18. időszak).

A PRT 231.500/4 szerint a belföldi távolsági levelezőlap díja 240mP. A behajtandó összeg számítása 2x (240-200) = 80mP, ami a minimális portódíj ebben az időszakban. Budapesten kézzel írva "T.80mil.", (2 x 80 helyett 200mP) portó beszedve. A küldeményt Karcag megjegyzés és portóbélyeg alkalmazása nélkül kézbesítette.

13. ábra. Helyi nyomtatvány Budapesten feladva 1946. július 1-én (a 22.időszak első napja.(A nyomtatvány említése kézzel írva a kutatási szelvény alatt és a boríték nyitott)

A PRT 237.500/4 szerint a tarifa 20g-ig 8 billió pengő (8.000,000 mP). A 20.000 mP + 30.000 mP = 50.000 mP= 80.000 mP díjlerovás ehhez képest elhanyagolható, ezért a portót teljes tarifára kerekítve írták elő: 8bP–50.000 mP= 8 bP. A beszedendő összeget kézírással, piros gumibélyegzős keretbe írták: "8 billiárd". 8bP (=8.000.000.000.000P) ami a minimális viteldíj a 22-es időszakra. Vagyis a felfelé kerekítés a legkisebb tarifára történt.

PÉLDÁK A BEHAJTANDÓ ÖSSZEG MINIMUM PORTÓDIJRA EMELÉSÉRE

A behajtandó portódíj minimumának az a funkciója, hogy a postai alkalmazott a meglévő legkisebb összegű portó bélyeggel tudjon portózni. Vagyis, ha a számított portódíj alacsonyabb volt, mint a legkisebb portó bélyeg névértéke, akkor a minimumot alkalmazták (14. és 15. ábra).

14. ábra. Budapestről 1945. augusztus 11-én feladott díjhiányos helyi levelezőlap (2. periódus).

A PRT 105.037/A.4 szerint a helyi levelezőlap díja 1,60 P. A bélyegek felragasztásával történt díjlerovás összértéke 4x30f+10f+20f=1,50P. A behajtandó összeg számítása 2x(160-150)=20f. A 20f azonban kisebb, mint a 2. időszakban rendelkezésre álló legkisebb címletű portóbélyeg értéke, így 40 fillérrel portóztak. A „40”-et kézzel írták elő, és a portó behajtását a kézbesítő számára 40f/18f átértékelt portóbélyeg felragasztásával és augusztus 12-i lebélyegzésével készítették elő.

15. ábra. 18f+2x20f+30f+2x60f+2x1P+2P=6,08P értékű képeslap (12f értéktelen) a postai forgalomból 1945. augusztus 18-án kivont 18f postai bélyeggel, Budapestről 1945. október 5-én (3. periódus) Szegedre küldve.

A PRT 127.000 / A.4 szerint a belföldi képeslap díja 6P. A behajtandó összeg számítása 2x (6-(6,08-0,18=5,90)=20f, ami alacsonyabb, mint a 3. periódusra vonatkozó 1P minimális portóösszeg, ezért azt erre „kerekítették”. Az "1 P" zöld ceruzával a feladóhely szerinti Budapesti 119. postahivatalban előírták ugyan, de az összeget Szegeden láthatóan nem szedték be.

AZ 1. PERIÓDUS:

Postai szabályzatban talált utalások híján, a minimum portódíj alkalmazásáról csak a hasonló küldemények felkutatása mutathatja meg valóságot. Miután több ilyen dokumentumot is láttam, vállalom annak megerősítését, hogy az 1. időszakban valóban létezett egy minimálisan felszámítandó és beszedendő 20 filléres portódíj. Az alábbi két levélen is 20f portódíjat látunk, habár a portószámítás ennél alacsonyabb összeget eredményez (16. és 17. ábra).

16. ábra. 1945. május 1-jén (az 1. periódus első napja) Budapest 4-ről küldött ‚5f bélyeg + 4f gépi bélyegzés= 9f alulbérmentesített helyi nyomtatvány.

A helyi nyomtatvány díja 10 fillér. A behajtandó összeg számítása 2x(10-9)=2f. Május 4-én a 741 postahivatalban egy 20f-os barna portóbélyeget ragasztottak fel, ám a címzett ismeretlen volt a feltüntetett címen (Ismeretlen / INCONNU). Miután kiderítették a címzett új címét (a „címzett ismeretlen” címke érvényteléssel látható) a 741 postahivatalban több mint két hónappal később, július 7-i bélyegzéssel látták el, majd a kézbesítő az előjegyzett portódíjat beszedte.

17. ábra. 2x18f+2x30f=96f bélyeggel ellátott díjhiányos távolsági levél 1945. június 9-én Budapestről Debrecenbe küldve. (1. időszak)

Az első súlyfokozatú belföldi levél díja 1P. A behajtandó összeg számítása 2x(100-96)=8f. A portó előírás összeg azonban 20 fillér, amit kék ceruzával,kézzel írtak a P portójelzés mellé. A portódíjat azonban a debreceni postán már nem szedték be.

Az a tény, hogy a 20f-os portódíj kézzel van megadva, bizonyítja, hogy nem kényelmi okokból alkalmazták. hanem például az adott helyen feltehetően rendelkezésre álló portóbélyeg használatának javaslása céljából. Ez egy postai rendelkezésből adódhat, amit azonban még meg kéne találni.

IV. KÖVETKEZTETÉSEK

Maradt egy esetem, ahol a címzett által fizetendő hivatalos nyomtatvány díjszabása, az 1. időszakban, ami a 20 g után 10 fillér lett volna, de a portódíj csak a minimum 20 fillér lehetett volna. Vajon ki nyert ezen?

Látható, hogy a hiperinfláció alatti esedékes összeg megállapításához időnként kerekítési számításokkal, folyamatosan változó szabályok mellett kellett zsonglőrködni. E számítások feladatával és a mindenkori korlátok szerint olykor szükséges döntéshozatallal a posta dolgozóinak kellett megbirkózniuk. A magyar hiperinflációnak a portózás is egyik érdekes szempontja, amelynek tanulmányozása a korszak összetettségének jobb megértését eredményezheti.

IRODALOM

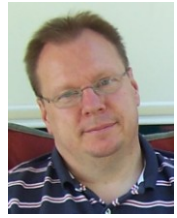
«Az 1945-1946-os magyar hiperinfláció» Robert Morgan en 2003, 15-18. oldal, 91-93. oldal, 146. oldal

PRT 1945 és 1946

Információk és szkennelések más gyűjtőktől.

Saját tanulmányok és postai küldemények a szerző gyűjteményéből.

PESTI TARIFA – 1945 MÁRCIUS 2. – ÁPRILIS 30.

DÁN JÁNOS, BUDAPEST

A hadműveleti időszak és azon belül Budapesten az ostrom után az újraindult postaforgalom, annak emelt tarifája mindig az egyik kedvenc és kiemelt kutatási és gyűjtési területem volt.

Ezt a cikket legalább 15 éve írom, mivel olyan tanulmányt akartam írni a témáról, amely források felhasználásával készült és tényeket tartalmaz nem feltételezéseket és hipotéziseket.

Leginkább az információk hiánya hátráltatta a munkát, ez az óta sem változott sokat, csupán az eltelt idő alatt megtalált források növekvő száma lendítette előre a munkát. Több változatban megírtam már, de ez idáig még egyik változat sem jelent meg. Az újabb és újabb források ismeretében mindig át-, illetve újra írtam, hogy napra kész legyen. Talán mostanra tartalmaz annyi új, eddig ismeretlen információt, ami talán már feljogosít arra, hogy megosszam ezeket az adatokat a gyűjtőkkel, ezzel is pontosítva és javítva az időközben megjelent téves információkat és következtetéseket. Ezek a téves információk sokszor pont a források hiányából keletkeztek.

FORRÁSOK

Az információkat úgy kellett összegyűjteni morzsánkként, mert a fellelhető szakirodalomban sokszor egy 4-500 oldalas tanulmányban jó, ha egy mondat foglalkozott a postával. A kutatás során, a teljesebb kép érdekében, átnéztem az adott időszakban Budapesten megjelent összes napilapot, postával kapcsolatos hírek után kutatva. Ezek a Népszava, Szabad Szó és a Szabadság újságok voltak, amelyekben sikerült pár érdekes és ez idáig nem publikált tényt találni.

A legnagyobb áttörést a Postamúzeum könyvtárában pár éve megtalált kézirat jelentette. Ezt a kéziratot egy szerencsés véletlennek köszönhetem. Egy nem postatörténettel foglalkozó cikk olvasása közben akadt meg a szemem a lábjegyzeten, ahol a szerző egy kéziratra hivatkozott. A feltalálási helyét nem jelezte csak a mű címét és szerzőit. Kutatásba kezdtem a kézirat után és szerencsém volt, mert megtaláltam a Postamúzeum könyvtárában. Hangsúlyozom, hogy kéziratról van szó, amely egy példányban létezik, nem készült belőle sokszorosítás és könyvként sem adták ki. Ez idáig senki sem használta forrásmunkának a kéziratot, kivéve azt az egy cikkben szereplő hivatkozást. Tehát szegény kézirat méltatlanul elfeledve hevert a könyvtárban, pedig páratlan forrása a Budapesttel kapcsolatos ostrom utáni postatörténeti kutatáshoz. Eddig nem ismert és publikált történések vannak dokumentálva hiteles forrásból, mert a kézirat két szerzője tevékenyen részt vett az eseményekben.

A kézirat felszabadulásunk 25. évfordulójára készült (1970.), egyfajta visszaemlékezés, amelyet a két író feltételezhetően felkérésre írt meg, ennek ellenére kiadásra nem került, amelynek oka ismeretlen. Olvasva a kéziratot többször megjelenik benne bizonyos kritika az akkori postai vezetők felé, hogy nem jutalmazzák eléggé az újjáépítés-

ben részt vett postások akkori munkáját. Lehet ez volt az oka, hogy nem jelent meg végül a mű nyomtatásban.

253 gépelt oldal egybekötve, beragasztott eredeti fotókkal, kifogástalan, szinte olvasatlan állapotban. Valószínű ezt a példányt adták be elfogadásra. Több példány a könyvtárban nincs és nem is tudnak más példányokról. Feltehetően a szerzőknek szintén megvolt így egybekötve.

A kézirat a posta első három évével foglalkozik a felszabadulás után. Címe: "Dr. Pázmány Ödön és Dr. Tarnai Albert: A magyar posta története a felszabadulás után 1945 – 1948".

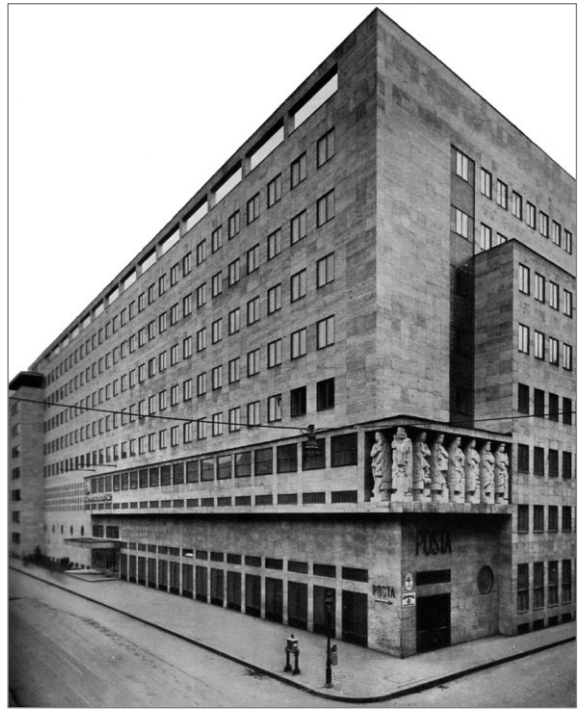
Dr. Pázmány Ödön (postaigazgató) írta a pesti oldal történetét. Pázmány az ostromot a Benczúr utcai Postás Kari Egyesületek Szövetségének székházában, annak óvóhelyén vészelte át sok más pesti és vidéki postással együtt. Ma a Postamúzeum épülete. Ő szerkesztette „A m. kir. posta szervezete és igazgatása" című könyvet a háború előtt és a „Posta kézikönyve" című kiadványt a háború után. Pázmány volt a felelős szerkesztője a „Magyar posta" című havi folyóiratnak a háború előtt és alatt.

Dr. Tarnai Albert (postasegédtitkár majd postafőigazgató) írta meg a budai oldalon történteket. Sajnos róla nem sikerült több adatot találnom.

MI TÖRTÉNT A POSTÁNÁL PESTEN? 1945. JANUÁR - MÁJUS

Január 15-én jelent meg az első orosz katona a Benczúr utcai székház kertjében, tehát ezen a napon szabadultak fel a Beszúr utcai óvóhelyen lévő postások. Mivel itt nagy élelmiszerkészlet volt felhalmozva, így viszonylag jó körülmények között, napi háromszori étkezést biztosítva tudták az ostromot túlélni, ami akkor fejedelmi ellátás volt.

Január 22-én tudnak először a Benczúr utcából a Dob utcai igazgatósághoz átlopakodni. Itt az óvóhelyen szintén találnak postásokat, akikkel rögtön megalakítják ott az óvóhelyen a Magyar Posta Munkabizottságát. Majd az épületben egy viszonylag éppen maradt irodát elfoglalnak a bizottságnak.

1. A Dob utcai posta igazgatóság épülete 1939 évben
forrás: internet

Január 23-án bejelentették a Kun utcai Tűzoltó laktanyában lévő orosz városparancsnoknak,

Csernyisov vezérőrnagynak, hogy a Magyar Posta megkezdte működését Pesten. A városparancsnok nagyon örült és engedélyezte a posta működését, majd rögtön kért magának egy telepes rádiót. Persze ez még nem a tényleges munka megkezdését jelentette, hanem a dolgozók összegyűjtését, a károk felmérését, a postai épületek, hivatalok rendbe hozását, a postai eszközök összegyűjtését és pótlását, valamint a megmaradt eszközök számbavételét és átcsoportosítását.

Január 24-én a munkára jelentkező postásokat fogadták, a vezérigazgatóságon és igazgatóságon dolgozókat ott marasztalták, míg a hivatalokban dolgozókat saját postahivatalaikba tovább irányították. Megkezdik a romok eltakarítását a Dob utcai épületben. A Munkabizottság megfogalmazza az 1. és 2. körrendeletét.

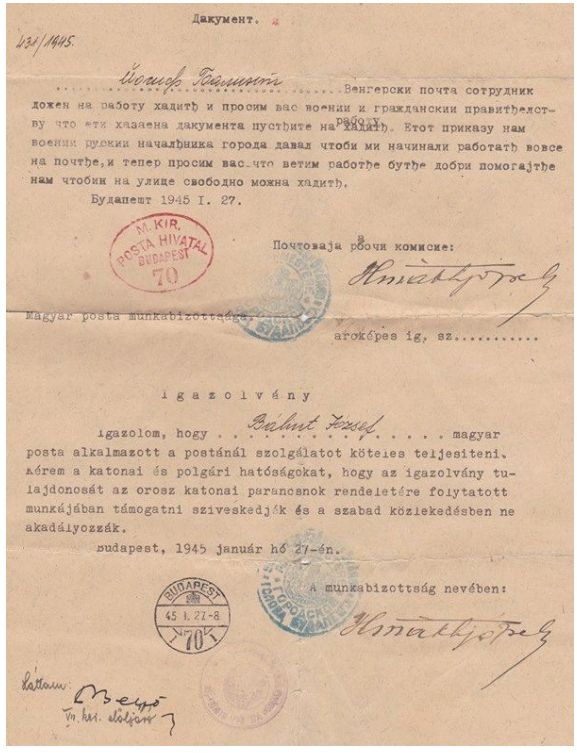
Az 1. számú körrendelet kezdő sorai: "Budapest katonai parancsnokának 1. számú parancsa szerint: 1. Minden hatóság folytassa kötelessége teljesítését"

A 2. Körrendelet 3/f pontja: "a helyi és környéki levélposta forgalom minél előbb való megkezdésére előkészület /levélszekrények felderítése, levélgyűjtési, szétosztási és kézbesítési eszközök és berendezések rendbe hozása stb./.

4. pont: a szolgálati idő a körülmények miatt 9-13 óráig tart.

Január 25. Megjelenik a munkabizottság 3. 4. és 5. körrendelete. P/5/Mb/1945.sz. körrendelet intézkedett a postahivataloknál fekvő postai küldemények biztonságba helyezéséről, s ezzel kapcsolatban felülvizsgáltattak és zároltattak a postai szerveknél talált értékküldemények és pénzkészletek.

Ellátták a dolgozókat szabad mozgást biztosító kétnyelvű igazolványokkal.

Дакумент.

Венгерски почта сотрудник дожен на работу хадить и просим вас военни и гражданскии правитьелству что эти указана дакумента пустьите на ходить. Этот приказу нам военни рускии начальника города давал чтоби ми начинали работать вовсе на почтье,и тепер просим вас что ветим работье бутье добри помогайтье нам чтобин на улице свободно можна ходить.

Будапешт 1945 I. 27.

M. KIR. POSTA HIVATAL BUDAPEST 70

Почтовая рбочи комиссе:

Magyar posta munkabizottsága

arcképes ig, sz.....

igazolvány

Igazolom, hogy Bálint József ..... magyar posta alkalmazott a postánál szolgálatot köteles teljesiteni. Kérem a katonai és polgári hatóságokat, hogy az igazolvány tulajdonosát az orosz katonai parancsnok rendeletére folytatott munkájában támogatni szíveskedjék és a szabad közlekedésben ne akadályozzák.

Budapest, 1945 január hó 27-én.

A munkabizottság nevében:

BUDAPEST 45 I. 27-8 70

2. 1945. január 27-én a Budapest 70. számú postahivatal dolgozójának a Magyar Posta Munkabizottsága által kiállított kétnyelvű igazolványa (Littvay László gyűjteménye)

Felmérték a postahivatalok állapotát és erről jelentést kapott a Munkabizottság.

Bp. 4 Főposta: Legnagyobbrészt teljesen használhatatlan, romokban hever. Utalványfelvételi rész civil forgalom ellátására alkalmas. Főpénztár ép.

Bp. 62 sz. postahivatal: Általában nem ment tönkre. A berendezés súlyos fosztogatás nyomait viseli. Alagsori nyomtatvány raktár kiégett.

Bp. 70 sz. postahivatal (csomag kézbesítő hivatal, VII. Verseny u. 3.): Teljesen kifosztva. A raktározott csomagokat mind elvitték. Az épületben román katonaság táborozik.

Bp. 72 sz. postahivatal: Teljesen ablaktalan, de nagyobb károkat nem szenvedett. Tantermében kisebb forgalom bonyolítható.

BP. 741 sz. postahivatal (levél kézbesítő hivatal, VII. Verseny u. 3.): Nem szenvedett komolyabb kárt, bár ablaka nincs. Kisebb forgalom a fiókbérlők termében folytatható.

Értékcikk raktár (VI. Váczi út 17.): Pár napon belül rendbe hozható. A jól elzárt értékcikk készletet nagyobb kár nem érte.

Tehát a teljes értékcikk állomány megmaradt, amit az értékcikk raktárban tároltak, így a pesti forgalomban nem beszélhetünk bélyeghiányról.

A helyreállítási munkálatok és egyéb költségek fedezésére a munkabizottság ellátmány pénztár felállítására utasította a budapesti postaigazgatóságot és a távíró és távbeszélő igazgatóság vezetőit. Erre a célra 1 – 1 millió pengőt különítettek el.

3. Utalványfelvételi terem közönségtere a Bp. 4 Főpostán. Itt kezdődik meg a levelek felvétele az ostrom után, mert a Főposta többi helysége még nem volt alkalmas az ügyfélforgalom lebonyolítására. (Postamúzeum)

Január 27. A VII. kerületi elöljáróság, naponta 100 adag ebédet biztosít a Dob utcai postásoknak ettől a naptól kezdve. (Ne felejtsük, éhínség van a városban.)

Január 29-én szovjet kapuőrséget kap a Dob utcai épület. Ezt egy cirill betűs írógépen megírt kérvénnyel intézték el. Az írógépet még Kárpátalja visszacsatolása után vásárolta az igazgatóság. Másnap megjelent a területileg illetékes szovjet katonai parancsnok, őrséglátogatás címén és a cirill betűs írógép után érdeklődött. Mikor megmutatták neki az írógépet, megsimogatta azt, majd az aktatáskájába helyezte. Udvariasan elköszönt és megígérte, hogy szívesen segít a jövőben is.

Január 31. Katonai őrséget kapnak a postai szervek és a postahivatalok.

Január 31-től az orosz városparancsnok a moszkvai időszámítást akarta bevezetni Pesten. Ezt bejelentették, de szerencsére nem vezették be.

Február 2-án elkészül a távbeszélő összeköttetés a Kun utcai Tűzoltó laktanya (szovjet városparancsnokság) és a polgármesteri hivatal között.

Február 4-én elindul az első személyvonat Budapest Nyugati pályaudvar és Szolnok között. A szerelvény 25 kocsiból állt, 1123 ülőhellyel. A szerelvényen 1825 utas utazott.

Február 5-én Nyugati pályaudvarból Vácra indult az első személyvonat.

Február 6. Pestszentlőrinc 1 postahivatal levélzárlatot indít Debrecenbe.

Pesten megnyílik az első mozi.

Február 7. Szabadság újság, hirdetés: "Romániába indulok holnap. Postát (belföldit is) iratbeszerzést, egyéb megbízást vállalok." Nagyon sokan vittek zsebben postát, mivel a postaforgalom még nagyon kezdetleges volt.

Február 8-án 27 fővel megalakul a Budapesti Postaigazgatóság, ekkor még Budán harcok folynak.

Ezen a napon Pestről három postás kézbesítő kigyalogol Pestszentlőrinc 1 postahivatalhoz, mert a hivatal már kapott levélzárlatot a Tiszántúlról. Visszafelé már egy szovjet katonai dzsipen hozták be Pest központjába az első levélzárlatot. A beérkezett leveleket napokon belül kézbesítették a lehetőségek szerint. Az első kézbesített levél Szegedről érkezett Pestre.

Elindul az első villamos az 55-ös vonalán, Újpest – Angyalföld, Forgács u. útvonalon.

Február 10. A Népszabadság cikke szerint Pestszenterzsébet 1. számú postahivatalhoz ekkor érkezett az első postajárat Soroksáron keresztül. A postajáratok ettől kezdve rendszeresen érkeznek. A beérkezett küldemények azonnal, kézbesítésre kerülnek. A hivatalnál feladott küldemények a beosztott alkalmi küldöncök útján jutnak el a szomszédos városokba és a Budapest 62 számú postahivatalba. A Nyugati pályaudvar mellett lévő Bp. 62 sz. postahivatal már ekkor postazárlatokat kap.

Február 11. Futár érkezett Miskolcról, aki beszámolt a miskolci helyzetről és az újjáépítés ottani állapotáról. A futár elsődleges feladata a Postások Szakszervezetének szervezéséhez kapcsolódó iratok és irányelvek átvétele volt, nem a postai kapcsolatfelvétel, így postai zárlatot nem hozott és nem vitt magával.

Február 12. Az ostrom alatt a levélszekrényeket nem ürítették, ezért intézkedés történt ennek pótlására. Az intézkedés tartalmazta a következőket: A küldeményeket helyezzék biztonságba, bélyegezzék le, *a díjhiányokkal ne foglalkozzanak*. Majd szervezzenek levélkihordó csoportokat, hogy a hivatalokban visszamaradt és a levélszekrényekből begyűjtött küldeményeket kézbesítsék ki. A Pesten feladott, de nem továbbítható küldeményeket, amennyiben lehetséges, kézbesítsék vissza a feladónak.

4. Erzsébet körút 1945-ben, a háttérben jobb oldalt jól látszik egy az ostromot túlélt postaláda a járda szélén. Forrás: Fortepan / 32045

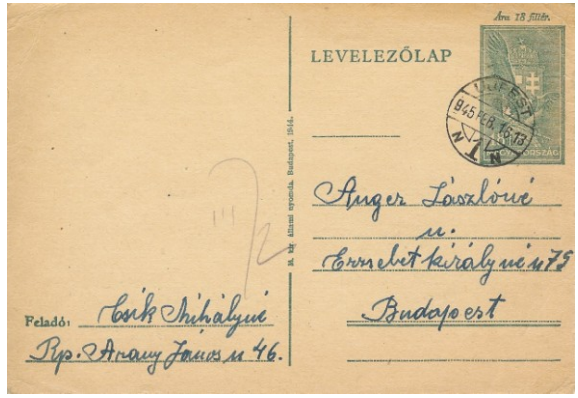
Február 13. Megindul pesten a postaforgalom egyes postahivataloknál. Némely postahivatal már a hivatalos megnyitás előtt (március 2.) öntevékenyen elkezdte működését, a küldemények felvételét, a levélszekrények ürítését és a kézbesítést, zárlatok indítását és fogadását.

A Kommunista Párt, a Szociáldemokrata Párt, a Kisgazdapárt, a Nemzeti Parasztpárt, az Államrendőrség és a Főpolgármesteri hivatal meghatározta, hogy mely szervekkel akar levélforgalmat bonyolítani. Ezt a korlátozott levélforgalmat azonnal megszervezik.

Február 14. Bp.-Debrecen és Debrecen-Bp. viszonylatban futárpostát indítanak, amelyet a Budapest – Szolnok vonalon közlekedő 628. számú vonattal szállítanak, amelynek csatlakozása van a Szolnok – Debrecen vonalon közlekedő vonathoz. A 628. számú járat minden páros napon indult és vitte a futárpostát, tehát február 14-, 16-, 20-, 22-, 24-, 26- és 28-án. Február 18-án a vonat nem közlekedett. A futár jelentéséből tudható, hogy az első futárpostai járat igen viszontagságos volt. A vonat február 14-én éjfél után indult a Nyugati pályaudvarról. Február 17-én 18:30-kor érkezett meg Debrecenbe. Debrecenben este 7 óra után már kijárási tilalom volt, így a futár csak másnap 18-án tudott jelentkezni a kormány futárirodáján. Debrecenből 19-én 21:40-kor tudott elindulni a vonattal és 22-én reggel 9 óra körül érkezett vissza Budapestre. A futárposta a Magyar Nemzeti kormánynak szóló, illetve a kormánytól eredő hivatalos levelezést díjmentesen szállította. Az elküldendő és az érkezett levelezést Bp. 62 számú postahivatal küldönce naponta összegyűjti, illetve kézbesíti. A futár átlagosan naponta 10-15 levelet, valamint az orosz katonai parancsnokságtól 1 - 1 köteg újságot szokott Debrecenbe szállítani. Ebben a viszonylatban más postai összeköttetés ez idő szerint nem volt. A futárszolgálat egészen március végéig működött, április elején a kormány Budapestre költözött.

Február 16-án hajnalban megérkezett Budapestre az első szabályosan feladott és kézbesített távirat. A táviratot Kisújszállás polgármestere küldte Budapest polgármesterének. Közölte, hogy február 11-én 14 vagon élelmiszer indult el Kisújszállásról Budapest éhező lakosságának.

Újpest 1 sz. postahivatal ezen a napon már küldeményeket vesz fel és továbbít.

5. 1945. február 16-án Újpestről Budapestre feladott levelezőlap, valószínű március 2. után kézbesítve.

Február 17. Budapest 62 postahivatal levélzárlatot indít Pilis helyiségbe, amely 20-a körül megérkezik, majd 22-én Pilis tovább indítja Albert-Irsa postahivatalnak.

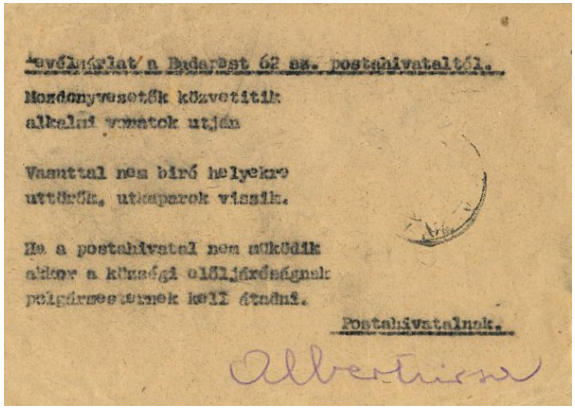
A Szabadság újságban megjelent egy hirdetés: ifj. Kovács Kálmán jan. 21-én postaszolgálatra jelentkezés közben eltűnt. Értesítést aggódó felesége és gyermekei kérnek.

Szerencsétlen postás már valószínű egy transzportban várta, hogy elszállítsák egy magyarországi hadifogolytáborba, majd a Szovjetunióba. A megszálló hadsereg az utcán fogdosta össze az embereket, hogy a hadifogoly kvótát teljesíteni tudják. Mindenkit, aki egyenruhában volt, azt előszeretettel szedték össze. Az oroszoknak az egyenruha volt a lényeg, nem tudták megkülönböztetni a katonai egyenruhát a postástól. Ezen sajnos a kétnyelvű igazolvány sem sokat segített. Így került sok postás a transzportba, őket később a szakember hiány miatt, igyekeztek kiszabadítani a minisztérium és a párt emberei, több-kevesebb sikerrel. De nem kerülték el a sorsukat a rendőrök, a kalauzok (BESzKRt.), tűzoltók, utcaseprők és más egyenruhások sem.

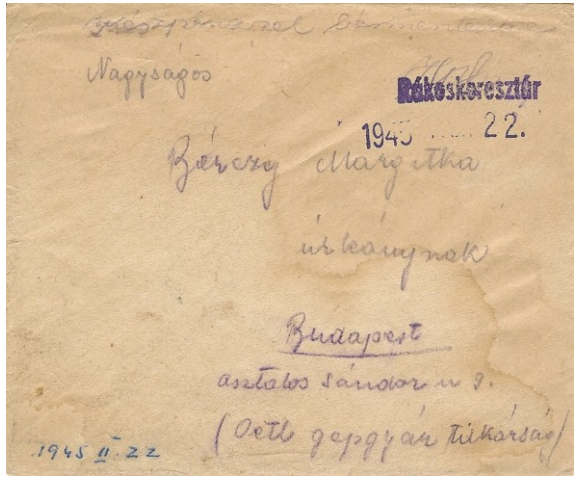
Ezen a napon indult a Keleti pályaudvarról Gödöllőre az első személyvonat.

Február 20. Az első busz megkezdi munkáját a pesti oldalon.

Február 22. Kispest és Rákoskeresztúr postahivatalok már dolgoznak.

Levélzárlat a Budapest 62 sz. postahivataltól.
Hozdonyvesetők közvetitik
alkalmi vonatok utján
Vasuttal nem biró helyekre
uttörők, utcaseprok visnik.
Ha a postahivatal nem működik
akkor a kihuási oldljárósánnak
polgármesternek kell átadni.
Postahivatalnak.
Albertirsa

6. Levélzárlat a Budapest 62 számú postahivataltól Albertirsára. A bélyegző sajnos olvashatatlan, de feltételezhetően 1945 februárban indított zárlat, mivel ezt a levélzárlati fedőlapot még írógéppel írták. A későbbi levélzárlatokhoz már nyomdai úton készült fedőlapokat használtak.

Nagyságos
Rákoskeresztúr
1945 ..... 22.
Bárczy Margitka
úrleánynak
Budapest
asztalos sándor u. 9.
1945 II. 22

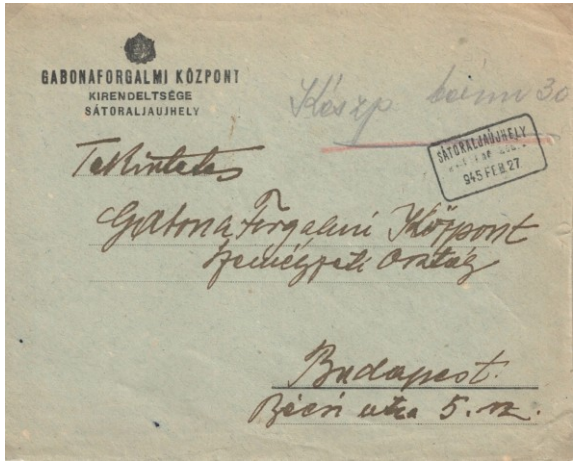
7. 1945. február 22-én Rákoskeresztúrról Budapestre feladott levél, Rákoskeresztúri ideiglenes gumibélyegzővel.

Február 26. A Posta-vezérigazgatóság arról értesíti a Budapesti igazgatóságot, hogy "a főváros orosz katonai parancsnokságától nyert engedély alapján … a Budapestre érkezett és ezentúl oda érkező levélzárlatokban lévő leveleket a címzetteknek kézbesíthesse." (Bp. 1. lvt. Bp. PI Nr. 149./1945.)

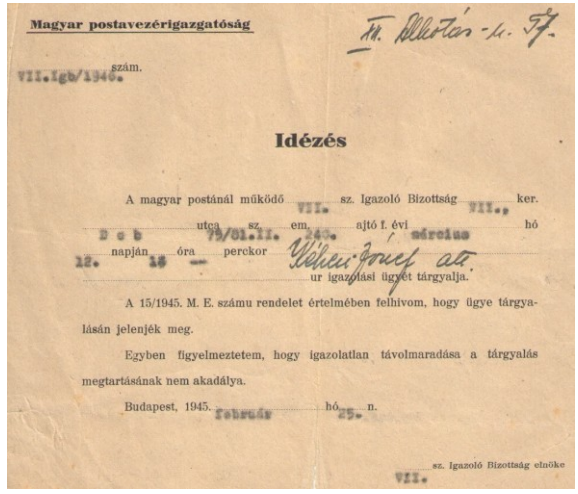

Fortepan / Vörös Hadsereg / 210526

8. Ostromot túlélő postaláda a József körút és Baross utca sarkán 1945 évben

9. 1945. február 27-én Sátoraljaújhelyről Budapestre feladott boríték. A díjhiány ellenére nem portózták.

Magyar postavezérigazgatóság

VII.Igb/1946. szám.

Idézés

A magyar postánál működő VII. sz. Igazoló Bizottság VII. ker. utca sz. em. ajtó I. évi március hó napján 12. óra perckor ur igazolási ügyét tárgyalja.

A 15/1945. M. E. számu rendelet értelmében felhivom, hogy ügye tárgyalásán jelenjék meg.

Egyben figyelmeztetem, hogy igazolatlan távolmaradása a tárgyalás megtartásának nem akadálya.

Budapest, 1945. február hó 25. n.

sz. Igazoló Bizottság elnöke

10. Az igazoló bizottságok hamar megkezdték a működésüket a postánál. Egy idézés 1945. február 25-i dátummal.

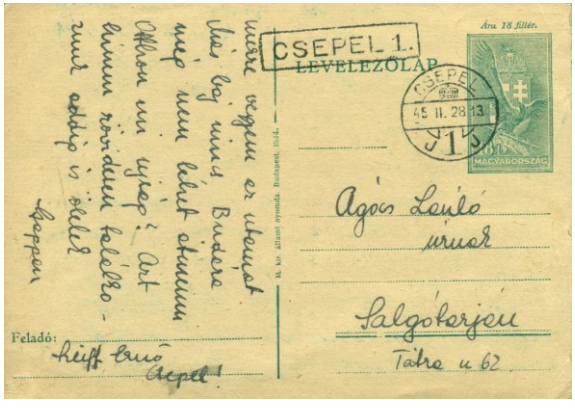
Február 27. Ettől a naptól kezdve Pécsett már felvesznek Budapestre címzett közönséges leveleket és továbbítják is azokat.

Ezen a napon indult az első vonat Budapestről Miskolcra, másnap megérkezett a szerelvény a Tiszai pályaudvarra.

Február 28. A Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara felterjesztéssel fordult a Kereskedelmi Minisztériumhoz, hogy vezessék be a levélpostai klíring rendszert. Ez a rendszer évekkel azelőtt már érvényben volt és nagyon jól és hatékonyan működött. A lényege, hogy az ipari és kereskedelmi vállalatok, kiknek nagyobb levélforgalma van, a levelezésüket naponta egy központi postahivatalba viszik be, ahol a címzettek szerinti szétosztás történik. Ugyanakkor a nekik címzett postát rögtön át is vehetik. Így a kézbesítés és postára szállítás gondját levennék a postáról. További információ hiányában nem tudható, hogy ez a levélpostai klíring rendszer elindult-e.

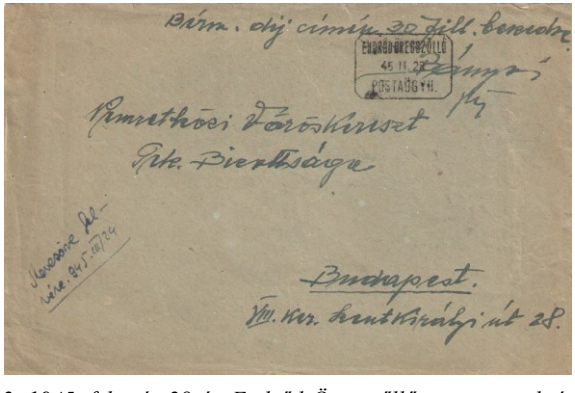
Ezen a napon kezdi meg a működését a Csepel 1 számú postahivatal.

Február végén új szovjet városparancsnokot kapott Budapest, Zamercev vezérőrnagy személyében. 1948-ig töltötte be ezt a posztot.

Pukler Antal gyűjteménye

11. 1945. február 28-án Csepel 1 számú postahivatalban Salgótarjánba feladott levelezőlap

12. 1945. február 28-án Endrőd-Öregszőllő postaügynökségnél Budapestre feladott Vöröskeresztnek címzett levél. A levelet a gyulai útőri futárposta szállította egy darabon és szerencsésen megérkezett Budapestre, mert a Vöröskereszt március 24-én felvette a tudakozványban szereplő személyt keresőre. A díjhiány ellenére nem portózták a küldeményt.

Március hónapban a Budapest 72 és 62 postahivatalokban megkezdik munkájukat a levélellenőrző cenzorok.

Március 1. Budapest 62 postahivatal jegyzékelő menetet indít Budapest – Cegléd – Abony – Szolnok vasútvonalon.

Március 2. Ez a nap a pesti postaforgalom hivatalos megindulásának napja.

A Postaigazgatóság engedélyezte a postahivataloknál és a levélszekrények útján a nyitva feladott levelek felvételét. A borítékok nyitva feladására a cenzúra miatt volt szükség. Ezt a rendeletet csak 1945. szeptemberében vonta vissza a posta, igaz a gyakorlatban a levélszekrények útján feladott küldeményeknél ez már hamarabb megszűnt.

A Népszava, Szabad Szó és a Szabadság újságok aznapi számaiból tudhatjuk meg, hogy mely kilenc postahivatal kezdi meg hivatalosan ezen a napon a közönséges és ajánlott levelezőlapok és levélküldemények felvételét. Az is biztos, hogy ebből a kilenc postahivatalból jó pár már korábban megkezdte a küldemények felvételét és a felvett küldemények továbbítását levélzárlatokkal.

Mind a kilenc postahivatal a pesti oldalon található:

Bp. 4. Főposta IV. Városház u. 18.
Bp. 5. V. Szabadság tér 10-12.
Bp. 7. VII. Hársfa u. 47.
Bp. 8. VIII. Rökk Szilárd u. 2. (Corvin áruháznál)
Bp. 9. IX. Ferenc krt. 39. (Tűzoltó u. Ferenc krt. sarok)
Bp. 10. X. Füzér u. 5. (az épületet azóta már lebontották)
Bp. 62. VI. Teréz krt. 45. Nyugati pályaudvar

Bp. 72. VII. Verseny u. 1. Keleti pályaudvar
Bp. 82. VIII. Baross u. 59.

A posta ezen a napon új díjszabást vezetett be, amely csak a pesti oldalon volt érvényben.

Az aznap megjelent újságok után a pesti tarifáról az első közlés 1963. évben jelent meg. Rozsnyói Ágnes: Budapest hétköznapjai a felszabadulás után (706. old.), amely tanulmány a Tanulmányok Budapest múltjáról 1945. című kötetben jelent meg. A filatéliai első közlés a Filatéliai Szemle 1968/5. számában jelent meg, Dr. Kadocsa Gyula: Május 1. – 23 éve című cikkében.

	Budapesti szükségtarifa táblázat		
		Súly	Díj
Levélap	Helyi		30 fillér
	Nagy-Budapest		40 fillér
Levélé	Helyi	20 grammig	40 fillér
		250 grammig	80 fillér
		500 grammig	1 pengő
	Vámhatáron kívül eső helységek	20 grammig	60 fillér
		250 grammig	1 P 20 fillér
		500 grammig	1 P 60 fillér
Ajánlási díj	Helyi		1 Pengő
	Nagy-Budapest		1 P 40 fillér

13. 1945. március 2. és április 30. között Pesten és Nagy-Budapest egyes helységeiben érvényben lévő önkényes pesti tarifa.

Ugyanebben a Népszava lapszámban tették közzé a posta felhívását, hogy akinek a birtokában postai tulajdont képező berendezési tárgy van, az a legközelebbi postahivatalnál azonnal szolgáltassa be. Aki ezt nem teszi meg, az ellen eljárás indul. Mivel nagy hiány volt mindenben, a posta igyekezett minden fellelhető eszközt begyűjteni, hogy minél jobban és hatékonyabban tudja ellátni a feladatát.

Március 10. Szegedi és Csongrád megyei már működő postahivatalok, leveleket vesznek fel Budapestre.

Március 17. A felrobbantott Margit híd mellett ideiglenes cölöphidat vertek. Ez volt a Manci cölöphíd. Az első kapcsolat Pest és Buda között. Ezt a cölöphidat az 1946 januári jégzajlás elsodorja, ezért márciusában átadják a Manci pontonhidat.

14. A Manci cölöphíd Buda és a Margit-sziget közötti része. Fortepan / Kramer István dr. / 52105

15. 1945. március 20-án, a főpostán feladott helyi levél, a pesti tarifának megfelelő díjlerovással

Március 19. Munkába áll az első konflis kocsi.

Március 21. A Ferenc József híd (Szabadság híd) maradványaiból készített ideiglenes ponton-hídon ezen a napon indul meg a forgalom.

16. Az ideiglenesen helyreállított Ferenc József pontonhíd (Szabadság híd). Fortepan / Kurutz Márton / 24687

17. A hidakon már könnyebb volt a postát Budáról Pestre átjuttatni, mint csónakon. Fortepan / Vörös Hadsereg / 175139

18. 1945. április 7-én, a főpostán feladott helyi levelezőlap pesti tarifának megfelelő színes bérmentesítéssel.

Április 11. Újabb 14 postahivatal kezdi meg a munkáját megint csak a pesti oldalon. Ez a Szabad Szó című újság másnapi számából derül ki.

Bp. 55. V. Kossuth L. tér 11. Földművelődésügyi Minisztérium épületében

Bp. 67. XIV. Erzsébet királyné útja 98.

Bp. 71. VII. Vilma királynő út 1. (Városligeti fasor)

Bp. 76. VII. Aréna út 68.

Bp. 79. XIV. Gizella út 45.
Bp. 80. VIII. Szentkirályi u. 28/A.
Bp. 89. X. Ciprus u. 2.
Bp. 91. IX. Lónyai u. 77.
Bp. 94. IX. Kén u. 5.
Bp. 98. IX. Ernő u. 24.
Bp. 100. XIV. Sarkantyú u. 3.
Bp. 500. V. Tátra u. 5/D. (Sallai Imre u.)
Bp. 702. VII. Peterdy u. 10.
Bp. 703. XIV. Hungária krt. 52.

Április 13. Új magyar városparancsnok, Gál Kálmán ezredes.

Április 18-án megjelent Szabad Szó című újságban arról számolnak be, hogy vidékről már nagy mennyiségű levél és levelezőlap érkezik Pestre. A levélhordók egyre sűrűbben látogatják a házakat. Már Romániából is érkeznek küldemények a fővárosba.

19. 1945. április 19-én feladott helyi ajánlott levél a pesti tarifának megfelelő bérmentesítéssel. Az ajánlott helyi levelek ritkák.

Április 21. Ettől a naptól kezdve Budapest – Miskolc és Miskolc – Budapest vonalon minden páros napon jegyzékelő menet közlekedett. (BAZmL. MPI. Nr. 4527./1945.)

Április 23. Újabb 8 postahivatal kezdi meg a munkáját ismét csak a pesti oldalon. Ez a Szabadság című újságból derül ki.

Bp. 44. V. Pozsonyi u. 44-46.
Bp. 49. XIV. Mogyoródi út 124/B.
Bp. 65. XIII. Szent László út 51.
Bp. 75. XIV. Nagy Lajos király útja 131.
Bp. 87. VIII. Práter u. 46.
Bp. 102. X. Orczy út 45.
Bp. 103. X. Cserkesz u. 66/C.
Bp. 507. V. József nádor tér 2. Magyar Általános Hitelbank

Április 24. A Népszava cikke szerint a Budapest 72 számú postahivatalban 15 millió pengőt találtak elrejtve.

Április 25. Május 1-től a Dunántúl kivételével, az egész országban megindul a posta. Budapesten már helyi táviratokat és expressz-leveleket is feladhatnak. Ez derül ki a Szabad Nép aznapi számából.

20. 1945. április 23-án Budapest 82 sz. postahivatalnál, levélszekrény útján Pestszenterzsébetre feladott levelezőlap,

túlbérmentesítve. A címzett elköltözött, ezért a lapot visszakézbesítették a feladónak.

Április 26. A Szabad Szó számol be róla, hogy a pesti oldalon már előző naptól kezdődően a levélszekrényeket a rajtuk jelzett időpontban rendszeresen ürítik.

Május 1. Megkezdik a Felszabadulás bélyegek forgalmazását.

1945. évi 72 IV. K. K. M. (Kereskedelmi és Közlekedési Minisztérium) rendelet:

A bélyeget csak teljes sorozatban 1945. május 1-től a következő postahivatalokban lehet kapni:

Budapest 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 53, 62, 72, 112, 114, Budafok 1, Csepel 1, Kispest 1, Pestszentlőrinc 1, Pestszenterzsébet 1, Újpest 1, Debrecen 1, Miskolc 1, Pécs 1, Sopron 1, Szeged 1.

Bp, 1945. IV. 27. Gábor József s. k. Ker. és Közl. Min.

A rendeletből kiderül, hogy május 1-én újabb postahivatal kezdi meg a működését a pesti oldalon:

Bp. 53. V. Bajcsy Zs. út 16.

Május 17-én a Budapest 70 számú postahivatalban a kézbesíthetetlen csomagokból előkerült tárgyakat árverezik.

Június 1-én a bélyegértékesítő iroda a Budapest 4 postahivatalban ismét megnyílt.

21. 1945. május 1-én állt munkába a posta első teherautója (P1001), gyakran voltak gondok, hol a motorral, hol a gumikkal. Itt éppen egy kerékcserét láthatunk. (Postamúzeum, illusztráció a kéziratból)

22. A rendbe hozott Budapest 72 számú postahivatal (Keleti pályaudvar) avató ünnepsége (Postamúzeum, illusztráció a kéziratból)

MI TÖRTÉNT A POSTÁNÁL BUDÁN? 1945. FEBRUÁR - MÁJUS

A budai oldal története lényegesen rövidebb, mivel az ott lévő postai épületek nem voltak annyira szerencsések, mint a pesti társaik, itt sokkal nagyobb volt a pusztítás, nem csak az épületekben, hanem a postai eszközökben is, így a helyreállítás is több időt vett igénybe. Ezért a tényleges postaforgalom csak májusban tudott elindulni.

Február 13-án Buda felszabadul.

Február 15-én már megkezdik a postások a szervezkedést és a romok eltakarítását. A postapalota egyik viszonylag éppen maradt irodájában rendezik be a központjukat. Itt adták ki minden nap a munkára jelentkezőknek a napi feladatokat. Voltak takarító csoportok és begyűjtő csoportok. A takarítók az épületet próbálták elfogadható állapotba hozni. A beszerző csoportok pedig igyekeztek minden használható eszközt begyűjteni az utcákról. Így sikerült egy lovat is begyűjteniük, amely alig állt a lábán az éhségtől. Az épületben található összes száraz kenyeret megkapta a jószág. Istállója a Budapest 114-es hivatal teljesen kiégett felvételi helyisége lett.

Február 17-én sikerült az elöljáróságról, a Labanc utcából, 50 fő részére egy-egy tál ételt szerezni, amelyet ettől kezdve naponta biztosítottak számukra.

Bizottságokat küldtek ki minden megközelíthető hivatalhoz, ahol leltárt készítettek és a talált pénzt beszállították a vezérigazgatóságra.

A pénzügyi helyzetre jellemző, hogy a Budapest 114. hivatalban lévő 7 millió pengő papírpénz teljesen eltűnt. A Nemzeti Bank várban lévő kirendeltségénél 150 millió pengő papírpénz tűnt el. A többi postahivatalnál kb. 200 millió pengő veszett oda.

Szalay Lajos főfelügyelő az ostrom előtti utolsó nyitvatartási napon (1944. december 23.) a Bp. 114 postahivatalban 13.600 pengő fémpénzt a Wertheim szekrénybe elzárt. Ezt hiánytalanul megtalálták az ostrom után.

Február 20-án dr. Tarnai Albert elhatározza, hogy felveszi személyesen a kapcsolatot a pesti oldalon lévő postásokkal. Gyalog elmegy Óbudára, ahol a Bp. 3 postahivatalt szinte sértetlenül találja. Belül sem esett komolyabb kár a berendezésben. A hivatal vezetőjével megbeszélte Tarnai, hogy naponta egy dolgozó gyalog átmegy a vezérigazgatóság épületébe és így tartani tudják a napi kapcsolatot. Tarnai ez után a Hajógyári szigetnél lévő csónakra váró hosszú sorhoz megy és a postás karszalagja, valamint a kétnyelvű igazolványa segítségével soron kívül sikerül csónakba szállnia. A hat személyes csónakba pillanatokon belül húsz ember zsúfolódik, a perem alig van feljebb a vízszintnél. A Dagály fürdőnél száll ki a csónakból húsz perces út után, ahol az igazoltató szovjet katonák a kétnyelvű igazolvány ellenére is csak hosszas vita után engedik tovább. Ez után másfél órás gyaloglással megérkezett a Dob utcába, ahol a Pesten már megalakult Postavezérigazgatóság volt. Megbeszélték a teendőket. Tarnai megkapta a munkabizottság addigi összes utasítását. Valamint megalakították a Postavezérigazgatóság Budai Kirendeltségét. Kisebb nagyobb nehézségek árán, de még sötétedés előtt sikerült visszaérnie Budára.

23. A romos Postapalota, kiégve és szétlőve. Az ostrom idején az épületben emeletről-emeletre folytak a harcok. (Postamúzeum CC BY-NC-SA 676782)

Március 10-én szovjet gépkocsi állt meg a Postapalota épülete előtt. Három tiszt érkezett, köztük Kondratov ezredes, Buda szovjet parancsnoka. A telefonközpontot akarta látni. Mikor megmutatták neki a németek által felgyújtott és teljesen kiégett helyiséget, nagyon ideges lett. Addigra már egy 5 kapcsolós kis központot sikerült üzembe helyezni, azt is megmutatták neki. Erre még idegesebb lett és azt mondta Tarnainak, hogy másnapra egy működő 50 kapcsolós telefonközpontot akar látni, mert ellenkező esetben Tarnait elviteti.

Mindenki nagyon megijedt. A műszerészek nyugtattak mindenkit, mert ők a János kórházban láttak egy használható 50-es kapcsolót. Áthozták és egész éjjel gyertyafény mellett szerelték. Végül sikerült a szinte lehetetlen feladat. Másnap mikor jött a szovjet tiszt, megörült a működő központnak és megígérte, hogy a jövőben segít, amiben tud.

Körülbelül március végén - április közepén indul meg a megmaradt levélszekrények felderítése majd ürítése. Az így begyűjtött küldeményeket négy csoportba szortírozták: külföld, vidék, Pest és Buda. Az első három csoportba tartozó küldeményeket csónakon átjuttatták Pestre. A budaiakat biztonságba helyezték raktárakban és megőrizték a posta tényleges megindulásáig.

Fortepan / Vörös Hadsereg / 217768

24. Hajnóczy utca, tele az ostrom során elhagyott postai csomag kézbesítő lovaskocsikkal (kariolkocsi).

Ilyen kézbesítő lovaskocsikat az ’50-es évek végéig használtak Budapesten a postánál. Ezek a kézbesítő kocsik valószínű a Postapalotában lévő Bp. 114 kézbesítő hivatal udvaráról kerültek át ide a Krisztina kőrúttal párhuzamos utcába. Ilyen és ehhez hasonló postai tulajdonokat gyűjtöttek ösz-sze a postások a postaforgalom mihamarabbi megindítása érdekében.

25 - 26. A Magyar Állami Posta Vezérigazgatósága kétnyelvű igazolványa

27 - 28. A két postai bélyegző nagyított képe. A Postavezérigazgatóság bélyegzőjéből a "kir." szócskát már kivágták, valamint a Postaigazgatósági Kirendeltség Buda kétnyelvű bélyegző az igazolványról.

A budai viszonylatban a postaforgalom megindítását május 2-ra tervezték.

Május 2-án kezdődik csak el a küldemények kézbesítése a négy budai kézbesítő hivatalnál (Bp. 2, Bp. 3, Bp. 112, Bp. 114) és ezen a napon kezdődik meg a budai oldalon a küldemények postahivatali felvétele is. Tehát ezt a napot tekinthetjük a budai oldalon a tényleges postaforgalom megindulásának. Ezt a kézirat külön kiemeli. Ezen a napon kerülnek a postahivatalokba a "Felszabadulás" bélyegek, így mindjárt bevételhez jutottak a hivatalok. A feljebb már ismertetett rendeletből megtudhatjuk, hogy melyik öt postahivatal kezdi meg a munkát ezen a napon, a budai oldalon biztosan. Az öt hivatalból négy a budai négy kézbesítő hivatal volt:

Bp. 1. I. Dísz tér 16.

Bp. 2. II. Fő u. 6.

Bp. 3. III. Kiscelli u. 9.

Bp. 112. XI. Vásárhelyi P. u. 4-6.

Bp. 114. XII. Krisztina krt. 12.

Május folyamán a műszakiak megkezdték a tönkrement vagy sérült levélszekrények leszerelését és javítását. A megjavított levélszekrények felszerelés is megtörtént, ami nem volt könnyű a sérült házak miatt.

A küldemények átvitele más hivatalokba gyalog történt. Ez nagyon megterhelő volt, mert a Bp.

112-es postahivatal légvonalban 8 km. távolságra van a Bp. 3-as postahivataltól. Ezt úgy oldották meg, hogy egyik nap egyik, másik nap másik hivatal indította a küldöncét. A küldöncök minden nap érintették a Bp. 114-es hivatalt is.

29. 1945. április 12-én a Budapest 114 számú (XII. Krisztina krt. 12.) kézbesítő postahivatalban bélyegzett küldemény. Levélgyűjtő szekrényből került a postahivatalba, amit a tarifa is bizonyít. 40 fillér a díjlerovás a levelezőlapon, amely tarifa a Nagy-Budapesti tarifának felel meg. Ha a Bp. 114 számú postahivatalban adták volna fel, akkor elég lett volna 30 fillér is, ott biztos nem tévedtek volna a feladó kárára.

BUDAPESTI, VAGY PESTI TARIFA?

A megtalált kézirat alapján biztosan megállapítható, hogy csak a pesti oldalon működött a posta februártól áprilisig, de nem csak a kézirat bizonyítja ezt az állítást, hanem az adott időszakban megjelent napilapokban sem található hír arról, hogy a budai oldalon megnyitottak volna akár egy postahivatalt is a közönség számára. Ugyan akkor a pesti oldalon megnyíló postahivatalokról rendszeresen beszámolnak a napilapok. A pesti oldalon volt zárlat indítás és érkezés, volt levélszekrény ürítés, kézbesítés és voltak működő postahivatalok. Az ügyfelek be tudtak menni a postára és az ablaknál tudtak küldeményeket feladni. A budai oldalon csak a levélszekrényeket ürítették és a nem Budára szóló küldeményeket továbbították Pest felé. Tehát járatokat indítottak, de nem fogadtak. A budai küldeményeket elraktározták és a május 2-án meginduló kézbesítéskor kezdték csak a felhalmozódott küldeményeket átadni a címzetteknek.

A budai oldalon a postaforgalom csak az I. inflációs tarifa életbe lépésével indult meg. Addigra sikerült csak megteremteni a feltételeket hozzá. Ez azt jelenti, hogy az önkényesen megemelt tarifa nem volt érvényben a budai oldalon, mivel nem volt ügyfélforgalmat bonyolító postahivatal, amely használni tudta volna azt. Ez vonatkozik Nagy-Budapest egyes budai oldalon lévő helyiségeire is.

Természetesen előfordulnak május 2. előtti küldemények a budai oldalon található postahivatali bélyegzésekkel, ezek a küldemények kivétel nélkül a levélgyűjtő szekrényekből kerültek a budai oldalon lévő négy kézbesítő hivatal egyikébe (Bp. 2, Bp. 3, Bp. 112, Bp. 114.) és ott bélyegezték le azokat. Más budai postahivatal által bélyegzett küldemény ez idáig nem ismert április 30-ig.

Tehát megállapítható, hogy a március 2. és április 30. közötti önkényesen megemelt, eddig budapesti tarifának nevezett, postai díjszabás csak Pesten és Nagy-Budapest egyes pesti oldalon lévő helyiségeiben volt érvényben. Mint látható ebben az időszakban csak a pesti oldalon volt nyitva postahivatal. Ebből logikusan az következik, hogy ez az elnevezés nem pontos, valamint félrevezető. Helyesen **"pesti tarifa"** a pontos megnevezés, mivel csak Pest területén tudták érvényesíteni a tarifát, tehát nem az egész fővárosban és nem

egész Nagy-Budapesten. Javaslom a jövőben ezt az új és pontosabb elnevezést használni.

Ezt a tényt ez idáig egy filatelista kutató sem írta le és a meglévő küldemények alapján pont azt feltételezték, hogy már a budai oldalon is elindult a postaforgalom a pesti tarifa időszakában. Természetesen ennek a félreértésnek az oka a források hiánya volt. Ezért sem lehet minden esetben csak a küldemények alapján teljesen és pontosan rekonstruálni a történteket, mindenképpen szükség van a források ismeretére.

POSTAI RENDELETEK A PESTI TARIFA IDŐSZAKÁBAN

A posta szabályok, szabályzatok és utasítások alapján működik. Ez mindig így van és így volt ebben a nehéz és zűrzavaros időszakban is. Egy postás csak azt és úgy tehette, ahogy arra a szabályzat feljogosította vagy az utasítás utasította. Egyéni megoldásokra, improvizációra nincs lehetőség és ebben az időszakban sem volt rá lehetőség.

Ez idáig nem volt ismert, de ebben a pesti tarifa időszakban is megjelentek körrendeletek. A Munkabizottság már január 24-én megfogalmazza és kiadja az 1. és 2. számú körrendeletét. Majd további négy körrendeletet adtak ki. Az 1. 2. és 3. körrendelet teljes szövege megtalálható a kéziratban. Az 5. és 6. körrendelet összefoglalója szintén megtalálható a kéziratban. A 4. körrendeletről nem jelent meg semmi a kéziratban. Ezekről a körrendeletekről csak ebben a kéziratban esik szó, azok sajnos nem maradtak fent. Ezért is páratlan dokumentum ez a kézirat.

ÖNKÉNYES DÍJSZABÁS EMELÉS – PESTI TARIFA

Az sajnos nem derül ki a kéziratból, hogy mi volt a díjszabás emelés tényleges oka, sőt a kézirat nem is tesz említést arról, hogy a díjszabást felemelték és nem az akkor hivatalosan érvényben lévő 1943 óta érvényes díjszabást alkalmazták.

Az egyik, a korszakkal foglalkozó, szerző szerint az alkalmazottak bérének biztosítása tette szükségessé a tarifa emelését. El is nevezte a tarifát “szükségtarifának”.

Ennek a kézirat teljesen ellentmond. A romos hivatalokból nagyon sok helyen érintetlen pénzkészletek kerültek elő. Arra, hogy a pesti Posta Igazgatóság anyagilag nagyon jól állt több bizonyíték is szerepel a kéziratban.

Január 25-én elkülönítenek 2 millió pengőt postai épületek rendbehozatalára.

Január 29-én Dr. Ortutay Gyula (akadémikus, 70-es években MABÉOSZ alelnöke) megkeresi a postát, mint a Magyar Rádió igazgatója, hogy a rádió részére a még ki nem fizetett, de a posta által már beszedett 1944. novemberi és decemberi rádiódíjakat adják át neki. Ortutayt a kormány bízta meg, hogy indítsa be a rádió működését. A vezetőség megvizsgálta, hogy ténylegesen nem került még átadásra az elmaradt kéthavi díj. Mivel nem találtak arra bizonyítékot, hogy kifizették volna a 2 millió pengő rádió előfizetési díjat, 31-én a Bp. 7 postahivatal útján kifizetik Ortutaynak az összeget, aki azt két kollégájával irattáskákba gyömöszölve viszi el. Ebből a postától kapott 2 millió pengőből indult újra a Magyar Rádió az ostrom után.

30. Szentháromság utca a Mátyás templom felé. Mindenhol csak romok, igaz az utcát már szépen felsöpörték. (családi fotó)

A másik ilyen eset, a kézirat szerint, február 7-én történt. Ekkor látogató érkezett a debreceni kormánytól. Gábor József kereskedelmi és közlekedési miniszter felkereste a Dob utcai igazgatóság épületét. Gépkocsival jött, titkára és egy orosz őrnagy kíséretében. A miniszter rögtön kérdőre vonta a megbízott vezetőt, hogy milyen jogcímen szervezik Budapesten a postát. Pázmány válasza rövid volt: "Öntevékenyen, mert nagyon szeretem hivatásomat!". Persze elmondták a miniszternek, hogy bírják a szovjet városparancsnok és a Budapesti Nemzeti Bizottság támogatását és jóváhagyását is. Ezen kis közjáték után a miniszter előállt jövetele igazi céljával. A Debreceni Ideiglenes kormány a már felszabadított területeken talált összes készpénzt addigra felélte. Ekkor értesültek arról, hogy Budapesten már van postai vezetőség és arra gondoltak, hogy lehet készpénzük is. A Bp. 7 postahivatalban még mindig volt nagyobb készpénzkészlet. Ebből ajánlottak fel a miniszternek és a debreceni kormánynak 7 millió pengőt. A miniszter az összegnek nagyon megörült, a szovjet tiszt, a titkár és a sofőr segítségével rögtön bepakolták a bankjegykötegeket az autóba, mivel nem volt táskájuk csak úgy bedobálták a pénzt a padlóra, az ülésekre. Majd a pénzzel körülvéve a szovjet őrnagy és a miniszter elégedetten távozott. A pénz és az utasok szerencsésen megérkeztek Debrecenbe, így már az Ideiglenes Nemzeti Kormánynak volt készpénze a pesti postások jóvoltából.

Tehát a pesti postások 11 millió pengőt könnyen ki tudtak fizetni készpénzben. Ne felejtsük el, ekkor még nem kezdődött meg az infláció, ez akkor egy hatalmas összeg volt és ekkor még bevételük sem keletkezett a postai szolgáltatásokból.

Persze a postások nem adták oda az összes készpénzt. A maradékból tudták bőven fedezni a szükséges kiadásokat és a postások fizetését. Sőt mikor szembesültek, a budai oldal felszabadulása után, hogy ott szinte nem maradt semmi készpénz, akkor a budai postások fizetését is tudták biztosítani, pedig ott ezen időszak alatt bevétel nem keletkezett, csak kiadás. Erre a tényre többször is kitér a kézirat.

Az összes munkára jelentkező postás megkapta rendben a fizetését 1945. február 1-től kezdődően.

A fentiek alapján kijelenthető, hogy nem volt szükség azonnal készpénzre a postán, mert tudtak

mindent fizetni a rendelkezésre álló pénzkészletből.

Tehát továbbra is csak találgatni lehet, hogy miért volt szükség a tarifa önkényes megemelésére. A megfejtés kulcsa szerintem gazdasági ok lehet, az érvényben lévő tarifa nem fedezte az akkori működés költségeit, főleg a szállítás költségeit nem. Az eredeti tarifa a normál üzemhez lett kitalálva, például a küldeményeket teherautóval szállítják most csak gyalogosan. Áprilisban, Budapesten a postának összesen két lova és nyolc kerékpárja volt. Gépjármű egyáltalán nem volt, az első május 1-én állt munkába. Tehát az ostrom után nem tudta a posta azzal a hatékonysággal végezni a munkáját, mint az ostrom előtt. Sokkal nagyobb élő energia ráfordításával üzemelt, mint előtte, valamint a működéshez szükséges termékek ára is jelentősen emelkedett, ez sokkal nagyobb költség emelkedéssel járt, mintsem azt a régi tarifából ki lehetett volna gazdálkodni. A posta gazdasági vállalkozás volt, nem termelhetett veszteséget, jól kellett gazdálkodniuk. Volt tartalék, de a tartalék is el tud egyszer fogyni. Ráadásul a pestieknek a budaiakat is el kellett tartaniuk, mert ott még nem működtek a postahivatalok, tehát bevétel sem volt. Nem tudtak mást tenni, emelni kellett a tarifákat, hogy finanszírozni tudják a működést.

Tehát a megemelkedett működési költségek fedezésére kellett a tarifát megemelni.

A terjedelmes mű még további oldalakon tárgyalja a posta újraindulását a fővárosban egészen 1948-ig. De számunkra igazából ezeknek az első hónapoknak a történései az igazán izgalmasak és érdekesek, mert ez az időszak nincs máshol publikálva.

1945. június 1-től újból megjelenik a Postai Rendeletek Tára és ettől kezdve már a rendeletek is jól nyomon követhetőek.

1945. június 20-tól a belföldi levélpostai küldemények forgalma kiterjed az ország egész területére. Tehát ekkorra áll helyre a postaforgalom az ország teljes területén a háború után.

Köszönöm a Postamúzeumnak, hogy kutathattam a könyvtárukban található kéziratot, valamint a bemutatott képet.

Köszönöm Littvay László gyűjtőtársnak, hogy a cikkemben bemutathattam a gyűjteményében szereplő Bp. 70 sz. ph. igazolványt.

Köszönöm Pukler Antal gyűjtőtársnak, hogy cikkemben bemutathattam a gyűjteményében lévő Csepel 1 számú postahivatalnál feladott levelezőlapot.

FELHASZNÁLT IRODALOM, FORRÁSOK

Dr. Bernáth Gábor: Az 1945. évi tavaszi "Budapesti tarifa" és a korabeli önkényes díjszabások. I. és II. rész Bélyegvilág 2004/7 – 8. és 2004/9.

Dr. Bernáth Gábor: Levélzárlatok 1944. november – 1945. március. MABÉOSZ pályázatra beadott pályamű

Dán János: Budapesti és Nagy-Budapesti helyi díjszabásemelés 1945. március 2 – április 30.

Gáspár Ferenc: Források Budapest történetéhez 1945 – 1950. Kossuth ny. 1973.

Horváth Attila: A magyar közlekedési rendszert ért háborús károk és a helyreállítás tapasztalatai 1944-1948

Kamondy Miklós: Észak-Magyarország hírközlésének története. Hermann Ottó Múzeum Miskolc, 1985

Népszava, Szabad Szó és Szabadság újságok releváns számai 1945.

Dr. Pázmány Ödön és Dr. Tarnai Albert: A magyar posta története a felszabadulás után 1945 – 1948 kézirat

Péterffy Gergely: Szárazföldi Odüsszeia – A II. világháború utáni vasúti utazás – a forrástípusok tükrében / publikacio.uni.eszterhazy.hu

Rozsnyói Ágnes: Budapest hétköznapjai a felszabadulás után. Tanulmányok Budapest múltjából 15/1963.

Szabó József: Kézbesítik az első levelet. Magyar Nemzet 1965. 02. 09.

Sugár István: Adatok Hajdú-Bihar megye felszabadulás utáni postatörténetéhez. Debrecen, Déry Múzeum Évkönyve 48. sz. 1965.

Ungváry Krisztián: Budapest ostroma. Corvina 2013.

A Magyar Bélyegvizsgáló Szakcsoport – Mafitt támogatásával működő – honlapja:

www.mafitt.hu/mbsz

MODERN POSTATÖRTÉNET
– az 1994-es „Magyar népmüvészet” kiadás

MERVYN BENFORD, NAGYBRITAINNIA

1994-ben jelent meg a Magyar Népművészet sorozat első hét értéke: 11, 12, 19, 32, 35, 40 és 50 Ft-os címletekkel. A gyors infláció hosszú forgalmi sort eredményezett. Először, a következő évben, utólagos meggondolásból egészítették ki egy 1 Ft-ossal. Erre a régen még magasnak számító névértékre egyértelműen a sokféle fura inflációs tarifák kiegészítéséhez volt szükség. Felhasználásai ezért külön figyelmet érdemelnek. Ugyanebben az évben még további hat címlettel egészült ki a sorozat, köztük az alacsonyabb értékű 2 és 3, továbbá a magasabb, 9, 14, 22 és 38 forintossal. Vajon kisebb árfolyamváltozások miatt?

1996 júliusában következett további hat érték: 13, 16, 17, 24, 75, 80 Ft, mutatva a megélhetési költségek akkor még enyhe emelkedését. Szeptemberre azonban már 300 és 500Ft-os címletek is megjelentek. 1997 márciusában jött egybélyeges kiegészítés 27 Ft-tal, majd júliusban egy 60 Ft – ám nem új rajzzal, hanem a meglévő 24 Ft felülnyomásával. Mindkettőt díjváltozások indokolhatták, bár csak egyetlen egybélyeges felhasználásom van e tarifákkal. A további darabjaim mind bélyegkombinációk. A 24 Ft-osra feltehetően nem volt többé szükség? 1998-ban újra egy kisértékű 5 Ft-os és egy másik egybélyeges, 200 Ft-os kiadás jelent meg.

1999-ben jött egy újratervezett 24 Ft a 65 és 90Ft-tal együtt. A 11. kiadás még 1999-ben hozott két címletet, a legkülönösebb 79 és a megszokottabb 100 Ft-ost. Az olvasók élvezhetik a kihívást és a Magyarország 3. inflációjának izgalmas történetében. Az inflációban összekapcsolódnak a bélyegkibocsátások a gyorsan változó postai díjakkal. Az inflációs hatás a díjjegyeseken is megfigyelhető, az egyszerű képeslapoktól a légipostáig.

Különös, hogy tizenegy külön kiadásra került sor, mire egy 100 forintos bélyegre is szükség lett! A sorozat jellegzetessége néhány fura címletérték, valamint a felülnyomás.

Összességében 1999 közepéig megjelentek az 1, 2, 3, 5, 9, 11, 12, 13, 14, 16, 22, 17, 19, 24 (+ az újratervezett változat), 27, 32, 35, 38, 40, 60 (felülnyomással), 65, 75, 80, 90, 100, 200, 300 és 500 Ft-os bélyegek.

Ezek az évek a mérsékelt infláció időszaka volt, és az összes tarifa folyamatosan változott. Ez megmagyarázza a szokatlan címletek, mint például 32 és 79 Ft-osokat, melyek egyes felhasználásban is megtalálhatók. Előfordult, hogy ez nem követték pontosan a végül kialakult díjakat: a sok névérték és szokatlan névértékek mellett a 32 Ft-os használata gyakori némi túlbérmentesítéssel a 30 Ft-os tarifához, az ilyesmi inflációkban gyakori. Ugyanez vonatkozik egy kombinált küldeményfajta összesített díjára is: például 102 Ft 100 Ft helyett. De kettő fordul elő pontosan 102Ft-tal, egy 104Ft-tal, és egy pedig 107Ft-tal, ami pontos díjszámítást mutat. Több van nálam 1Ft-ossal is, amelyek minden bizonnyal egy teljesen pontos számítás részét képezték. Néhány szokatlan őszdíj jelenik meg a táblázataimban, nem utolsósorban alacsony értékekkel, például 1, 2, 3 és 4 Ft-os

címletekkel, amiből úgy tűnik, hogy ezek szokásosan használatban voltak az adott tarifákhoz.

A szokatlan címletek postatörténetileg izgalmas bérmentesítéseket tettek lehetővé. Az alábbi táblázatok a küldemények összköltségét mutatják – gyakran ugyanannyit egy jól használt szolgáltatás esetében. Például ebben 65 Ft egy időben az Európába küldött levelek díja volt. Sok küldeményem brit társaságunk egyik tagjától származik, aki a 3 inflációt gyűjtötte, csak abba kellett hagynia. Ez a magyarázata, hogy többségük európai tarifa, de így is jól tükrözik az tarifaváltozásokat és a súlyfokozatokat. Ezekről az évekről még nem áll rendelkezésre teljes tanulmány, így egyes tarifák talán nem változtak minden alkalommal, és néhány változás hamarabb következett be, mint mások.

A kereskedők és az árverőházak a tételeik küldésekor gyakran használnak bélyegeket számos sorozatból, hogy megkedveltessék a gyűjtőkkel! Az egyik tarifahelyes példámban egy 1Ft-ossal, mely így szükséges része volt a teljes díjnak.

A sorozat bélyegei dőlt betűvel vannak szedve: A Népművészet sorozat dőltbetűvel jelzett bélyegei után más sorok további bélyegeit *&* kód* vezeti be.

Értékelés

1 a legalacsonyabb és az 5 a legmagasabb. Értékeléseim persze szubjektívek, de átgondolt becslés a sorozat iránti érdeklődésem és filatéliai tapasztalataim alapján. Ritkábban találok alacsonyabb díjakat. Egyes címletek az inflációt mutatják. Számíthattunk volna e nélkül 9, 11, 12, 13, 14, 16-os bélyegek akár 19Ft-os bélyegek megjelenésére? És mi van 27, 32, 38 és 79 Ft-tal? És két különböző 24Ft-os bélyeggel? A másodikat eddig még nem is láttam felhasználásban. Az első, felülnyomásos 60Ft használata magas, de kevéssé gyakori ez a bélyeg eredeti, változatlan formájában használva.

Ezek egy része nem is található a küldeményem között – de mesélje el a történetet maga a táblázat! Gyors áremelkedés idején csak kevés egybélyeges bérmentesítés lehetséges. 114 darabból ez csak ötször fordul elő. A párok és a csíkok szintén vonzóak, és a többes használat is jó. Nagyon érdekes az alacsony értékek használata a tarifák kiegészítésére. A ritkább postai szolgáltatások díjai is értéknövelők. Díjjegyeshez használat és felárat érdemel.

A táblázat bemutatja küldemények fő csoportjai. Szeretném bizonyítani, hogy a modern postatörténet is érték– némelyik ugyanúgy ritka, mint más korok darabjai! Még e 114-ben is a sokat használt 50, 40, 60 és 80Ft. – de meglepő módon a szokatlan 22Ft – csíkokban ritkaság! Egy bélyeggel 110 Ft-os. öt 22 Ft-os díjlerovás – megannyi különleges változat! A 100Ft is kevésbé használt, mint az 1987-es kastélyok kiadás. A közönséges, kerek névérték ellenére is, mert a bélyeg meglehetősen későn került csak kiadásra. A külön kibocsátott 5, 200 és 27 Ft felhasználása is hozzáad valamit ehhez a történethez.

Az 1987-ben lezárt Kastélyok forgalmi sorozatot gyakran használták kiegészítőként, alkalmi bélyegekkel véletlenszerűen kombinálva, amivel attraktív borítékok jöttek létre. Ezeket nagy fekete „C”-vel jelölöm. Vannak, ahol 1972-re nyúlnak vissza, méghozzá egy 60f-es bélyeggel. A leveleket csak a NÉPMÜVÉSZET sorozat kombinációival értékeltem (1. ábra). Valószínűleg filatéliai szempontból egyedi egy ajánlott, Kanadába küldött légiposta, öt címlettel, köztük egy pár és egy csík – ezek összköltsége 244Ft. Próbáljanak csak meg másikat találni!

1. ábra

Ezek az értékelések szubjektívek, de bennük a szokásos postatörténeti szempontokat alkalmaztam. A díjfizetéshez, ajánláshoz és expressz, nyomtatvány, valamint légiposta díjakhoz vagy bélyegek díjjegyesekkel kiegészített küldeményeket kezelési jelzések, vagy érdekes rendeltetési helyek is színesítik. Sok európai levéltarifám van, ami segít nyomon követni az díjperiódus változásait. Az infláció során az tarifák változnak – egyesek időszakok rövidebbek, mint mások. Nyitott vagyok más véleményekre és új információkra, az tarifa- és időpont változásokkal kapcsolatban. Nem tanulmányoztuk eddig érdeme szerint ezt a modern inflációt. Úgy gondolom, hogy ez ugyanolyan kutatási figyelmet érdemel, mint 1920-26 vagy 1945-46.

A 114 példám többségét a brit társaságunk egyik magyar hozzátartozókkal és barátokkal rendelkező tagjától kaptam, akit egy ideig az inflációs történet érdekelt. Nem tudom, hogy a súlyfokozatok, de a nagyobb borítékok erre utalnak, ahol a borítékokon nem volt „Nyomtatvány" felirat. E gyűjtemény önmagában természetesen még nem ér fel inflációs tanulmánnyal, de a küldemények őszdíjai segítenek nyomon követni a tarifa-periódusokat. További tanulmányokra lesz szükség és remélem, hogy jelen cikkem felkelti a téma iránt az érdeklődést.

A 95Ft gyakori tarifa volt, de hányan rendelkeznek ezzel, vagy hasonló kombinációval? Az egyes használatok az 1 5 Ft később pedig a 27 Ft és az újratervezett 24 Ft esetében úgy tűnik, hogy az alacsony címletek ellenére is felárat indokolnak, mivel ezek minden sürgető tarifaváltozások következményei. A 79 Ft-os névérték teljesen újdonság, és használata igen látványos! Az 1999-es Batthyány 27 Ft és a 2000-es Duna-Dráva Nemzeti Park 34 Ft a 79 Ft-tal a legszokatlanabb kombináció, a 140 Ft-os levélhez az Egyesült Királyságba (3. ábra)

A 4. ábra egy Budapestről készült képeslap, amelyet Hollókőről Új-Zélandra küldtek, szintén 95 Ft-ért egy különösen impozáns bélyegzéssel. Az Elvis-levél Európára érvényes 95Ft-os díjára a táblázatom négy másik példát tartalmaz, amelyek mindegyike különböző kombináció! A modern korok nagy postatörténeti érdeklődésre tarthatnak számot.

A 2000-es magyar katalógus használatlan értékeit alkalmaztam a tételek mintegy harmadánál, illetve a szóló kiadásoknál ezek felét. De a későbbi kiadások: a 200, az újratervezve 24, a 65, 90, 79 és 100 Ft-osnál az értékelésem a használatlanokkal egyenlő - így vélem, hogy addigra már kevesebb felhasználás valószínű, mint az azonos év, 1999. másik két kiadása esetében. Meglehet, hogy ezek használt példányaiból kevesebb van? Levélen valószínűleg

elég kevés! A 11 kiadásban egyébként a fogazás is változott, de az utolsó kiadásban az első fogazáshoz tértek vissza.

Az alábbiakban felsorolom mind a 114 küldeményemet és megadom az általam becsült ritkasági fokukat.

A tervezőművész, Dudás László 1935-ben született, 2014-ben, 79 évesen hunyt el. 227 bélyeg viseli nevét. A Wikipédiából megtudjuk, hogy korán megbarátkozott a számítógépes tervezéssel. A számítógépes ismereteket annyira fontosnak tartotta a grafikai munkában, hogy 1996-ban önálló tematikus kiállítást is rendezett róla. Saját tapasztalatainak eredményeit mutatta be a látogatóknak, például a szimmetria szerepét a népművészetiben. E forgalmi sorozat ezért igen közel állt hozzá.

Úgy vélte, a bélyegek mindennapi használati tárgyak, és ennek nem az a lényege, hogy hogyan néznek ki. Főleg a tudást terjesztik, szinte tudat alatt és sok értékes információt adnak át anélkül, hogy szándékosan tanulni akarnánk belőlük. 1990-ben Munkácsy-díjat kapott. 1993-ban az általa tervezett Mátyás király misekönyv blokkot év legszebb bélyege díjjal jutalmazták. 1992-ben és 2004-ben is megkapta a Magyar Posta Művészeti Díját.

Ipari formatervezőként kezdett dolgozni, szárnyashajók tervezésével a Dunán. Később reklámgrafikákon dolgozott, részben a Volán logójának és arculatának köszönhetően, és letette a névjegyét. Miután kiderült, hogy rendelkezik ehhez a miniatűr alkotáshoz szükséges különleges látásmóddal, a bélyegtervezés a hetvenes évektől munkásságának jelentős részévé vált.

Remélem, jelen tanulmány tükrözi azt a meggyőződésemet, hogy a filatélia jövője biztosítva van – a postatörténet, maguk a bélyegek, a kibocsátások okai, a tarifák és a levelek útjai folytán. – A 114 példámból 71-et annak az egyetlen személynek küldtek, aki mind megtartotta őket! 9 érkezett hozzám, és ezek is fennmaradtak! Csak 31 ment más helyre. Lesznek-e mások, akik talán az következő időszakokkal tőrödnek majd – de vajon hányat? Ha lesznek, nyilván meg fogják majd változtatni az értékeléseimet. Mutatok még pár érdekességet, melyeket postatörténeti szempontból fontosnak tartok (5-7. ábra). Hány hasonló létezik? A táblázatomban szereplő tarifákból vajon mennyi maradt még fenn? Milyen új információkkal szolgálhatnak számunkra olvasóim?

A tarifa kiegészítéséhez használt bélyegek közül elsősorban más forgalmi sorozatokból származnak. Használatuk hasonló tanulmányokat érdemelne. Felkelthetjük-e a mai gyűjtők érdeklődését ezekre az újabb bélyegekre? Évszázados időtávú gyűjtéshez, mint amilyen az 1867-es kiadás, az 1871-es kőnyomatok, de akár 1945 tavaszának postatörténetéhez is szép kövér bankszámlákra van szükség. Ezek a ma modern lapszámok lehetnek az utolsó bélyegek, amelyeket valaha is kiadtak, mielőtt a technológia átveszi a világ kommunikációját.

HÍREK

A Mafitt tagjai közül az év második felében két nemzetközi kiállításon is voltak résztvevők. Legmagasabb eredményük nagy aranyozott ezüstérem (LV), amihez három tagunknak is gratulálhatunk.

Az időszak FEPA és FIP érmei

LIBEREC 2022 FEPA KIÁLLÍTÁS 13-16 OKTOBER

Class	Mafitt tagok kiállítási eredményei	Érem + díj
	Csicsay Péter	
PH	The Postal History of Kingdom of Hungary 1900-1918	**LV**
	Ute & Elmar Dorr	
PH	The Orient Express 1883-1914	**LV**
	Elmar Dorr	
PH	Historical Forays through the Postal History of the Town of Neustadt an der Haardt	**V**
	Fekete László	
PH	The Austrian imperial and Royal Navy in the World War I.	**V**
	Dr. Lővei György	
1FR	Interim Use of the Czechoslovakian Air Mail Stamps during the Interim Period of the Czechoslovakian Currency Reform (01.06.1953-18.06.1953)	**85p**
	Tóth György	
PH	Forint-fillér	**V**
	Szücs Károly	
TR	On the Rough Road of Independence – Beginning of the domestic stamp production in Hungary	**V**

POLAR SALON

	Bodnár Zsolt	
PH	Philately of Franz Josef Land	**LS**

CAPE TOWN 2022 FIP KIÁLLÍTÁS 8-12 NOVEMBER

Class	Mafitt tagok kiállítási eredményei	Érem + díj
	Bánás Artúr	
1FR	A miracle of a great discovery, the Victoria falls	**82p**
	Dr. Lővei György	
AE	Postal documents of the international air mail service to and from Hungary till 31.12.1933	**V**
1FR	Interim use of Czechoslovakian stamps during the monetary reform period (01.06-18.06.1953)	**78p**
	Szücs Károly	
REV	Spreading the stamping of documents in the Habsburg Empire by Hungarian eyes	**LV**
LIT	100 years of MABEOSZ/MABÉOSZ 1922-2022	**V**

Nagyaranyérmes kiállítók a Cape Town 2022 kiállítás eredményhirdetésén

A lap a Mafitt tagjainak ingyenes, a remittendát 1.800 forintos önköltségi áron a MABÉOSZ székház cserenapjain értékesítjük.

Az 1971-ben indított lap félévente jelenik meg, az 1991-ben kezdődött, húsz év szünet után
2011-től a Mafitt tagdíjfizető tagjai számára szükséges mennyiségben magyar,
és párhuzamosan angol nyelven is (utóbbi 50 alatti példányban.)

Újságunk teljes tartalma és digitális lemezmelléklete a Mafitt honlapjáról letölthető:

www.mafitt.hu

2014

XXXIII. évfolyam

ISSN 0324–4806

2015

Magyar Filatéliai Tudományos Társaság

H-1074 Budapest, Harsfa u. 47.Bélyegmúzeum, Mafitt e-mail: info@mafitt.hu

23
1

Philatelica

2022/2

Tartalom:

Florent Tricot:	Belföldi küldemények minimális portódíja és a kerekítés szabályai az 1945-1946-os hiperinfláció idején	1
Dán János:	Pesti tarifa – 1945 március 2. – április 30.	12
Mervyn Benford:	Modern postatörténet – az 1994-es „Magyar népművészet” kiadás	33
Hírek		39

Szerkesztő: Szücs Károly, Mafitt tagja és a Gervay alapítvány kurátora
Fordítás: Kőhalmi Csaba, a Mafitt elnökségi tagja és a Society for Hungarian Philately (SHP) tagja és dr. Lővei György

Tanácsadás és lektorálás:
Mervyn Benford, a Mafitt és a Hungarian Philatelic Society in Great Britain (HPSGB) tagja
Dr. Lővei György, a Mafitt elnöke

BELFÖLDI KÜLDEMÉNYEK MINIMÁLIS PORTÓDÍJA ÉS A KEREKÍTÉS SZABÁLYAI AZ 1945-1946-OS HIPERINFLÁCIÓ IDEJÉN

FLORENT TRICOT, FRANCIAORSZÁG

I. BEVEZETÉS

A hiperinfláció idején a Magyar Posta által kibocsátott bélyegek mindegyike fix névértékű volt. A Pengő-infláció és így a postai díjak hatására ezek a névértékek a kibocsátás utáni időszakokban gyorsan elértéktelenedtek és nem feleltek meg a későbbi időszakban a bérmentesítés teljes körű fedezésére. A tarifák folyamatosan emelkedetek, a régebbi kiadások névértéke alatta maradt az új egyre növekvő tarifákhoz szükséges összegeknél. Talán a szegénység miatt is, időnként korábbról megmaradt bélyegeket is felhasználták a postai küldeményük feladásakor, még akkor is, ha az alig-alig fedezte az új megemelt tarifákat.

A postai bélyegek kiszállítása is nehézséget okozott, így bélyegellátási zavarok is keletkeztek. Ez arra késztette a Magyar Postát, illetve alkalmazottait, hogy bélyeghiány esetén időnként – kézi vagy díjjelölő bélyegzők alkalmazása mellett – készpénz bérmentesítést alkalmazzanak.

A portózás túl kis értéket eredményező kalkulációjának elkerülése érdekében a Magyar Posta két módszert alkalmazott: a portódíj kerekítését és a minimális portódíjat, melyek összege az időszakoktól függött. Jelen tanulmány csak a belföldi levél- és levelezőlap tarifákon kívül a nyomtatványok díjaival, portózásával foglalkozik, a külföldre menő vagy onnan jövő küldemények tematikájára egy következő cikkben tervezek visszatérni.

II. KEREKÍTÉS A HIPERINFLÁCIÓ BAN

A POSTA KEREKÍTÉSI SZABÁLYAI

A kerekítésen és mimumdíjon túlmenően, a portózás a postahivatalokban az adott időszakokban épp rendelkezésre álló legalacsonyabb névértékű portó bélyegektől is függött.

A kerekítés szabályait a díjszabályok nagyon eltérően közelítik meg, és szinte csak a nyomtatványok, illetve vonatkoznak, mely főként a pengőről az adópengőre (aP) való átszámítás kérdésének szabályozása kapcsán következő nyomon. Az adópengőt, mint elszámolási egységet 1946. január 1-jén vezették be és használata a hiperinfláció utolsó napján (1946. július 31-én) a pengővel együtt szűnt meg. Az átszámítási kulcsot naponta állapították meg. 1946. július 8-től az adópengő lett a tényleges valuta, korábban először csak az adókat később már a közüzemi számlákat is lehetett adópengővel közvetlenül kiegyenlíteni 1946. május 1. után, majd 1946. július 8-tól az adópengő használata vált kizárólagossá. Ugyanakkor szükséges volt az adópengő pengő napi átszámítási kulcsára is, hogy a díjakat a ténylegesen használt papírpénzként működő adópengőre át tudják számolni. Emiatt, a Magyar Posta 1946. július 12-től már csak adópengőben határozta meg a bélyegek névértékét és ezen keresztül a postai tarifákat és a továbbiakban pengő névértékű bélyegeket már

nem bocsátottak ki. Ugyanakkor a pengős bélyegek egészen 1946. június 30-ig, a millió pengős (mP), és milliárd pengős (mrdP) bélyegek 1946.07.12-ig, a billió pengős bélyegek (bP) pedig 1946. július 13-ig forgalomban maradtak.

Annyi bizonyos, hogy a hiperinfláció csúcspontján 1946. július 11-ig az aP/P konverziós árfolyam őrületes ütemben növekedett abban az időszakban, amikor a postai díjakat még pengőben állapították meg. A nyomtatványokon és a belföldi postai küldeményeken a postai tarfákat ezért elkerülhetetlenül kerekíteni kellett. Ráadásul a csomagfeladóvevényeken lerovandó okirati illetéket is adópengőben határozták meg, ami 1946. április 30-ig 100 aP, utána pedig 500 AP volt. Ezek pengőre átszámított összegek napok szerint változó összegeket jelentett. Ráadásul, a postai tarifákhoz képest ezek az illetékek kis összegük miatt a postai díjakhoz képest gyakorlatilag elhanyagolhatóak is voltak.

A hiperinfláció első időszakában 1945. október 24-től a postai tarifákat már csak pengőben fejezték ki, a fillért elhagyva. Azt kell feltételeznünk, hogy ettől a naptól kezdve a filléres portóbélyegek már nem voltak forgalomban, illetve mindent egy pengőre kerekítettek.

Végeztem egy statisztikai vizsgálatot a portós küldeményekből kiindulva, hogy milyen kerekítési szabályokat alkalmaztak a postai alkalmazottak, annak érdekben, hogy megállapítsák, mennyi portó díjat kell beszedni a címzettől. A továbbiakban e tapasztalataim eredményeit adom közre.

SZABÁY SZERINTI KEREKÍTÉS AZ 1. IDŐSZAKTÓL 7. IDŐSZAKIG (1945. MÁJUS 1. – 1946. FEBRUÁR 18.):

A kerekítés szabályai látszatra végtelenül egyszerűek voltak: 1,74 pengőnél lefelé, 1,75-től felfelé kellett kerekíteni. Vagy az 1,5-től felfelé, alatta lefelé kell kerekíteni. Az általam vizsgált esetek azonban a kerekítési szabályokat ténylegesen semmibe vették.

A portódíj számítás eredménye alapján keletkeztek hiány. Ezt kerekítették, majd büntető portó alkalmazása esetén kettővel megszorozták. Mivel a kivételek gyakoriak, ezekre is mutatok majd példákat.

Ha egy adott időszak alatt a portós ügyek többségének kerekítése azonos, megállapítható, hogy alkalmazásuk szabályszerű volt. A 7. periódusig ezt az összehasonlítást végeztem el, és elmondhatom, hogy a kerekítési számítások egy perióduson belül a pontosan egyeznek. Amíg elő nem kerülnek az erről szóló postai rendelkezések, a tapasztalt kerekítési gyakorlat addig is előírásszerű, szabályos kerekítésnek tekinthető. Ezeken kívül léteznek kényelmi kerekítések is, amelyeket cikk II.4 részében ismertet.

Szabályos kerekítés értelemszerűen csak akkor volt alkalmazható, ha a számított összeg nem egész pengőt eredményezett, például 4,80 pengő volt.

A portódíj-kalkuláció kerekítését vagy a feladó postahivatal alkalmazottja, vagy ha ezt elmulasztotta, akkor az elosztó (kézbesítési postahivatal) munkatársa végezte el. Az elsőből származó, kerekítetlen tartozás összegét ezután egyszerűen áthúzta, és egy másodikkal korrigálta.

Íme, a szabályos kerekítések listája (01- 06 ábra):

1. és 2. időszak (1945. május 1-től szeptember 15-ig): kerekítve a legközelebbi 10 fillérre

3. időszak: (1945. szeptember 16-tól október 31-ig): a legközelebbi 1 pengőre kerekítve

4. és 5. periódus (1945. november 1. és 1946. január 13.): kerekítve a legközelebbi 10 pengőre

6. és 7. periódus (1946. január 14-től február 28-ig): a legközelebbi 100 pengőre kerekítve

1. ábra. Csömörről 1945. június 27-én (1. időszak) Székesfehérvárra küldött 18-es levelezőlap 42 filléres bélyeg nélkül. A belföldi képeslap tarifája 60 f volt. A behajtandó összeg számítása 2x (60-18) = 84f, a díjhiány 42f, aminek a kétszerese 84f.

A csömöri felvevő postahivatal munkatársa a levelezőlapra T portódíj jelzés mellett „84”-et írt (amelyet részben fedeztek a behajtandó bélyegek). Az érkezés helyén, Székesfehérváron a 84 fillér behajtandó portódíjat nem 80 fillérre lefelé, hanem 90-re felfelé kerítették, amit ceruzával írták elő a levelezőlapon, lásd: "90 filler" (sic!) . Ennek megfelelő 30 és 60 filléres barna portó bélyegeket ragasztottak rá, és június 29-i bélyegzéssel értéktelenítették.

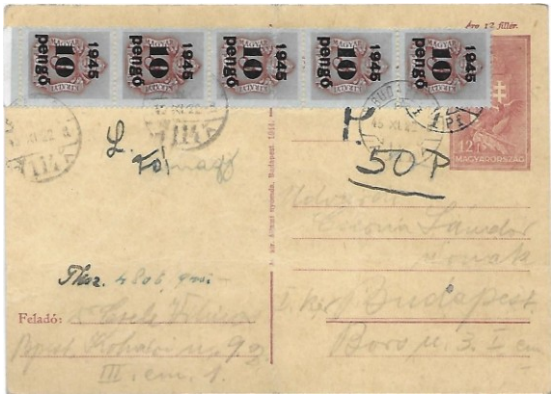
2. ábra. Szekszárdról 1945. szeptember 4-én, Budapesten feladott, 2,03 pengő levelezőlap az infláció 2. időszakában.

Mivel a két 18 filléres bélyeget 1945. augusztus 15-én már kivonták a forgalomból. A díjlerovás 203-36= 167 fillér. A PRT 105.037 / A.4 szerint a belföldi képeslap tarifája ekkor 2 pengő volt, így 33 fillér díjhiány keletkezett. A behajtandó portó számítása 2x33=66 fillér, felfelé kerekítve 70 fillér. Szekszárdon bekarikázták a már érvénytelen, szürke 18 filléres bélyegeket, és kézírással előjegyezték a portót: „70 fil”. Budapesten pedig ráragasztották a felülnyomással átértékelt 10/8, 20/4 és 40/18 filléres portóbélyegeket.

3. ábra. Helyi 18f díjjegyes levelezőlap 50f+1P=1,68P díjlerovással Budapestről 1945. szept. 30-án feladva (3. időszak).

A PRT 127.000/A.4 szerint helyi levelezőlap díja ekkor 4 pengő. A behajtandó portó számítása 2x (4-1,68) = 4,64 pengő, 5 pengőre kerekítve. A Budapest 2 érkezési postahivatalban október 9-én ragasztották rá és bélyegezték le az Állami Nyomdában ofszet-felülnyomással átértékelt 1P/10f és két 2P/60f portóbélyeget.

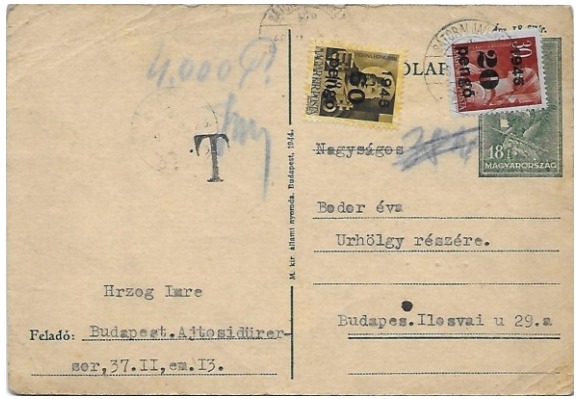
4. ábra. 1945. november 12-én Budapest 4 postahivatalból kiegészítő bérmentesítés nélkül feladott – akkor már díjlerovásra nem használható – díjjegyes levelezőlap (4. időszak).

A PRT 134.000/A.4 szerint a helyi levelezőlap díja ekkor 24P volt. A behajtandó összeg számítása 2x24 = 48P, felfelé kerekítve 50 pengő. A Budapest 4. postán 50 pengő pótlólag behajtandó összeget írtak elő, felette balra P portójelzéssel. A Budapest 114. érkezési postahivatalban ennek megfelelően 5 db 10P/3f értékjelzésű portóbélyeget ragasztottak a lapra november 22-én. Annak ellenére, hogy akkor már 50 pengő volt a postai díjszabás (5. tarifa), a hiány azonban még a 4. inflációs tarifaidőszakban keletkezett.

5. ábra. 5 50 P bérmentesítés nélkül feladott (a 18 filléres díjjegy már érvénytelen) helyi levelezőlap, Budapesten feladva 1945. december 4-én (5. időszak).

A PRT 138.000/A.4 szerint a helyi levelezőlap díja ekkor 50P. A behajtandó összeg kék ceruzával, kézzel ráírt összegének számítása 2x(50-5,90P)=88,20P, a legközelebbi 10P-hez kerekítve „90P”. A beszedendő összeget portóbélyegek helyett a Budapest 62. érkezési posta december 5-i bélyegzése alatti, keretes piros gumibélyegzésbe beírt „90”-nel jelezték a kézbesítőnek.

6. ábra. Sátoraljaújhelyről 1946. február 17-én (7. időszak) 20P+60P=80P bélyeggel nem megfelelően felbélyegzett képeslap.

A PRT 204.800/A.4 szerint a távolsági levelezőlap díja 2.000 P. A behajtandó összeg számítása 2x (2.000-80) = 3.840P- Sátoraljaújhelyen T portódíj jelzést ütnek a levelezőlapra és kék ceruzával előjegyzik behajtásra a hiány összegét: 3840. Szignálva a levelezőlapot, a postai alkalmazott Budapesten február 22-én a „3840”-et ceruzával kétszer áthúzva, e helyett, egyben kerekítve is „4.000P”-t ír elő. A díjszámítás: 2.000-80=1.920P felfelé kerekítve 2.000P, majd 2x2.000=4.000P.

KEREKÍTÉS A 8. IDŐSZAKTÓL (1946. MÁRCIUS 1-TŐL JÚLIUS 31-IG)

Ennél a résznél nyilvánvalóan rendkívül kevés a példa a portódíj kerekítésére. Az általam ismert dokumentumokból csak annyit mondhatok, hogy:

13. időszak (1946. április 23-30.): a legközelebbi 10.000 pengőre kerekítve;
25. időszak (1946. július 12-17.): 5.000 adópengőre kerekítve (aP).

Azonban, további időszakokra is megpróbálhatjuk figyelembe venni a korábban történteket és az egyes postai díjak összegét, ami a 8-tól 12-ig tartó időszakokban (1946. március 1-től április 22-ig): a legközelebbi 1.000 pengőre kerekítve az alábbi lenne:

14. időszak (1946. május 1. és 9. között): a legközelebbi 100.000.000 pengőre kerekítve;
15. és 17. közötti időszak (1946. május 10. és 31. között): kerekítve a legközelebbi 1.000.000 pengőre (1 millió);
18. időszak (1946. június 1. és 10. között): kerekítve a legközelebbi 10.000.000 pengőre (10 millió);
19. időszak (1946. június 11-16.): kerekítve a legközelebbi 100.000.000 pengőre (100 millió);
20. időszak (1946. június 17-23.): kerekítve a legközelebbi 1.000.000.000 pengőre (1 milliárd);
21. időszak (1946. június 24-30.): kerekítve a legközelebbi 10.000.000.000 pengőre (10 milliárd);
22. időszak (1946. július 1-től 3-ig): kerekítve a legközelebbi 1.000.000.000.000 pengőre (1 billió);
23. időszak (1946. július 4-7.): kerekítve a legközelebbi 100.000.000.000.000 pengőre (100 billió);
24. időszak (1946. július 8. és 11. között): kerekítve a legközelebbi 1.000.000.000.000.000 pengőre (1 kvadrillió);
26. időszak (1946. július 12-től 23-ig): 5000 aP vagy 10.000 aP-re kerekítve;
27. időszak (1946. július 24-31.): a legközelebbi 100.000 AP-re kerekítve.

Ezek a számok csak (valószínűsíthető) feltételezések. Remélem, hogy kedves olvasóim némelyike képes lesz majd olyan példákkal szolgálni, amelyek megerősítik vagy cáfolják ezeket (7. ábra).

7. ábra. Hiányosan felbélyegzett képe levelezőlap 50eP + 15eP =65eP (=65.000P) + betűs bélyegek további 2x TI.2 +Tlp.2 (=8 000P) Budapestről 1946. április 23-án (első 13 nap).

A PRT 220.600/4. szerint a helyi képeslap díja 200.000 P volt. A behajtandó összeg számítása 2x(200.000-65.000)=270.000 P, azonban a kézzel ráírt beszedendő összeget április 24-én "280.000" a T betűvel és szignálva. Megjegyzem előbb tévesen csak 80.000 került feltüntetésre, és ezt helyes-

bítve, csak később írták elé a 2-est. Itt is előbb a hiányt kerekítették: 200.000-65.000=135.000P a legközelebbi 10.000 pengőre kerekítve 140.000P, és ebből következik, hogy a behajtandó portó 2x140.000=280.000P.

KÉNYELMI KEREKÍTÉS

Kényelmi kerekítésnek[1] azt tekintem, amikor a szokásos számítástól eltérően a postahivatalban rendelkezésre álló portóbélyegek adta lehetőségek szerint portóztak. Ezen esetek előfordulása csekély, és nem tekinthetők téves számításnak. Sokkal valószínűbb, hogy egyes címleteinek hiányát jelzik az adott postahivatalban (8. és 9. ábra)

8. ábra. 1945. szeptember 11-én Ceglédről Irsára Bérmentesítés nélkül feladott távolsági levelezőlap (2. időszak).

A távolsági levelezőlap díja (PRT 105.037/A.4) 2P. A behajtandó összeg számítása 2x(2-0,18) = 3,64 P. A lapon átértékelt 1P/10f, 2P/60f és 40f értékben egy kettévágott 80f/30f portóbélyegeket helyeznek el, szeptember 12-én az (Albert)irsai érkezési postahivatalban lebélyegezve.

E portóbélyegek összértéke 3,40P, pedig a 2. periódusában 3,64 P szabályos kerekítésének 3,60 vagy felfelé kerekítve 3,70 pengőnek kellett volna lennie. Ezeket a portó bélyegeket kényelmi okból használták, és így csak a lehetségesnél alacsonyabb összeget szedtek be a címzettől.

Ez az irsai postahivatalban minden bizonnyal a 60 fillérig terjedő portóbélyegek 1945. szeptember közepe táján fennálló hiányát tapasztalhatjuk. E bélyeghiány más postahivatalokban is fennállt, mert legalább egy másik levél is ismert felezett 80 filléressel. [2] A hajdúböszörményi postahivatalból származó szeptember 13-i bélyegzéssel. Ezek valószínűleg – az Athenaeum Nyomda 1945. június 1-én forgalomba hozott felülnyomásainak kifogytával – az Állami Nyomda felülnyomásos portó bélyegeinek megérkezése előtti napokban keletkeztek. Az új szállítmány megérkezéséig a filléres értékek hiányát valahogy kezelni kellett, például így, felezett bélyegek használatával.

9. ábra. 1945. október 20-án Balatonszemesről Budapestre küldött levelezőlap érvénytelen 18 filléres díjjeggyel (3. időszak)

[1] Lehetne „kényszer-kerekítésnek” is nevezni. A szerk.

[2] Dán János közlése.

A PRT 127.000/A.4 szerint a belföldi levelezőlap díja 6P, a díjlerovás viszont csak 4f+18f+8x20f=1.82P. A behajtandó összeg számítása 2x(6-1.82) =8,36P. 8P lenne az alapértelmezett kerekítés, amit kézzel írtak a Balatonszemesen a 18f-os postabélyeg mellé.

Budapesten a kézzel írt portódíjat október 24-én 10–re javították és egy felülnyomott 10P/3f portóbélyeget használták fel, ami a szeptember 28-án kiadott portósor legkisebb értéke, ami nem a 8,36 pengő legközelebbi egy pengőre történő szabályos kerekítése.

Magyarázata az, hogy az e postán levő legkisebb névértékű portóbélyeg a 10 pengős volt, ezért kényelmi okból használták a levelezőlapon.

III. MINIMÁLIS PORTÓDÍJ A HIPERINFLÁCIÓ ALATT

A „minimális portódíj" elve az, hogy a címzett által fizetendő összeg nem lehet kevesebb, mint a rendelkezésre álló legkisebb bélyegcímlet.

A Posta tehát a számított díjhoz képest többet képes csak beszedni. A hiperinfláció során ennek a minimumnak az összege az időszaktól függő, amit a postai szabályzatok rendszeresen közzétesznek.

A BELFÖLDI POSTAI PORTÓ MINIMÁLIS ÖSSZEGE, 2-27. IDŐSZAK

Mivel a Postai Rendeletek Tára (PRT) első száma1945. június 9-én jelent csak meg, nem tudjuk mi vonatkozott az 1. inflációs díjszabásra (1945. május 1. és július 1. között), de kitérek rájuk a III-4 részben.

A többi időszakra vonatkozóan az összegek ismertek. Jelezni kell azonban, hogy bizonyos időszakokra(9-től 13-ig) a minimális portóköltséget nem volt szabályozták.

Lásd az alábbi táblázatban:

időszak	összeg	időszak	összeg	időszak	összeg
		10	Nincs szabályozva	19	800 mP
2	40f	11	Nincs szabályozva	20	4 mrdP
3	1P	12	Nincs szabályozva	21	80 nrdP
4	10P	13	Nincs szabályozva	22	8 bP
5	20P	14	400,000P	23	400 bP
6	100P	15	2,000,000P	24	20,000 bP
7	500P	16	8 mP	25	5,000 aP (adópengő)
8	3,000P	17	24 mP	26	25,000aP
9	Nincs szabályozva	18	80 mP	27	100,000aP

PORTÓZÁS PONTOSAN A MINIMUM DÍJ ÖSSZEGÉVEL

Íme, kezdetnek néhány olyan küldemény, amelynek a behajtandó összeg pontosan a minimális portódíjat tartalmazza (10.-13. ábra).

10. ábra. Díjhiányos levelezőlap, 1945. július 3-án Gyöngyösről Budapestre. (2. időszak)

A PRT 105.037/A.4 szerint a távolsági képeslap díja 2P. A behajtandó összeg számítása 2x(200f-180f) = 40f. Gyöngyösön kézzel írt "40fil" portódíj előjegyezve, Budapest 62. postán 40f/12f felülnyomott portóbélyeggel beszedésre előkészítve. 40f épp a minimális portódíj a 2. időszakban.

11. ábra. Hivatalos hajtogatott nyomtatvány.

Egyházi hivatalok közötti levelezés – Magyarszékről Mecsekjánosiba, 1945. augusztus 1-jén (2. időszak) a címzett által fizetendő díjjal. Lásd baloldalt alul: „Hivatalból portóköteles"

A PRT 105.037/A.4 szerint a nyomtatvány díja 40f. A feladási helyen, Magyarszéken kézzel írják elő a portót „T 40". A „Hivatalból portóköteles" küldeménynél ugyanis nem kétszeres, hanem egyszeres portószámítás volt alkalmazandó, ami jelen esetben szintén megfelel a minimum portódíjnak. A 4 db felülnyomott 10f /2filléres esedékes bélyeget 1945. augusztus 1-jén helyezték rá augusztus 4-én, Komlón (Mecsekjánosi melletti posta).

12. ábra. 1946. július 10-én feladott levelezőlap Budapestről Karcagra 200 milpengő (200.000.000P) díjlerovással (18. időszak).

A PRT 231.500/4 szerint a belföldi távolsági levelezőlap díja 240mP. A behajtandó összeg számítása 2x (240-200) = 80mP, ami a minimális portódíj ebben az időszakban. Budapesten kézzel írva "T.80mil.", (2 x 80 helyett 200mP) portó beszedve. A küldeményt Karcag megjegyzés és portóbélyeg alkalmazása nélkül kézbesítette.

13. ábra. Helyi nyomtatvány Budapesten feladva 1946. július 1-én (a 22.időszak első napja.(A nyomtatvány említése kézzel írva a kutatási szelvény alatt és a boríték nyitott)

A PRT 237.500/4 szerint a tarifa 20g-ig 8 billió pengő (8.000,000 mP). A 20.000 mP + 30.000 mP = 50.000 mP= 80.000 mP díjlerovás ehhez képest elhanyagolható, ezért a portót teljes tarifára kerekítve írták elő: 8bP–50.000 mP= 8 bP. A beszedendő összeget kézírással, piros gumibélyegzős keretbe írták: "8 billiárd". 8bP (=8.000.000.000.000P) ami a minimális viteldíj a 22-es időszakra. Vagyis a felfelé kerekítés a legkisebb tarifára történt.

PÉLDÁK A BEHAJTANDÓ ÖSSZEG MINIMUM PORTÓDIJRA EMELÉSÉRE

A behajtandó portódíj minimumának az a funkciója, hogy a postai alkalmazott a meglévő legkisebb összegű portó bélyeggel tudjon portózni. Vagyis, ha a számított portódíj alacsonyabb volt, mint a legkisebb portó bélyeg névértéke, akkor a minimumot alkalmazták (14. és 15. ábra).

14. ábra. Budapestről 1945. augusztus 11-én feladott díjhiányos helyi levelezőlap (2. periódus).

A PRT 105.037/A.4 szerint a helyi levelezőlap díja 1,60 P. A bélyegek felragasztásával történt díjlerovás összértéke 4x30f+10f+20f=1,50P. A behajtandó összeg számítása 2x(160-150)=20f. A 20f azonban kisebb, mint a 2. időszakban rendelkezésre álló legkisebb címletű portóbélyeg értéke, így 40 fillérrel portóztak. A „40”-et kézzel írták elő, és a portó behajtását a kézbesítő számára 40f/18f átértékelt portóbélyeg felragasztásával és augusztus 12-i lebélyegzésével készítették elő.

15. ábra. 18f+2x20f+30f+2x60f+2x1P+2P=6,08P értékű képeslap (12f értéktelen) a postai forgalomból 1945. augusztus 18-án kivont 18f postai bélyeggel, Budapestről 1945. október 5-én (3. periódus) Szegedre küldve.

A PRT 127.000 / A.4 szerint a belföldi képeslap díja 6P. A behajtandó összeg számítása 2x (6-(6,08-0,18=5,90)=20f, ami alacsonyabb, mint a 3. periódusra vonatkozó 1P minimális portóösszeg, ezért azt erre „kerekítették”. Az "1 P" zöld ceruzával a feladóhely szerinti Budapesti 119. postahivatalban előírták ugyan, de az összeget Szegeden láthatóan nem szedték be.

AZ 1. PERIÓDUS:

Postai szabályzatban talált utalások híján, a minimum portódíj alkalmazásáról csak a hasonló küldemények felkutatása mutathatja meg valóságot. Miután több ilyen dokumentumot is láttam, vállalom annak megerősítését, hogy az 1. időszakban valóban létezett egy minimálisan felszámítandó és beszedendő 20 filléres portódíj. Az alábbi két levélen is 20f portódíjat látunk, habár a portószámítás ennél alacsonyabb összeget eredményez (16. és 17. ábra).

16. ábra. 1945. május 1-jén (az 1. periódus első napja) Budapest 4-ről küldött ,5f bélyeg + 4f gépi bélyegzés= 9f alulbérmentesített helyi nyomtatvány.

A helyi nyomtatvány díja 10 fillér. A behajtandó összeg számítása 2x(10-9)=2f. Május 4-én a 741 postahivatalban egy 20f-os barna portóbélyeget ragasztottak fel, ám a címzett ismeretlen volt a feltüntetett címen (Ismeretlen / INCONNU). Miután kiderítették a címzett új címét (a „címzett ismeretlen” címke érvényteléssel látható) a 741 postahivatalban több mint két hónappal később, július 7-i bélyegzéssel látták el, majd a kézbesítő az előjegyzett portódíjat beszedte.

17. ábra. 2x18f+2x30f=96f bélyeggel ellátott díjhiányos távolsági levél 1945. június 9-én Budapestről Debrecenbe küldve. (1. időszak)

Az első súlyfokozatú belföldi levél díja 1P. A behajtandó összeg számítása 2x(100-96)=8f. A portó előírás összeg azonban 20 fillér, amit kék ceruzával,kézzel írtak a P portójelzés mellé. A portódíjat azonban a debreceni postán már nem szedték be.

Az a tény, hogy a 20f-os portódíj kézzel van megadva, bizonyítja, hogy nem kényelmi okokból alkalmazták. hanem például az adott helyen feltehetően rendelkezésre álló portóbélyeg használatának javaslása céljából. Ez egy postai rendelkezésből adódhat, amit azonban még meg kéne találni.

IV. KÖVETKEZTETÉSEK

Maradt egy esetem, ahol a címzett által fizetendő hivatalos nyomtatvány díjszabása, az 1. időszakban, ami a 20 g után 10 fillér lett volna, de a portódíj csak a minimum 20 fillér lehetett volna. Vajon ki nyert ezen?

Látható, hogy a hiperinfláció alatti esedékes összeg megállapításához időnként kerekítési számításokkal, folyamatosan változó szabályok mellett kellett zsonglőrködni. E számítások feladatával és a mindenkori korlátok szerint olykor szükséges döntéshozatallal a posta dolgozóinak kellett megbirkózniuk. A magyar hiperinflációnak a portózás is egyik érdekes szempontja, amelynek tanulmányozása a korszak összetettségének jobb megértését eredményezheti.

IRODALOM

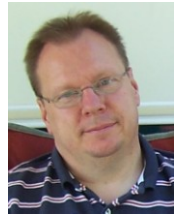
«Az 1945-1946-os magyar hiperinfláció» Robert Morgan en 2003, 15-18. oldal, 91-93. oldal, 146. oldal

PRT 1945 és 1946

Információk és szkennelések más gyűjtőktől.

Saját tanulmányok és postai küldemények a szerző gyűjteményéből.

PESTI TARIFA – 1945 MÁRCIUS 2. – ÁPRILIS 30.

DÁN JÁNOS, BUDAPEST

A hadműveleti időszak és azon belül Budapesten az ostrom után az újraindult postaforgalom, annak emelt tarifája mindig az egyik kedvenc és kiemelt kutatási és gyűjtési területem volt.

Ezt a cikket legalább 15 éve írom, mivel olyan tanulmányt akartam írni a témáról, amely források felhasználásával készült és tényeket tartalmaz nem feltételezéseket és hipotéziseket.

Leginkább az információk hiánya hátráltatta a munkát, ez az óta sem változott sokat, csupán az eltelt idő alatt megtalált források növekvő száma lendítette előre a munkát. Több változatban megírtam már, de ez idáig még egyik változat sem jelent meg. Az újabb és újabb források ismeretében mindig át-, illetve újra írtam, hogy napra kész legyen. Talán mostanra tartalmaz annyi új, eddig ismeretlen információt, ami talán már feljogosít arra, hogy megosszam ezeket az adatokat a gyűjtőkkel, ezzel is pontosítva és javítva az időközben megjelent téves információkat és következtetéseket. Ezek a téves információk sokszor pont a források hiányából keletkeztek.

FORRÁSOK

Az információkat úgy kellett összegyűjteni morzsánkként, mert a fellelhető szakirodalomban sokszor egy 4-500 oldalas tanulmányban jó, ha egy mondat foglalkozott a postával. A kutatás során, a teljesebb kép érdekében, átnéztem az adott időszakban Budapesten megjelent összes napilapot, postával kapcsolatos hírek után kutatva. Ezek a Népszava, Szabad Szó és a Szabadság újságok voltak, amelyekben sikerült pár érdekes és ez idáig nem publikált tényt találni.

A legnagyobb áttörést a Postamúzeum könyvtárában pár éve megtalált kézirat jelentette. Ezt a kéziratot egy szerencsés véletlennek köszönhetem. Egy nem postatörténettel foglalkozó cikk olvasása közben akadt meg a szemem a lábjegyzeten, ahol a szerző egy kéziratra hivatkozott. A feltalálási helyét nem jelezte csak a mű címét és szerzőit. Kutatásba kezdtem a kézirat után és szerencsém volt, mert megtaláltam a Postamúzeum könyvtárában. Hangsúlyozom, hogy kéziratról van szó, amely egy példányban létezik, nem készült belőle sokszorosítás és könyvként sem adták ki. Ez idáig senki sem használta forrásmunkának a kéziratot, kivéve azt az egy cikkben szereplő hivatkozást. Tehát szegény kézirat méltatlanul elfeledve hevert a könyvtárban, pedig páratlan forrása a Budapesttel kapcsolatos ostrom utáni postatörténeti kutatáshoz. Eddig nem ismert és publikált történések vannak dokumentálva hiteles forrásból, mert a kézirat két szerzője tevékenyen részt vett az eseményekben.

A kézirat felszabadulásunk 25. évfordulójára készült (1970.), egyfajta visszaemlékezés, amelyet a két író feltételezhetően felkérésre írt meg, ennek ellenére kiadásra nem került, amelynek oka ismeretlen. Olvasva a kéziratot többször megjelenik benne bizonyos kritika az akkori postai vezetők felé, hogy nem jutalmazzák eléggé az újjáépítés-

ben részt vett postások akkori munkáját. Lehet ez volt az oka, hogy nem jelent meg végül a mű nyomtatásban.

253 gépelt oldal egybekötve, beragasztott eredeti fotókkal, kifogástalan, szinte olvasatlan állapotban. Valószínű ezt a példányt adták be elfogadásra. Több példány a könyvtárban nincs és nem is tudnak más példányokról. Feltehetően a szerzőknek szintén megvolt így egybekötve.

A kézirat a posta első három évével foglalkozik a felszabadulás után. Címe: "Dr. Pázmány Ödön és Dr. Tarnai Albert: A magyar posta története a felszabadulás után 1945 – 1948".

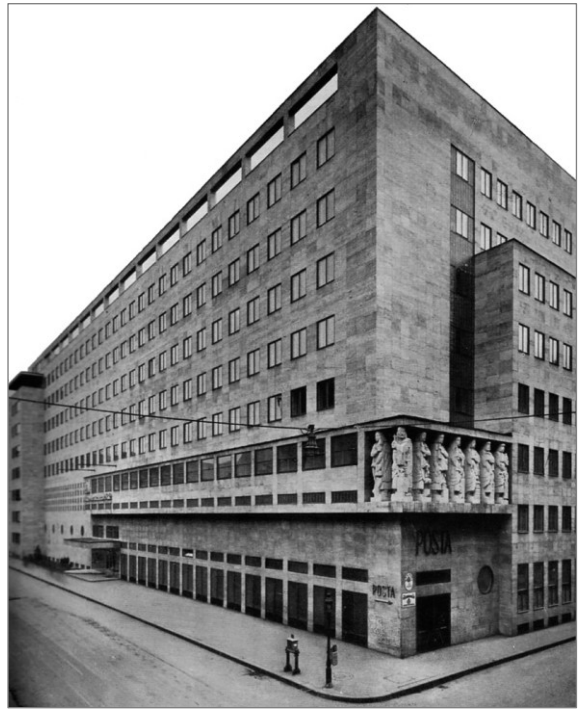
Dr. Pázmány Ödön (postaigazgató) írta a pesti oldal történetét. Pázmány az ostromot a Benczúr utcai Postás Kari Egyesületek Szövetségének székházában, annak óvóhelyén vészelte át sok más pesti és vidéki postással együtt. Ma a Postamúzeum épülete. Ő szerkesztette „A m. kir. posta szervezete és igazgatása" című könyvet a háború előtt és a „Posta kézikönyve" című kiadványt a háború után. Pázmány volt a felelős szerkesztője a „Magyar posta" című havi folyóiratnak a háború előtt és alatt.

Dr. Tarnai Albert (postasegédtitkár majd postafőigazgató) írta meg a budai oldalon történteket. Sajnos róla nem sikerült több adatot találnom.

MI TÖRTÉNT A POSTÁNÁL PESTEN? 1945. JANUÁR - MÁJUS

Január 15-én jelent meg az első orosz katona a Benczúr utcai székház kertjében, tehát ezen a napon szabadultak fel a Beszúr utcai óvóhelyen lévő postások. Mivel itt nagy élelmiszerkészlet volt felhalmozva, így viszonylag jó körülmények között, napi háromszori étkezést biztosítva tudták az ostromot túlélni, ami akkor fejedelmi ellátás volt.

Január 22-én tudnak először a Benczúr utcából a Dob utcai igazgatósághoz átlopakodni. Itt az óvóhelyen szintén találnak postásokat, akikkel rögtön megalakítják ott az óvóhelyen a Magyar Posta Munkabizottságát. Majd az épületben egy viszonylag éppen maradt irodát elfoglalnak a bizottságnak.

1. A Dob utcai posta igazgatóság épülete 1939 évben
forrás: internet

Január 23-án bejelentették a Kun utcai Tűzoltó laktanyában lévő orosz városparancsnoknak,

Csernyisov vezérőrnagynak, hogy a Magyar Posta megkezdte működését Pesten. A városparancsnok nagyon örült és engedélyezte a posta működését, majd rögtön kért magának egy telepes rádiót. Persze ez még nem a tényleges munka megkezdését jelentette, hanem a dolgozók összegyűjtését, a károk felmérését, a postai épületek, hivatalok rendbe hozását, a postai eszközök összegyűjtését és pótlását, valamint a megmaradt eszközök számbavételét és átcsoportosítását.

Január 24-én a munkára jelentkező postásokat fogadták, a vezérigazgatóságon és igazgatóságon dolgozókat ott marasztalták, míg a hivatalokban dolgozókat saját postahivatalaikba tovább irányították. Megkezdik a romok eltakarítását a Dob utcai épületben. A Munkabizottság megfogalmazza az 1. és 2. körrendeletét.

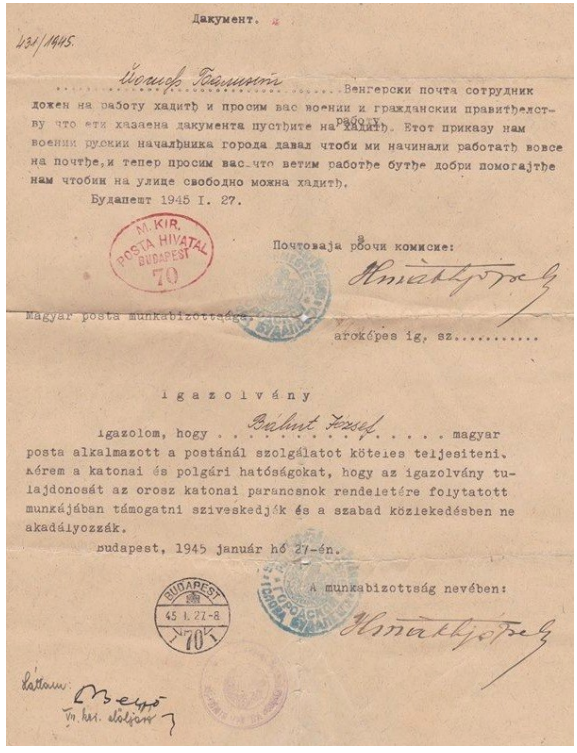
Az 1. számú körrendelet kezdő sorai: "Budapest katonai parancsnokának 1. számú parancsa szerint: 1. Minden hatóság folytassa kötelessége teljesítését"

A 2. Körrendelet 3/f pontja: "a helyi és környéki levélposta forgalom minél előbb való megkezdésére előkészület /levélszekrények felderítése, levélgyűjtési, szétosztási és kézbesítési eszközök és berendezések rendbe hozása stb./.

4. pont: a szolgálati idő a körülmények miatt 9-13 óráig tart.

Január 25. Megjelenik a munkabizottság 3. 4. és 5. körrendelete. P/5/Mb/1945.sz. körrendelet intézkedett a postahivataloknál fekvő postai küldemények biztonságba helyezéséről, s ezzel kapcsolatban felülvizsgáltattak és zároltattak a postai szerveknél talált értékküldemények és pénzkészletek.

Ellátták a dolgozókat szabad mozgást biztosító kétnyelvű igazolványokkal.

Дакумент.

231/1945.

Венгерски почта сотрудник дожен на работу хадить и просим вас военни и гражданскии правительству что эти хазаена дакумента пустите на хадить. Этот приказу нам военни рускии начальника города давал чтоби ми начинали работать вовсе на почтье,и тепер просим вас что ветим работье бутье добри помогайте нам чтобин на улице свободно можна хадить.

Будапешт 1945 I. 27.

M. KIR. POSTA HIVATAL BUDAPEST 70

Почтовая рбочи комиссе:

Magyar posta munkabizottsága

arcképes ig, sz.....

igazolvány

Igazolom, hogy Bálint József magyar posta alkalmazott a postánál szolgálatot köteles teljesiteni. Arrem a katonai és polgári hatóságokat, hogy az igazolvány tulajdonosát az orosz katonai parancsnok rendeletére folytatott munkájában támogatni szíveskedjék és a szabad közlekedésben ne akadályozzák.

Budapest, 1945 január hó 27-én.

A munkabizottság nevében:

BUDAPEST 45 I. 27-8 70

2. 1945. január 27-én a Budapest 70. számú postahivatal dolgozójának a Magyar Posta Munkabizottsága által kiállított kétnyelvű igazolványa (Littvay László gyűjteménye)

Felmérték a postahivatalok állapotát és erről jelentést kapott a Munkabizottság.

Bp. 4 Főposta: Legnagyobbrészt teljesen használhatatlan, romokban hever. Utalványfelvételi rész civil forgalom ellátására alkalmas. Főpénztár ép.

Bp. 62 sz. postahivatal: Általában nem ment tönkre. A berendezés súlyos fosztogatás nyomait viseli. Alagsori nyomtatvány raktár kiégett.

Bp. 70 sz. postahivatal (csomag kézbesítő hivatal, VII. Verseny u. 3.): Teljesen kifosztva. A raktározott csomagokat mind elvitték. Az épületben román katonaság táborozik.

Bp. 72 sz. postahivatal: Teljesen ablaktalan, de nagyobb károkat nem szenvedett. Tantermében kisebb forgalom bonyolítható.

BP. 741 sz. postahivatal (levél kézbesítő hivatal, VII. Verseny u. 3.): Nem szenvedett komolyabb kárt, bár ablaka nincs. Kisebb forgalom a fiókbérlők termében folytatható.

Értékcikk raktár (VI. Váczi út 17.): Pár napon belül rendbe hozható. A jól elzárt értékcikk készletet nagyobb kár nem érte.

Tehát a teljes értékcikk állomány megmaradt, amit az értékcikk raktárban tároltak, így a pesti forgalomban nem beszélhetünk bélyeghiányról.

A helyreállítási munkálatok és egyéb költségek fedezésére a munkabizottság ellátmány pénztár felállítására utasította a budapesti postaigazgatóságot és a távíró és távbeszélő igazgatóság vezetőit. Erre a célra 1 – 1 millió pengőt különítettek el.

3. Utalványfelvételi terem közönségtere a Bp. 4 Főpostán. Itt kezdődik meg a levelek felvétele az ostrom után, mert a Főposta többi helysége még nem volt alkalmas az ügyfélforgalom lebonyolítására. (Postamúzeum)

Január 27. A VII. kerületi elöljáróság, naponta 100 adag ebédet biztosít a Dob utcai postásoknak ettől a naptól kezdve. (Ne felejtsük, éhínség van a városban.)

Január 29-én szovjet kapuőrséget kap a Dob utcai épület. Ezt egy cirill betűs írógépen megírt kérvénnyel intézték el. Az írógépet még Kárpátalja visszacsatolása után vásárolta az igazgatóság. Másnap megjelent a területileg illetékes szovjet katonai parancsnok, őrséglátogatás címén és a cirill betűs írógép után érdeklődött. Mikor megmutatták neki az írógépet, megsimogatta azt, majd az aktatáskájába helyezte. Udvariasan elköszönt és megígérte, hogy szívesen segít a jövőben is.

Január 31. Katonai őrséget kapnak a postai szervek és a postahivatalok.

Január 31-től az orosz városparancsnok a moszkvai időszámítást akarta bevezetni Pesten. Ezt bejelentették, de szerencsére nem vezették be.

Február 2-án elkészül a távbeszélő összeköttetés a Kun utcai Tűzoltó laktanya (szovjet városparancsnokság) és a polgármesteri hivatal között.

Február 4-én elindul az első személyvonat Budapest Nyugati pályaudvar és Szolnok között. A szerelvény 25 kocsiból állt, 1123 ülőhellyel. A szerelvényen 1825 utas utazott.

Február 5-én Nyugati pályaudvarból Vácra indult az első személyvonat.

Február 6. Pestszentlőrinc 1 postahivatal levélzárlatot indít Debrecenbe.

Pesten megnyílik az első mozi.

Február 7. Szabadság újság, hirdetés: "Romániába indulok holnap. Postát (belföldit is) iratbeszerzést, egyéb megbízást vállalok." Nagyon sokan vittek zsebben postát, mivel a postaforgalom még nagyon kezdetleges volt.

Február 8-án 27 fővel megalakul a Budapesti Postaigazgatóság, ekkor még Budán harcok folynak.

Ezen a napon Pestről három postás kézbesítő kigyalogol Pestszentlőrinc 1 postahivatalhoz, mert a hivatal már kapott levélzárlatot a Tiszántúlról. Visszafelé már egy szovjet katonai dzsipen hozták be Pest központjába az első levélzárlatot. A beérkezett leveleket napokon belül kézbesítették a lehetőségek szerint. Az első kézbesített levél Szegedről érkezett Pestre.

Elindul az első villamos az 55-ös vonalán, Újpest – Angyalföld, Forgács u. útvonalon.

Február 10. A Népszabadság cikke szerint Pestszenterzsébet 1. számú postahivatalhoz ekkor érkezett az első postajárat Soroksáron keresztül. A postajáratok ettől kezdve rendszeresen érkeznek. A beérkezett küldemények azonnal, kézbesítésre kerülnek. A hivatalnál feladott küldemények a beosztott alkalmi küldöncök útján jutnak el a szomszédos városokba és a Budapest 62 számú postahivatalba. A Nyugati pályaudvar mellett lévő Bp. 62 sz. postahivatal már ekkor postazárlatokat kap.

Február 11. Futár érkezett Miskolcról, aki beszámolt a miskolci helyzetről és az újjáépítés ottani állapotáról. A futár elsődleges feladata a Postások Szakszervezetének szervezéséhez kapcsolódó iratok és irányelvek átvétele volt, nem a postai kapcsolatfelvétel, így postai zárlatot nem hozott és nem vitt magával.

Február 12. Az ostrom alatt a levélszekrényeket nem ürítették, ezért intézkedés történt ennek pótlására. Az intézkedés tartalmazta a következőket: A küldeményeket helyezzék biztonságba, bélyegezzék le, *a díjhiányokkal ne foglalkozzanak*. Majd szervezzenek levélkihordó csoportokat, hogy a hivatalokban visszamaradt és a levélszekrényekből begyűjtött küldeményeket kézbesítsék ki. A Pesten feladott, de nem továbbítható küldeményeket, amennyiben lehetséges, kézbesítsék vissza a feladónak.

4. Erzsébet körút 1945-ben, a háttérben jobb oldalt jól látszik egy az ostromot túlélt postaláda a járda szélén. Forrás: Fortepan / 32045

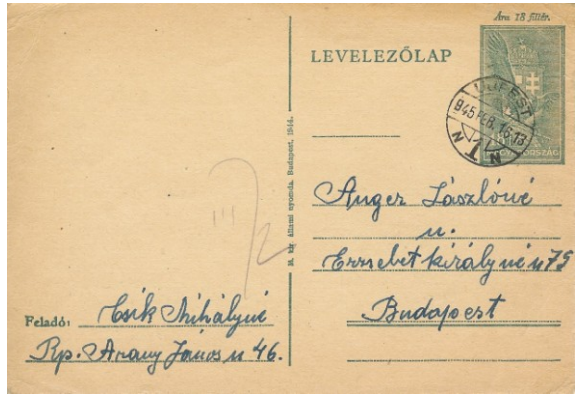
Február 13. Megindul pesten a postaforgalom egyes postahivataloknál. Némely postahivatal már a hivatalos megnyitás előtt (március 2.) öntevékenyen elkezdte működését, a küldemények felvételét, a levélszekrények ürítését és a kézbesítést, zárlatok indítását és fogadását.

A Kommunista Párt, a Szociáldemokrata Párt, a Kisgazdapárt, a Nemzeti Parasztpárt, az Államrendőrség és a Főpolgármesteri hivatal meghatározta, hogy mely szervekkel akar levélforgalmat bonyolítani. Ezt a korlátozott levélforgalmat azonnal megszervezik.

Február 14. Bp.-Debrecen és Debrecen-Bp. viszonylatban futárpostát indítanak, amelyet a Budapest – Szolnok vonalon közlekedő 628. számú vonattal szállítanak, amelynek csatlakozása van a Szolnok – Debrecen vonalon közlekedő vonathoz. A 628. számú járat minden páros napon indult és vitte a futárpostát, tehát február 14-, 16-, 20-, 22-, 24-, 26- és 28-án. Február 18-án a vonat nem közlekedett. A futár jelentéséből tudható, hogy az első futárpostai járat igen viszontagságos volt. A vonat február 14-én éjfél után indult a Nyugati pályaudvarról. Február 17-én 18:30-kor érkezett meg Debrecenbe. Debrecenben este 7 óra után már kijárási tilalom volt, így a futár csak másnap 18-án tudott jelentkezni a kormány futárirodáján. Debrecenből 19-én 21:40-kor tudott elindulni a vonattal és 22-én reggel 9 óra körül érkezett vissza Budapestre. A futárposta a Magyar Nemzeti kormánynak szóló, illetve a kormánytól eredő hivatalos levelezést díjmentesen szállította. Az elküldendő és az érkezett levelezést Bp. 62 számú postahivatal küldönce naponta összegyűjti, illetve kézbesíti. A futár átlagosan naponta 10-15 levelet, valamint az orosz katonai parancsnokságtól 1 - 1 köteg újságot szokott Debrecenbe szállítani. Ebben a viszonylatban más postai összeköttetés ez idő szerint nem volt. A futárszolgálat egészen március végéig működött, április elején a kormány Budapestre költözött.

Február 16-án hajnalban megérkezett Budapestre az első szabályosan feladott és kézbesített távirat. A táviratot Kisújszállás polgármestere küldte Budapest polgármesterének. Közölte, hogy február 11-én 14 vagon élelmiszer indult el Kisújszállásról Budapest éhező lakosságának.

Újpest 1 sz. postahivatal ezen a napon már küldeményeket vesz fel és továbbít.

5. 1945. február 16-án Újpestről Budapestre feladott levelezőlap, valószínű március 2. után kézbesítve.

Február 17. Budapest 62 postahivatal levélzárlatot indít Pilis helyiségbe, amely 20-a körül megérkezik, majd 22-én Pilis tovább indítja Albert-Irsa postahivatalnak.

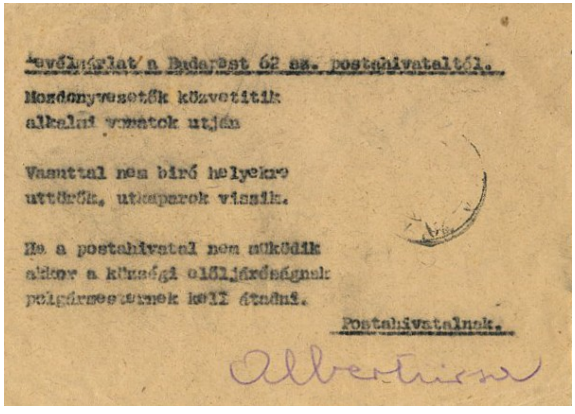
A Szabadság újságban megjelent egy hirdetés: ifj. Kovács Kálmán jan. 21-én postaszolgálatra jelentkezés közben eltűnt. Értesítést aggódó felesége és gyermekei kérnek.

Szerencsétlen postás már valószínű egy transzportban várta, hogy elszállítsák egy magyarországi hadifogolytáborba, majd a Szovjetunióba. A megszálló hadsereg az utcán fogdosta össze az embereket, hogy a hadifogoly kvótát teljesíteni tudják. Mindenkit, aki egyenruhában volt, azt előszeretettel szedték össze. Az oroszoknak az egyenruha volt a lényeg, nem tudták megkülönböztetni a katonai egyenruhát a postástól. Ezen sajnos a kétnyelvű igazolvány sem sokat segített. Így került sok postás a transzportba, őket később a szakember hiány miatt, igyekeztek kiszabadítani a minisztérium és a párt emberei, több-kevesebb sikerrel. De nem kerülték el a sorsukat a rendőrök, a kalauzok (BESzKRt.), tűzoltók, utcaseprők és más egyenruhások sem.

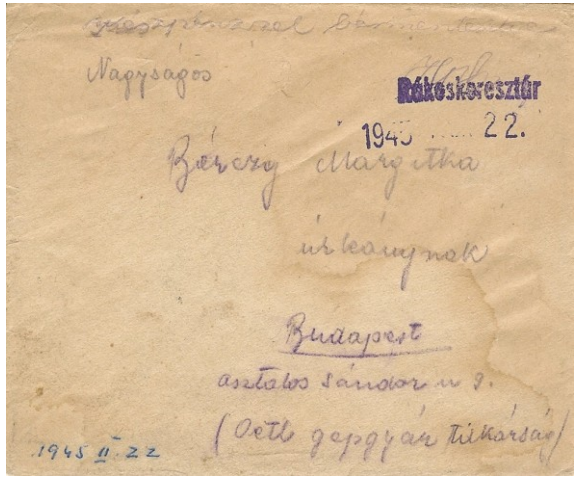
Ezen a napon indult a Keleti pályaudvarról Gödöllőre az első személyvonat.

Február 20. Az első busz megkezdi munkáját a pesti oldalon.

Február 22. Kispest és Rákoskeresztúr postahivatalok már dolgoznak.

Levélzárlat a Budapest 62 sz. postahivataltól.
Rendszeresség közvetítik
alkalmi vonatok után
Vasúttal nem bíró helyekre
utitárk, utasperek visnik.
Ha a postahivatal nem működik
akkor a községi elöljáróságnak
polgármesternek kell átadni.
Postahivatalnak.
Albertirsa

6. Levélzárlat a Budapest 62 számú postahivataltól Albertirsára. A bélyegző sajnos olvashatatlan, de feltételezhetően 1945 februárban indított zárlat, mivel ezt a levélzárlati fedőlapot még írógéppel írták. A későbbi levélzárlatokhoz már nyomdai úton készült fedőlapokat használtak.

Nagyságos
Rákoskeresztúr
1945 ..... 22.
Bárczy Margitka
úrleánynak
Budapest
asztalos sándor u. 9.
1945 II. 22

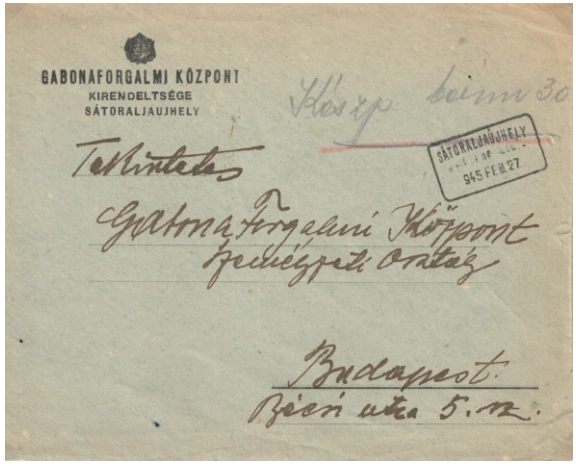
7. 1945. február 22-én Rákoskeresztúrról Budapestre feladott levél, Rákoskeresztúri ideiglenes gumibélyegzővel.

Február 26. A Posta-vezérigazgatóság arról értesíti a Budapesti igazgatóságot, hogy "a főváros orosz katonai parancsnokságától nyert engedély alapján … a Budapestre érkezett és ezentúl oda érkező levélzárlatokban lévő leveleket a címzetteknek kézbesíthesse." (Bp. 1. lvt. Bp. PI Nr. 149./1945.)

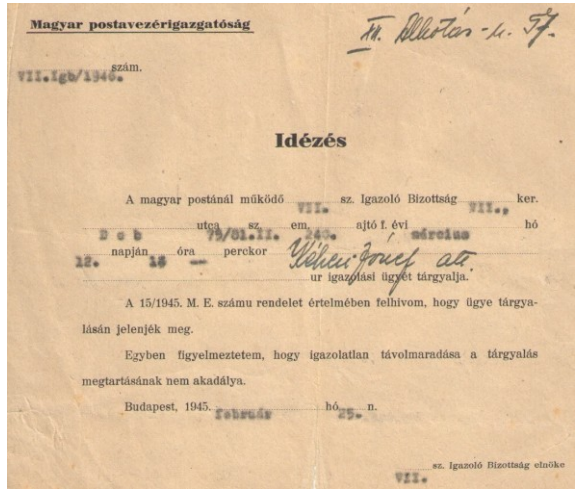

Fortepan / Vörös Hadsereg / 210526

8. Ostromot túlélő postaláda a József körút és Baross utca sarkán 1945 évben

9. 1945. február 27-én Sátoraljaújhelyről Budapestre feladott boríték. A díjhiány ellenére nem portózták.

Magyar postavezérigazgatóság

VII.Igb/1946. szám.

Idézés

A magyar postánál működő VII. sz. Igazoló Bizottság VII. ker. utca sz. em. ajtó I. évi március hó napján 12. óra perckor ur igazolási ügyét tárgyalja.

A 15/1945. M. E. számu rendelet értelmében felhivom, hogy ügye tárgyalásán jelenjék meg.

Egyben figyelmeztetem, hogy igazolatlan távolmaradása a tárgyalás megtartásának nem akadálya.

Budapest, 1945. február hó 25. n.

VII. sz. Igazoló Bizottság elnöke

10. Az igazoló bizottságok hamar megkezdték a működésüket a postánál. Egy idézés 1945. február 25-i dátummal.

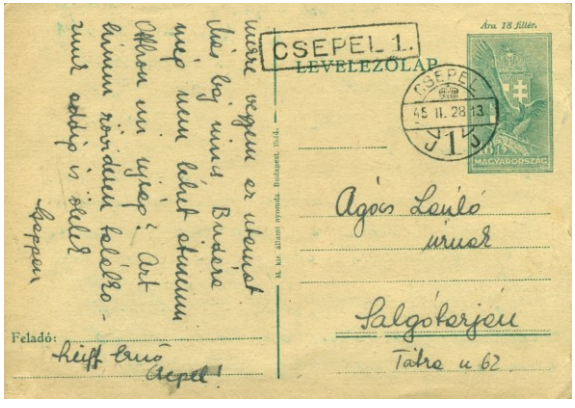
Február 27. Ettől a naptól kezdve Pécsett már felvesznek Budapestre címzett közönséges leveleket és továbbítják is azokat.

Ezen a napon indult az első vonat Budapestről Miskolcra, másnap megérkezett a szerelvény a Tiszai pályaudvarra.

Február 28. A Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara felterjesztéssel fordult a Kereskedelmi Minisztériumhoz, hogy vezessék be a levélpostai klíring rendszert. Ez a rendszer évekkel azelőtt már érvényben volt és nagyon jól és hatékonyan működött. A lényege, hogy az ipari és kereskedelmi vállalatok, kiknek nagyobb levélforgalma van, a levelezésüket naponta egy központi postahivatalba viszik be, ahol a címzettek szerinti szétosztás történik. Ugyanakkor a nekik címzett postát rögtön át is vehetik. Így a kézbesítés és postára szállítás gondját levennék a postáról. További információ hiányában nem tudható, hogy ez a levélpostai klíring rendszer elindult-e.

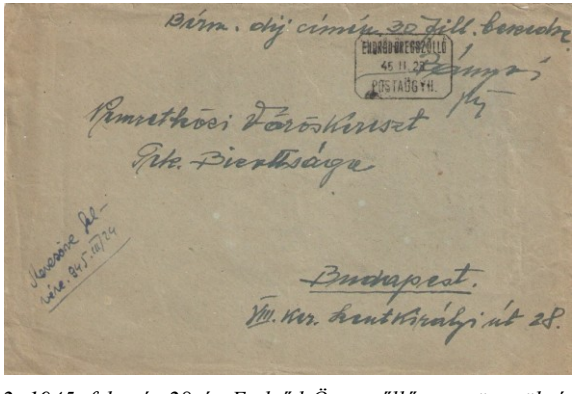
Ezen a napon kezdi meg a működését a Csepel 1 számú postahivatal.

Február végén új szovjet városparancsnokot kapott Budapest, Zamercev vezérőrnagy személyében. 1948-ig töltötte be ezt a posztot.

Pukler Antal gyűjteménye

11. 1945. február 28-án Csepel 1 számú postahivatalban Salgótarjánba feladott levelezőlap

12. 1945. február 28-án Endrőd-Öregszőllő postaügynökségnél Budapestre feladott Vöröskeresztnek címzett levél. A levelet a gyulai útőri futárposta szállította egy darabon és szerencsésen megérkezett Budapestre, mert a Vöröskereszt március 24-én felvette a tudakozványban szereplő személyt keresőre. A díjhiány ellenére nem portózták a küldeményt.

Március hónapban a Budapest 72 és 62 postahivatalokban megkezdik munkájukat a levélellenőrző cenzorok.

Március 1. Budapest 62 postahivatal jegyzékelő menetet indít Budapest – Cegléd – Abony – Szolnok vasútvonalon.

Március 2. Ez a nap a pesti postaforgalom hivatalos megindulásának napja.

A Postaigazgatóság engedélyezte a postahivataloknál és a levélszekrények útján a nyitva feladott levelek felvételét. A borítékok nyitva feladására a cenzúra miatt volt szükség. Ezt a rendeletet csak 1945. szeptemberében vonta vissza a posta, igaz a gyakorlatban a levélszekrények útján feladott küldeményeknél ez már hamarabb megszűnt.

A Népszava, Szabad Szó és a Szabadság újságok aznapi számaiból tudhatjuk meg, hogy mely kilenc postahivatal kezdi meg hivatalosan ezen a napon a közönséges és ajánlott levelezőlapok és levélküldemények felvételét. Az is biztos, hogy ebből a kilenc postahivatalból jó pár már korábban megkezdte a küldemények felvételét és a felvett küldemények továbbítását levélzárlatokkal.

Mind a kilenc postahivatal a pesti oldalon található:

Bp. 4. Főposta IV. Városház u. 18.
Bp. 5. V. Szabadság tér 10-12.
Bp. 7. VII. Hársfa u. 47.
Bp. 8. VIII. Rökk Szilárd u. 2. (Corvin áruháznál)
Bp. 9. IX. Ferenc krt. 39. (Tűzoltó u. Ferenc krt. sarok)
Bp. 10. X. Füzér u. 5. (az épületet azóta már lebontották)
Bp. 62. VI. Teréz krt. 45. Nyugati pályaudvar

Bp. 72. VII. Verseny u. 1. Keleti pályaudvar
Bp. 82. VIII. Baross u. 59.

A posta ezen a napon új díjszabást vezetett be, amely csak a pesti oldalon volt érvényben.

Az aznap megjelent újságok után a pesti tarifáról az első közlés 1963. évben jelent meg. Rozsnyói Ágnes: Budapest hétköznapjai a felszabadulás után (706. old.), amely tanulmány a Tanulmányok Budapest múltjáról 1945. című kötetben jelent meg. A filatéliai első közlés a Filatéliai Szemle 1968/5. számában jelent meg, Dr. Kadocsa Gyula: Május 1. – 23 éve című cikkében.

	Budapesti szükségtarifa táblázat		
		Súly	Díj
Levélap	Helyi		30 fillér
	Nagy-Budapest		40 fillér
Levélé	Helyi	20 grammig	40 fillér
		250 grammig	80 fillér
		500 grammig	1 pengő
	Vámhatáron kívül eső helységek	20 grammig	60 fillér
		250 grammig	1 P 20 fillér
		500 grammig	1 P 60 fillér
Ajánlási díj	Helyi		1 Pengő
	Nagy-Budapest		1 P 40 fillér

13. 1945. március 2. és április 30. között Pesten és Nagy-Budapest egyes helységeiben érvényben lévő önkényes pesti tarifa.

Ugyanebben a Népszava lapszámban tették közzé a posta felhívását, hogy akinek a birtokában postai tulajdont képező berendezési tárgy van, az a legközelebbi postahivatalnál azonnal szolgáltassa be. Aki ezt nem teszi meg, az ellen eljárás indul. Mivel nagy hiány volt mindenben, a posta igyekezett minden fellelhető eszközt begyűjteni, hogy minél jobban és hatékonyabban tudja ellátni a feladatát.

Március 10. Szegedi és Csongrád megyei már működő postahivatalok, leveleket vesznek fel Budapestre.

Március 17. A felrobbantott Margit híd mellett ideiglenes cölöphidat vertek. Ez volt a Manci cölöphíd. Az első kapcsolat Pest és Buda között. Ezt a cölöphidat az 1946 januári jégzajlás elsodorja, ezért márciusában átadják a Manci pontonhidat.

14. A Manci cölöphíd Buda és a Margit-sziget közötti része. Fortepan / Kramer István dr. / 52105

15. 1945. március 20-án, a főpostán feladott helyi levél, a pesti tarifának megfelelő díjlerovással

Március 19. Munkába áll az első konflis kocsi.

Március 21. A Ferenc József híd (Szabadság híd) maradványaiból készített ideiglenes ponton-hídon ezen a napon indul meg a forgalom.

16. Az ideiglenesen helyreállított Ferenc József pontonhíd (Szabadság híd). Fortepan / Kurutz Márton / 24687

17. A hidakon már könnyebb volt a postát Budáról Pestre átjuttatni, mint csónakon. Fortepan / Vörös Hadsereg / 175139

18. 1945. április 7-én, a főpostán feladott helyi levelezőlap pesti tarifának megfelelő színes bérmentesítéssel.

Április 11. Újabb 14 postahivatal kezdi meg a munkáját megint csak a pesti oldalon. Ez a Szabad Szó című újság másnapi számából derül ki.

Bp. 55. V. Kossuth L. tér 11. Földművelődésügyi Minisztérium épületében

Bp. 67. XIV. Erzsébet királyné útja 98.

Bp. 71. VII. Vilma királynő út 1. (Városligeti fasor)

Bp. 76. VII. Aréna út 68.

Bp. 79. XIV. Gizella út 45.
Bp. 80. VIII. Szentkirályi u. 28/A.
Bp. 89. X. Ciprus u. 2.
Bp. 91. IX. Lónyai u. 77.
Bp. 94. IX. Kén u. 5.
Bp. 98. IX. Ernő u. 24.
Bp. 100. XIV. Sarkantyú u. 3.
Bp. 500. V. Tátra u. 5/D. (Sallai Imre u.)
Bp. 702. VII. Peterdy u. 10.
Bp. 703. XIV. Hungária krt. 52.

Április 13. Új magyar városparancsnok, Gál Kálmán ezredes.

Április 18-án megjelent Szabad Szó című újságban arról számolnak be, hogy vidékről már nagy mennyiségű levél és levelezőlap érkezik Pestre. A levélhordók egyre sűrűbben látogatják a házakat. Már Romániából is érkeznek küldemények a fővárosba.

19. 1945. április 19-én feladott helyi ajánlott levél a pesti tarifának megfelelő bérmentesítéssel. Az ajánlott helyi levelek ritkák.

Április 21. Ettől a naptól kezdve Budapest – Miskolc és Miskolc – Budapest vonalon minden páros napon jegyzékelő menet közlekedett. (BAZmL. MPI. Nr. 4527./1945.)

Április 23. Újabb 8 postahivatal kezdi meg a munkáját ismét csak a pesti oldalon. Ez a Szabadság című újságból derül ki.

Bp. 44. V. Pozsonyi u. 44-46.
Bp. 49. XIV. Mogyoródi út 124/B.
Bp. 65. XIII. Szent László út 51.
Bp. 75. XIV. Nagy Lajos király útja 131.
Bp. 87. VIII. Práter u. 46.
Bp. 102. X. Orczy út 45.
Bp. 103. X. Cserkesz u. 66/C.
Bp. 507. V. József nádor tér 2. Magyar Általános Hitelbank

Április 24. A Népszava cikke szerint a Budapest 72 számú postahivatalban 15 millió pengőt találtak elrejtve.

Április 25. Május 1-től a Dunántúl kivételével, az egész országban megindul a posta. Budapesten már helyi táviratokat és expressz-leveleket is feladhatnak. Ez derül ki a Szabad Nép aznapi számából.

20. 1945. április 23-án Budapest 82 sz. postahivatalnál, levélszekrény útján Pestszenterzsébetre feladott levelezőlap,

túlbérmentesítve. A címzett elköltözött, ezért a lapot visszakézbesítették a feladónak.

Április 26. A Szabad Szó számol be róla, hogy a pesti oldalon már előző naptól kezdődően a levélszekrényeket a rajtuk jelzett időpontban rendszeresen ürítik.

Május 1. Megkezdik a Felszabadulás bélyegek forgalmazását.

1945. évi 72 IV. K. K. M. (Kereskedelmi és Közlekedési Minisztérium) rendelet:

A bélyeget csak teljes sorozatban 1945. május 1-től a következő postahivatalokban lehet kapni:

Budapest 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 53, 62, 72, 112, 114, Budafok 1, Csepel 1, Kispest 1, Pestszentlőrinc 1, Pestszenterzsébet 1, Újpest 1, Debrecen 1, Miskolc 1, Pécs 1, Sopron 1, Szeged 1.

Bp, 1945. IV. 27. Gábor József s. k. Ker. és Közl. Min.

A rendeletből kiderül, hogy május 1-én újabb postahivatal kezdi meg a működését a pesti oldalon:

Bp. 53. V. Bajcsy Zs. út 16.

Május 17-én a Budapest 70 számú postahivatalban a kézbesíthetetlen csomagokból előkerült tárgyakat árverezik.

Június 1-én a bélyegértékesítő iroda a Budapest 4 postahivatalban ismét megnyílt.

21. 1945. május 1-én állt munkába a posta első teherautója (P1001), gyakran voltak gondok, hol a motorral, hol a gumikkal. Itt éppen egy kerékcserét láthatunk. (Postamúzeum, illusztráció a kéziratból)

22. A rendbe hozott Budapest 72 számú postahivatal (Keleti pályaudvar) avató ünnepsége (Postamúzeum, illusztráció a kéziratból)

MI TÖRTÉNT A POSTÁNÁL BUDÁN? 1945. FEBRUÁR - MÁJUS

A budai oldal története lényegesen rövidebb, mivel az ott lévő postai épületek nem voltak annyira szerencsések, mint a pesti társaik, itt sokkal nagyobb volt a pusztítás, nem csak az épületekben, hanem a postai eszközökben is, így a helyreállítás is több időt vett igénybe. Ezért a tényleges postaforgalom csak májusban tudott elindulni.

Február 13-án Buda felszabadul.

Február 15-én már megkezdik a postások a szervezkedést és a romok eltakarítását. A postapalota egyik viszonylag éppen maradt irodájában rendezik be a központjukat. Itt adták ki minden nap a munkára jelentkezőknek a napi feladatokat. Voltak takarító csoportok és begyűjtő csoportok. A takarítók az épületet próbálták elfogadható állapotba hozni. A beszerző csoportok pedig igyekeztek minden használható eszközt begyűjteni az utcákról. Így sikerült egy lovat is begyűjteniük, amely alig állt a lábán az éhségtől. Az épületben található összes száraz kenyeret megkapta a jószág. Istállója a Budapest 114-es hivatal teljesen kiégett felvételi helyisége lett.

Február 17-én sikerült az elöljáróságról, a Labanc utcából, 50 fő részére egy-egy tál ételt szerezni, amelyet ettől kezdve naponta biztosítottak számukra.

Bizottságokat küldtek ki minden megközelíthető hivatalhoz, ahol leltárt készítettek és a talált pénzt beszállították a vezérigazgatóságra.

A pénzügyi helyzetre jellemző, hogy a Budapest 114. hivatalban lévő 7 millió pengő papírpénz teljesen eltűnt. A Nemzeti Bank várban lévő kirendeltségénél 150 millió pengő papírpénz tűnt el. A többi postahivatalnál kb. 200 millió pengő veszett oda.

Szalay Lajos főfelügyelő az ostrom előtti utolsó nyitvatartási napon (1944. december 23.) a Bp. 114 postahivatalban 13.600 pengő fémpénzt a Wertheim szekrénybe elzárt. Ezt hiánytalanul megtalálták az ostrom után.

Február 20-án dr. Tarnai Albert elhatározza, hogy felveszi személyesen a kapcsolatot a pesti oldalon lévő postásokkal. Gyalog elmegy Óbudára, ahol a Bp. 3 postahivatalt szinte sértetlenül találja. Belül sem esett komolyabb kár a berendezésben. A hivatal vezetőjével megbeszélte Tarnai, hogy naponta egy dolgozó gyalog átmegy a vezérigazgatóság épületébe és így tartani tudják a napi kapcsolatot. Tarnai ez után a Hajógyári szigetnél lévő csónakra váró hosszú sorhoz megy és a postás karszalagja, valamint a kétnyelvű igazolványa segítségével soron kívül sikerül csónakba szállnia. A hat személyes csónakba pillanatokon belül húsz ember zsúfolódik, a perem alig van feljebb a vízszintnél. A Dagály fürdőnél száll ki a csónakból húsz perces út után, ahol az igazoltató szovjet katonák a kétnyelvű igazolvány ellenére is csak hosszas vita után engedik tovább. Ez után másfél órás gyaloglással megérkezett a Dob utcába, ahol a Pesten már megalakult Postavezérigazgatóság volt. Megbeszélték a teendőket. Tarnai megkapta a munkabizottság addigi összes utasítását. Valamint megalakították a Postavezérigazgatóság Budai Kirendeltségét. Kisebb nagyobb nehézségek árán, de még sötétedés előtt sikerült visszaérnie Budára.

23. A romos Postapalota, kiégve és szétlőve. Az ostrom idején az épületben emeletről-emeletre folytak a harcok. (Postamúzeum CC BY-NC-SA 676782)

Március 10-én szovjet gépkocsi állt meg a Postapalota épülete előtt. Három tiszt érkezett, köztük Kondratov ezredes, Buda szovjet parancsnoka. A telefonközpontot akarta látni. Mikor megmutatták neki a németek által felgyújtott és teljesen kiégett helyiséget, nagyon ideges lett. Addigra már egy 5 kapcsolós kis központot sikerült üzembe helyezni, azt is megmutatták neki. Erre még idegesebb lett és azt mondta Tarnainak, hogy másnapra egy működő 50 kapcsolós telefonközpontot akar látni, mert ellenkező esetben Tarnait elviteti.

Mindenki nagyon megijedt. A műszerészek nyugtattak mindenkit, mert ők a János kórházban láttak egy használható 50-es kapcsolót. Áthozták és egész éjjel gyertyafény mellett szerelték. Végül sikerült a szinte lehetetlen feladat. Másnap mikor jött a szovjet tiszt, megörült a működő központnak és megígérte, hogy a jövőben segít, amiben tud.

Körülbelül március végén - április közepén indul meg a megmaradt levélszekrények felderítése majd ürítése. Az így begyűjtött küldeményeket négy csoportba szortírozták: külföld, vidék, Pest és Buda. Az első három csoportba tartozó küldeményeket csónakon átjuttatták Pestre. A budaiakat biztonságba helyezték raktárakban és megőrizték a posta tényleges megindulásáig.

Fortepan / Vörös Hadsereg / 217768

24. Hajnóczy utca, tele az ostrom során elhagyott postai csomag kézbesítő lovaskocsikkal (kariolkocsi).

Ilyen kézbesítő lovaskocsikat az ’50-es évek végéig használtak Budapesten a postánál. Ezek a kézbesítő kocsik valószínű a Postapalotában lévő Bp. 114 kézbesítő hivatal udvaráról kerültek át ide a Krisztina kőrúttal párhuzamos utcába. Ilyen és ehhez hasonló postai tulajdonokat gyűjtöttek ösz-sze a postások a postaforgalom mihamarabbi megindítása érdekében.

25 - 26. A Magyar Állami Posta Vezérigazgatósága kétnyelvű igazolványa

27 - 28. A két postai bélyegző nagyított képe. A Postavezérigazgatóság bélyegzőjéből a "kir." szócskát már kivágták, valamint a Postaigazgatósági Kirendeltség Buda kétnyelvű bélyegző az igazolványról.

A budai viszonylatban a postaforgalom megindítását május 2-ra tervezték.

Május 2-án kezdődik csak el a küldemények kézbesítése a négy budai kézbesítő hivatalnál (Bp. 2, Bp. 3, Bp. 112, Bp. 114) és ezen a napon kezdődik meg a budai oldalon a küldemények postahivatali felvétele is. Tehát ezt a napot tekinthetjük a budai oldalon a tényleges postaforgalom megindulásának. Ezt a kézirat külön kiemeli. Ezen a napon kerülnek a postahivatalokba a "Felszabadulás" bélyegek, így mindjárt bevételhez jutottak a hivatalok. A feljebb már ismertetett rendeletből megtudhatjuk, hogy melyik öt postahivatal kezdi meg a munkát ezen a napon, a budai oldalon biztosan. Az öt hivatalból négy a budai négy kézbesítő hivatal volt:

Bp. 1. I. Dísz tér 16.

Bp. 2. II. Fő u. 6.

Bp. 3. III. Kiscelli u. 9.

Bp. 112. XI. Vásárhelyi P. u. 4-6.

Bp. 114. XII. Krisztina krt. 12.

Május folyamán a műszakiak megkezdték a tönkrement vagy sérült levélszekrények leszerelését és javítását. A megjavított levélszekrények felszerelés is megtörtént, ami nem volt könnyű a sérült házak miatt.

A küldemények átvitele más hivatalokba gyalog történt. Ez nagyon megterhelő volt, mert a Bp.

112-es postahivatal légvonalban 8 km. távolságra van a Bp. 3-as postahivataltól. Ezt úgy oldották meg, hogy egyik nap egyik, másik nap másik hivatal indította a küldöncét. A küldöncök minden nap érintették a Bp. 114-es hivatalt is.

29. 1945. április 12-én a Budapest 114 számú (XII. Krisztina krt. 12.) kézbesítő postahivatalban bélyegzett küldemény. Levélgyűjtő szekrényből került a postahivatalba, amit a tarifa is bizonyít. 40 fillér a díjlerovás a levelezőlapon, amely tarifa a Nagy-Budapesti tarifának felel meg. Ha a Bp. 114 számú postahivatalban adták volna fel, akkor elég lett volna 30 fillér is, ott biztos nem tévedtek volna a feladó kárára.

BUDAPESTI, VAGY PESTI TARIFA?

A megtalált kézirat alapján biztosan megállapítható, hogy csak a pesti oldalon működött a posta februártól áprilisig, de nem csak a kézirat bizonyítja ezt az állítást, hanem az adott időszakban megjelent napilapokban sem található hír arról, hogy a budai oldalon megnyitottak volna akár egy postahivatalt is a közönség számára. Ugyan akkor a pesti oldalon megnyíló postahivatalokról rendszeresen beszámolnak a napilapok. A pesti oldalon volt zárlat indítás és érkezés, volt levélszekrény ürítés, kézbesítés és voltak működő postahivatalok. Az ügyfelek be tudtak menni a postára és az ablaknál tudtak küldeményeket feladni. A budai oldalon csak a levélszekrényeket ürítették és a nem Budára szóló küldeményeket továbbították Pest felé. Tehát járatokat indítottak, de nem fogadtak. A budai küldeményeket elraktározták és a május 2-án meginduló kézbesítéskor kezdték csak a felhalmozódott küldeményeket átadni a címzetteknek.

A budai oldalon a postaforgalom csak az I. inflációs tarifa életbe lépésével indult meg. Addigra sikerült csak megteremteni a feltételeket hozzá. Ez azt jelenti, hogy az önkényesen megemelt tarifa nem volt érvényben a budai oldalon, mivel nem volt ügyfélforgalmat bonyolító postahivatal, amely használni tudta volna azt. Ez vonatkozik Nagy-Budapest egyes budai oldalon lévő helyiségeire is.

Természetesen előfordulnak május 2. előtti küldemények a budai oldalon található postahivatali bélyegzésekkel, ezek a küldemények kivétel nélkül a levélgyűjtő szekrényekből kerültek a budai oldalon lévő négy kézbesítő hivatal egyikébe (Bp. 2, Bp. 3, Bp. 112, Bp. 114.) és ott bélyegezték le azokat. Más budai postahivatal által bélyegzett küldemény ez idáig nem ismert április 30-ig.

Tehát megállapítható, hogy a március 2. és április 30. közötti önkényesen megemelt, eddig budapesti tarifának nevezett, postai díjszabás csak Pesten és Nagy-Budapest egyes pesti oldalon lévő helyiségeiben volt érvényben. Mint látható ebben az időszakban csak a pesti oldalon volt nyitva postahivatal. Ebből logikusan az következik, hogy ez az elnevezés nem pontos, valamint félrevezető. Helyesen **"pesti tarifa"** a pontos megnevezés, mivel csak Pest területén tudták érvényesíteni a tarifát, tehát nem az egész fővárosban és nem

egész Nagy-Budapesten. Javaslom a jövőben ezt az új és pontosabb elnevezést használni.

Ezt a tényt ez idáig egy filatelista kutató sem írta le és a meglévő küldemények alapján pont azt feltételezték, hogy már a budai oldalon is elindult a postaforgalom a pesti tarifa időszakában. Természetesen ennek a félreértésnek az oka a források hiánya volt. Ezért sem lehet minden esetben csak a küldemények alapján teljesen és pontosan rekonstruálni a történteket, mindenképpen szükség van a források ismeretére.

POSTAI RENDELETEK A PESTI TARIFA IDŐSZAKÁBAN

A posta szabályok, szabályzatok és utasítások alapján működik. Ez mindig így van és így volt ebben a nehéz és zűrzavaros időszakban is. Egy postás csak azt és úgy tehette, ahogy arra a szabályzat feljogosította vagy az utasítás utasította. Egyéni megoldásokra, improvizációra nincs lehetőség és ebben az időszakban sem volt rá lehetőség.

Ez idáig nem volt ismert, de ebben a pesti tarifa időszakban is megjelentek körrendeletek. A Munkabizottság már január 24-én megfogalmazza és kiadja az 1. és 2. számú körrendeletét. Majd további négy körrendeletet adtak ki. Az 1. 2. és 3. körrendelet teljes szövege megtalálható a kéziratban. Az 5. és 6. körrendelet összefoglalója szintén megtalálható a kéziratban. A 4. körrendeletről nem jelent meg semmi a kéziratban. Ezekről a körrendeletekről csak ebben a kéziratban esik szó, azok sajnos nem maradtak fent. Ezért is páratlan dokumentum ez a kézirat.

ÖNKÉNYES DÍJSZABÁS EMELÉS – PESTI TARIFA

Az sajnos nem derül ki a kéziratból, hogy mi volt a díjszabás emelés tényleges oka, sőt a kézirat nem is tesz említést arról, hogy a díjszabást felemelték és nem az akkor hivatalosan érvényben lévő 1943 óta érvényes díjszabást alkalmazták.

Az egyik, a korszakkal foglalkozó, szerző szerint az alkalmazottak bérének biztosítása tette szükségessé a tarifa emelését. El is nevezte a tarifát “szükségtarifának”.

Ennek a kézirat teljesen ellentmond. A romos hivatalokból nagyon sok helyen érintetlen pénzkészletek kerültek elő. Arra, hogy a pesti Posta Igazgatóság anyagilag nagyon jól állt több bizonyíték is szerepel a kéziratban.

Január 25-én elkülönítenek 2 millió pengőt postai épületek rendbehozatalára.

Január 29-én Dr. Ortutay Gyula (akadémikus, 70-es években MABÉOSZ alelnöke) megkeresi a postát, mint a Magyar Rádió igazgatója, hogy a rádió részére a még ki nem fizetett, de a posta által már beszedett 1944. novemberi és decemberi rádiódíjakat adják át neki. Ortutayt a kormány bízta meg, hogy indítsa be a rádió működését. A vezetőség megvizsgálta, hogy ténylegesen nem került még átadásra az elmaradt kéthavi díj. Mivel nem találtak arra bizonyítékot, hogy kifizették volna a 2 millió pengő rádió előfizetési díjat, 31-én a Bp. 7 postahivatal útján kifizetik Ortutaynak az összeget, aki azt két kollégájával irattáskákba gyömöszölve viszi el. Ebből a postától kapott 2 millió pengőből indult újra a Magyar Rádió az ostrom után.

30. Szentháromság utca a Mátyás templom felé. Mindenhol csak romok, igaz az utcát már szépen felsöpörték. (családi fotó)

A másik ilyen eset, a kézirat szerint, február 7-én történt. Ekkor látogató érkezett a debreceni kormánytól. Gábor József kereskedelmi és közlekedési miniszter felkereste a Dob utcai igazgatóság épületét. Gépkocsival jött, titkára és egy orosz őrnagy kíséretében. A miniszter rögtön kérdőre vonta a megbízott vezetőt, hogy milyen jogcímen szervezik Budapesten a postát. Pázmány válasza rövid volt: "Öntevékenyen, mert nagyon szeretem hivatásomat!". Persze elmondták a miniszternek, hogy bírják a szovjet városparancsnok és a Budapesti Nemzeti Bizottság támogatását és jóváhagyását is. Ezen kis közjáték után a miniszter előállt jövetele igazi céljával. A Debreceni Ideiglenes kormány a már felszabadított területeken talált összes készpénzt addigra felélte. Ekkor értesültek arról, hogy Budapesten már van postai vezetőség és arra gondoltak, hogy lehet készpénzük is. A Bp. 7 postahivatalban még mindig volt nagyobb készpénzkészlet. Ebből ajánlottak fel a miniszternek és a debreceni kormánynak 7 millió pengőt. A miniszter az összegnek nagyon megörült, a szovjet tiszt, a titkár és a sofőr segítségével rögtön bepakolták a bankjegykötegeket az autóba, mivel nem volt táskájuk csak úgy bedobálták a pénzt a padlóra, az ülésekre. Majd a pénzzel körülvéve a szovjet őrnagy és a miniszter elégedetten távozott. A pénz és az utasok szerencsésen megérkeztek Debrecenbe, így már az Ideiglenes Nemzeti Kormánynak volt készpénze a pesti postások jóvoltából.

Tehát a pesti postások 11 millió pengőt könnyen ki tudtak fizetni készpénzben. Ne felejtsük el, ekkor még nem kezdődött meg az infláció, ez akkor egy hatalmas összeg volt és ekkor még bevételük sem keletkezett a postai szolgáltatásokból.

Persze a postások nem adták oda az összes készpénzt. A maradékból tudták bőven fedezni a szükséges kiadásokat és a postások fizetését. Sőt mikor szembesültek, a budai oldal felszabadulása után, hogy ott szinte nem maradt semmi készpénz, akkor a budai postások fizetését is tudták biztosítani, pedig ott ezen időszak alatt bevétel nem keletkezett, csak kiadás. Erre a tényre többször is kitér a kézirat.

Az összes munkára jelentkező postás megkapta rendben a fizetését 1945. február 1-től kezdődően.

A fentiek alapján kijelenthető, hogy nem volt szükség azonnal készpénzre a postán, mert tudtak

mindent fizetni a rendelkezésre álló pénzkészletből.

Tehát továbbra is csak találgatni lehet, hogy miért volt szükség a tarifa önkényes megemelésére. A megfejtés kulcsa szerintem gazdasági ok lehet, az érvényben lévő tarifa nem fedezte az akkori működés költségeit, főleg a szállítás költségeit nem. Az eredeti tarifa a normál üzemhez lett kitalálva, például a küldeményeket teherautóval szállítják most csak gyalogosan. Áprilisban, Budapesten a postának összesen két lova és nyolc kerékpárja volt. Gépjármű egyáltalán nem volt, az első május 1-én állt munkába. Tehát az ostrom után nem tudta a posta azzal a hatékonysággal végezni a munkáját, mint az ostrom előtt. Sokkal nagyobb élő energia ráfordításával üzemelt, mint előtte, valamint a működéshez szükséges termékek ára is jelentősen emelkedett, ez sokkal nagyobb költség emelkedéssel járt, mintsem azt a régi tarifából ki lehetett volna gazdálkodni. A posta gazdasági vállalkozás volt, nem termelhetett veszteséget, jól kellett gazdálkodniuk. Volt tartalék, de a tartalék is el tud egyszer fogyni. Ráadásul a pestieknek a budaiakat is el kellett tartaniuk, mert ott még nem működtek a postahivatalok, tehát bevétel sem volt. Nem tudtak mást tenni, emelni kellett a tarifákat, hogy finanszírozni tudják a működést.

Tehát a megemelkedett működési költségek fedezésére kellett a tarifát megemelni.

A terjedelmes mű még további oldalakon tárgyalja a posta újraindulását a fővárosban egészen 1948-ig. De számunkra igazából ezeknek az első hónapoknak a történései az igazán izgalmasak és érdekesek, mert ez az időszak nincs máshol publikálva.

1945. június 1-től újból megjelenik a Postai Rendeletek Tára és ettől kezdve már a rendeletek is jól nyomon követhetőek.

1945. június 20-tól a belföldi levélpostai küldemények forgalma kiterjed az ország egész területére. Tehát ekkorra áll helyre a postaforgalom az ország teljes területén a háború után.

Köszönöm a Postamúzeumnak, hogy kutathattam a könyvtárukban található kéziratot, valamint a bemutatott képet.

Köszönöm Littvay László gyűjtőtársnak, hogy a cikkemben bemutathattam a gyűjteményében szereplő Bp. 70 sz. ph. igazolványt.

Köszönöm Pukler Antal gyűjtőtársnak, hogy cikkemben bemutathattam a gyűjteményében lévő Csepel 1 számú postahivatalnál feladott levelezőlapot.

FELHASZNÁLT IRODALOM, FORRÁSOK

Dr. Bernáth Gábor: Az 1945. évi tavaszi "Budapesti tarifa" és a korabeli önkényes díjszabások. I. és II. rész Bélyegvilág 2004/7 – 8. és 2004/9.

Dr. Bernáth Gábor: Levélzárlatok 1944. november – 1945. március. MABÉOSZ pályázatra beadott pályamű

Dán János: Budapesti és Nagy-Budapesti helyi díjszabásemelés 1945. március 2 – április 30.

Gáspár Ferenc: Források Budapest történetéhez 1945 – 1950. Kossuth ny. 1973.

Horváth Attila: A magyar közlekedési rendszert ért háborús károk és a helyreállítás tapasztalatai 1944-1948

Kamondy Miklós: Észak-Magyarország hírközlésének története. Hermann Ottó Múzeum Miskolc, 1985

Népszava, Szabad Szó és Szabadság újságok releváns számai 1945.

Dr. Pázmány Ödön és Dr. Tarnai Albert: A magyar posta története a felszabadulás után 1945 – 1948 kézirat

Péterffy Gergely: Szárazföldi Odüsszeia – A II. világháború utáni vasúti utazás – a forrástípusok tükrében / publikacio.uni.eszterhazy.hu

Rozsnyói Ágnes: Budapest hétköznapjai a felszabadulás után. Tanulmányok Budapest múltjából 15/1963.

Szabó József: Kézbesítik az első levelet. Magyar Nemzet 1965. 02. 09.

Sugár István: Adatok Hajdú-Bihar megye felszabadulás utáni postatörténetéhez. Debrecen, Déry Múzeum Évkönyve 48. sz. 1965.

Ungváry Krisztián: Budapest ostroma. Corvina 2013.

A Magyar Bélyegvizsgáló Szakcsoport – Mafitt támogatásával működő – honlapja:

www.mafitt.hu/mbsz

MODERN POSTATÖRTÉNET
– az 1994-es „Magyar népmüvészet” kiadás

MERVYN BENFORD, NAGYBRITAINNIA

1994-ben jelent meg a Magyar Népművészet sorozat első hét értéke: 11, 12, 19, 32, 35, 40 és 50 Ft-os címletekkel. A gyors infláció hosszú forgalmi sort eredményezett. Először, a következő évben, utólagos meggondolásból egészítették ki egy 1 Ft-ossal. Erre a régen még magasnak számító névértékre egyértelműen a sokféle fura inflációs tarifák kiegészítéséhez volt szükség. Felhasználásai ezért külön figyelmet érdemelnek. Ugyanebben az évben még további hat címlettel egészült ki a sorozat, köztük az alacsonyabb értékű 2 és 3, továbbá a magasabb, 9, 14, 22 és 38 forintossal. Vajon kisebb árfolyamváltozások miatt?

1996 júliusában következett további hat érték: 13, 16, 17, 24, 75, 80 Ft, mutatva a megélhetési költségek akkor még enyhe emelkedését. Szeptemberre azonban már 300 és 500Ft-os címletek is megjelentek. 1997 márciusában jött egybélyeges kiegészítés 27 Ft-tal, majd júliusban egy 60 Ft – ám nem új rajzzal, hanem a meglévő 24 Ft felülnyomásával. Mindkettőt díjváltozások indokolhatták, bár csak egyetlen egybélyeges felhasználásom van e tarifákkal. A további darabjaim mind bélyegkombinációk. A 24 Ft-osra feltehetően nem volt többé szükség? 1998-ban újra egy kisértékű 5 Ft-os és egy másik egybélyeges, 200 Ft-os kiadás jelent meg.

1999-ben jött egy újratervezett 24 Ft a 65 és 90Ft-tal együtt. A 11. kiadás még 1999-ben hozott két címletet, a legkülönösebb 79 és a megszokottabb 100 Ft-ost. Az olvasók élvezhetik a kihívást és a Magyarország 3. inflációjának izgalmas történetében. Az inflációban összekapcsolódnak a bélyegkibocsátások a gyorsan változó postai díjakkal. Az inflációs hatás a díjjegyeseken is megfigyelhető, az egyszerű képeslapoktól a légipostáig.

Különös, hogy tizenegy külön kiadásra került sor, mire egy 100 forintos bélyegre is szükség lett! A sorozat jellegzetessége néhány fura címletérték, valamint a felülnyomás.

Összességében 1999 közepéig megjelentek az 1, 2, 3, 5, 9, 11, 12, 13, 14, 16, 22, 17, 19, 24 (+ az újratervezett változat), 27, 32, 35, 38, 40, 60 (felülnyomással), 65, 75, 80, 90, 100, 200, 300 és 500 Ft-os bélyegek.

Ezek az évek a mérsékelt infláció időszaka volt, és az összes tarifa folyamatosan változott. Ez megmagyarázza a szokatlan címletek, mint például 32 és 79 Ft-osokat, melyek egyes felhasználásban is megtalálhatók. Előfordult, hogy ez nem követték pontosan a végül kialakult díjakat: a sok névérték és szokatlan névértékek mellett a 32 Ft-os használata gyakori némi túlbérmentesítéssel a 30 Ft-os tarifához, az ilyesmi inflációkban gyakori. Ugyanez vonatkozik egy kombinált küldeményfajta összesített díjára is: például 102 Ft 100 Ft helyett. De kettő fordul elő pontosan 102Ft-tal, egy 104Ft-tal, és egy pedig 107Ft-tal, ami pontos díjszámítást mutat. Több van nálam 1Ft-ossal is, amelyek minden bizonnyal egy teljesen pontos számítás részét képezték. Néhány szokatlan őszdíj jelenik meg a táblázataimban, nem utolsósorban alacsony értékekkel, például 1, 2, 3 és 4 Ft-os

címletekkel, amiből úgy tűnik, hogy ezek szokásosan használatban voltak az adott tarifákhoz.

A szokatlan címletek postatörténetileg izgalmas bérmentesítéseket tettek lehetővé. Az alábbi táblázatok a küldemények összköltségét mutatják – gyakran ugyanannyit egy jól használt szolgáltatás esetében. Például ebben 65 Ft egy időben az Európába küldött levelek díja volt. Sok küldeményem brit társaságunk egyik tagjától származik, aki a 3 inflációt gyűjtötte, csak abba kellett hagynia. Ez a magyarázata, hogy többségük európai tarifa, de így is jól tükrözik az tarifaváltozásokat és a súlyfokozatokat. Ezekről az évekről még nem áll rendelkezésre teljes tanulmány, így egyes tarifák talán nem változtak minden alkalommal, és néhány változás hamarabb következett be, mint mások.

A kereskedők és az árverőházak a tételeik küldésekor gyakran használnak bélyegeket számos sorozatból, hogy megkedveltessék a gyűjtőkkel! Az egyik tarifahelyes példámban egy 1Ft-ossal, mely így szükséges része volt a teljes díjnak.

A sorozat bélyegei dőlt betűvel vannak szedve: A Népművészet sorozat dőltbetűvel jelzett bélyegei után más sorok további bélyegeit *&* kód* vezeti be.

Értékelés

1 a legalacsonyabb és az 5 a legmagasabb. Értékeléseim persze szubjektívek, de átgondolt becslés a sorozat iránti érdeklődésem és filatéliai tapasztalataim alapján. Ritkábban találok alacsonyabb díjakat. Egyes címletek az inflációt mutatják. Számíthattunk volna e nélkül 9, 11, 12, 13, 14, 16-os bélyegek akár 19Ft-os bélyegek megjelenésére? És mi van 27, 32, 38 és 79 Ft-tal? És két különböző 24Ft-os bélyeggel? A másodikat eddig még nem is láttam felhasználásban. Az első, felülnyomásos 60Ft használata magas, de kevéssé gyakori ez a bélyeg eredeti, változatlan formájában használva.

Ezek egy része nem is található a küldeményem között – de mesélje el a történetet maga a táblázat! Gyors áremelkedés idején csak kevés egybélyeges bérmentesítés lehetséges. 114 darabból ez csak ötször fordul elő. A párok és a csíkok szintén vonzóak, és a többes használat is jó. Nagyon érdekes az alacsony értékek használata a tarifák kiegészítésére. A ritkább postai szolgáltatások díjai is értéknövelők. Díjjegyeshez használat és felárat érdemel.

A táblázat bemutatja küldemények fő csoportjai. Szeretném bizonyítani, hogy a modern postatörténet is érték– némelyik ugyanúgy ritka, mint más korok darabjai! Még e 114-ben is a sokat használt 50, 40, 60 és 80Ft. – de meglepő módon a szokatlan 22Ft – csíkokban ritkaság! Egy bélyeggel 110 Ft-os. öt 22 Ft-os díjlerovás – megannyi különleges változat! A 100Ft is kevésbé használt, mint az 1987-es kastélyok kiadás. A közönséges, kerek névérték ellenére is, mert a bélyeg meglehetősen későn került csak kiadásra. A külön kibocsátott 5, 200 és 27 Ft felhasználása is hozzáad valamit ehhez a történethez.

Az 1987-ben lezárt Kastélyok forgalmi sorozatot gyakran használták kiegészítőként, alkalmi bélyegekkel véletlenszerűen kombinálva, amivel attraktív borítékok jöttek létre. Ezeket nagy fekete „C”-vel jelölöm. Vannak, ahol 1972-re nyúlnak vissza, méghozzá egy 60f-es bélyeggel. A leveleket csak a NÉPMÜVÉSZET sorozat kombinációival értékeltem (1. ábra). Valószínűleg filatéliai szempontból egyedi egy ajánlott, Kanadába küldött légiposta, öt címlettel, köztük egy pár és egy csík – ezek összköltsége 244Ft. Próbáljanak csak meg másikat találni!

1. ábra

Ezek az értékelések szubjektívek, de bennük a szokásos postatörténeti szempontokat alkalmaztam. A díjfizetéshez, ajánláshoz és expressz, nyomtatvány, valamint légiposta díjakhoz vagy bélyegek díjjegyesekkel kiegészített küldeményeket kezelési jelzések, vagy érdekes rendeltetési helyek is színesítik. Sok európai levéltarifám van, ami segít nyomon követni az díjperiódus változásait. Az infláció során az tarifák változnak – egyesek időszakok rövidebbek, mint mások. Nyitott vagyok más véleményekre és új információkra, az tarifa- és időpont változásokkal kapcsolatban. Nem tanulmányoztuk eddig érdeme szerint ezt a modern inflációt. Úgy gondolom, hogy ez ugyanolyan kutatási figyelmet érdemel, mint 1920-26 vagy 1945-46.

A 114 példám többségét a brit társaságunk egyik magyar hozzátartozókkal és barátokkal rendelkező tagjától kaptam, akit egy ideig az inflációs történet érdekelt. Nem tudom, hogy a súlyfokozatok, de a nagyobb borítékok erre utalnak, ahol a borítékokon nem volt „Nyomtatvány" felirat. E gyűjtemény önmagában természetesen még nem ér fel inflációs tanulmánnyal, de a küldemények őszdíjai segítenek nyomon követni a tarifa-periódusokat. További tanulmányokra lesz szükség és remélem, hogy jelen cikkem felkelti a téma iránt az érdeklődést.

Értékeléseim csak korlátozott közelítések. Az olvasók tudják, milyen gyakran használták ezeket a bélyegeket más típusú postai küldeményekhez – különösen a helyi és országos tarifákhoz. Talán vitát indíthatunk az egyes kérdésekről, arányokról vagy ritkábban látható kombinációkról. Egyértelműen magasabbra értékelem a ritkábban előforduló postatörténeti küldeményekre kiterjedő eseteket, beleértve az egyes és többes használatot is.

A kiegészítő alkalmi kiadások további érdeklődést kelthetnek, és többletértéket is jelenthetnek (2. ábra, vedd észre Elvist!).

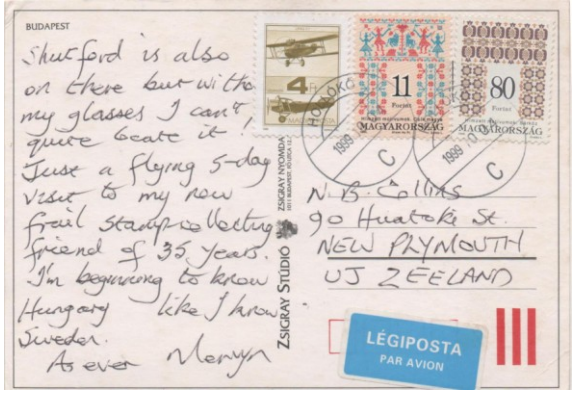
2. ábra

A 95Ft gyakori tarifa volt, de hányan rendelkeznek ezzel, vagy hasonló kombinációval? Az egyes használatok az 1 5 Ft később pedig a 27 Ft és az újratervezett 24 Ft esetében úgy tűnik, hogy az alacsony címletek ellenére is felárat indokolnak, mivel ezek minden sürgető tarifaváltozások következményei. A 79 Ft-os névérték teljesen újdonság, és használata igen látványos! Az 1999-es Batthyány 27 Ft és a 2000-es Duna-Dráva Nemzeti Park 34 Ft a 79 Ft-tal a legszokatlanabb kombináció, a 140 Ft-os levélhez az Egyesült Királyságba (3. ábra)

3

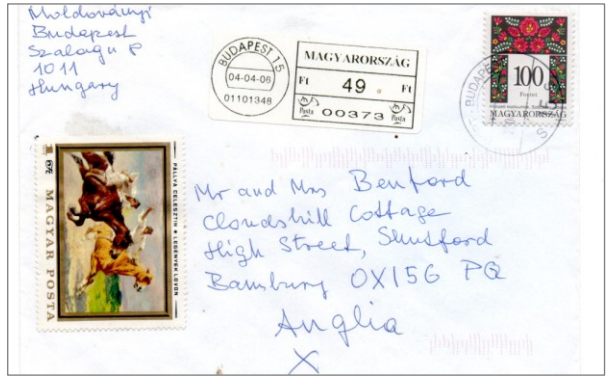
1. ábra

4. ábra

A 4. ábra egy Budapestről készült képeslap, amelyet Hollókőről Új-Zélandra küldtek, szintén 95 Ft-ért egy különösen impozáns bélyegzéssel. Az Elvis-levél Európára érvényes 95Ft-os díjára a táblázatom négy másik példát tartalmaz, amelyek mindegyike különböző kombináció! A modern korok nagy postatörténeti érdeklődésre tarthatnak számot.

A 2000-es magyar katalógus használatlan értékeit alkalmaztam a tételek mintegy harmadánál, illetve a szóló kiadásoknál ezek felét. De a későbbi kiadások: a 200, az újratervezve 24, a 65, 90, 79 és 100 Ft-osnál az értékelésem a használatlanokkal egyenlő - így vélem, hogy addigra már kevesebb felhasználás valószínű, mint az azonos év, 1999. másik két kiadása esetében. Meglehet, hogy ezek használt példányaiból kevesebb van? Levélen valószínűleg elég kevés! A 11 kiadásban egyébként a fogazás is változott, de az utolsó kiadásban az első fogazáshoz tértek vissza.

5. ábra (magyarázat a cikkben, a 38. oldalon)

Az alábbiakban felsorolom mind a 114 küldeményemet és megadom az általam becsült ritkasági fokukat.

#	Description	Total	
1	Large letter Europe : 1998: strip 4 x 1Ft.: grossly under-franked noted: no PD	4 Ft	5
2	Large letter/packet Europe: 21.12.98: strip 3 x 3Ft.	9 Ft	5
3	Local Postcard Budapest: 24.6.95: 1Ft. &* 11Ft. stationery postcard	12 Ft	5
4	Letter Europe7.4.97: pair 9Ft.	18 Ft	5
5	Letter Europe 7.4.99: single 22Ft.	22 Ft	5
6	Letter Europe: 9.4.99: 3Ft. &* 20f	23 Ft	5
7	Letter within Hungary: Nov. 1998 : 2Ft. &* Stationery 22Ft. envelope:	24 Ft	5
8	Letter Europe: 1.7.96: 2Ft. &* Stationery 22Ft. envelope:	24 Ft	5
9	Postcard within Hungary: no date: pair 1Ft. &* 17Ft. stationery postcard + 5Ft.	24 Ft	5
10	Letter Europe 1997: pair 9Ft. &* 10Ft.	28 Ft	5
11	Letter Local Budapest: 8.2.98: pair 12Ft. &* 6Ft.	30 Ft	5
12	Letter within Hungary: 16.12.98: 3Ft. &* Stationery 27Ft. envelope:	30 Ft	5
13	Letter Europe: 14.12.02: single 32f	32 Ft	5
14	Letter Europe: 10.2.98: 16f &* 20f	36 Ft	4
15	Letter Europe: 1997: 14Ft. + 22Ft	36 Ft	5
16	Letter Europe: 11.7.95: pair 11Ft. &* 10Ft. + 4Ft.	36 Ft	5
17	Local printed Matter: date unclear: strip 3 x14Ft. &*invalid 1.50Ft.C + 60f C	4 410 Ft	5
18	Letter Europe: Dec. 1997: Overprinted 60Ft. used singly	60 Ft	5
19	Letter Europe: date unclear: 3Ft. &*22Ft.C &* 35Ft.C	60 Ft	5
20	Postcard Europe: July/Aug 1996: 50Ft. &* 10Ft. stationery postcard	60 Ft	5
21	Strip from large packet to Europe: 15.12.95: 2 x 11Ft. &* 5 x 4Ft. + 4 x 5Ft.	62 Ft	4
22	Postcard Europe: 4.2.98: 50Ft. &* 3Ft. stationery postcard + 4Ft. + 8Ft.	65 Ft	5
23	Postcard Europe: 5.7.98: Overprinted 60Ft &*5Ft.	65 Ft	4
24	Letter Europe: 15.12.99: Overprinted 60Ft. &*5Ft.	65 Ft	4
25	Letter Europe: 15.12.99: Overprinted 60Ft. + 5Ft.	65 Ft	4
26	Letter Europe: 15.11.95: strip 3 x 22Ft.	66 Ft	3
27	Large letter Europe: ? year: 50Ft. + 22Ft. much used stamps but my one 72Ft.	72 Ft	3
28	Letter Europe: 10.12.01: pair 38Ft.	76 Ft	4
29	Postcard Europe: 1.9.98: Overprinted 60Ft. &* 20Ft.	80 Ft	4
30	Postcard Europe: 31.7.2000: 80Ft.	80 Ft	4
31	Letter Europe: 9.12.96: pair 40Ft (5Ft. overpaid)	80 Ft	3
32	Letter Europe: 15.12.00 single 80Ft.	80 Ft	4
33	Letter Europe: Dec. 1996: 50Ft. &* 30Ft.	80 Ft	2
34	Letter Europe: 27.10.96: pair 40Ft. &* 5Ft.	85 Ft	3
35	Letter reg: within Hungary 26.6.96: pair 40Ft. &* 5Ft.	85 Ft	4
36	Letter Europe: 12.2.96: 50Ft.+ 2 x 2Ft. &*20Ft. &*10Ft. +*1Ft.	85 Ft	4
37	Letter Europe: 8.12.97: 80Ft. &* 10Ft.	90 Ft	2
38	Letter Europe: 18.12.97: pair 40Ft. &* 10Ft.	90 Ft	2
39	Letter Europe: 11.2.99: pair 40Ft. &* 10Ft.	90 Ft	2
40	Letter Europe: 1998(?): 22Ft. + 19Ft. + 2 x 12 Ft. + 14Ft. +11Ft.	90 Ft	5*
41	Letter Europe: 15.12.97: Overprinted 60Ft. &*10Ft. &* 20Ft.	90 Ft	3
42	Letter Europe: 5.12.97: 80Ft. &* 10Ft.	90 Ft	3
43	Letter Europe: 22.12.97: 50Ft. &* pair 20Ft.	90 Ft	2
44	Letter Europe: 18.12.97: 40Ft. + 50Ft.	90 Ft	4
45	Brochure Europe printed paper 9.9.92: single 2Ft &* 90Ft.	92 Ft	4
46	Newspaper Europe: printed paper date unclear: single 2Ft &* 90Ft.	92 Ft	4
47	Postcard New Zealand 4.10.99: 80Ft. + 11Ft. &* 4Ft.	95 Ft	5
48	Letter Europe: 8.1.96: strip 3 x 22Ft.+ 9Ft. &*20Ft.	95 Ft	4
49	Letter Europe: 21. 10.96: strip 4 x 22Ft. &*4Ft.&*3Ft.	95 Ft	2
50	Letter Europe: 22Ft. &* 4Ft. + 12Ft. + strip 3 x 19Ft. US soccer 1994(Elvis!)	95 Ft	5
51	Letter Europe: 19.9.96: strip of 4 x 22Ft. &* 7Ft.	95 Ft	2
52	Letter Europe: 18.1. 95: 50Ft. &* 10Ft. + 15Ft. + 20Ft.	95 Ft	2
53	Letter Europe: 1996: 75Ft. &* 20Ft.	95 Ft	5
54	Letter Europe: 18.10.96: pair 22Ft. &* 2 x 20Ft. + 10Ft. + 1Ft.	95 Ft	3
55	Letter Europe: 1998: 40Ft. + 50Ft. &* 5Ft.	95 Ft	3
56	Letter Europe: 7.02.96: 50Ft. &* 2 x 20Ft. + 10Ft.	100 Ft	2
57	Magyar Posta letter Europe: 27.4.99: pair 50Ft.	100 Ft	1
58	Magyar Posta letter Europe: 27.4.99: 2 x 50Ft:	100 Ft	1

#	Description	Total	
59	Letter Europe: 30.4.97: pair 50Ft.	100 Ft	1
60	Postcard Europe: 1.9.99: single 100Ft.	100 Ft	3
61	Postcard Europe: 1999: single 100Ft.	100 Ft	3
62	Letter Europe: 18.12.97: pair 50Ft. + 2Ft.	102 Ft	3
63	Letter Europe: 10.12.92 or 97: 2Ft. &* 100Ft.	102 Ft	4
64	Letter Europe: 10.12.02: pair 38Ft. &* 28Ft. red meter	104 Ft	5
65	Postcard Europe: 27.11.01: 100Ft. &* 7Ft.	107 Ft	4
66	Letter Europe: 22.5.96: 5 x 22Ft. all single stamps!	110 Ft	2
67	Letter Europe: 18.3. 96: 5 x 22Ft. all single stamps!	110 Ft	2
68	Letter Europe: date unclear: 2Ft. &* 10Ft. + 100Ft.	112 Ft	4
69	Letter Europe: 22.1.97: 14Ft. + pair 50Ft.	114 Ft	4
70	Letter Europe: 23.3.99: 5Ft. &* 10Ft. + 100Ft.	115 Ft	4
71	Letter Europe: date unclear: 1Ft., &* 100Ft.C + 12Ft.C + 7Ft.	120 Ft	5
72	Letter Europe: 13.10.97: 2Ft. + 35Ft. +75Ft. &* 16Ft.C	128 Ft	5
73	Letter Europe: date unclear: 50Ft. + 80Ft.	130 Ft	3
74	Letter Europe: 16.2.99: 80Ft. &* 2 x 20Ft + 10Ft.	130 Ft	2
75	Letter Europe: 16.2.99: 80Ft. &* 2 x 20Ft. + 10Ft.	130 Ft	2
76	Letter Europe: 25.1.99: pair 5Ft. &* pair 60Ft.C was forwarded	130 Ft	5
77	Letter Europe: 31.3.2001: 100Ft. &* 40Ft.C	140 Ft	3
78	Letter Europe: 29.10.01: 79Ft. &* 27Ft.C + 34Ft.C	140 Ft	5
79	Letter Europe: 19.10.98: Overprinted 60Ft. + 80Ft.	140 Ft	4
80	Letter Europe: 14.10.02: 40Ft &* 28Ft.C + 2Ft.C (from 1981) + 70Ft.	140 Ft	3
81	Letter Europe: 5.12.99: strip 3 x 50Ft.	150 Ft	2
82	Letter Europe: 16.4.02: 50Ft. + 100Ft.	150 Ft	4
83	Letter Europe 11.11.02: Overprinted 60Ft. &* 90Ft.C	150 Ft	3
84	Letter Europe: 2.5.17: 38Ft. &*red meter 112Ft.	150 Ft	5
85	Letter Europe: 4.4.06: 100Ft. & *1Ft.C (from 1979) + 49Ft. Postal label	150 Ft	5
86	Letter Europe: date unclear: 50Ft. &* 5Ft. + 100Ft.: maybe weight step	155 Ft	4
87	Letter Europe: 13.1.01: pair 80Ft. + 1Ft. &* pair 3Ft.C (1Ft.needed!)	167 Ft	5
88	Printed Matter Europe: 20.12.99: 5Ft. &* pair 50Ft.C + 70Ft.C	175 Ft	5
89	Letter Europe: date unclear: pair 40Ft. &* 100Ft. large env.	180 Ft	3
90	Letter Europe: 13.6.97 same sender: maybe printed matter: 80Ft. &* 100Ft.	180 Ft	3
91	Letter Europe: re-addressed: 13.9.97: 2 x 40Ft. &* 100Ft.	180 Ft	3
92	Booklet Europe: printed paper: 2Ft. &* pair 90Ft.	182 Ft	5
93	Letter Europe: 17.3.98: 40Ft. + 50Ft. &* 100Ft. maybe printed matter	190 Ft	4
94	Letter Europe: 18.12.05: 100Ft. &*50Ft.C + 48Ft.C	198 Ft	4
95	Letter Europe: 2001: postmark with SB: single 200Ft.	200 Ft	5
96	Large Letter: Europe: re-addressed: pair 5Ft. &* pair 100Ft.	210 Ft	5
97	Large letter: Europe: 50Ft. &* 2 x 30Ft. + 100Ft.	210 Ft	4
98	Large Letter: Europe: 18.12.98: strip 4 x 50Ft. &* 20Ft.	220 Ft	3
99	Letter Europe: 13.6.97: 3Ft. &* 16Ft. stationery envelope + 4Ft., + 15Ft.+ 1Ft.C + 2Ft.C + pair 90Ft.C	221 Ft	5
100	Letter Europe: 16.10.98: 2Ft. &* pair 100Ft. + 30Ft.	232 Ft	4
101	Letter Europe: 19.2.96: strip 4 x 50Ft. + single 50Ft.	250 Ft	2
102	Letter Europe: 22.12.98: pair 100Ft. &* 50Ft.	250 Ft	4
103	Letter reg. air Canada: 20.2.97: strip 3 x 50Ft +50Ft.&* 2x 12Ft.+19Ft.+1Ft.	244 Ft	5*
104	Large letter Europe: 10.12.97: 50Ft. + 14Ft. &* pair 100Ft.	264 Ft	4
105	Express letter UK: 17.12.98: 200Ft. + 80Ft. + 5Ft. &* 4Ft	289 Ft	5
106	Very Large Env. Europe: 10.4.98: strip 4 x 50Ft + strip 3 x 50Ft.? printed paper	350 Ft	5
107	Very Large letter Europe: 4.3.96: strip 5 x 50Ft +pair 2 x 50Ft.? printed paper	350 Ft	5
108	Reg. letter UK: 17.5.98: 200Ft. &* 10Ft. + 100Ft. + pair 30Ft.	377 Ft	5
109	Printed paper large: 3.6.99: pair 200Ft. &*50Ft.	450 Ft	5
110	Large letter: Europe: 1997: 1Ft. + 75Ft. &* strip 5 x 100Ft. ? pr. matter	576 Ft	5
111	Large letter reg. UK: 24.4.98: pair 300Ft. + 50Ft.	650 Ft	5
112	Registered letter Europe: pair 500Ft. &* 300Ft.C	1 300 Ft	5
113	Registered large letter Europe: 18.12.15: pair 300Ft. + pair 500Ft.	1 600 Ft	5*
114	Very large letter Special Delivery Europe: 1Ft. &* 5Ft. + 2 x 27Ft.C +14 x 200Ft.C+ 7 x 1000Ft.C with POSTAI LEZÁROS postmarks. It needed the 1Ft. to make Total 9860Ft.	9 860 Ft	5*

A tervezőművész, Dudás László 1935-ben született, 2014-ben, 79 évesen hunyt el. 227 bélyeg viseli nevét. A Wikipédiából megtudjuk, hogy korán megbarátkozott a számítógépes tervezéssel. A számítógépes ismereteket annyira fontosnak tartotta a grafikai munkában, hogy 1996-ban önálló tematikus kiállítást is rendezett róla. Saját tapasztalatainak eredményeit mutatta be a látogatóknak, például a szimmetria szerepét a népművészetiben. E forgalmi sorozat ezért igen közel állt hozzá.

Úgy vélte, a bélyegek mindennapi használati tárgyak, és ennek nem az a lényege, hogy hogyan néznek ki. Főleg a tudást terjesztik, szinte tudat alatt és sok értékes információt adnak át anélkül, hogy szándékosan tanulni akarnánk belőlük. 1990-ben Munkácsy-díjat kapott. 1993-ban az általa tervezett Mátyás király misekönyv blokkot év legszebb bélyege díjjal jutalmazták. 1992-ben és 2004-ben is megkapta a Magyar Posta Művészeti Díját.

Ipari formatervezőként kezdett dolgozni, szárnyashajók tervezésével a Dunán. Később reklámgrafikákon dolgozott, részben a Volán logójának és arculatának köszönhetően, és letette a névjegyét. Miután kiderült, hogy rendelkezik ehhez a miniatűr alkotáshoz szükséges különleges látásmóddal, a bélyegtervezés a hetvenes évektől munkásságának jelentős részévé vált.

Remélem, jelen tanulmány tükrözi azt a meggyőződésemet, hogy a filatélia jövője biztosítva van – a postatörténet, maguk a bélyegek, a kibocsátások okai, a tarifák és a levelek útjai folytán. – A 114 példámból 71-et annak az egyetlen személynek küldtek, aki mind megtartotta őket! 9 érkezett hozzám, és ezek is fennmaradtak! Csak 31 ment más helyre. Lesznek-e mások, akik talán az következő időszakokkal tőrödnek majd – de vajon hányat? Ha lesznek, nyilván meg fogják majd változtatni az értékeléseimet. Mutatok még pár érdekességet, melyeket postatörténeti szempontból fontosnak tartok (5-7. ábra). Hány hasonló létezik? A táblázatomban szereplő tarifákból vajon mennyi maradt még fenn? Milyen új információkkal szolgálhatnak számunkra olvasóim?

A tarifa kiegészítéséhez használt bélyegek közül elsősorban más forgalmi sorozatokból származnak. Használatuk hasonló tanulmányokat érdemelne. Felkelthetjük-e a mai gyűjtők érdeklődését ezekre az újabb bélyegekre? Évszázados időtávú gyűjtéshez, mint amilyen az 1867-es kiadás, az 1871-es kőnyomatok, de akár 1945 tavaszának postatörténetéhez is szép kövér bankszámlákra van szükség. Ezek a ma modern lapszámok lehetnek az utolsó bélyegek, amelyeket valaha is kiadtak, mielőtt a technológia átveszi a világ kommunikációját.

6-7. ábra

HÍREK

A Mafitt tagjai közül az év második felében két nemzetközi kiállításon is voltak résztvevők. Legmagasabb eredményük nagy aranyozott ezüstérem (LV), amihez három tagunknak is gratulálhatunk.

Az időszak FEPA és FIP érmei

LIBEREC 2022 FEPA KIÁLLÍTÁS 13-16 OKTOBER

Class	Mafitt tagok kiállítási eredményei	**Érem + díj**
	Csicsay Péter	
PH	The Postal History of Kingdom of Hungary 1900-1918	**LV**
	Ute & Elmar Dorr	
PH	The Orient Express 1883-1914	**LV**
	Elmar Dorr	
PH	Historical Forays through the Postal History of the Town of Neustadt an der Haardt	**V**
	Fekete László	
PH	The Austrian imperial and Royal Navy in the World War I.	**V**
	Dr. Lővei György	
1FR	Interim Use of the Czechoslovakian Air Mail Stamps during the Interim Period of the Czechoslovakian Currency Reform (01.06.1953-18.06.1953)	**85p**
	Tóth György	
PH	Forint-fillér	**V**
	Szücs Károly	
TR	On the Rough Road of Independence – Beginning of the domestic stamp production in Hungary	**V**

POLAR SALON

	Bodnár Zsolt	
PH	Philately of Franz Josef Land	**LS**

CAPE TOWN 2022 FIP KIÁLLÍTÁS 8-12 NOVEMBER

Class	Mafitt tagok kiállítási eredményei	Érem + díj
	Bánás Artúr	
1FR	A miracle of a great discovery, the Victoria falls	**82p**
	Dr. Lővei György	
AE	Postal documents of the international air mail service to and from Hungary till 31.12.1933	**V**
1FR	Interim use of Czechoslovakian stamps during the monetary reform period (01.06-18.06.1953)	**78p**
	Szücs Károly	
REV	Spreading the stamping of documents in the Habsburg Empire by Hungarian eyes	**LV**
LIT	100 years of MABEOSZ/MABÉOSZ 1922-2022	**V**

Nagyaranyérmes kiállítók a Cape Town 2022 kiállítás eredményhirdetésén

A 2022. évi második, 22/2 lapszám a szerkesztés lezárása során felmerült váratlan nehézségek miatt kimaradt, amely az év végére már csaknem teljesen előkészített, tartalma mint 23/2 a lapszám, 2023 májusára jelent meg.

A késedelemért tagjaink megértését és szíves elnézését kérjük.

A szerkesztő:

A lap a Mafitt tagjainak ingyenes, a remittendát 1.800 forintos önköltségi áron a MABÉOSZ székház cserenapjain értékesítjük.

Az 1971-ben indított lap félévente jelenik meg, az 1991-ben kezdődött, húsz év szünet után
2011-től a Mafitt tagdíjfizető tagjai számára szükséges mennyiségben magyar,
és párhuzamosan angol nyelven is (utóbbi 50 alatti példányban.)

Újságunk teljes tartalma és digitális lemezmelléklete a Mafitt honlapjáról letölthető:

www.mafitt.hu

2014 **XXXIV. évfolyam** **2015**

ISSN 0324–4806

Magyar Filatéliai Tudományos Társaság

H-1074 Budapest, Harsfa u. 47.Bélyegmúzeum, Mafitt e-mail: info@mafitt.hu

23
2

Philatelica

2023/2

Tartalom:

Gudlin Tamás:	Korai postai bélyegzőgépek Magyarországon	1
Dán János:	A hadműveletek időszakának postaforgalma 1944-1945	15
Florent Tricot:	Díjhiány számítás a magyar hiperinflációban 1945-1946	26
Adriano Bergamini, FRPSL – Czirók Dénes RDP, FRPSL:	Egy magyar bélyegkereskedő őfelsége szolgálatában	37
In Memoriam Visnyovszki Gábor		41

Szerkesztő: Szücs Károly, Mafitt tagja és a Gervay alapítvány kurátora
Fordítás: Kőhalmi Csaba, a Mafitt elnökségi tagja és a Society for Hungarian Philately (SHP) tagja és Szücs Károly

Tanácsadás és lektorálás:
Mervyn Benford, a Mafitt és a Hungarian Philatelic Society in Great Britain (HPSGB) tagja
Dr. Lővei György, a Mafitt elnöke

KORAI POSTAI BÉLYEGZŐGÉPEK MAGYARORSZÁGON

GUDLIN TAMÁS, NÉMETORSZÁG

BEVEZETÉS

A levélfeldolgozás gépesítése egy olyan terület, amelyen a Magyar Posta kivételesen nem volt úttörő. 1907-ben, amikor engedélyezték az első postai bélyegzőgépet állandó használatra, a világ legtöbb nagy postaszervezete már több évtizede használt különféle gépeket. E tanulmány megpróbál áttekintést nyújtani

- a gépi bérmentesítés bevezetése (1928) előtt használt bélyegzőgépekről,
- azon postahivatalokról, ahol az első gépeket használták és
- az 1928 előtti gépi bélyegzésekről.

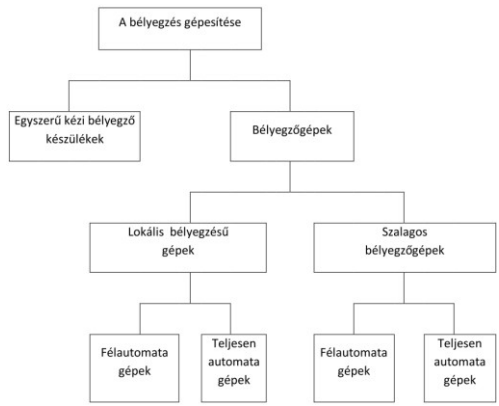
A téma tárgyalása főként a jelenleg ismert küldeményeken alapszik, mivel sajnos csak nagyon kevés ezzel kapcsolatos hivatalos postai dokumentum áll rendelkezésre.

Mielőtt belevágnánk a bélyegzőgépek használatának tárgyalásába, tisztázni kell, hogyan lehet ezeket rendszerezni. Az 1. ábra a postai bélyegzés gépesítésének lehetőségeit foglalja össze.

A kézi működtetésű bélyegzőkészülékek egyszerű csuklós mechanizmusok, amelyek segítségével a bélyegzőfej a hagyományos kézi bélyegzéshez hasonlóan fel-le mozgást végez. Mind a lebélyegzendő darabok mozgatása, mind a készülék működtetése kézzel történik. Az első készülékek ebben a formában már 1857-ben megvalósultak (Pearson Hill, Anglia).

A "valódi" bélyegzőgépeknél a bélyegzőfej forgómozgást végez. Ez a legfontosabb alapja annak, hogy ezek a gépek lényegesen nagyobb teljesítményt (bélyegzések percenkénti száma) tudnak nyújtani, mint a kézi bélyegzőkészülékek.

A bélyegzőgépeknek alapvetően két különböző típusa van: lokális és szalagos bélyegzésű gépek.

1. ábra: A postai bélyegzés gépesítésének lehetőségei

A lokális bélyegzésű gép a levélnek csak egy korlátozott sarkát bélyegzi le, míg a szalagos gép bélyegzése végigfut a teljes küldeményen. Mindkettő lehet fél- vagy teljesen automatikus. A félautomata gépeknél legalább egy gépkezelő folyamatos jelenléte és munkája (pl. a gép "etetéséhez") szükséges. A teljesen automata gépekbe levélkötegeket lehet behelyezni, majd azokat a bélyegzés után ugyanúgy kötegekben ki lehet

venni. A gép minden mást teljesen automatikusan csinál.

1. A MAGYAR POSTA ELSŐ PRÓBÁLKOZÁSAI BÉLYEGZŐGÉPPEL

Az első bélyegzőgép, amely felkeltette a Magyar Királyi Posta érdeklődését, egy HALLER típusú félautomata lokális bélyegzésű gép volt.

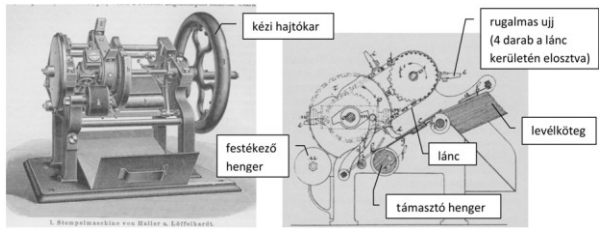
A lokális bélyegzésű gépek kimenő levelekhez (azaz a bélyegek érvénytelenítéséhez való) használata az alábbi két feltételhez kötött:

a./ a postabélyegeknek mindig a levél jobb felső sarkában kell lenniük

b./ a bélyegzett felületnek mindig pontosan ugyanolyan távolságra kell lennie a levél jobb felső sarkától.

Mivel a bélyegzőgépek használatának kezdeti időszakában az a./ feltétel gyakran nem volt adott, a b./ feltétel pedig bonyolult műszaki megoldást igényelt, az első lokális bélyegzésű gépeket - néhány kivételtől eltekintve - csak bejövő leveleknél, vagyis érkezési bélyegzésre alkalmazták. (Kivételt képez például az USA-ban kizárólag díjjegyes levelezőlapokhoz használt Leavitt gép).

A Haller bélyegzőgépet egy hamburgi feltaláló, Wilhelm Loffelhardt szabadalmaztatta 1880-ban. Georg Hallerrel közösen megalapította a "Haller & Co." nevű céget bélyegzőgépek gyártására (innen ered a Haller elnevezés). A kizárólag beérkező levelek bélyegzésére használt gép felépítése és működése a 2. ábrán látható.

2. ábra: A Haller bélyegzőgép képe és műszaki rajza a szabadalmi bejelentésből

A gép legfontosabb eleme egy lánchajtás, amely két lánckerékből és egy láncból áll. A lánc külső kerületén négy egymástól azonos távolságban elhelyezett rugalmas ujj található. Ezeknek az a feladata, hogy elválasszák a felső levelet az alulról betáplált levélkötegtől, és a forgó bélyegzőfej és támasztógörgő közé tolják. A két, egymáshoz képest 180°-ban elhelyezett bélyegzőfej és a továbbító tárcsa az első lánckeréken van elhelyezve, amelyet kézi hajtókar segítségével hajtanak meg. Ideális esetben három alkalmazottra volt szükség a gép működtetéséhez: egy alkalmazottra a kézi hajtókar működtetéséhez, egy a levélköteg adagolásához, és a harmadikra a bélyegzett levelek összegyűjtéséhez. Voltak elektromos hajtású gépek is, ahol mindössze két kezelőre volt szükség. Az elektromos Haller géppel percenként maximum kb. 400 levelet lehetett bélyegezni. Elsősorban Németországban használták 1881 és 1909 között, összesen 15 különböző nagyobb városban.

A Haller bélyegzőgépet az Osztrák-Magyar Monarchiában tartósan csak Bécsben és Prágában használták beérkező levelek bélyegzésére. Bécsben (WIEN 1. posta) 1886-ban, Prágában (PRAG 1. posta) 1900-ban vezették be, ahol bevált és egyaránt 1909-ig használták.

Erre mutat három példát a 3. ábra: két különböző bélyegzést a bécsi 1. postahivatalból: egy kétkörös "WIEN/CENTRAL-ABGABE" bélyegzést 1888-ból és egy kék egykörös "WIEN 1/1 1 BESTELLT" bélyegzést 1891-ből, valamint egy levelet a Prága 1.sz. posta kék érkezési bélyegzésével 1903-ból.

3. ábra: A bécsi 1.sz. postahivatal két különböző Haller érkezési bélyegzése (fent) és egy Haller érkezési bélyegzés Prágából (lent)

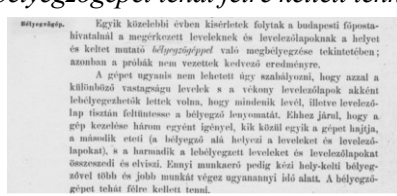
A Haller bélyegzések jellemzői a következők:

- mindig egyenes (nem elfordult) állás
- nem erős, gyakran hiányos lebélyegzés
- gyakran deformált, ovális alak
- gyakran kék bélyegzőfesték használata

A magyar gyűjtőknek különösen fontos ezeket a jellemzőket szem előtt tartaniuk, hiszen sem a Haller-gép magyarországi használatának ideje, sem a használt bélyegző típusa nem ismert pontosan. A Haller bélyegzőgép magyarországi használatának egyetlen egyértelmű bizonyítéka Botár János 1899-ben megjelent könyve (lásd [3]), amelyből a "Bélyegzőgép" címszó alatti vonatkozó rész eredetiben a 4. ábrán látható:

„*Egyik közelebbi évben kísérletek folytak a budapesti főposta hivatalnál a megérkezett leveleknek és levelezőlapoknak a helyet és keltet mutató bélyegzőgéppel való megbélyegzése tekintetében, azonban a próbák nem vezettek kedvező eredményre.*

A gépet ugyanis nem lehetett úgy szabályozni, hogy azzal a különböző vastagságú levelek és a vékony levelezőlapok akként lebélyegezhetők lettek volna, hogy mindenik levél, illetve levelezőlap tisztán feltüntesse a bélyegző lenyomatát. Ehhez járul, hogy a gép kezelése három egyént igényel, kik közül az egyik a gépet hajtja, a második eteti (a bélyegző alá helyezi a leveleket és levelezőlapokat), s a harmadik a lebélyegzett leveleket és levelezőlapokat összeszedi és elviszi. Ennyi munkaerő pedig kézi hely-kelti bélyegzővel több és jobb munkát végez ugyanannyi idő alatt. A bélyegzőgépet tehát félre kellett tenni.”

Bélyegzőgép. Egyik közelebbi évben kísérletek folytak a budapesti főposta-hivatalnál a megérkezett leveleknek és levelezőlapoknak a helyet és keltet mutató *bélyegzőgéppel* való megbélyegzése tekintetében; azonban a próbák nem vezettek kedvező eredményre.

A gépet ugyanis nem lehetett úgy szabályozni, hogy azzal a különböző vastagságu levelek s a vékony levelezőlapok akként lebélyegezhetők lettek volna, hogy mindenik levél, illetve levelező-lap tisztán feltüntesse a bélyegző lenyomatát. Ehhez járul, hogy a gép kezelése három egyént igényel, kik közül egyik a gépet hajtja, a második eteti (a bélyegző alá helyezi a leveleket és levelező-lapokat), s a harmadik a lebélyegzett leveleket és levelezőlapokat összeszedi és elviszi. Ennyi munkaerő pedig kézi hely-kelti bélyeg-zővel több és jobb munkát végez ugyanannyi idő alatt. A bélyegző-gépet tehát félre kellett tenni.

4. ábra: Egy bélyegzőgép budapesti tesztelésének leírása [3]-ból

Tehát hivatalosan ennyit tudunk a bélyegzőgép 1900 előtti magyarországi használatáról. A szerzőnek nincs kétsége afelől, hogy ez egy Haller-gép volt.

A budapesti főposta 1890 és 1900 közötti érkezési bélyegzőinek hosszú éveken keresztüli tanulmányozása után a szerző csak egy küldeményt tud

tiszta lelkiismerettel bemutatni „nagyon valószínűleg” Haller próbabélyegzéssel. Ez az 5. ábrán látható. A bélyegzés egyenes állása, kék színe és egyenletesen halvány megjelenése a Haller gép mellett szól. Az 1893-as év azonban kétségeket kelt, hiszen az 1899-ben megjelent postahivatali forrás [3] „egyik közelebbi” évről beszélt.

A szerzőnek így nincs más választása, mint segítséget kérni: ha „gyanús” kék színű BUDAPEST FŐPOSTA érkezési bélyegzés bukkanna fel 1890-1900 közötti időszakból, a szerző hálás lenne, ha értesítést kapna. A legfontosabb feladat első lépésben a Haller gép magyarországi használati idejének pontosítása lenne.

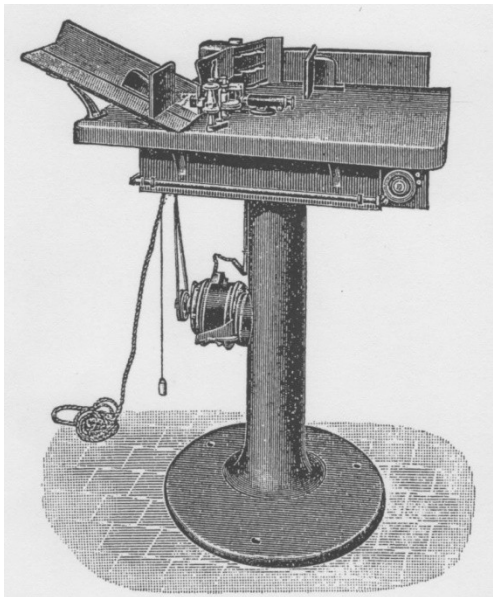
5. ábra: Nagy valószínűséggel Haller érkezési bélyegzés a budapesti főpostán 1893. június 16-án

2. A MAGYAR POSTA ELSŐ TARTÓSAN HASZNÁLT BÉLYEGZŐGÉPE

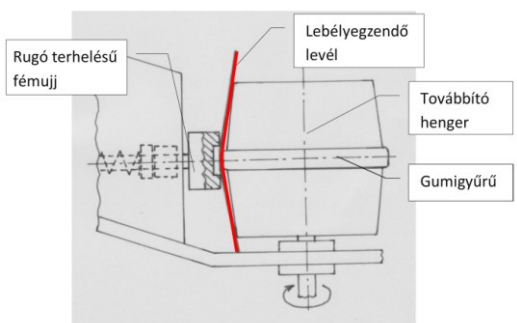
A Magyar Királyi Posta által elsőként tartósan használt bélyegzőgép egy KRAG-HANSEN (röviden: KRAG) típusú teljesen automata szalagos bélyegzésű gép volt.

A szalagos bélyegzés kiküszöböli a lokális bélyegzésű gépek minden hátrányát: szabálytalanul felragasztott bélyegek is értékteleníthetők vele, és nem kell szinkronizálni a bélyegzendő küldemény és a bélyegzőfej egymáshoz képesti helyzetét. Miért fejlesztettek ki egyáltalán lokális bélyegzésű gépeket, ha a bélyegzés szalagos gépekkel sokkal egyszerűbben megoldható volt? A választ az 1900 előtti postaszolgálat rendkívül szigorú etikájában kell keresni. Az írott üzenet akkor „szent” volt. Ez a postai titoktartás mellett az üzenetek teljes és változatlan továbbításának követelményét is magában foglalta. Mivel a szalagos bélyegzés a levelezőlapokon a szöveg egy részét, a leveleken pedig a feladó címét és/vagy hirdetését lefedheti és olvashatatlanná teheti, 1900 előtt a posta-intézmények a szalagos gépeket legtöbbször elutasították. A 20. század elején az iparosodott országokban azonban a levelek mennyisége olyan mértékben megnőtt, hogy azokat már csak sokkal gyorsabb bélyegzőgépekkel lehetett gazdaságosan feldolgozni, amit szalagos bélyegzéssel lehetett a legkönnyebben megvalósítani.

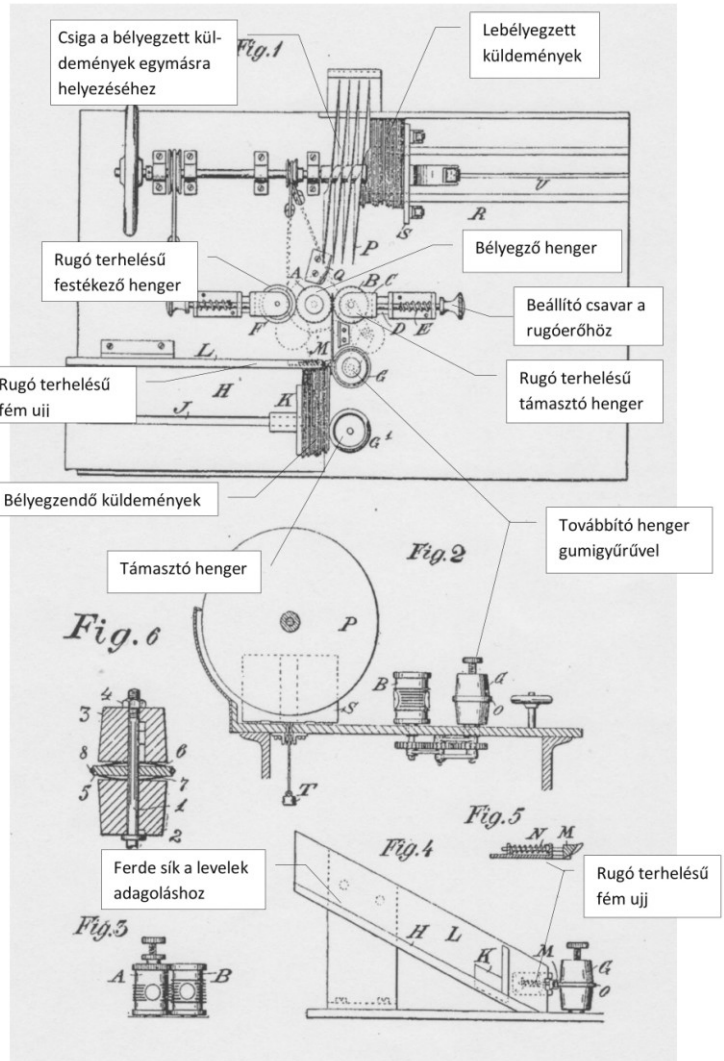
Gustav Adolf Hansen norvég tervező és feltaláló tehát jó időben jelentkezett a megfelelő megoldással. A gépgyártó Nils Aall Kraggal közösen 1904-ben szabadalmaztatott egy forradalmian új bélyegzőgépet, amely ár-teljesítmény arány, könnyű kezelhetőség és megbízhatóság szempontjából felülmúlta az összes addig ismert gépet. 1910-ből van egy másik Krag-szabadalom is, amely azonban a gép működési elvét nem érinti, ezért itt csak az első generációs gép kerül bemutatásra.

6. ábra: A Krag gép

7. ábra: A levéltovábbító henger kialakítása és működése a Krag bélyegzőgépnél

8. ábra: Műszaki rajzok a Krag gép szabadalmi bejelentéséből

A gép főbb funkcionális jellemzői a 7. és 8. ábra segítségével magyarázhatók. A 8. ábra felső rajza egy felülnézet. A tényleges bélyegzőhenger a rajz közepén található, és két rugóterhelésű hengerrel érintkezik: a bal oldali festékező hengerrel, és a jobb oldali támasztó hengerrel. A bélyegzendő küldeményt egy különleges kialakítású adagoló henger tolja a bélyegzőhenger és a támasztó henger közé. A levélköteget egy ferde sínre kell helyezni (lásd "Fig. 4"), és az ütköző tárcsához nyomni (lásd "Fig. 2"). A gép legérdekesebb alkatrészei az adagoló henger a rugó terhelésű fém ujjal. Ennek a két alkatrésznek az a feladata, hogy a bélyegzendő küldeményt egyenként leválassza a kötegről, és nagy sebességgel a bélyegzőhengerhez továbbítsa. Ezek kialakítása és elrendezése a "Fig. 5" és a nagyított „Fig 8" rajzokon látható. Az adagoló henger középen egy keskeny gumigyűrűvel rendelkezik, és mindkét irányban enyhén kúpos. A rugós fémujj közvetlenül a gumigyűrű fölött és alatt támasztja meg a küldeményeket, miáltal azok enyhén behajlanak, és így stabilan, biztonságosan továbbíthatók (lásd piros vonalat a 7. ábrán). A bélyegző és a támasztó henger azután természetesen kiküszöböli a levelek meghajlását, bélyegzés közben azok egyenesen futnak át.

A Krag gép optimalizált változata (azaz 1910-ből) kézi hajtással percenként kb. 600-800 elektromos meghajtással pedig percenként kb. 1000-1200 dokumentum bélyegzését tette lehetővé. További előnye volt, hogy különböző vastagságú levelek és képeslapok is megbízhatóan feldolgozhatók voltak. Ráadásul a gép nagyon olcsó, könnyen kezelhető és egyszerű szerkezetének köszönhetően megbízható volt.

Az első gépeket 1904-ben használták Christianiában (ma Oslo). Ettől kezdve a Krag gépek rendkívül rövid időn belül meghódították az egész világot: a Nils A. Krag Maschinenfabrik egy prospektusa szerint 1912-ben a világ összes kontinensén, 28 országban már 455 gép üzemelt! Néhány országban (például Angliában) a 20. század végéig folyamatosan használtak Krag gépeket. Nem túlzás azt mondani, hogy ezek a gépek minden idők legsikeresebb bélyegzőgépei.

A Krag bélyegzőgépek magyarországi használatát az 1907. szeptember 11.-i 67.864 számú rendelettel engedélyezték a budapesti 72-es posta részére (lásd [5]). Ezt több - más típusú géppel is végzett - teszt előzte meg, melyekről sajnos ma már nincsenek fellelhető hivatalos postai ügyiratok, így csak az előkerült, ismert küldemények alapján tudjuk a gép bevezetésének történetét rekonstruálni. Ezekből látható két példa a 9. ábrán.

9. ábra: Két boríték szalagos bélyegzésű gépek első magyarországi próbáiból

A teszteket Budapesten a 4. és a 72. számú postahivatalokban végezték 1907 nyarán. Ezekből a tesztekből csak Dr. D. Bayer feladónak az USA-ba küldött nagy formátumú illusztrált nyomtatvány- borítékai maradtak fent. A szerző legjobb tudomása szerint a 9. ábra alsó borítékán lévő, a 4-es postahivatalból származó bélyegzés 1907. július 27-éről a legkorábbi ismert magyar Krag bélyegzés. A két hely/kelet-bélyegzés között nyolc párhuzamos, vízszintes, egyenes vonal szolgált a bélyegek érvénytelenítésére. A hely/kelet-bélyegzések közép-pontjai közti távolság kb. 79 mm, ami a Krag bélyegzőhenger fél kerületének felel meg.

Az felette lévő levelet öt nappal később, 1907. augusztus 1.-én a 72-es postahivatalban bélyegezték le. Ezen a gépen kisebb átmérőjű bélyegzőhenger volt, mivel a hely/kelet-bélyegzések közti távolság csak kb. 66 mm. Ez a bélyegzés valószínűleg egy konkurens géptől származik (Sylbe gép Németországból), amelyet párhuzamosan teszteltek a Krag géppel. Ezt támasztja alá a hely/kelet-bélyegzések nagyobb átmérője, 90°-kal elforgatott elrendezése és az érvénytelenítő vonalak eltérő kialakítása is. A gép szemmel láthatóan nem működött optimálisan, mivel a bélyegzés felső fele gyakorlatilag nem látszik. A "B" kódjel arra utal, hogy létezhetett egy "A" kódjelű másik gép is, de erre nincs bizonyíték.

A 67 864 számú postai rendelet értelmében a Krag gép engedélye csak a 72-es postára vonatkozott, továbbá az érvénytelenítéshez hullámos vonalakat írtak elő. Ezt a 72-es postán meg is megvalósították, amint ez a 10. ábra példáján látható. Ezt a képeslapot 1907 utolsó napján adták fel, és „a” azonosító betűvel jelölt Krag bélyegzés található rajta, hét egymáshoz közel lévő hullámos és párhuzamos érvénytelenítő vonallal. A Budapest 72-es postahivatalban 1910 körül csak egy Krag gépet használtak ezzel a bélyegzőhengerrel.

Érdekes módon a 4-es posta tesztgépét tovább használták az egyenes érvénytelenítő vonalakkal. A következő, 11. ábra egy 1907. november 10-én nyomtatványként feladott borítékot mutat be, ugyanazzal a bélyegzéssel, mint a 9. ábra alsó borítékján a teszt fázisból. Ez a gép a 4-es postán 1909 végéig maradt használatban. A szerző ezt követően nem tud további Krag-bélyegzésekről a 4-es főpostáról!

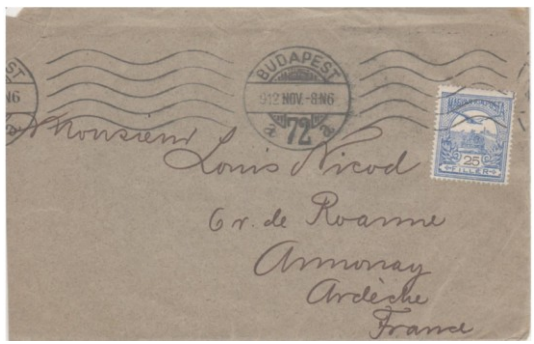

10. ábra: A 72-es postahivatalban 1907. december 31.-én feladott képeslap Krag szalagos gépi bélyegzéssel.

11. ábra: A Krag bélyegzőgép használata a budapesti főpostahivatalban 1907. nov. 10.-én egyenes érvénytelenítő vonalakkal.

1909 után néhány évig csak a 72-es postán működtek bélyegzőgépek. 1910-ben új, egymástól távolabb elhelyezett hullámvonalakkal rendelkező bélyegzőt vezettek be, melyet „a” és „b” kóddal valószínűleg két különböző gépen használtak (lásd 12. és 13. ábrát). 1917 körül ismét új bélyegző került bevezetésre "A" és "B" kóddal, a régi hullámvonalak megtartásával. Erre mutat egy példát a 14. ábra, melynél a hely/kelet-bélyegző kódja „B”.

12. ábra: Az újonnan bevezetett bélyegzőhenger bélyegzése a Budapest 72-es postán öt egymástól távolabb lévő hullámos érvénytelenítő vonallal és "a" kóddal.

13. ábra: A 72-es postahivatalban 1912-ben telepített új Krag gép bélyegzése "b" kóddal és függőleges elválasztó vonalakkal a hely/kelet-bélyegzők mindkét oldalán.

14. ábra: A 72-es postahivatalban 1917-ben bevezetett új bélyegzőhenger bélyegzése "B" kóddal 1917. szeptember 17-ről.

1913 közepe táján a Nyugati pályaudvar melletti Budapest 62-es posta is kapott egy Krag bélyegzőgépet „Hh” kóddal. Az érvénytelenítő hullámos vonalak kialakítása megegyezett a 72-es postáéval. A 15. ábrán egy 1912. szeptember 28.-i zárt levelezőlap látható ilyen bélyegzéssel. Innentől kezdve három Krag gép volt használatban Magyarországon a jelen cikk szempontjából releváns időszakban: kettő a 72-es, egy pedig a 62-es hivatalban. A 16. ábrán látható módon a 62-es posta gépének 1917 végén már meglehetősen kopott volt a bélyegzőhengere.

15. ábra: A Budapest 62-es postahivatalban bevezetett Krag gép bélyegzése 1913. szeptember 28-ról "Hh" kóddal és öt hullámos érvénytelenítő vonallal.

16. ábra: 1917 novemberében a 62-es postán 1913-ban újonnan bevezetett gép bélyegzőhengere már egyértelmű kopásnyomokat mutat.

Károly és Zita 1916. december 30.-i koronázása különleges kihívás elé állította a Magyar Postát. Hogy ki tudják elégíteni az ezen alkalomra rendszeresített alkalmi bélyegzések iránti óriási igényt, a 62-es és 72-es hivatalokban Krag bélyegzőgépet is bevetettek megegyező rajzolatú alkalmi bélyegzővel (mely az egyik kézi bélyegzőnél is felhasználásra került). Erre a 17. és 18. ábrán láthatók példák. Érdekes tény, hogy a gépi koronázási bélyegzések furcsa módon jóval ritkábbak, mint a kézi bélyegzések.

17. ábra: A budapesti 62-es posta Krag gépének különleges bélyegzése Károly és Zita 1916. december 30-i koronázásának napján.

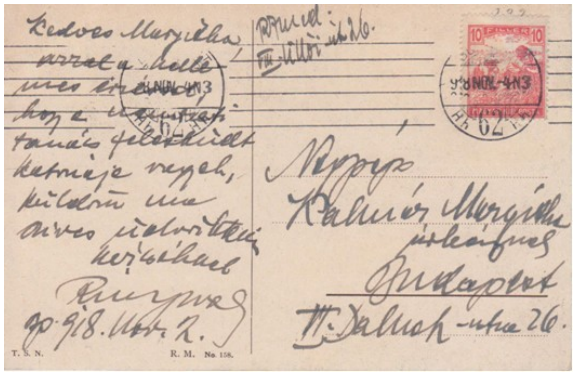

18. ábra: A fentiekkel megegyező alkalmi bélyegzés itt a Budapest 72-es postáról. A bélyegzőfejeket tévedésből fejjel lefelé helyezték be a bélyegzőhengerbe. Valószínűleg itt két egymást részben átfedő lapot húzott be a gép, mivel a bélyegzés nem teljes.

1917 végén a Budapest 62-es posta Krag bélyegzőgépét új bélyegzőhengerrel szerelték fel, amelyen egyenes érvénytelenítő vonalak voltak. Először öt vonallal próbálkoztak, de 1918 vége felé számukat hatra növelték. Utóbbit kb. 1922-ig használták. A hely/kelet-bélyegző mindvégig változatlan maradt. A 19. ábra mindkét változatra mutat példát.

19a ábra: Bélyegzések a Budapest 62-es posta Krag gépének új bélyegző görgővel: a ritka kék színben és öt bélyegzési vonallal 1918 júniusától.

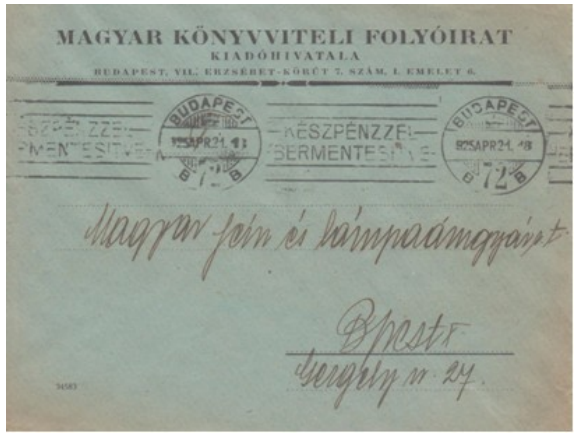
19. ábra: Bélyegzések a 62-es posta Krag gépének új bélyegzőhengereivel: felül ritka kék színű bélyegzés öt érvénytelenítő vonallal 1918 júniusából, alul hat érvénytelenítő vonalú bélyegzés 1918 novemberéből.

Az 1920-as évek elejétől a Krag gépek bélyegzőhengereinek érvénytelenítő vonalai közé szórványosan reklámszöveget vagy postai információkat tartalmazó szöveget helyeztek el.

Erre látható két példa a 20. és 21. ábrán.

20. ábra: A Budapest 62-es posta 1922. július 20-i Krag bélyegzése a következő postai felszólítással: "Küldemények címében/utcát, házszámot/irjuk ki".

21. ábra: 1920-tól a budapesti 62-es és 72-es postahivatalok „Készpénzzel / bérmentesítve" felirattal ellátott bélyegzőhengereket használtak. Ezt a levelet 1925. április 21.-én a 72-es postahivatal „B" kódos bélyegzőjével bélyegezték.

3. A MAGYAR KIRÁLYI POSTA MÁSODIK TARTÓSAN HASZNÁLT BÉLYEGZŐGÉPE

Miután a Krag szalagos bélyegzésű gép rendkívül népszerű lett, megjelent a világpiacon egy olyan lokális bélyegzésű gép is, amely ár/teljesítmény szempontjából megegyezett a Krag géppel, és az volt az előnye, hogy a küldemények bal felső részét nem tette olvashatatlanná a bélyegzés. Ez az amerikai UNIVERSAL Stamping Machine Company teljesen automatikus bélyegzőgépe volt.

A Magyar Posta UNIVERSAL bélyegzőgépeket csak 1930-tól használt tartósan és nagyobb számban (jellegzetes stilizált tulipán motívummal az érvénytelenítő vonalak között), de ezt megelőzően is volt legalább két rövid távú felhasználás, amelyekről az alábbiakban lesz szó. Először azonban vizsgáljuk meg röviden az Universal gépek felépítését és működését.

A lokális bélyegzésű gépek műszaki megvalósításában a legnagyobb kihívást a bélyegzendő küldemény és a bélyegzőhenger helyzetének a „szinkronizálása” jelenti. Ahogyan a 2. fejezetben már említettük, a szinkronizálás szükségessége egyrészt abból a feltételből adódik, hogy a lebélyegzésnek mindig azonos távolságra kell lennie a levél jobb szélétől, másrészt abból, hogy a bélyegzendő küldemények mérete a gépen keresztüli továbbítás irányába különböző lehet.

A szinkronizálás érdekében a bélyegzőhengernek nem szabad folyamatosan forognia. Forgását az irat jobb szélétől kell indítani, és a bélyegzés befejezése után a bélyegzőhengernek mindig ugyanabba a nyugalmi helyzetébe kell visszaállnia.

A 22. ábra Frederick E. Poor feltalálónak a Universal Stamping Machine Co. által 1917 januárjában a szinkronizálás megoldásához benyújtott szabadalmának egy oldalát mutatja. A gép egyéb részleteivel ez a szabadalom nem foglalkozik.

Az egész mechanizmus egy szinkronkarból, két rugós lengőkarból, egy összekötő rúdból és egy bütyökből áll. Ez utóbbi a bélyegzőhengerrel együtt forog. A szabadalmi bejelentésben a szinkronmechanizmus három különböző helyzetben van ábrázolva (lásd „Fig.1. 2. és 3.” a 22. ábrán).

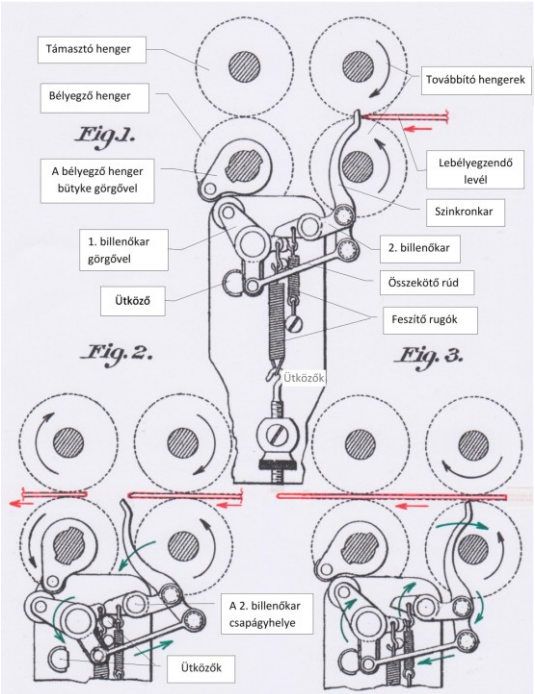
"Fig. 1." a szinkronmechanizmust nyugalmi helyzetben mutatja, miközben a piros színnel ábrázolt bélyegzendő küldemény éppen a folyamatosan forgó adagolóhenger-párhoz jut. A két billenőkar a feszítőrugók ereje következtében ütköztetett helyzetben van, miáltal a velük összekötött szinkronkar elzárja a levél útját. A bélyegzőhenger elfordulását az 1. lengőkar akadályozza meg a rajta lévő görgőn keresztül, miközben a hajtómotor és a bélyegzőhenger között lévő (a rajzon nem ábrázolt) tengelykapcsoló csúszik.

Amikor az adagolóhenger-pár által továbbított levél a szinkronkarhoz ütközik, ez az óramutató járásával ellentétes irányban elfordul a 2. billenőkaron lévő tengelye körül (lásd „Fig. 2.”). Ez az elfordulás az összekötő rúdon keresztül átadódik az 1. lengőkarra, miáltal az is elfordul és szabaddá teszi a bütyök és ezáltal a bélyegző henger forgását, és így megtörténik a bélyegzés.

Miközben a bélyegzőhenger forog, az 1. billenőkart feszítőrugója visszafordítja ütközési helyzetbe, miáltal az összekötő rúd a szinkronkart az óramutató járásával megegyező irányba visszafordítja (lásd a zöld nyilakat a „Fig. 3” rajzon).

A szinkronkar azonban még mindig nem tudja eredeti nyugalmi helyzetét felvenni, mert a fölötte elhaladó levél ezt megakadályozza. Amikor a lebélyegzett levél elhagyta a szinkronkart, a 2. lengőkar rugója visszahúzza azt ütközési helyzetébe, miáltal a szinkronkar is visszaáll a „Fig.1.” rajzon látható nyugalmi helyzetébe.

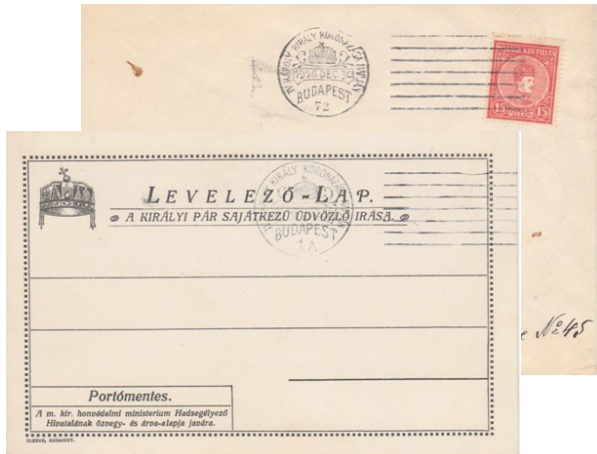
Ezzel a géppel percenként kb. maximum 800 eltérő méretű küldeményt lehetett bélyegezni. Ha belegondolunk, hogy a fent leírt folyamatoknak maximális teljesítmény esetén másodpercenként 13-szor(!) kellett végbemenniük, akkor értjük meg igazán, hogy milyen kifinomult mechanizmusra volt szükség a mozgások és a ható erők folyamatbiztos koordinálásához.

22. ábra: A bélyegzőhenger és a bélyegzendő küldemény helyzetének szinkronizálási megoldása az UNIVERSÁL teljesen automatikus lokális bélyegzésű gép szabadalmi bejelentésben.

23. ábra: Az Universal lokális bélyegzésű géppel az első teszteket a Budapest 72-es postahivatalban hajtották végre 1915 tavaszán.

24. ábra: Universal bélyegzőgép használata Károly és Zita 1916. december 30-i koronázása alkalmából a Budapest 1. és 72. postahivatalokban.

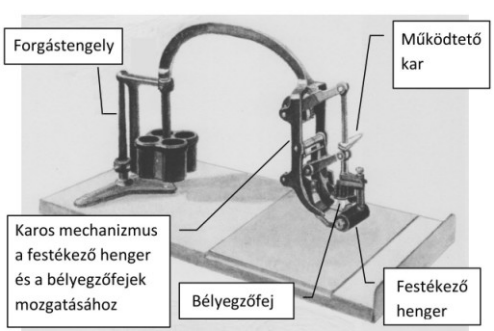
A szerző az Universal gép 1930-tól kezdődő magyarországi tartós használata előtt két rövid ideig tartó alkalmazásról tud. A 23. ábrán egy 1915. április 3-án a Budapest 72-es postahivatalban Universal géppel lebélyegzett képeslap látható. A lebélyegzés rajzolata 100%-ban megegyezik a Németországból ismert Universal bélyegzésekkel. Nagy valószínűséggel feltételezhető, hogy ebben az időszakban zajlott az Universal gépek első magyarországi tesztelése. Nem tudni, hogy más postahivatalok is érintettek voltak-e, mivel sem ezt bizonyító küldemények, sem ezzel kapcsolatos hivatalos postai dokumentumok eddig nem kerültek elő.

A 24. ábrán Károly és Zita 1916. december 30-i koronázása napján a Budapest 1. és 72. számú hivatalokban Universal géppel készült egy-egy alkalmi bélyegzés látható. Ezek is ugyanolyan hét párhuzamos érvénytelenítő vonalat tartalmaznak, mint ami az előző ábrán látható. [6] szerint az 1-es

postahivatalban ezen a napon három Universal gépet használtak kissé eltérő körbélyegzővel és a 62-es postahivatalból is ismert Universal alkalmi bélyegzés.

4. KÉZI MŰKÖDTETÉSŰ LOKÁLIS BÉLYEGZÉSŰ MECHANIZMUS

A lokális bélyegzésű mechanizmusokat leggyakrabban kézzel (ritkábban lábbal) működtették. Ahogy a bevezetőben már említettük, a bélyegzőfej gyakorlatilag függőlegesen mozgott fel és le. Ezeknek a megoldásoknak az előnye, hogy a karáttétel miatt kisebb a szükséges kézi erő (a csuklóízületek kímélése!), és a bélyegzőfej ferde leütése lehetetlen. A percenkénti lehetséges „ütésszám" nem lényegesen nagyobb, mint a hagyományos kézi bélyegzésnél. Az ilyen eszközöket már 1857-től használták (feltaláló: Pearson Hill, Anglia). Anglián kívül Hollandia, Olaszország, Franciaország és Ausztrália már 1900 előtt is saját, egymástól némileg eltérő kivitelt használt. Nekünk, magyar gyűjtőknek az Eugene Daguin által 1881-ben szabadalmaztatott francia kézi bélyegzőgép az érdekes, amely többek között Romániában és Bulgáriában is tartósan használatban volt 1890-től.

25. ábra: A Daguin kézi működtetésű bélyegző mechanizmus.

A függőleges tengely körül elforgatható konzol elülső vége egy csuklós mechanizmust hordoz, amely bélyegzőfejjel és festékező hengerrel van felszerelve. Ha ezt a mechanizmust a nyugalmi helyzetéből lenyomják, először a festékező henger billen hátra, miáltal végiggördül a bélyegzőfejen. Tovább nyomva a működtető kart, a bélyegzőfejjel egy tökéletesen függőlegesen leütés hozható létre a bélyegzőasztalon.

Szekeres István gyűjtőtársnak röviddel ezelőtt sikerült egy olyan dokumentumot találnia a Bélyegmúzeumban, amely a Daguin gép magyarországi használatának bizonyítékaként tekinthető. [1] szerint ez 1924-26 között történt. Ekkor a kézi bélyegzőkészülékek ideje tulajdonképpen már lejárt, csak Angliában és Franciaországban használtak még alkalmanként ilyen szerkezeteket az 1950-es évek közepéig.

A 26.-28. ábrák a Daguin mechanizmus által készült magyar bélyegzésekre mutatnak példákat. Ezek mindig duplex bélyegzések voltak, amelyek egy hely/kelet-bélyegzésből és egy reklámrészből álltak. Kialakításuk megegyezett az ugyanezen időben használatos francia Daguin bélyegzésekkel. Az 1924 és 1926 évben megrendezett budapesti vásárok egy-egy reklámbélyegzésére mutat példát a 26. ábra a Budapest 62-es és 72-es hivatalból.

Az első sportmotívum bélyegsorozat 1925-ös megjelenése után több városban (Budapest, Szeged, Miskolc) bevezették a „HASZNÁLJUNK / SPORT / BÉLYEGEKET" feliratú reklám bélyegzőket (lásd 27. ábra). Végül a 28. ábrán egy ritka bélyegzés látható, amelyet a Nemzeti Múzeum sporttörténeti kiállítása alkalmával használtak a Budapest 80. posta-hivatalban 1926-ban.

Ismertek még továbbá a Nemzeti Múzeum 1925-ös Jókai-kiállítása és az 1926-os nemzetközi

cserkésztalálkozó alkalmából készült Daguin bélyegzések is. Ezek is csak néhány hétig voltak lehetségesek, ezért ritkák.

26. ábra: Daguin reklámbélyegzések az 1924-es és 1926-os budapesti vásár alkalmával, fent a 62-es és lent a 72-es budapesti postahivatalból.

27. ábra: „Használjunk sportbélyeget“ feliratú Daguin reklámbélyegzések a Budapest 62-es postahivatalból.

28. ábra: Budapest 80. posta Daguin reklámbélyegzése "Sporttörténeti kiállítás a Magyar Nemzeti Múzeumban, 1926. május hó" felirattal.

FELHASZNÁLT IRODALOM

[1] Geslin, Rene: Un homme…une machine, DAGUIN. Paris 2010.

[2] Kohlhaas, W. und Riese, I.: Die Briefstempelmaschinen von Haller und Co., Soest 1995.

[3] Botár, J.: A posta és távírda helyiségek, berendezések, elhasználási anyagok s postaforgalmi eszközök ismertetése. Budapest 1899.

[4] Kohlhaas, W. / Riese, I.: Die Bandstempelmaschinen von KRAG und SYLBE. Soest 2007.

[5] A Magyar Királyi Posta Szabályrendeleteinek Gyűjteménye VI. kötet, Budapest 1910.

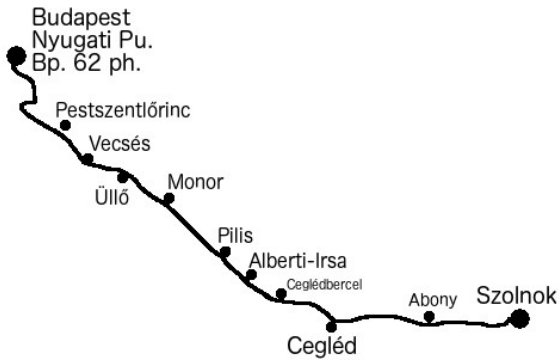
[6] Mihályfi, Ernő: A magyar alkalmi bélyegzések katalógusa MABÉOSZ Budapest, 1988.

[7] A magyar bélyegek monográfiája I. kötet, Budapest 1965.

A HADMŰVELETEK IDŐSZAKÁNAK POSTAFORGALMA 1944-1945

BY JANOS DAN, BUDAPEST

1. A Budapest – Szolnok vasútvonal állomásai

A postaforgalom újra indulásának egyik feltétele volt, hogy a lehetőségekhez képest gyors és működő összeköttetés jöjjön létre az egymástól távolabb lévő nagyobb városokkal. Erre jó példa a Budapest – Szolnok vasútvonal, vagy ahogy a vasutasok nevezték, a 628. számú vonat. Annál is inkább, mert ez volt az első vasútvonal, amelyet helyreállítottak és így ezen indulhatott meg leghamarabb a vasútforgalom Budapestről. Ennek a járatnak csatlakozása volt a Szolnok – Debrecen között közlekedő vonathoz, így viszonylag hamar tudtak Budapestről akár Debrecenig levélzárlatokat küldeni. Debrecenből már az országhatáron túlra (Erdély) is tudtak levélzárlatokat továbbítani. Az ország többi részén szintén így indult meg a postai levélzárlatok küldése vasúttal. Amint rendelkezésre állt a megfelelő közlekedés, a postások rögtön kihasználták a lehetőséget.

Azért mutatom be ennek a vasútvonalnak a segítségével a levélzárlatokat, mert lelkes gyűjtőknek köszönhetően ezen a vonalon maradt meg a legtöbb levélzárlat és így rekonstruálható legjobban a történet.

LEVÉLZÁRLATOK

Levélzárlatoknak nevezzük a közvetlen, u.n. rovatolási összeköttetésben levő postahivataloknak egymáshoz címzett hivatalos szállítmányait, amelyekben az irányítási szabályok szerint a megfelelő irányba szóló egész postaanyagot elhelyezik. Tartalom szerint van levélzárlat, pénzes zárlat és egyesített zárlat. A zárlat védőborítása általában zsák, kivételesen csomagolópapír. A levél postazsákot egyszerűen lekötik és hivatalos ragjeggyel (vignettával) leragasztják; a pénzes és egyesített zárlatokat pedig lelakatolják egy célszerűen szerkesztett csapózáras zsáklakattal (amerikai lakat), melyet csak egy hivatalos lebélyegzett és aláírt papírlap (szűzhártya) megsértésével lehet kinyitni.

Postazsákok még nem álltak rendelkezésre, valamint a levelek mennyisége sem indokolta használatukat, sokszor elfértek egy nagyobb borítékban vagy újságpapírba, csomagolópapírba csomagolva.

A kezdeti időben a borítékokat, levélzárlatokat kézzel címezték, majd megjelentek az írógépel és végül a nyomdai úton előállítottak is.

A kézzel címzett levélzárlatok a feladó postahivatal nevét és a címzett postahivatal nevét tartalmazták a levélzárlat indítási dátumával. Ez a dátum szintén kézzel került felírásra, majd mikor már bélyegzője is volt a hivatalnak, akkor rábélyegezték a dátumot, dátumbélyegzővel vagy keletbélyegzővel. Léteznek többször felhasznált levélzárlatok, a címzett postahivatal áthúzta a városnevet és helyette másikat írtak be. Ez is azt mutatja, hogy hiány volt mindenből.

Központi utasításra a levélzárlatok szövegét egységesítették. Ezt a szöveget írógéppel írták a levélzárlatokra, majd megjelentek a nyomtatott változatok. Azért később is előfordulnak írógéppel írtak, valószínű ekkor elfogyott a nyomtatott változat.

A felirat hivatalos szövege:

„Levélzárlat a ..... postahivataltól.

Mozdonyvezetők közvetítik alkalmi vonatok útján.

Vasúttal nem bíró helyekre útőrök, útkaparók viszik.

Ha a postahivatal nem működik, akkor a községi elöljáróságnak, polgármesternek kell átadni.

A tekintetes Postahivatalnak ....."

Mind a nyomtatott, mind az írógépes változatokban előfordul több helyesírási hiba, de a legjellemzőbb az útőrök elírása, általában „úttörők", „uttörők" szerepel. Természetesen előfordulnak a hivatalos szövegtől eltérő feliratú levélzárlatok is.

De nézzük a vasútvonal mentén lévő városok postaforgalmának megindulását és az első zárlatok indítását.

SZOLNOK

Szolnokon a bombázások miatt az összes jelentősebb épület megrongálódott vagy elpusztult. Felrobbantották mindhárom hidat, az úthálózat szinte teljesen megsemmisült a víz és csatornahálózattal együtt. A város közigazgatását 1944. október 8-án telepítették ki.

Szolnokot a Vörös Hadsereg 1944. november 4-én foglalta el. A város közel negyven ezres lakosságából közel négyezer várta meg a szovjetek érkezését, a többiek elmenekültek.

Szolnok Budapest után az ország második legnagyobb vasúti csomópontja, ezért is volt fontos a város elfoglalása az utánpótlás biztosítása miatt a szovjet vezérkarnak. A város nélkül csak nagy kerülővel, jelentős időveszteséggel tudták az utánpótlást biztosítani.

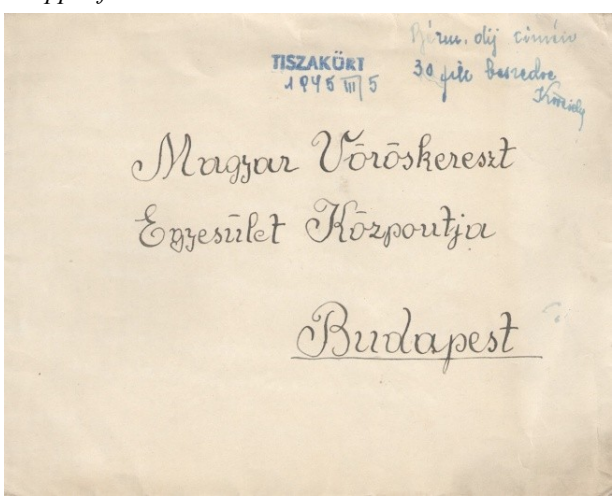
A szovjetek kórház várossá alakították Szolnokot. Az összes éppen maradt nagyobb épületből rövid idő alatt ápolásra alkalmas kórházakat alakítottak ki. A Tisza Szálló két nagytermében műtőt rendeztek be. A középületekben található iratokkal és bútorokkal fűtötték a termeket.

Valószínű itt is a postai bélyegzőket, az értékcikkek egy részét evakuálták, mert a korai leveleken ideiglenes gumibélyegzőket használtak, ami a bélyegző hiányra utal.

A posta december 31-én kezdte meg működését. A vasútállomáson a Szolnok 2 számú postahivatal működött, amely a levélzárlatokat a mozdonyvezetőknek átadta, illetve átvette tőlük. Sajnos a postáról több adat még nem áll rendelkezésemre.

2. 1945. január 3-án Szolnok 1 számú postahivatalban feladott ajánlott helyi levél, ideiglenes gumibélyegzővel. A postahivatal megnyitása után pár nappal feladva.

3. 1945. március 5-én Tiszakürtről Budapestre feladott levél, Tiszakürt postahivatal ideiglenes gumibélyegzőjével. A levelet a Szolnok-Budapest vasútvonalon szállították.

ABONY

Az abonyi postahivatal vezetője az arcvonal előtti kiürítés keretében a postahivatal értékcikkeit és bélyegzőit Budapestre szállította és ott leadta, majd továbbutazott nyugat felé. Így Abony hivatalvezető és értékcikk nélkül maradt a front átvonulása után.

Abonyt a Vörös Hadsereg 1944. november 4-én foglalta el. A postahivatal 1945. január 16-án már biztosan működött. Valószínű már korábban is nyitva lehetett, de erre vonatkozó pontos adat nem áll rendelkezésre. A késői nyitásnak az elsődleges oka a szakképzett postaalkalmazottak hiánya lehetett. A postahivatal élére a helyi Nemzeti Bizottság egy ügyvédet nevezett ki, majd mikor már sok panasz érkezett a hivatal munkájával kapcsolatban, többek közt az orosz katonai parancsnokságtól is, akkor leváltották. Helyette március 17-én egy vendéglőst bíztak meg a feladattal, aki a Magyar Kommunista Párt tagja volt, viszont a postához nem értett, ennek ellenére hatékonyan ellátta feladatát.

A postahivatalban az „ABONY C” betűjelű bélyegző maradt meg.

Abonyban a bélyeghiány enyhítésére a hivatalvezető szükségbélyegeket adott ki.

Az első levélzárlatokat Szolnok 2 és Cegléd 2 pályaudvari postahivatalok felé küldött az abonyi postahivatal. Február 6-án már biztosan indítottak levélzárlatokat mindkét irányba. A levélzárlatokban az illető helyiség és a környék közönséges levélpostai küldeményei kerültek továbbításra. A levélkötegeket csomagolópapírba csomagolva adta át az állomásfőnökségnek a hivatal. Az állo-

másfőnökség pedig a zárlatokat a mozdonyvezetőknek adták át továbbítás végett.

Április 25-én az abonyi szovjet katonai parancsnok összehívta a járás hivatali szerveinek vezetőit, hogy megbeszélje velük, hogy tudják méltóképpen megünnepelni május 1-ét. Az értekezleten az abonyi postahivatal vezetője szintén részt vett. Ő azt ajánlotta, hogy egy alkalmi bélyegzőt fog a postahivatal alkalmazni, piros színű lenyomattal a jeles nap tiszteletére. A szovjet katonai parancsnoknak nagyon tetszett az ötlet.

A hivatalvezető házilag készítette el az alkalmi bélyegzőt. Egy csőbe erősítette a helyiségnév betűit, valamint a dátumot és a leveles díszítést. Az alkalmi bélyegző átmérője 22 mm. A bélyegző jelenleg a Bélyegmúzeumban található.

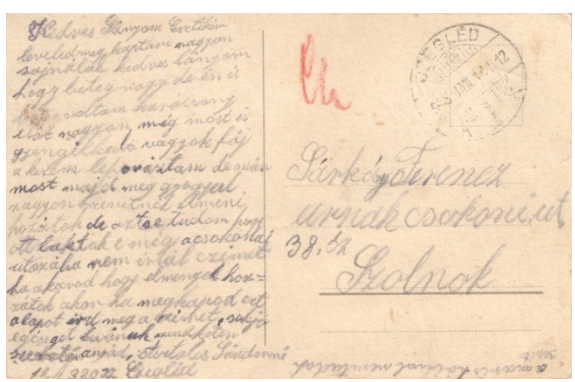
4. 1945. április 30-án Abonyból Egerbe küldött levél. A borítékon az „ABONY C" betűjelű keletbélyegző és a május 1-i kisegítő alkalmi bélyegző látható.

CEGLÉD

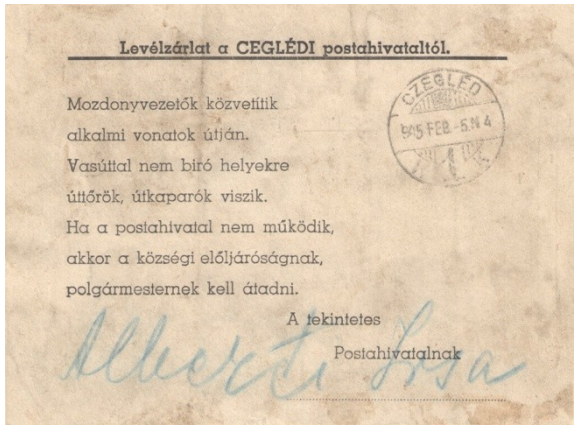
Ceglédet 1944. november 4-én szállta meg a Vörös Hadsereg. A Budapest elleni offenzíva egyik legfontosabb bázisa volt. Hosszú ideig Malinovszkij marsallnak itt volt a főhadiszállása. A szovjet katonaság itt pihent és itt vételezett új felszerelését az elveszett vagy megsemmisült helyett.

A Cegléd 1 számú postahivatal november 29-én nyitott meg a nagyközönségnek. Itt megmaradt a „Cegléd 1K" feliratú keletbélyegző.

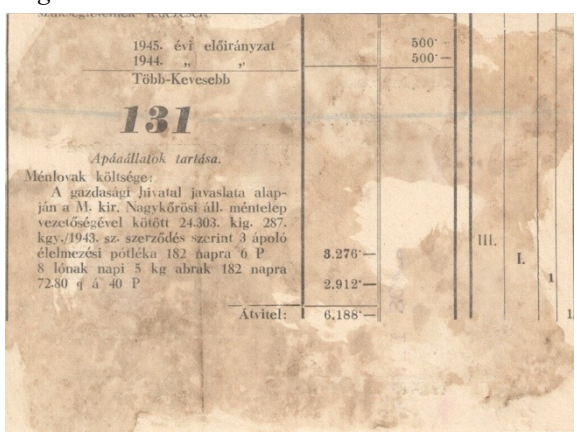
November végére állították helyre a vasúti síneket Szolnok és Cegléd között. Ez a vonal az egyik fontos szállítási útvonala volt a Vörös Hadseregnek, hogy a fővárost minél hamarabb ostrom alá vehessék. A vonalon ezért a kezdetben csak katonai szerelvények közlekedtek, de a szerelvények masinisztái a postai levélzárlatokat szívesen elvitték két állomás között vagy akár messzebbre is. Így, ha lassan is, de elindulhatott a postaforgalom a vasútvonal által összekötött helyiségek között. Cegléden a pályaudvaron működött a Cegléd 2 számú postahivatal, amelynek nem maradt bélyegzője, így ideiglenes gumibélyegzőt használtak.

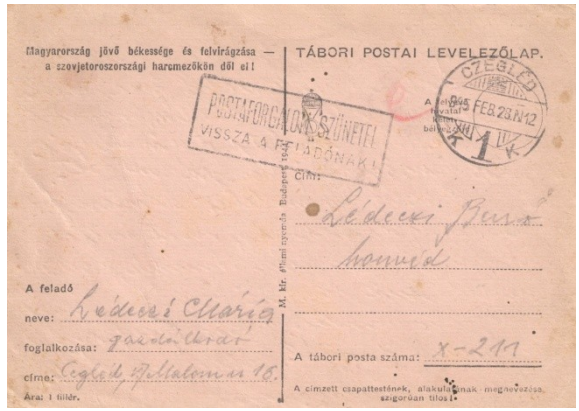
5. 1945. január 17-én Ceglédről Szolnokra feladott képeslap. A bélyeg a képes oldalra került felragasztásra.

6. Nyomtatott levélzárlat levél 1945. február 5-én Ceglédről Alberti-Irsára küldve.

7. A levél hátoldalán jól látszik, hogy egy régi nyomtatványra készült és az is, hogy a levelet ráragasztották a zárlatra.

8. 1945. február 28-án Ceglédről tábori postaszámra feladott honi típusú tábori postai levelezőlap.

A lapot Budapestre szállították vonattal, ahol a kézbesíthetetlenség miatt „POSTAFORGALOM SZÜNETEL/VISSZA A FELADÓNAK!” feliratú bélyegzővel látták el és visszaküldték a feladónak. Ennek a bélyegzőnek a használata sokkal ritkább a Vörös Hadsereg által elfoglalt területen, mint az M. kir. Posta fennhatósága alatt lévő területen.

9. Cegléd 2 számú postahivatal ideiglenes gumibélyegzője.

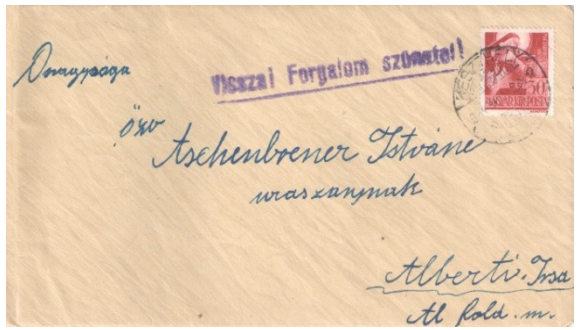
10. Cegléd utca részlet 1945. Az útjelző táblán jól olvashatóak a városnevek: Abony, Kecskemét, Szolnok, Budapest, Alberti, Ceglédbercel. (Fortepan / Vörös hadsereg / 175248)

ALBERTI-IRSA

Az Alberti-Irsai történéseket Kutas Emil személyes visszaemlékezéséből ismerhetjük meg.

1944. november 2-án állt le a vonatközlekedés. A reggel még indult vonat Pestre, de vissza már csak Pilis állomásig jött. A postaforgalom ekkor állt le teljesen. A posta evakuált és magukkal vitték az összes bélyegzőt. Bélyegek maradtak a hivatalban.

A községet november 7-én foglalta el a Vörös Hadsereg. A Kommunista párt helyi titkára és egy elöljárósági tisztviselő felkereste a községben maradt postásokat november 17-én és felkérte Őket, hogy foglalják el a postahivatalt és kezdjék meg a munkát, amit a postások azonnal meg is tettek. November 18 – 20 körül érkezett az első levélzárlat Cegléd felöl. A levélzárlatokon kezdetben nem volt postai bélyegző a dátumot kézzel írták rá. Alberti-Irsa postahivatal, mivel a teljes bélyegző készletét elvitték, gumibélyegzőt használt, a dátumot kézzel írták a bélyegzőbe.

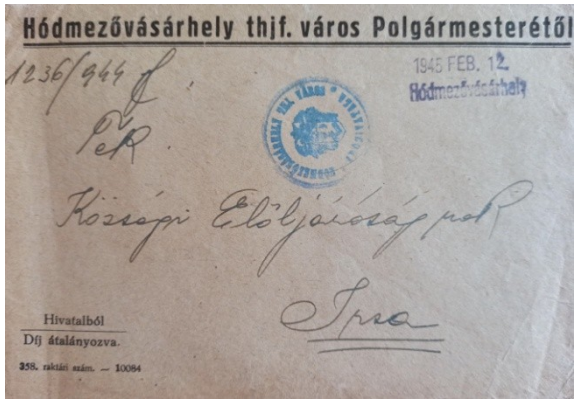

11. 1944. november 6-án Keszthelyről Alberti-Irsára feladott levél.

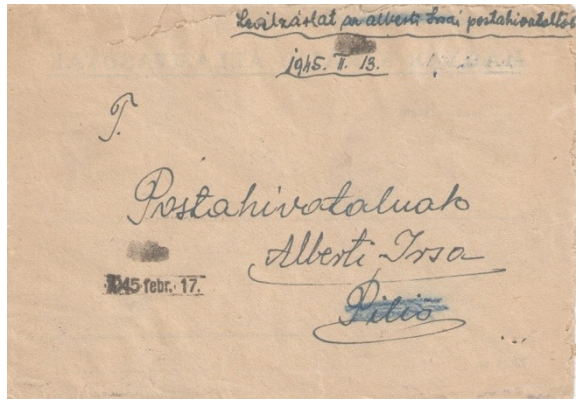
A levelet a forgalom szünetelése miatt visszaküldték a feladónak. Alberti-Irsát a Vörös Hadsereg november 7-én foglalta el.

12. 1945. január 24-én Irsáról Kispestre feladott levelezőlap, Irsa gumibélyegzővel

13. 1945. február 12-én Hódmezővásárhelyről Irsára feladott hivatalos levél, Hódmezővásárhely ideiglenes gumibélyegzőjével.

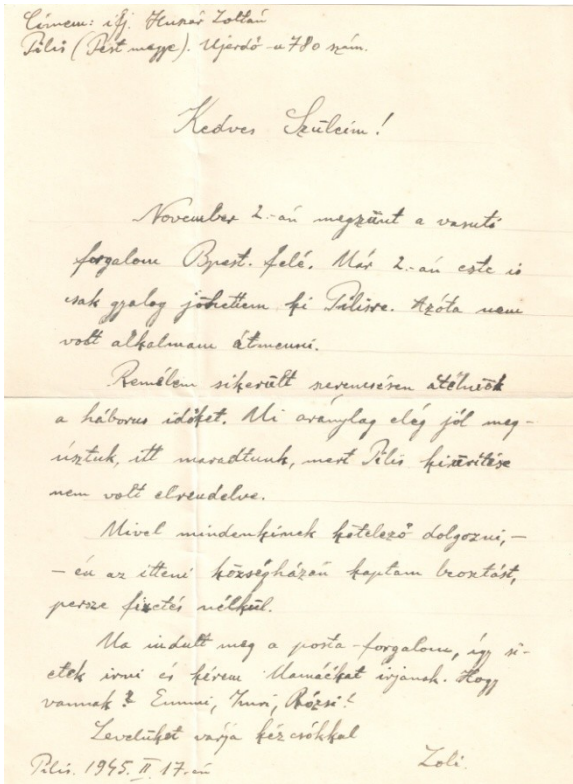

14. Levélzárlat borítékra írva, Alberti-Irsa postahivataltól Pilisre küldve 1945. február 13-án. A pilisi postahivatal a saját levélzárlatát ugyanezzel a borítékkal küldte vissza 1945. február 17-én Alberti-Irsára. A dátumok felett látható fekete folt a „Pilis" feliratú gumibélyegző.

Februárban már távolabbi vasútvonalakról is érkeztek levélzárlatok Alberti-Irsára.

PILIS

1944. november 2-án szűnt meg a vasúti összeköttetés Budapesttel. November 10-én foglalta el a községet a Vörös Hadsereg. A posta evakuálása miatt a keletbélyegzők nem álltak rendelkezésre. „Pilis" feliratú gumibélyegzőt használtak 1944 decemberétől. A sorbélyegző nagyon hamar olvashatatlan lett, valószínű a nem megfelelő nyomdafestéknek köszönhetően. Budapest felé a postaforgalom 1945. február 17-én indult meg. A posta viszont már korábban működött, hiszen a mellékelt levélzárlat levél bizonyítja, hogy már február 13-án kaptak levélzárlatot Alberi-Irsa postahivataltól.

Címem: ifj. Kupsó Zoltán
Pilis (Pest megye). Ujvidó u. 780 szám.

Kedves Szüleim!

November 2-án megszünt a vasuti forgalom Budapest felé. Máj 2-án este is csak gyalog jöhettem ki Pilisre. Azóta nem volt alkalmam átmenni.

Remélem sikerült szerencsésen átélnetek a háborus időket. Mi aránylag elég jól megúsztuk, itt maradtunk, mert Pilis kiürítése nem volt elrendelve.

Mivel mindenkinek kötelező dolgozni, — — én az itteni községházán kaptam bruttót, pensze fizetés nélkül.

Ma indult meg a posta-forgalom, így sietek irni és kérem Mamácskát irjanak. Hogy vannak? Emmi, Juci, Rózsi?

Levelüket várja kézcsókkal

Zoli.

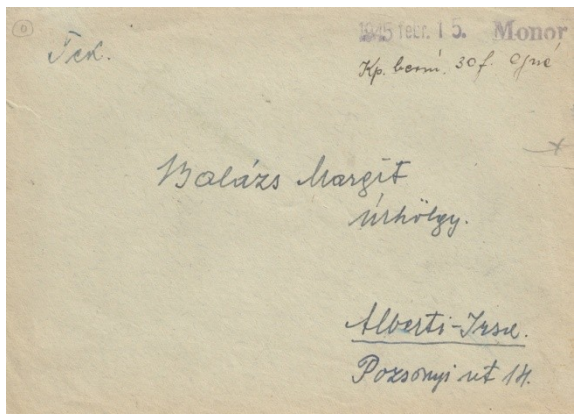
Pilis. 1945. II. 17-én

15. 1945. február 17-én Pilisről Budapestre küldött levél, amely fontos adatokat tartalmaz.

A levélíró beszámol arról, hogy a vasútforgalom 1944. november 2-án szűnt meg Budapesttel. Beszámol arról is, hogy siet írni, mert ma indult meg a postaforgalom. Sokszor a kutatónak ilyen személyes közlésekből sikerül megtudnia fontos adatokat, illetve megerősíteni a máshol olvasottakat.

MONOR

Monort 1944. november 12-én foglalta el a Vörös Hadsereg. Szovjet kórház és ellátó részleg működött a községben. Itt sem maradt postai keletbélyegző a postán, így „Monor” feliratú gumibélyegzőt használtak. A teljes bélyegkészlet szintén nyugatra vándorolt, ezért készpénzes bérmentesítést alkalmaztak, amit kézzel a borítékra írva igazoltak. Márciusban már volt keletbélyegzője a hivatalnak „Monor F” jelű.

Tek.

1945 febr. 15. Monor

Kp. berm. 30 f. cpre

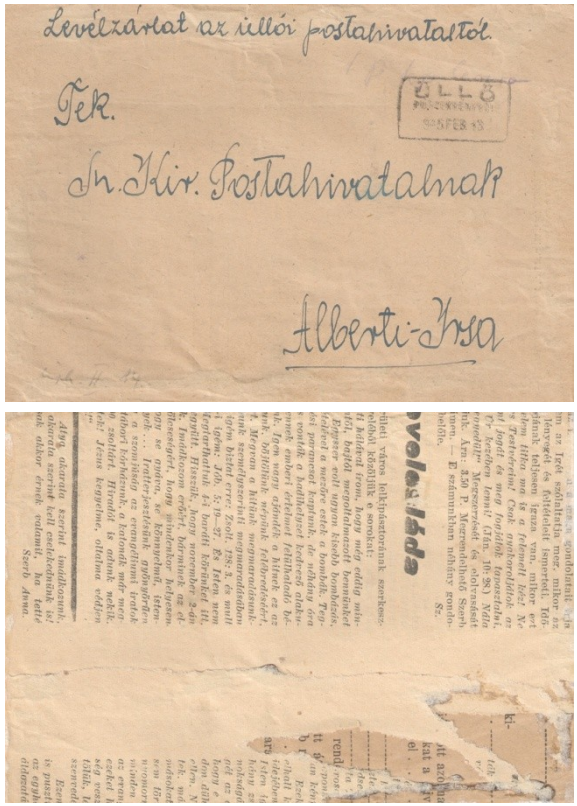
Balázs Margit
sürgöny.

Alberti-Irsa.
Pozsonyi ut 14.

16. 1945. február 15-én Monorról Alberti-Irsára feladott boríték. Készpénz bérmentesítési igazolással és a monori gumibélyegzővel. Ezt a levelet egy Monor – Alberti-Irsa levélzárlattal továbbították.

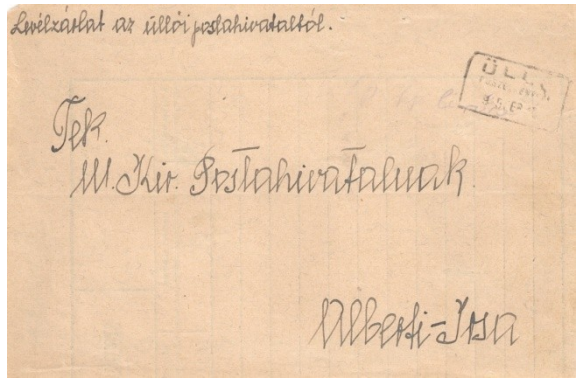
ÜLLŐ

A szovjet hadvezetés Üllő lakosságát kiköltöztette Ócsára november 9-től. Onnan csak december 24 – 26 között kezdtek visszaköltözni. A postán csak a pályaudvari levélszekrény kezelési bélyegzője maradt, így azt használták.

17 – 18. Levélzárlat levél 1945. február 13-án Üllőről Alberti-Irsára küldve, érkezett február 14-én.

A levelet egy postai nyomtatvány hátoldalára írták és az is látszik, hogy a zárlatot újságpapírba csomagolták és erre ragasztották a levelet.

19. Levélzárlat levél 1945. február 15. Üllőről Alberti-Irsára küldve. A levélokot szintén postai nyomtatvány hátoldalára írták.

PESTSZENTLŐRINC

1944 novemberében lakóinak egyharmadát az ostrom miatt áttelepítették Kispestre.

A kiürített részre címzett leveleket visszaküldték a feladónak „VÁROSRESZ KIÜRITVE” feliratú bélyegzővel.

1945. január 5-én foglalta el a Vörös Hadsereg Pestszentlőrincet.

Február 6. Pestszentlőrinc 1. postahivatal levélzárlatokat indított az ország keleti részében fekvő nagyobb városokba, többek közt Debrecenbe a kormány székhelyére. A levélkötegekben az illető helyiség és a körzetében lévő szomszédos helyiségekbe szóló levélpostai küldemények voltak. A zárlatokat csomagolópapírba csomagolták és az állomásfőnöknek adták át azzal, hogy a zárlatokat vonatvezetők útján továbbítsák a címzett városokba.

Február 8-án Budapestről három postás érkezik gyalog, hogy elvigyék az első levélzárlattal a Ti-

szántúlról érkezett Budapestre szóló küldeményeket.

Március hónapban már az USA-ba is tudtak innen levelet küldeni, köszönhetően a vasúti összeköttetéseknek (erről bővebben majd a következő részben).

VAROSRESZ KIÜRITVE

20. Pestszentlőrinc kiürített részére címzett leveleket „VAROSRESZ KIÜRITVE" feliratú bélyegzővel lebélyegezve küldték vissza a feladónak

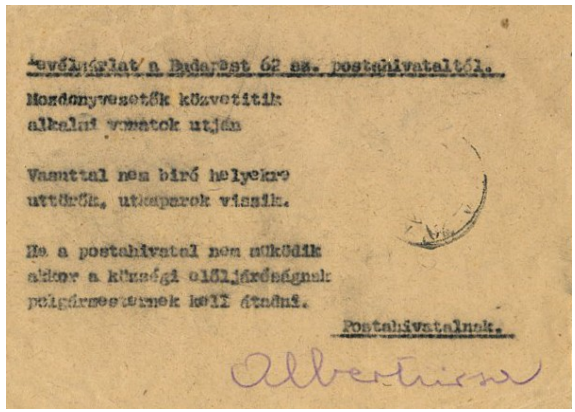
BUDAPEST 62 SZÁMÚ POSTAHIVATAL

A postahivatal hivatalosan 1945. március 2-án nyitott meg az első kilenc pesti megnyitott postahivatallal együtt a nagyközönség számára. Az biztosan tudható, hogy ennél már jóval korábban megkezdték a munkát, sőt az ügyfélforgalmat is. Január végén megkezdték a postások a hivatal épületében a károk felmérését és rendbe hozását. Az első személyvonat február 4-én indult a Nyugati pályaudvarról Szolnokra, valószínűleg szállított levélzárlatot. A korabeli források szerint február 10-én már kapott a postahivatal levélzárlatokat.

Február 14-én megindul a rendszeres személyvonat forgalom Budapest – Szolnok MÁV vonalon. Minden páros napon, tehát 14-, 16-, 20-, 22-, 24-, 26-, 28-án indult szerelvény és ezek a vonatok szállítottak levélzárlatokat. 18-a kimaradt, akkor nem indult vonat.

Március 1-től már állandó jegyzékelő menet indult a Budapest 62 számú postahivataltól Szolnokra, érintve az összes útba eső nagyobb települést.

Ez a postahivatal volt az induló és végpontja a budapesti Nyugati pályaudvarról induló és érkező vonatokkal szállított levélzárlatoknak, mivel a postahivatal épülete a pályaudvar mellett van.

21. Levélzárlat a Budapest 62 számú postahivataltól Albertirsára küldve.

A bélyegző sajnos olvashatatlan, az írógéppel írt levél miatt feltételezhetően 1945. februárban indított zárlat az általános íráshibával (uttörők).

Dátum	Honnan	Hova
1944.11.15	Szentes	Nagyvárad 2.
	Békéscsaba 1	Mezőberény
1944.11.20	Cegléd	Alberti-Irsa
1944.11.26	Szentes	Csongrád
1944.12.14	Cegléd	Alberti-Irsa
1944.12.18	Cegléd	Alberti-Irsa
1945.02.02	Nagykőrös	Alberti-Irsa
1945.02.05	Cegléd	Alberti-Irsa
1945.02.06	Pestszentlőrinc 1	Debrecen
1945.02.06	Cegléd	Alberti-Irsa
1945.02.07	Cegléd	Alberti-Irsa
	Bp. 62	Alberti-Irsa

1945.02.13	Üllő	Alberti-Irsa
1945.02.13	Alberti-Irsa	Pilis
1945.02.17	Pilis	Alberti-irsa
1945.02.15	Üllő	Alberti-Irsa
1945.02.17	Bp. 62	Pilis
1945.02.21	Üllő	Alberti-Irsa
1945.02.22	Pilis	Alberti-Irsa
1945.02.26	Kispest 1	Alberti-Irsa
1945.03.10	Monor	Alberti-Irsa
1945.03.27	Pestszentlőrinc 1	Alberti-Irsa
1945.03.28	Pestszentlőrinc 1	Alberti-Irsa

22. Az általam ismert levélzárlatok adatai

A fenti táblázatban 23 levélzárlat adatait találjuk meg. Ezen adatok az általam ismert szakpostahivatalok gyűjteményekben található levélzárlatait összegzi. A Gerőcs gyűjteményben minimum 142 levélzárlati levél volt. Ez abból tudható, hogy Gerőcs Gyula minden a gyűjteményében található levélzárlati levelet sorszámmal és „GERŐCS" felirattal látott el. Bátran kijelenthetem, hogy ez a belkezelési nyomtatvány a nagyon ritka kategóriába és a hadműveleti időszak dokumentumai közül is az unikális darabok közé tartozik.

Folytatása következik!

Köszönöm Voloncs Gábornak (7. kép) és Csatlósné Mariannak (10. kép), hogy a cikkben bemutathattam küldeményeik képét.

POSTAHIVATALLOMJEGYZÉK

Pallas nagylexikon

Ikvai Nándor szerk.: Cegléd története

Pataki Ferenc: 8. A város a második világháború alatt, felszabadulás

Studia Comitatensia 11. Szentendre 1982

Pákozdi László: Inflációs bérmentesítések 1945 – 1946-ban

A magyar bélyegek monográfiája V. III. fejezet KÖZDOK 1967

Pákozdi László: Ideiglenes postaszolgálat Magyarországon 1944 – 45-ben

Philatelica 1972/2

Robert B. Morgan: The transitory war period of 1944 – 1945 – Hungary's postal history of the last months of WWII until April 30, 1945

Stamps of Hungary No.: 207 2016/12

Dr. Bernáth Gábor: Levélzárlatok 1944. november – 1945. március

MABÉOSZ pályázatra beadott kézirat

Kutas Emil: Postaszolgálat 1944 – 45-ben

Filatéliai Szemle 1969/11

Sugár István: A felszabadulás utáni két félhivatalos szükségbélyeg-kiadás története

Bélyegmúzeumi Szemle II. évf. 1. sz. 1970.

Dr. Rablóczky Árpád ny. postaigazgató a szentesi postahivatal korabeli megbízott vezetőjének visszaemlékezése

Gerőcs Gyula vegyészmérnök gyűjteménye

Szabó József: Kézbesítik az első levelet

Magyar Nemzet 1965. 02. 09.

DÍJHIÁNY SZÁMÍTÁS A MAGYAR HIPERINFLÁCIÓBAN 1945-1946

FLORENT TRICOT, FRANCIAORSZÁG

I. BEVEZETÉS

A második világháború végi pusztító harcokat követően a Magyar Postának mindent elölről kellett kezdenie, szervezetileg és infrastruktúráját tekintve is. Ahogy Dán János cikkében (Philatelica 22/2) is olvasható, a posta újraindításáról, az 1945. március 2/április 30. időszak pesti szükségtarifájáról (PSZ) még sok felfedeznivaló vár ránk és én is megerősíthetem, hogy sok mindent találhatunk még e témában tudásunk mélyítésére.

Engem közelebbről az 1945-1946-os hiperinfláció időszaka érdekel, hogy mit lehet itt felfedezni, amiről korábban semmit, vagy csak keveset tudtunk.

Az egyik ilyen terület, amely a hivatalos postai dokumentáció 1945 júniusáig való hiánya, és illetve elvesztük miatt még mindig rejtélyes, a bélyegzetlen vagy díjhiányos küldemények portózása.

Azon cél érdekében, hogy a portózást kiállító versenygyűjteményben bemutatható legyen, gyűjtöttem a hozzáférhető iratokat és eléggé sok levelet is.

A portós küldemények előírása régóta rögzített (1908, UPU) „szokásos" helyzetekre: a büntetés kétszerese a hiánynak, ami a díj pótlása és a díjlerovás hiányának büntetése.

De a postai küldeményeken kívül, amelyekre ezt a számítást ténylegesen alkalmazták, eddig 23 más portóval is találkoztam, beleértve az úgynevezett egyszeri hiányszámítást is.

A címzettől beszedendő összeg „egyszeri hiányszámítása" valójában az új tarifák türelmi idejével van összefüggésben. Feltétele az volt, hogy a küldeményt a feladó legalább részben bérmentesítette.

A postai előírások tartalmazták ezt a hiperinfláció egyes türelmi időszakaiban alkalmazandó speciális számítást (részletek a cikkben). Mindazonáltal az elmúlt évek személyes tanulmányozása fellebbentette a fátylat további helyzetekről is, ahol szintén ilyen számítást alkalmaztak.

Hivatalos szövegek hiányában, ahol egyértelműen szerepelnének a szabályok, egyelőre csak összehasonlító statisztikai vizsgálatot tudunk végezni: erre törekedtem, ami természetesen további megerősítésre, vagy lehetőség szerint jövőbeni igazolásra vár.

Ahhoz, hogy a statisztikai vizsgálat megfelelő bizonyítékot jelentsen, elegendő mennyiségű levélnek kell előkerülnie. Kénytelen vagyok azonban megjegyezni, hogy a hiperinflációs portó sajnos meglehetősen ritka anyag. Mindazonáltal bizonyosságunk lehet, ha feltételezett helyzetben több díjszabási időszakból, több feladó és kézbesítő postahivatalból, különböző díjszabású (helyi, belföldi stb.) levelet is találunk: kategóriánként legalább 2 darabot, ami e helyzetben ésszerű elvárásnak tűnik.

E cikkben bizonyos eseteket már elegendő számban megtalált levél felhasználásával lehet leírni, míg a többit igen korlátozott mennyiségű, sőt néha csak egyetlen példa alapján. Úgy kell tekintenünk tehát a cikkre, mint jövőben kiegészítendőre, akár részemről, vagy remélhetően más gyűjtőkről is.

II. EGYSZERI HIÁNYSZÁMÍTÁS (ISMERT SZABÁLYZAT):

A postai előírások lehetőséget biztosítottak rá, hogy a szabályosan bérmentesített, a következő díjszabási időszak első napjaiban postaládából kivett küldeményeket a felvevő postahivatal különlegesen kezelje. A 27 díjidőszakból 15-ben engedélyezett volt ilyen küldemények büntetésének mellőzése, két esetben a hiány kétszeresével kellett büntetni, végül tízben az első 3 napig volt engedélyezett az egyszeres hiányszámítás (12-21. időszak, 1946. április 11-től június 30-ig). Lásd az alábbi táblázatot:

period	Grace period	Calculation	period	Grace period	Calculation	période	Grace period	Calculation
1	No grace period	?	10	No G. period	Double deficiency	**19**	**June11/13**	**Single Deficiency**
2	**1945** July2/15	No penalty	11	No G. period	Double deficiency	**20**	**June17/19**	**Single Deficiency**
3	September16/30	No penalty	**12**	**April11/13**	**Single Deficiency**	**21**	**June24/26**	**Single Deficiency**
4	November1/15	No penalty	**13**	**April23/25**	**Single Deficiency**	22	July1	No penalty
5	November16/30	No penalty	**14**	**May1/3**	**Single Deficiency**	23	July4	No penalty
6	**1946** January14/21	No penalty	**15**	**May10/12**	**Single Deficiency**	24	July8	No penalty
7	February2/8	No penalty	**16**	**May20/22**	**Single Deficiency**	25	July12	No penalty
8	March1/9	No penalty	**17**	**May27/29**	**Single Deficiency**	26	July18	No penalty
9	March16/23	No penalty	**18**	**June1/3**	**Single Deficiency**	27	July24	No penalty

Látható, hogy az egyszeri hiányszámítás az 1946. április 11. és június 26. közti 81. napból 30 napon át volt érvényben. Jelenleg körülbelül tíz ilyen levél ismert. *Illusztrációk: 1-3*. ábra.

A 14. időszakban a 20g-os levél díja 2 millió P (PRT 223.000/4.). Ezen a levélen az esedékes portó 1.500.000P, tehát egyszeri hiányszámításból ered (2 millió-500.000). Az összeget Esztergomban kézzel írták, és közvetlenül az összegre téglalap alakú gumibélyegzőt nyomtak Budapesten a címzettnek történő kézbesítés előtt. Ex: Visnyovszki G.

1. ábra: Tarifahelyes (13. időszak, 500.000P) esztergomi postaládába dobott levél Budapestre, 1946. május 1-én feldolgozva, ami a 14. díjidőszak első napja és türelmi ideje.

2. ábra: A budapesti 4. postána 16. időszak türelmi idejének első napján, 1946 május 20-án feladott, az előző időszak szerint tarifahelyes helyi nyomtatvány, bérmentesítése: 4x100eP+2x800Ep=2 mP.

A 16. időszak díja a 20g-os nyomtatványokra 8 millió pengő (PRT 228.200/4.). Első portójezés az 4 hivatalban belül a PORTO téglalap jelölésű portó jelölés: «6mil» 6 millióP, tehát az egyszeri hiányszámítás szerint (8 millió-2 millió) számították fel. A 10-es postahivatal május 21-én a címzettől követelte ezt az esedékes összeget.

Ekkor «Nem fogadta el. Refusé » cimke került a képeslapra, mert a címzett megtagadta a fizetést. Vissza a postára, a matrica mellé kézzel «8»-at írtak, ez 8 millió Ft-ról szól: ezúttal a büntetés a feladótól kérhető, tehát az a teljes díj, amivel a 16. periódusban kellet a képeslapokat bérmentesíteni. A feladó felkeresése előtt május 25-én a 62 postahivatalban egy piros téglalap alakú, utolsó postai gumibélyegzés került a «8m»-el kitöltve.

3. ábra: A kisszentmártoni postafiókban elhelyezett tarifahelyes levél Budapestre. Bérmentesítés 2x20=40 millióP a 16-os időszakban) feldolgozva 1946. május 27-én, a 17.díjszabás türelmi időszakának első napján.

A 17. időszakban a 20g-os belföldi levél díja 120 millió pengő (PRT 230.000/4.). Ezen a borítékon az esedékes portó kézzel írva "80m" azaz 80 millióP, tehát az egyszeri hiányszámításból ered (120-40=80 millió). A kisszent-mártoni postahivatalban egy háromszögben «T» típusú portó-jelzést is helyeztek rá, a posta pótdíjigényét a budapesti 741-es postahivatalban a beszedendő összeget május 29-i dátumbélyegzővel hitelesítették

III. AZ EGYSZERES HIÁNYSZÁMÍTÁS LEZÁRATLAN LEVELEKNÉL

Egyelőre nem találtunk előírást a záratlan borítékokra alkalmazható speciális számításra. Szakértői megbeszéléseken ennek ellenére már felmerült létezés gyanúja, de igazolni nem lehetett, mert ez ilyen feladású anyagból csak igen kevés fennmaradt példány ismert.

Lezáratlanul küldött borítékra az adott lehetőséget, ha annak tartalma a feladó számára nem képviselt különösebb értéket, és megbízott a továbbításában. Ezek a borítékot zárásó enyvezés épségéről lehet felismerni, mivel a tartalmat ilyenkor egyszerűen csak elhelyezték a borítékban.

Magyarország felszabadulását követően, a szovjet hadsereg felügyelete idején előírták, hogy a postai küldeményeket zártalanul kell feladni, a cenzúrát megkönnyítésére, ám a postaládába dobott küldeményekre ezt nem alkalmazták, a rendeletet pedig 1945 szeptemberében visszavonták.

A nyomtatványok borítékjának záratlanul kellett maradnia, a „Nyomtatvány" szó feltüntetése mellett. A feladó ezzel igazolta a nyomtatványok kedvezményes díjszabásának alkalmazhatóságát.

A nyomtatott levelezőlapokra nem vonatkozott különleges portózás, a hiány kétszeresét írták elő.

Másrészt, amikor a levél lezáratlan borítékban került feladásra, akár nyomtatványként, akár nem, akkor egyszeri hiányszámítást alkalmaztak. Ezt 8 hiperinflációs levél is bizonyítja, amelyek különböző időszakokból (jelenleg 1. és 22. periódus között), származnak különböző díjakkal és postahivatalokkal. A hiperinflációnál hosszabb időintervallumra vonatkozó vizsgálat képes lehet megállapítani az alkalmazás pontos időtartamát.

Vajon a hiperinfláció idején ez a címzettet a nem büntető számítási mód egyfajta „jutalom" lett volna, a szovjet cenzúra megkönnyítéséért? Ezt talán még tisztázható.

Illusztrációk 04-08.

4a ábra: eltér ugyan ennek e cikk a témájától, mivel nincs bérmentve, de megnyitja az utat az infláció előtti időszak tanulmányozása előtt: "60f" portó előírása kézzel írva és egy szingó a borítékon címoldalán.

4b ábra: a Hódmezővásárhelyre küldött frankatlan, lezáratlan «csúnya» boríték hátoldala (érkezési dátum bélyegzője 1945. május 3.).

Ez a portóösszeg nem az 1. időszak díja szerinti számítás eredménye. 60 fillér a 20g belföldi levél 1945. március 2-április 30 közti pesti szükségtari-

fája (PSZ) volt a Budapest területén feladott levelekre.

Mivel erre a borítékon nincs "hivatalból portóköteles" megjelölés, ez nem a címzett által fizetendő hivatalos küldemény díja, így nem állítható, hogy ezzel a borítékkal az egységes távolsági levél díját kérték volna a címzettől.

A 60f tehát az egyszeres hiányszámítás eredménye 60-0=60. És ez azt jelenti, hogy ezt a borítékot a PSZ ideje alatt küldték el Hódmezővásárhelyre, nyilvánvalóan Budapestről (lásd a fejlécbe írt feladót)

Észrevehető, hogy az első hódmezővásárhelyi dátumbélyegzés «945 MAJ-3 É8», ahol az É=éjjel a postai tisztviselő tévedése lehet, és amit a barna illetékbélyegeken már «945 MAJ-3 N8»-ra javított ki, N= nappal. meglehet, hogy ez az 1945. május 3. a hiperinfláció első dátuma, amely a postán felragasztott postai bélyegeken ismert (május 1. és május 2. előfordulása még nincs feljegyezve).

5a ábra: díjhiányos (30 f) lezáratlan boríték az 1. időszakból 1945. május 14-én Nagykanizsáról Budapestre.

5b. ábra: a boríték kinyitva

A 20g-os belföldi levél díja 1P az 1 időszakban. Ez a levél csak érkezéskor került felszámításra, a kör alakú PORTO jelölést már a budapesti postán rátették, de az esedékes összeget ott még nem írták elő.

Amikor a levelet Békéscsabára továbbították, akkor megtörténik a számítás, a «T 70fill» kézírással, tehát csak egyszeri díjhiányt kértek (1P-30f=70f). Portóbélyegeket nem ragasztottak fel, nyilván azért, mert a békéscsabai postahivatal nem rendelkezett velük, és így az érkezési időpont bélyegzése is hiányzik

.

6a ábra: díjhiányos levél 50f bérmentesítéssel a 2. időszakból 1945. augusztus 18-án Csepelről Budapestre.

6b. ábra: a boríték kinyitva

A 20g-os belföldi levél díja 2. időszakban 3P (PRT 105.037/A4).

Erre a borítékra 2P 50f volt az egyszeres hiányszámítás (3P-50f=2P 50f), az felragasztott bélyegek mögé kézzel írva a «T 2P 50» felirat.

Budapesten kétszer küldték tovább és a 2P 50f minden alkalommal visszaigazolásra került. Az utolsó alkalommal hiperinfláció alatt átértékelt bélyegekkel (2P/20f + 40f/12f +10f/2f) a budapesti 3 sz. postahivatalban, augusztus 27-én.

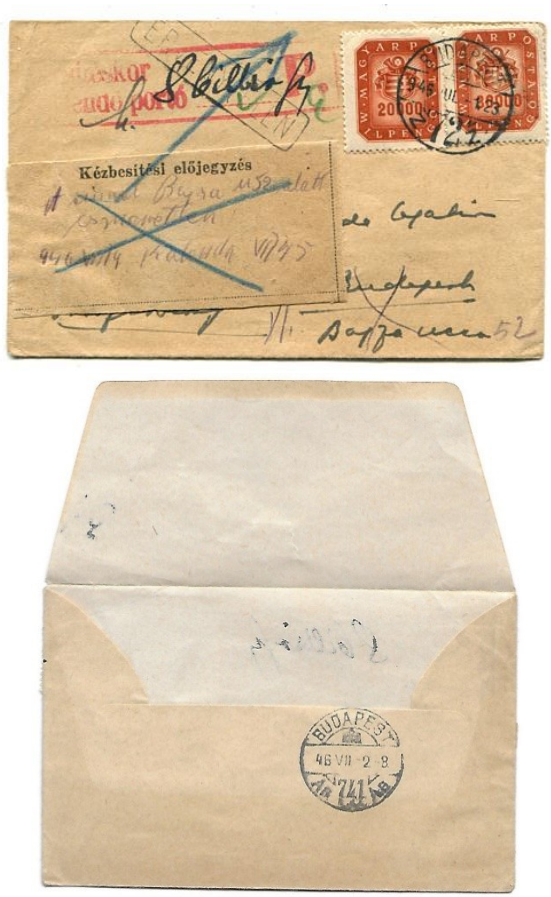
Mivel a speciális egyszeri hiányszámításból származó összeget egyik postán sem módosították a levélen, ez megerősíti, hogy ez a számítás akkoriban valóban a hivatalos eljárás volt.

7. ábra: Lezáratlan helyi boríték díjhiányos 120 milliárdP díjlerovása, Budapestről 1946. június 26-án (21. időszak).

A 20g-os helyi levél díja a 21. időszakban 240 milliárdP (PRT 235.700/4).

E borítékra az egyszeri hiányszámításnak megfelelően (240-120 =120 milliárdP) 120 milliárdP portót jegyeztek fel, az összeget egy piros téglalap alakú gumibélyegzésbe kézzel beírva.

8. ábra: Díjhiányos 50 milliárdP lezáratlan helyi levélboríték (nyomtatvány tartalommal (a kézzel írt «Nyomtatvány» egy ráragasztott címke alatt látható) elküldve Budapestről 1946. július 1-jén (22. időszak).

A 22. időszakban egy 20g-os nyomtatvány díja 8 milliárdP (=8.000 millió pengő) (PRT 237.500/4).

Az új díjszabás előtti lerótt díj gyakorlatilag elhanyagolható, így az egyszeri hiányszámítás az díjtétellel azonos összeget adott (8000–50~ 8000). Piros téglalap alakú postai gumibélyegzőn belül 8billióP kerül felszámításra, de az előlapon a feltüntetett címzettet nem találták. Ezután megtörtént az új cím kutatása, eredmény nélkül. Így a portófeljegyzést a téglalap belsejében található «ÉRVÉNYTELEN» jelzéssel érvénytelenítették. A feladó címére mutató kék nyíl jelzi, hogy a borítékot hova kell visszajutatni. A gumibélyegző belsejében zöld jelzés és felirat található, ez minden bizonyára a feladón behajtandó 8 billióP igényt jelenti.

IV. HIVATALOS POSTA, A CIMZETTEL FIZETŐ, DE RESZBELYES BELYEGEZES

Magyarországon egyes hatóságoknak lehetősége olyan hivatalos küldeményt postára adni, amelyért a címzettnek kellett a postai továbbítás díját megfizetnie. A bírósági idézést kivéve az ilyen küldeményeken kötelező volt a „hivatalból portóköteles” szöveg feltüntetése.

Ezeket a kitöltendő nyomtatott levelezőlapokat bélyeg nélkül küldték ki, és még ha a fent előírt szöveg hiányzott is róluk, az egyszeres díjat portóként behajtották a címzettől.

Ha ilyen dokumentumot ennek ellenére részlegesen bérmentesítettek, ami eleve nem lehetett mindennapos eset, akkor is az egyszeres hiányszámítást alkalmazták. Eddig csak az alábbi egy ilyen levelezőlap ismert (*lásd: illusztráció 09*).

III.

Értesítést kérek Adler Ferenc felperesnek Papp Géza alperes elleni P.XVI.525.061/1945. sz. perében a nyilv.előadás helyéről és idejéről.

Válasz:

Budapesti Törvényszék

Ügyszám: P.XVI.127/1945.

LEVELEZŐLAP

Cím: Dr.Stern Simon és Miklós ügyvédek

Budapest. VI. Király-u. 34. III.em.15.

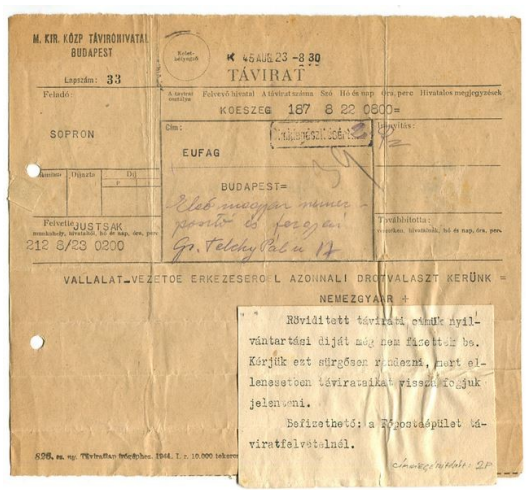
9. ábra: A Budapest Környéki Törvényszék értesítése helyi levelezőlapon, amelyet a 82-es postahivatalban adtak fel 1945. október 1-jén (3. időszak).

A feladó megkísérelte a lapot a 20g-os nyomtatvány 2-es periódus szerinti 40f tarifájával bérmentesíteni egy 10f, és egy 30f-os postabélyeggel. Utóbbit azonban 1945. augusztus 15-én már kivonták a forgalomból, ezért nem fogadták el. A levelezőlapot az egyszeri hiányszámítással terhelték: 2P-10f=1,9P a legközelebbi 1P-re kerekítve (előírt kerekítés a 3. periódusban) 2P-re, ceruzával írt és szignált összeg. A kézbesítő postahivatalban 2P/60f felülnyomott portóbélyeget helyeztek el a címzettől (ügyvédektől) behajtandó 2P előírására.

V. TÁVIRAT, AMELYRE A FELADÓ NEM FIZETTE TELJES DÍJAT

A távirat szolgáltatás a Magyar Posta által működtetett állami monopóliumok egyike volt. A távirattal történő postahasználattal általában csak az áll összefüggésben, ha a célállomásnak nem volt távirati irodája, akkor a táviratot megfelelő postai díjszabású (a feladótól igényelt költség) levélként kellett kiküldeni a legközelebbi távirati irodából. Eddig csak egy ilyen esetet jegyeztek fel (R. Morgan gyűjtemény).

Van azonban egy másik eset is, jelenleg feltételezhetően a hiperinfláció alatti egyetlen, az alább látható távirat (*10. illusztráció*)

M. KIR. KÖZP TÁVIRÓHIVATAL BUDAPEST

TÁVIRAT

KOESZEG 187 8 22 0800=

SOPRON

EUFAG

BUDAPEST=

Első magyar mineralvíz- posító és forgalmazó Gr. Telchy Pál u. 17

Felvette JUSTSAK 212 8/23 0200

VALLALAT-VEZETOE ERKEZESEROL AZONNALI DROTVALASZT KERUNK = NEMZGYAR +

Rövidített távirati címünk nyilvántartási díját még nem fizették be. Kérjük ezt sürgősen rendezni, mert ellenesetben táviratainkat visszatartjuk jelenteni.

Befizethető a Központi épület táviratfelvételnél.

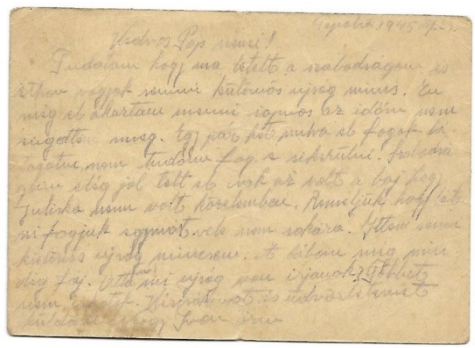

10. ábra: 8 szavas távirat Sopronból 1945. augusztus 23-án (2. időszak) Budapestre.

A feladótól kért díj szavanként 1P volt, de minimum 10 P-t kellett beszedni (PRT 105.037/A.4, 1945. június 15-i utasítás).

Ám kiderült, hogy a feladó ezt a minimumot nem volt hajlandó kifizetni, hanem csak 8P-t fizetett. Kezelésére a kézbesítő postán legépelték az e helyzetet leíró címkét, és ráragasztották a táviratra, amely a címzettől a maradék 2P-t, azaz az egyszeri hiány összegét (10–8=2P) követelte. A távíróhivatalban 2P/60f felülnyomott portóbélyeg került felhelyezésre augusztus 23-án Budapesten, az összeg címzettől való behajtása céljából.

VI. A „NEM TÚL BÜNTETŐ" SZÁNDÉKÚ DÍJSZÁMÍTÁS

11a ábra: Néha egy helyzet különleges megváltozása indokolttá tehette a portó összegének felülvizsgálatát.

Ha a hibás levélkezelés a címzett számára hátrányos helyzetet okozott, a számítást a címzett javára módosíthatták, mint a következő levelezőlapon (*illusztráció 11*).

11b ábra: 1945. március 25-én Lesencetomajról Szentkirályszabadjára küldött, díjhiányos díjjegyes képeslap (csak 18f).

Mivel a szállítás PSZ időszakban (Pest/ Nagy-Budapest tarifa) történt, a belföldi levelezőlap 40f-es díja érvényes, portóként a hiány kétszere-

sét, azaz 2x (40-18) =44f, jegyezték elő „T 44 f” amit kézzel írtak a címoldalra.

Kiderült, hogy a levelezőlapot nem kézbesítették a címzettnek, így minden bizonnyal a feladó postán maradt. 7 héttel később a levelezőlapot újra feldolgozták, ezúttal az 1. időszakban.

A belföldi képeslap díja addigra 60 f-re emelkedett. Figyelembe véve a levelezőlap feladásának jelentős késedelmét, az esedékes portót „kicsit” felülvizsgálták, ezúttal 60-18=42f összegre, az egyszeri hiányszámítás szerint. A „42-vel” ezután felülíródták a „44”-et. Ezt az új összeget 1945. május 14-én igényelték, a kézbesítő postahivatalban egy 6f-es és három 12f-es barna esedékes bélyeget felragasztva.

VII. HIBÁK ÉS ZAVAROK AZ EGYSZERES HIÁNNYAL

A magyar hiperinfláció idején előforduló különböző portó előírások esetenként zavaros helyzeteket, így portózási hibákat is szültek. A beszedendő összeget döntő postahivatalnok felügyelője felülvizsgálhatta az előjegyzett portót, így egyes postai küldemények javításokat tartalmazhatnak. Ha a postai helyzetre nincs egyértelmű előírás, az értelmezés tárgyát képezi, ami döntési helyzetet teremt. Íme, néhány ilyen eset az egyszeri hiányszámításhoz kapcsolódóan. (*Illusztrációk 12-13)*

12. ábra: Díjhiányos levelezőlap (4x5+4=24 millióP) 1946. május 27-én (17. időszak első napja) Bősárkányból Budapestre.

Egy belföldi képeslap díja a 17. időszakban 72 millió P volt (PRT 230.000/4).

A portó első számítása 2x(72-24)=96 millió P, „T96 mill” volt, amit kézzel írják fel kék irónnal a bősárkányi postahivatalban

Ezt követően ezen a postán az esedékes összeget az egyszeri hiányszámítás szerint korrigálták (72-24=48): az ezt végző alkalmazott bizonyára közölte a posti tisztségviselővel, hogy a levelezőlapot postaládából vették ki. Az előző 16. időszakra ennek megfelelően volt bérmentesítve (24 millióP) ezért a 17 időszak első napján levő türelmi időben (május 27), az egyszeri hiányszámítás szerint portózandó.

A kézbesítő postahivatalban ezen összeg a címzettől való igénylése előtt ráhelyezett piros téglalap alakú gumibélyegzést „48m”-el töltötték ki és szignálták.

13. ábra: Csomagszállító 1946. június 14-én (19. időszak) Máriapócsról Budapestre 16 kg-os csomaghoz. Ex Morgan

A feladó a súlydíjat nem fizette ki a postán, csak a két 1000 milP-s postabélyeggel az illetéket (500 Adópengő), ami 1,8 milliárdP 2 milliárd P-re kerekítve.

Ezután a postásnak a kártya előlapjának jobb alsó részére kellett felírnia a címzett által fizetendő összeget (32 milliárdP a súlyért +1,6 milliárdP büntetés =33,6 milliárdP), ám utóbbiról megfeledkeztek.

Június 16-án megérkezett a csomag Budapestre. Június 17-én (20. időszak első napja) a kézbesítő posta munkatársa észrevette a hiányt az e csomagszállítón megfizetendő díjból. A felragasztott bélyegekről úgy tűnhetett neki, hogy ezek a súlydíj elégtelen befizetésére szolgálnak. A portóról a címzett követelése miatt döntenie kellett, ám úgy tudom, ilyen esetre nem volt előírás.

Ezután az egyszeres hiányszámítást így végezték: 160 milliárdP (20. periódus) 2 milliárdP (feltételezve) = 158 milliárdP, kézírás «158.000» a lap jobb oldalán, az összeg MilP-ben (millióP). Ezzel egyidejűleg egy téglalap alakú PORTO portó jelölést is rábélyegeztek.

Más hasonló darab eddig nem került feljegyzésre. Azt gondolhatnánk, hogy az esedékes összegre a legszabályosabb számítás 160 milliárd P lenne a súlyra + 8 milliárdP (20. időszak büntetés)=168 milliárdP kérhető. Végeredményben azonban 33,6 milliárdP helyett 158 milliárd P-t kellett fizetnie a címzettnek egy postai hiba miatt.

VIII. VÉGKÖVETKEZTETÉS

Az 1945-1946-os magyar hiperinfláció témájában az utóbbi években egyre kimerítőbbnek szánt filatéliai tanulmányok ellenére ez az időszak részben ismeretlen maradt, ami kedvez a kutatásnak, különösen az esedékes portó egyszeri hiányszámítása terén. A portószámítás témája lenyűgöző, amit még elmélyíteni szükséges, hogy a hiperinfláció körüli időszakokban a folytonosságot, vagy annak megszakadását felderíthessük.

Az ismeretek összesítésével, és az információk megosztásával kiemelhetjük ennek az egyik legszomorúbb, de a filatéliai szempontból leggazdagabb történelmét. Ha ennek a cikknek valami célja lehet, akkor ez a jövő kutatói érdeklődésének felkeltése.

SZAKIRODALOM

«The Hungarian Hyperinflation of 1945-1946» by Robert Morgan, edited in 2003

«A MAGYAR BÉLYEGEK MONOGRÁFIÁJA V. (1945-1961)» by Pákozdi László, edited in 1967

Various articles from SHP, HPSGB and Mafitt (philatelica) magazines

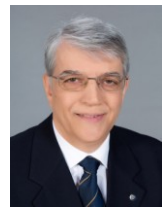
János Dán (Philatelica 22/2 Pest Tariffs, 2022)

PRT 1945 and 1946

Személyes statisztikai tanulmány és saját gyűjtemény tételek.

EGY MAGYAR BÉLYEGKERESKEDŐ ŐFELSÉGE SZOLGÁLATÁBAN

ADRIANO BERGAMINI, FRPSL –CZIRÓK DÉNES RDP, FRPSL

Idén 30 éve, hogy Julian G. Clive bélyegkereskedő nincs már közöttünk. 1909-ben született Magyarországon, Klein Gyula György (Julius Georg Klein) néven egy jómódú polgári családban. Már 8 éves korában megismerte a bélyegeket az iskolatársakkal történő cseréken keresztül. 19 éves korában a bátyjával nyitott egy kis boltot, ahol sportcikkeket árultak. Sajnos pár év múlva egy tűzvész mindent elpusztított, és ekkor, 1936-ban úgy határozott, hogy elhagyja Magyarországot. Olaszországban telepedett le, ahol már bélyegkereskedéssel foglalkozott. Két év múlva Párizsban találjuk, ahol a később híressé vált magyar drámaíróval, Örkény Istvánnal dolgozott együtt. 1939-ben Örkénynek vissza kellett térnie Magyarországra, ahonnan nem tudott visszatérni Párizsba. Így Klein Párizsban maradt, ahol kapcsolatba lépett a „Garibaldi Légióval" és az ő küldetésük miatt Portugáliába ment, ahonnan visszafele útban megállt Tangerben. Ekkorra azonban Párizst elfoglalták a német csapatok, így neki nem maradt visszaút, ott maradt Marokkóban.

Tangerben megismerkedett Edward Wharton Tigerrel (1913-1995), az angol titkosszolgálat (Special Operations Executive – SOE) tisztjével, követségi tanácsossal, akivel egy sor közös akcióban vett részt. Ekkor már bélyegkereskedelemmel foglalkozott, pl. nagy mennyiségben vásárolt szovjet bélyegeket, amiket aztán eladott azoknak a spanyol kereskedőknek, akik a hétvégén áthajóztak Spanyolországból. Ehhez hasonló üzleti tevékenységei miatt nagy mennyiségű külföldi valuta ment át a kezei között, amit később Tigerrel arra használták, hogy az angol titkosszolgálat ellenséges területen lévő ügynökeit fizették ki a különböző valutákban. Az Angol Banknak nem lett volna jó az, ha az angol ügynököket direkt angol fontban vagy svájci frankban fizették volna ki, egyrészt az ügynökök biztonsága érdekében, másrészt a nagy mennyiségű pénz kiáramlása zavart okozhatott volna az angol font értékében. Emiatt Klein nagy mennyiségű angol bélyeget kapott Londonból, amit aztán a különböző országokban lévő bélyegkereskedők útján átcserélte különböző valutákra, amiből már ki lehetett fizetni a külföldön dolgozó ügynököket. A csereüzlet nagyságrendjét jól szemlélteti az, hogy 2 év alatt közel 1 millió font sterling értékű bélyeget adott el. Ez annak idején hatalmas mennyiségű pénz volt.

A bélyegnek egy másik háborús akcióban is fontos szerepe lett. Kleinnek és Tigernek az az ötletük támadt, hogy hamisítani kellene a német posta leggyakoribb bélyegét, a 6 Pfennigest, amelyen Hitler képmása szerepelt, mégpedig oly módon, hogy az ő képmása helyett Heinrich Himmlerét teszik a bélyegre. Az elgondolás az volt, hogy ez zavart okozhat majd és azt a látszatot kelti, hogy Himmler meg akarja szerezni a hatalmat. A bélyegeket Londonban le is gyártották, kiváló minőségben. Most már csak a bélyegek terítése volt a feladat, amit úgy oldottak meg, hogy hamis megrendeléseket küldtek a svájci kereskedőknek, akik a bélyegeket Németországban keresték. Ezzel párhuzamosan Londonból bejuttatták a bélyegeket a német területre, tökéletes stuttgarti hamis bélyegzéssel. Végül is az akció nem járt túl

nagy sikerrel, de a stuttgarti posta központjából mintegy 30 alkalmazottat elbocsájtottak.

1943 júniusában Tigerrel együtt Londonba mentek, ahol az angoloknak nyújtott szolgálatai miatt hamarosan megkapta az angol állampolgárságot és a nevét Julian Clive-ra változtatta. Kezdetben L. Aarons bélyegkereskedővel dolgozott együtt, ahol az egyik eredményes üzletkötése után kapott 3 nagy zsák cigaretta kartonpapírt. Ő már akkor tudta, hogy ezeknek a látszólag jelentéktelen kis papírdaraboknak az ő marokkói barátja (Edward Wharton Tiger) nagyon fog örülni, mivel azokat gyűjti. Ezzel megalapozta a világ legnagyobb ilyen gyűjteményét, amely ma már 2 millió darabot számol, és a British Múzeumban található.

Később Londonban önálló céget alapított „Southern Stamp Service Ltd" néven és alapvetően az új bélyegek forgalmazásával foglalkozott az egész világon. Hatalmas készletei voltak, nagykereskedelmi raktárában 800 millió bélyeg volt. Természetesen sokan ezt irigykedve figyelték, sőt 1968-ban betörtek a Hanfield House-ban lévő irodájába is, ahonnan 15.000 Ł értékű bélyegeket vittek el. A tolvajok tudták, hogy melyek az értékes bélyegek, és a tömegárut nem vitték el, csak a jobb darabokat. Akkor már Clive több ország klasszikus bélyegeivel is foglalkozott, azok készletét is erősen megdézsmálták. Valószínűleg ennek a betörésnek is lehetett a hatása, hogy ezt követően lakhelyét áttette Monte Carlóba, munkahelyi irodáját pedig Luganóba, mivel ezeket a helyeket biztonságosabbnak találta. Természetesen nem szakadt el Angliától, továbbra is szoros kapcsolatok fűzték az ottani prominens gyűjtőkhöz és kereskedőkhöz.

Baráti kapcsolatai nagyon szerteágazóak voltak, Luganóból különösen erős kapcsolatokat tartott fenn az olasz társakkal, mint pl. Mondolfó, Diena, Bolaffi, Orlandini, Provera, de sokat utazott egzotikus országokba is. Megtalálta a kapcsolatot mindenkivel, mint pl. Marcos Fülöp szigeteki elnökkel is, akivel egy sokoldalú bélyegkereskedelmi megállapodást írt alá. Nyolc nyelven beszélt, de a magyarságát nem feledte el sohasem. Tartós kapcsolatot tartott fenn a szocialista időkben a magyar állami bélyegkereskedelmi céggel (Philatelica Hungarica) és a Magyar Postával is.

A világ egyik legrégibb bélyegmúzeumát Budapesten jelentős adományokkal gazdagította, később, 1992-ben „Julian Clive Gyűjtemény-gyarapítási Alapítványt" hozott létre, amely még mai is működik, és amelyen keresztül az elmúlt években több százezer eurós adományok érkeztek a múzeumba. Fényképe ma is a Bélyegmúzeum előterében található a „Donátorok Falán".

1. ábra

A Julian Clive Alapítvány jelenlegi elnöke dr. Homonnay Géza, aki tevékenységüket az alábbiakban foglalta össze:

„A Bélyegmúzeum mintegy tíz éve kért fel a Julian Clive Alapítvány elnöki pozíciójára, amit örömmel vállaltam el. Az alapítás óta eltelt 30 évben az Alapítvány tevékenysége révén a következő gyűjteményekkel gyarapodott a Bélyegmúzeum: Arundel inflációs-, Visnyovszki légiposta-, Surányi hírlapilleték-, Péterfy Magyar Posta történeti-, Debreczeni bélyegkiállítási-, Bér bélyeg előtti és Pápai Állam-, Cornides bélyegkereskedői-, Lovász krajcáros-, Szijjártó-Gadácsi litográfia-, Sooky csehszlovák-, Bergamini-Czirók hírlapilleték-, Kostyál Nyíregyháza-, Légrádi-Jug Szekeres-CM- gyűjtemények. Az Alapítvány teljesen nonprofit jelleggel működik, mindenki társadalmi munkában dolgozik a kuratóriumban."

Michael Chipperfield a londoni bélyegkereskedők legendás doyenje így emlékezik vissza Julian Clive-ra:

„Ha Julian Clive-ra gondolok, aki az egyik leghíresebb bélyegkereskedő volt, akit valaha ismertem, akkor hajlamos vagyok nem a filatélia üzletére gondolni, hanem a baráti szellem nagylelkűségére. Ezt egy családi történettel lehet legjobban szemléltetni.

Egy svájci nyaralás alatt feleségemmel és fiaimmal Julian felvett minket a Luganói-tó svájci oldalán. Ezt követően remek „Riva" motorcsónakjával körbevezetett minket a tó olasz oldalán. Ezen az úton tanította meg az egyik fiamat vízisízni.

Ez a fénykép az ő szeretett motorcsónakján készült. Julian a nyájas úriember a baloldalon; Én vagyok az „egykor szakállas" a jobb oldalon!

2.kép (Lugano 1982)

Mint gyakori látogató Luganóban, Julian gyakran felajánlotta, hogy találkozzunk a vasútállomáson. Soha nem tudhattam, hogy Julian a fenséges Rolls Royce Silver Cloudjával, a sofőrje kíséretében érkezik, vagy a kis Mini Morrisában személyesen! Julian az „Old School" tekintélyes kereskedője volt, amihez hasonlók ma hiányoznak. Ráadásul Julian Clive egy úriember volt."

Magát mindig bélyeg-nagykereskedőnek vallotta, de sok esetben az igazi ritkaságok is megdobogtatták a szívét. Ez történt 1992-ben David Feldman ritkaság aukcióján is, ahol egy rendkívüli magyar levelet kiáltottak ki. A levél Szarajevóban íródott, amely akkor az Oszmán Birodalom része volt, majd Brood-ban az Osztrák-Magyar Monarchia határállomásán adták fel és Moszkvába ment. Mivel a levélben sok kifizetetlen számlát küldtek egy moszkvai adósságbehajtó cégnek, így a levél 6-ik súlyfokozatú volt. Ennek megfelelően 130 krajcár bélyeget kellett ráragasztani, amely egy kőnyomatos 25 kr-os négyescsíkból és 2 db 15 kr-os réznyomatú párból állt össze. Már egyetlen egy kőnyomatos 25 Kr-os bélyeg levélen való előfordulása is a nagy ritkaságok közé tartozik, hát még egy négyescsík! A levél a 30.000 CHF induló ár után végül is 70.000 CHF árat ért el és Julian Clive vette meg, aki élete végéig büszke volt erre a levélre.

3.kép

Élete utolsó évtizedeiben látása erősen megromlott, a gondos barcelonai szakorvosi segítség sem tudott az állapotán lényegesen javítani. Így a luganói irodájába egy fiatal magyar asszisztenst vett

fel, aki élete végéig intézte az ügyeit. A ma is élő Szabó Éva így emlékezik vissza ezekre az évekre:

„*Clive úr egy valódi gentleman volt, mindenkivel jó viszonyt ápolt, gyakran fordult meg barátaival nagy nemzetközi kiállításokon és egyéb rendezvényeken. Mindig ápolt volt, hetente járt borbélyhoz, cipője mindig ragyogott, szerette az életet, a jó ételeket. Engem a „szeme fényének" nevezett, mivel mindenhova én kísértem el és segítettem az ügyes-bajos ügyek intézésében. A reggelt mindig egy kávéházban kezdtük, majd elmentünk a bankba a pénzügyek intézésére, utána jöttek a levelekre válaszolás és egyéb feladatok. Rendkívül jó humora volt, barátai nagyon szerették. Nagyon sajnáltam, mikor itt hagyott minket, szinte az apámnak tekintettem Őt.*"

Dr. Lippai Pál az 1980-as, 90-es évek FIP kiállításainak „nagy-aranyérmes" kiállítója így emlékezik vissza Clive-ra: *„Az 1981-es WIPA kiállításra csak nézőként jutottam ki, és miután megcsodáltam az engem elsősorban érdeklő osztrák-magyar klaszszikusokat, a kereskedői standokat böngésztem. Egy „Southern Stamp" felíratnál egy Tokay fogazású levél és más magyar különlegesség képe állított meg, ahol a pult mögött álló jóvágású, magas, elegáns úriember a folyamatosan cserélődő érdeklődőkkel a legkülönbözőbb nyelveken tárgyalt.*

Mikor végre egy percre felszabadult, angollal próbálkoztam, mire magyarul válaszolt: „Maga ugye magyar, lássuk csak, azt mondják, két évvel ezelőtt Pesten szép osztrák posta Magyarországon-t állított ki, van itt valami, ami érdekelheti." Mondanom sem kell, az állam esett le, hát még, amikor kezembe vettem a potom 27.500 DM-ra tartott 9 kr + 6 kr Pesth 1/6 bélyegzésű ajánlott elsőnapi levelet. Annak ellenére, hogy nem vettem meg, jól elbeszélgettünk és a következő évben Párizsban már ismerősként üdvözöltem, el is dicsekedtem az ott „kis aranyérem"-mel díjazott kiállítási anyagommal. Dicsérte, de kérdőre vont, hogy miért nem kőnyomatosokkal foglalkozom. Azt is elárulta, hogy első találkozásunk előtt már Gary Ryantól hallott rólam, bár más magyar kapcsolatát nem említette.

Rómában 1985-ben találkoztunk, ahol megcsodálhattam Rolls-Royce autóját, magyar sofőrjével (szerk. megjegyzés: az asszisztens Szabó Éva férje volt). Őt rossz látásával indokolta, ami igaz is lehetett, de magam tapasztaltam, ha bárki megemlített neki egy kiemelkedő bélyeget, vagy borítékot, nem is engedte végig mondani, ő folytatta a leírást, mintha előtte lett volna a darab.

Úgy emlékszem, több más kiállítás után, 1990-ben Londonban találkoztunk utoljára. Futólag gratulált a nagy aranyérmemhez és részletesen elmesélte, hogy az előző évben hogyan vásárolta meg és szállíttatta haza 6 vasúti tehervagonnal a keletnémet posta utolsó bélyegkészletét. Hitetlenkedve kérdeztem, hogy mit fog ezzel csinálni, mire mosolyogva, magabiztosan válaszolt: „Palikám, ne légy naiv, nincs jobb, mint a csak egy ideig létezett ország bélyegei. Hidd el, életem legnagyobb üzletét csináltam meg vele." Ránéztem ennek a rendkívüli embernek a vastag láncon mindig nyakán hordott nagyméretű arany szerencsekockájára és úgy éreztem, biztosan igaza lesz."

1993. július 3-án hunyt el Luganóban, gyógyíthatatlan betegségben, de emléke még ma is él közöttünk.

POSTAHIVATALLOM:

- Philatelic Exporter July 1968.
- Il Colleccionista 9/1993 (Luciano Buzzetti)
- BBZ (Berner Briefmarken Zeitung) 11/1993
- Budapesti Bélyegmúzeum adatszolgáltatása az alapítványról

IN MEMORIAM GABOR VISNYOVSZKI

/1945.01.10 — 2022.12.18/

Gyerekkorától gyűjtött, és már fiatalon megízlelte a klasszikus bélyegek szépségeit is. A hetvenes évek végén, felismerve, hogy a modern postaküldeményeket csak igen kevesen gyűjtik, érdeklődése a forgalmi kiadások bérmentesítései és a háborúk utáni inflációs időszakok postatörténete felé fordult. Erős hatással voltak rá a még élő nagy magyar gyűjtők (Madarász Gyula, dr. Rend Ferenc, dr. Makkai László, Pákozdi László) és sokat tanult tőlük. 1979-ben *Surányi László* meghívta a Philatelica c. periodika szerkesztőbizottságába, ami egy harmincas éveiben járó fiatalember számára tudásának nagy elismerése, óriási megtiszteltetés volt. 1982-86 között - 17 társszerző munkáját összefogva - Surányi László irányítása mellett szerkeszti "**A magyar bélyegek kézikönyvét**". 1986-tól a MABÉOSZ elnökségi tagja, 1990. június 2-tól alelnök, majd Kocsis Tamás elnök 1991. január 29-i lemondása után a júniusi elnökválasztásig — amelyen nem kívánt indulni — megbízott elnök.

Visnyovszki Gábor a MABÉOSZ,bélyeggyűjtői körében 2002. körül (fotó: Szücs K.)

Kiállítóként 1988-ban portós anyagával Helsinkiben FIP aranyérmet nyert. Ugyanebben az évben tagja lesz a londoni Királyi Filatéliai Társaságnak (The Royal Philatelic Society London). 1989-ben dr. Makkai László, dr. Nagy Ferenc és az MTA titkára, dr. Láng István professzor kezdeményezésére, Bér Andorral és Surányi Lászlóval együtt alapították a **Magyar Filatéliai Tudományos Társaságot**, amelynek kezdetben alelnöke, majd titkára, később ismét alelnöke, végül 2002-től 2011-ig elnöke is volt. 1990-től hivatalos bélyegszakértő, 1991-től az AIEP (a filatéliai szakértők nemzetközi szervezete) tagja lett.

A kilencvenes évek elején a Hungarofila Kft. egyik alapítója, később a Mafitt szervezése, a filatéliai újságírás, valamint a szakértői és irodalmi vonal került tevékenysége előterébe. 1994-95-ben Londonban tevékeny részt vállalt a Ryan-kollekció, minden idők legnagyobb magyar gyűjteménye árverési előkészítésében. 1996-ban az Állami Nyomda megbízásából készítette a "Bélyegkönyv" c. művét, amely a klasszikus magyar bélyegek történetét foglalja össze, szakszerű alapossága mellett élvezetes stílusú, több nyelvű olvasmányként, mindezek mellett ráadásul még pazarul illusztrálva is. A magyar filatélia népszerűsítésének mindmáig legnagyszerűbb alkotása! Filatéliai újságíróként számos cikket publikált. 1998-ban az ő tanácsára került hazai árverésre a legnagyobb magyar filatéliai ritkaság, az 1867-es piros 3 kr-os tévnyomat, amelyet 41,8 millió forintért vásárolt meg és helyezett letétként a Bélyegmúzeumba egy befektetői csoport. 2000 óta tagja az AEP-nek, az Európai Filatéliai Akadémiának, amely 2004-ben a "Mérite Philatélique Européen" éremmel ismerte el tevékenységét. A Mafitt elnökségről való 2011-es leköszöntét követően a Mafitt **negyedik tiszteleti elnökévé** választotta.

Free for members of Mafitt

The Philatelica is published twice a year, first in the period from 1971 to 1991
and after a twenty year break from 2011 on.

The full contents of our newspaper and digital disc attachment can be downloaded from Mafitt's website

www.mafitt.hu

2014

Volume XXXIV

2015

The English issue without ISSN number is an accurate translation
of the Hungarian publication ISSN 0324–4806 by

Hungarian Society for Philatelic Research

H-1074 Budapest, Harsfa u. 47 Belyegmuzeum, Mafitt
e-mail: **info@mafitt.hu**

Printing regularly supported by the Mihaly Gervay Hungarian Postal History Foundation.

24
1

Philatelica

2024/1 (*erre az évre nem készült 2. lapszám*)

Tartalom:

Szücs Károly:	Szerkesztői előszó a megkésett 2024/1 számhoz	1
Adriano Bergamini, FRPSL & Czirók Dénes RDP, FRPSL:	New Buda postájának története	2
Dán János:	A hadműveletek időszakának postaforgalma – II. rész	12
Dr. Lővei György:	Hozzászólás a budapesti postaszolgálat 1945-ös újraindításhoz	23
Dr. Bodnár Zsolt, Márton Attila, és Szücs Károly:	Adalékok a magyar filatélia történetéhez	26
Szücs Károly, Kőhalmi Csaba és dr. Lippai Pál:	Robert B. Morgan a Visnyovszki Gábor életműdíj első díjazottja	31
Hírek		34

Szerkesztő: Szücs Károly, Mafitt tagja és a Gervay alapítvány kurátora
Fordítás: Bodnár Zsolt és Szücs Károly

Tanácsadás és lektorálás:
Mervyn Benford, a Mafitt és a Hungarian Philatelic Society in Great Britain (HPSGB) tagja
Dr. Lővei György, a Mafitt elnöke

SZERKESZTŐI ELŐSZÓ A 2025-RE CSÚSZOTT 2024/1 SZÁMHOZ

SZÜCS KÁROLY

Tavaly sajnos megismétlődött, ami hasonló szerkesztési nehézségek miatt egyszer már 2022 év második lapszámával is megtörtént: e lap kinyomtatása a következő évre csúszik át. Dacára, hogy ez az idei első szám magyar verziója honlapunkon már az év első felében készre szerkesztve olvasható volt, kinyomtatása mégsem volt lehetséges, eredetileg pusztán még csak az angol fordítás hiánya miatt.

2024. májusi közgyűlésünkön tagjaink segítségét kértem a fordítások elkészítéséhez. Szerzőink kitűnő angol tudásuk révén készséggel vállalták is ezek elkészítését, és az egyik fordítást szeptemberre meg is kaptam. Egy másik cikk szerzője viszont annak további kutatást igénylő bővítését találta szükségesnek, amivel írását a laptól gyakorlatilag visszavonta.

A lapszámban így keletkezett űrt a London Philatelist-ben nem rég megjelent olyan tanulmánnyal sikerült az év utolsó napjaiban kitölteni, mely magyar nyelven olvasható megjelentetése lapunk alapgondolatának megfelelően szintén első közlésnek tekinthető.

14 évfolyam szerkesztését követően célszerűnek látom ez alkalommal áttekinteni ezt a hosszú időszakot. A 2011-ben megújult Philatelica második sorozatának színvonala mindenki által elismerten méltó elődeinkhez. Köszönetet jár érte a zömmel tagjaink közül kikerült szerzőknek, fordítóknak és lektorainknak, hogy ez idő alatt két Monográfia kötetnek megfelelő friss szakirodalmat hoztak létre.

A lap valamennyi számát szabadon elérhetővé tettük honlapunkon, a megjelent írások folyamatosan naprakész repertóriumával együtt. A második sorozat pedig immár teljes terjedelmében – némi túlzással – az egész világ számára érthető nyelven is megtalálható ott. Ez pedig a múlthoz képest, arra alapozva ugyan, de mégis forradalmi újítás, hiszen e fordítással a világon mindenhol elérhetővé és láthatóvá teszi a magyar filatéliát.

A második sorozat kétnyelvű megjelentetését az előző elnökség folyamatosan biztosítani tudta évi két alkalommal. Ez most megakadni látszik, hiszen 2022 után 2024-ben ismét csak egy lapszámot sikerült összehoznunk.

Tagságunkon múlik, hogy milyen lesz a folytatás. Évi öt-hat nagyobb cikket továbbra is képesnek kell lennünk összehozni, képanyaggal együtt 70-80 oldal terjedelemben. A megjelentetéshez nem csak ennyi továbbra is magas filatéliai színvonalú írásra, hanem a fordításban és lektorálásban munkát vállaló tagokra is szükségünk lesz.

Remélem, hogy támogatni fogjuk elnökségünket abban, hogy ezt a jövőben is szervezni tudja, és az eddigihez hasonló bőséggel továbbra is legyen majd mit szerkesztenem.

NEW BUDA POSTÁJÁNAK TÖRTÉNETE

ADRIANO BERGAMINI, FRPSL & CZIRÓK DÉNES RDP, FRPSL

1. TÖRTÉNELMI ELŐZMÉNYEK

1848. január 12-én a szicíliai Palermóban tört ki felkelés az abszolutisztikus uralkodói gyakorlat ellen. A február 24-i párizsi forradalmát heteken belül követték a többi európai fővárosok és központok megmozdulásai is. München, Bécs, Pest-Buda, Berlin, Milánó, Poznan, Prága népe egyaránt értésére adta a hatalom birtokosainak, hogy elégedetlen a kormányzati rendszerükkel.

Az 1848. március 13-i bécsi forradalom hírének hatására március 15-én, Pesten is kitört a forradalom Az európai forradalmak hatására az osztrák uralkodó kénytelen volt engedményeket tenni a magyaroknak és elfogadta az önálló és a magyar országgyűlésnek felelős magyar kormány megalakulását. Országgyűlési választásokat írtak ki és július 5-én, Pesten megkezdte munkáját az első népképviseleti országgyűlés. Az európai forradalmak leverését követően az osztrák császár is elindította hadjáratát Magyarország ellen. Először Jellasics horvát bán csapatai törtek be az országba, amelyet az újonnan alakult magyar csapatok 1848. szeptember 29-én legyőztek.

Ezt követően közel 1 évig egy véres szabadságharc kezdődött el, főleg magyar sikerekkel. Ferenc József osztrák császár 1849. május 1-én fegyveres segítséget kért I. Miklós orosz cártól, aki június közepén egy 200.000 fős orosz hadsereget küldött Magyarország ellen. Az orosz csapatok segítségével végül a szabadságharcot leverték és a magyarok 1849. augusztus 13-án letették a fegyvert.

Ezt követően azonban az egyik legerősebb magyar vár, Komárom még Klapka György tábornok vezetésével 53 napig ellenállt az osztrák haderőnek. Végül hosszas tárgyalásokat követően, október 4-én átadták a várat, de ennek fejében a vár védői és Komárom polgári lakóssága menlevelet kapott és szabadon távozhatott. Ennek a városnak volt polgári kormánybiztosa Újházi László, történetünk főszereplője.

2. ÚJHÁZI LÁSZLÓ ÉS ÉLETE

1795. január 20-án született Budamér településen (Sáros megye), jó nevű arisztokrata családban. Jogi végzettségét követően politikusi pályán dolgozott és az 1840-es években Sáros megye főispánja lett. A szabadságharc kitörésekor saját költségén csapatot szervezett és hónapokig harcolt annak élén az északi hadjáratban.

Jelen publikáció az írás magyar fordítása a Royal Philatelic Society London írásos engedélyével.

Original publication in English in The London Philatelist, Vol. 133, No.1521, pages 133-621 to 133-629 in Issue December 2024.

1. ábra. Újházi László portréja az 1840-es évekből

Ezt követően lett Komárom kormánybiztosa, ahol a gazdasági helyzet stabilizálása érdekében szükségpénzeket adott ki.

2. ábra: Komáromi 10 krajcáros szükségpénz Újházi László aláírásával

A vár átadását követően 1849. október 12-én kelt útra feleségével és 5 gyermekükkel (3 felnőtt gyermekük Magyarországon maradt) és több várvédő katonával és tiszttel együtt Amerikába. Mivel az akkori német és angol politikai körök jól ismerték Újházi nevét, így mind Hamburgban, mind Londonban több napot kellett eltöltenie, amelyet nagyrészt ünneplésekkel, tárgyalásokkal és fogadásokkal töltött. Végül 49 nap elteltével 1849. november 20-án indult el Southamptonból a Hermann gőzhajó fedélzetén, majd december 16-án (az indulást követő 75-dik napon) érkeztek meg New Yorkba. Itt szintén nagy ünnepléssel fogadták őket, fogadásokra jártak, ünnepi beszédeket tartottak a magyar szabadságharcról. Útjuk Philadelphián keresztül Washingtonban folytatódott.

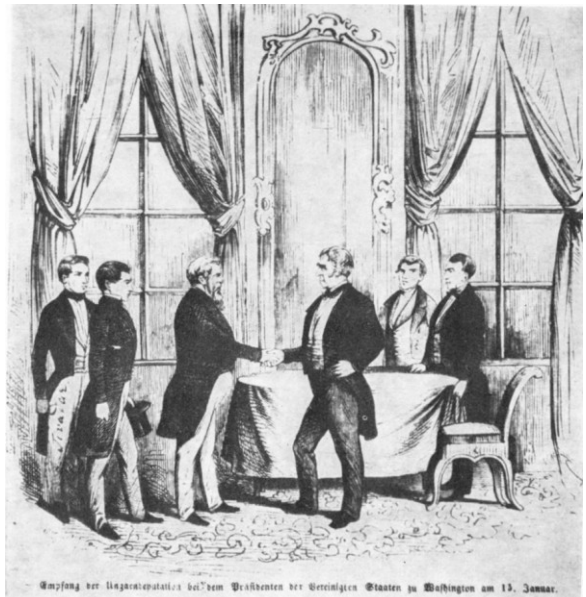

3. ábra: Újházi László fogadása Philadelphiában 1849 decemberében

Közben hosszasan levelezett a többi magyar forradalmi vezetőkkel, illetve az amerikai vezetőkkel, annak érdekében, hogy mielőbb tárgyalhasson az amerikai elnökkel, ami végül is 1850. január 14-én megtörtént. Ezen a megbeszélésen a saját sorsán kívül közbenjárt abban is, hogy Kossuth Lajost, a magyar szabadságharc emigrációban lévő vezetőjét amerikai segítséggel hozzák el Törökországból, ami pár hét múlva sikerült is.

Az elnöki fogadást követően több hetet várakoztak arra, hogy a kongresszus kijelölje számukra azt a területet, ahol a 20-30 fős emigráns társaság letelepedhet. A határozat nem jött meg, de közben megtudták, hogy Iowa állam déli részén még nagy területű szabad földek vannak, így 1850. április 5-én elindultak nyugatnak, ökrökkel, málhás szekerekkel, úttalan utakon, viszontagságos időjárási körülmények között. A New Yorktól kb. 2000 km-es utat 150 nap alatt tették meg.

Egy kis jellemző történet a nehézségekre, hogy a megvásárlott ökrök a magyar vezényszavakra nem engedelmeskedtek, így indián legényeket kellett megbízni az ökrök hajtására.

4. ábra: Újházi László 2 fia társaságában Zachary Taylor amerikai elnöknél

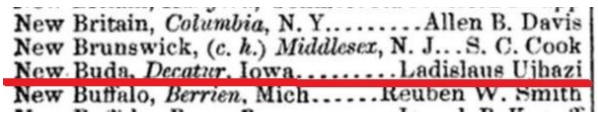
Végül 1850. szeptember 2-án, a komáromi elindulásuk utáni 336-dik napon elérték a kiválasztott területet Iowa állam Decatur megyéjében és ott végleg letáboroztak. A helyet pedig NEW BUDÁ-nak nevezték el.

5. ábra: New Buda Iowa államban, New Yorktól kb. 2000 km-re, nyugatra

Az ősz folyamán 8 faházat építettek fel, amelyekből 1 ház a posta épülete volt. Újházi szeptem-

ber 8-án bejelentette az akkori amerikai elnöknek (Milliard Fillmore) az új postaállomás létesítését, amire az engedélyt hamarosan megkapta és őt nevezték ki postamesternek évi 200 USD fizetéssel. A posta a kezdeti években hetente egyszer járt a Garden Grove és Lott"s Grove közötti vonalon.

New Britain, *Columbia*, N. Y.....Allen B. Davis
New Brunswick, (*c. h.*) *Middlesex*, N. J...S. C. Cook
New Buda, *Decatur*, Iowa.....Ladislaus Ujhazi
New Buffalo, *Berrien*, Mich.....Reuben W. Smith

6. ábra: Újházi László postamester neve a korabeli postai névsorban

Újházi László a postamesteri funkciót 1852-ben átadta vejének, mivel ő 1853-ban felesége halálát követően elköltözött New Budáról San Antonioba. Az 1854-es adatok szerint az évi levélforgalom New Budán kb. 950 levél volt és a postát 1880. április 13-án zárták be.

Ebből a közel 30 éves postai működésből jelenleg gyűjtői körökből 14 db levél ismert. Ezek közül 6 levelet Újházi adott fel a családjának Magyarországra, amelyek közül az alábbiakban 3 jellemző levelet mutatunk be (a másik három levél részben ismétlés, részben 35, illetve 75 évvel ezelőtti fekete-fehér másolatként létezik csupán)

3. ÚJHÁZI LÁSZLÓ ÁLTAL FELADOTT NEW BUDA LEVELEK

Az 1850-es években elvileg háromféle út létezett az USA és a Német-Osztrák Postai Egylethez (GAPU) tartozó Magyarország között: a francia útvonal, az angol-belga-porosz útvonal és a Bréma-Hamburg útvonal.

Ezek közül a francia útvonal jóval drágább volt a másik kettőnél, így azt ritkán használták, csak a feladó kifejezett kérése esetében.

Az Észak-Német útvonal Brémán vagy Hamburgon át volt a legolcsóbb, hátránya viszont az volt, hogy ezekben az években még csak kéthetente közlekedett és a téli hónapokban is problémák adódtak a befagyott kikötők miatt. Így ebben az időben a legtöbb levél az úgynevezett „porosz útvonalon" közlekedett.

1850 és 1852 között 4 alkalommal változott ez a díjtétel, így sokszor a postamesterek sem tudták precízen, hogy mi a helyes postai díj. Ráadásul ezen az útvonalon kétféle díj létezett: az úgynevezett „Prussian Open Mail" és a „Prussian Closed Mail".

Az „Open Mail" azt jelentette, hogy a New Yorkban, vagy Bostonban kezelt leveleket Londonban is kezelték és úgy továbbították Aachenbe, majd tovább Magyarországra. Emiatt ez a tarifa drágább volt.

A „Closed Mail" rendszer 1852. október 1-től azt jelentette, hogy a leveleket New Yorkban, vagy Bostonban becsomagolták egy csomagba és azokat csak Aachenben nyitották ki, visszafele hasonlóképp. Ez a szolgáltatás a GAPU országok és USA között az első súlyfokozatú levelek esetében 38 osztrák Kreuzer-ba került, akár a levél kifelé, vagy visszafelé jött.

Mivel Újházi, mint postamester az USA területén díjmentességet kapott, így a belföldi levéldíj nem terhelte a leveleket.

Lássuk ezek után a leveleket!

7. ábra: Újházi által 1852. október 28-án NEW BUDA-ról feladott portós levél a vejének, amelyért a címzett 38 Kr viteldíjat fizetett

A levelet Újházi postamester adta fel Charles Nagy-nak, Paulina lányának a férjének, 1852. október 28-án New Budáról a kis magyar településre Hazsinára. A levél jobb felső sarkában jelezte a postamesteri díjmentességet (FREE). Megjelölte az útvonalat is: New York, Liverpool, Vienne, Pesth, N. Mihály és Homonna. A levél november 23-án érkezett New York-ba és ott a levelet megterhelték 23 centtel. A levél december 7-én érkezett Aachenbe „zárt levélként" és ott megterhelték a levelet 38 osztrák Kreuzer-ral, amit a címzettnek kellett kifizetnie.

8. ábra: Újházi által 1852. november 18-án NEW BUDA-ról feladott portós levél a nővérének, amelyért a címzett 40 Kr viteldíjat fizetett

A következő levelet Újházi postamester adta fel Clementine Draskoczy-nak, a beteges nővérének (aki 1853 elején meg is halt) 1852. november 18-án New Budáról a kis magyar településre Harkácsba. A levél jobb felső sarkában itt is jelezte a postamesteri díjmentességet (FREE). Megjelölte az útvonalat is: New York, Liverpool, Vienne, Pesth, Tornallya. A levél január 4-én érkezett Londonba, majd másnap a késő esti órákban Aachenbe „nyitott levélként" és ott megterhelték a levelet 40 osztrák Kreuzer-ral, amit a címzettnek kellett kifizetnie.

9. ábra: Újházi által 1852. december 1-én NEW BUDA-ról feladott portós levél a lányának (Paulina), amelyért a címzett 41 Kr viteldíjat fizetett

A levelet Újházi postamester adta fel Paulina Nagy-nak a lányának, 1852. december 1-én New Budáról a kis magyar településre Hazsinára. A levél jobb felső sarkában jelezte a postamesteri díjmentességet (FREE). Megjelölte az útvonalat is: New York, Liverpool, Vienne, Pesth, N. Mihály és Homonna. New York-ba a levél 1853. január 4-én érkezett és a levelet megterhelték 23 centtel. Mivel a levél ebben az esetben is „Open Mail" rendszerben jött, emiatt azt Aachenben megterhelték 32 Kreuzer külföldi díjrésszel, majd hozzáadva a 9 Kreuzer belföldi díjat, 41 Kreuzer-ral, a rendeletben lévő 40 Kreuzer helyett.

4. HAINER IGNÁC ÁLTAL FELADOTT NEW BUDA LEVELEK

Hainer Ignác 1818-ban született, jogi diplomát szerzett, majd a szabadságharc évében Batthány Kázmér ipari és kereskedelmi miniszter magántitkára volt. Emiatt a szabadságharc leverése után nem kapott állást Magyarországon, így 1854-ben kivándorolt az USA-ba, New Budába. Több nyelven beszélt, később a Missouri Egyetem professzora lett Columbia városában.

10. ábra: Hainer Ignác által 1856. október 9-én NEW BUDA-ról feladott portós levél a nővére férjének, amelyért a címzett 38 Kr viteldíjat fizetett

A levelet Hainer Ignác adta fel Michael Nagy-nak, nővére férjének, 1856. október 9-én New Budáról Bonyhádra. A levél jobb felső sarkában

jelezte a 30 cent portót. A szállítás módjaként megjelölte: „Prussian Closed Mail”. A levél október 25-én érkezett New York-ba és ott a levelet megterhelték 23 centtel.

Ma már követhető a levél hajón történő utazása is, miszerint október 29-én indult el New Yorkból a Cunard társaság PERSIA nevű hajóján, majd november 7-én ért Liverpoolba. A levél november 11-én érkezett Aachenbe és ott megterhelték a levelet 38 osztrák Kreuzer-ral, amit a címzettnek kellett kifizetnie, amikor azt november 15-én átvette.

11. ábra: Hainer Ignác által 1856. július 10-én NEW BUDA-ról feladott ajánlott levél a nővérének, amelyért a feladó 30 cent viteldíjat fizetett

A fenti ajánlott levelet Hainer adta fel nővérének, Laura Hainer-nak 1856. július 10-én New Budáról Bonyhádra. A levél jobb felső sarkában jelezte, hogy 30 centet kifizetett. A szállítás módjaként megjelölte: „Prussian Closed Mail”. A levél július 23-án érkezett New York-ba és ott a levélen közölték, hogy az USA 7 centtel tartozik a GAPU-nak. Ma már követhető a levél hajón történő utazása is, miszerint július 23-án indult el New Yorkból a Cunard társaság AFRICA nevű hajóján, majd augusztus 3-án ért Liverpoolba. A levél augusztus 5-én érkezett Aachenbe és ott rátették a piros FRANCO és Recomandirt bélyegzéseket. A levél augusztus 7-én ért Pestre és valószínűleg másnap Bonyhádra. Eddig az egyetlen létező ajánlott levél a New Buda levelezésből!

12. ábra: Hainer Ignác által 1860. november 28-án NEW BUDA-ról feladott portós levél a nővérének, amelyért a címzett 65 Kr viteldíjat fizetett

A fenti levél megértéséhez tudni kell azt, hogy az Osztrák Birodalom területén (Így Magyarországon is) 1858. november 1-én egy új pénzegy-

séget vezettek be, az „Új-Kreuzer”-t. Korábban 1 Forint 60 Kreuzert tett ki, 1858. november 1-től viszont már 100 Kreuzert, azaz a Kreuzert 67%-kal leértékelték.

Ez azt jelentette, hogy például egy belföldi első súlyfokozatú III. zónás levél korábbi 9 Kr viteldíja 15 Kr-ra nőtt. Így az USA-GAPU viszonylatában is a korábbi 38 Kreuzer viteldíj 65 Kreuzerra nőtt. Az USA-beli díjak nem változtak, a 30 cent és a 23 cent továbbra is megmaradtak.

A levelet Hainer Ignác adta fel Laura Hainernak, nővérének, 1860. november 28-án New Budáról Bonyhádra. A boríték felső részén jelezte a 30 cent portót. A szállítás módjaként megjelölte: „Prussian Closed Mail”. Chicagón keresztül érkezett New York-ba, majd onnan december 20-án Aachenba és onnan december 22-én Pesthre, majd másnap Bonyhádra, ahol kifizették a 65 (Új)-Kreuzer viteldíjat.

Ma már követhető a levél hajón történő utazása is, miszerint december 5-én indult el New Yorkból a Cunard társaság AFRICA nevű hajóján, majd december 16-án ért Liverpoolba.

A 60-as évek elejére Bremában és Hamburg-ban lévő hajóstársaságok annyira megerősödtek, hogy lényegesen olcsóbban tudták ajánlani a szolgáltatásaikat, mint az angol társaságok. Emiatt a „Porosz Closed Mail” 65 Kreuzeros szolgáltatását 33 Kreuzer-ra le tudták vinni és mellette már hetente kétszer is szállították a leveleket.

Ennek köszönhetően egyre többen választották ezt az útvonalat, mint a következő, 13. ábrán látható levél esetében is.

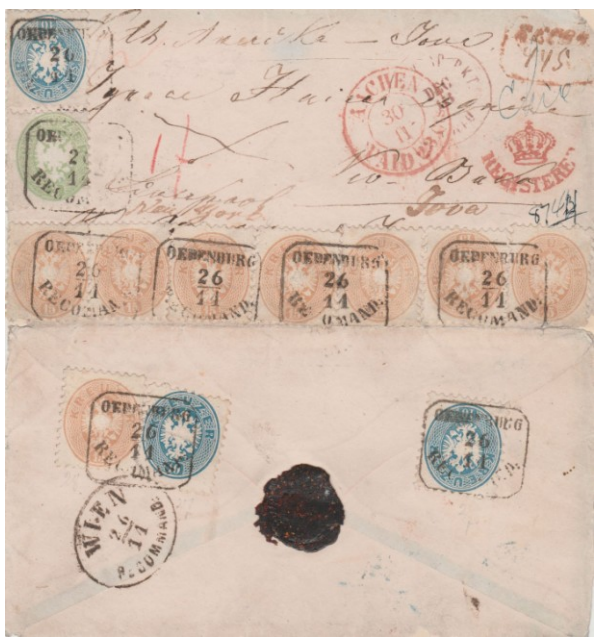
13. ábra: Hainer Ignác által 1865. február 2-án NEW BUDA-ról feladott portós levél a nővérének, amelyért a címzett 33 Kr viteldíjat fizetett

A levelet Hainer Ignác adta fel Laura Hainernak, nővérének, 1865. február 2-án New Budáról Bonyhádra. A szállítás módjaként megjelölte: „Per Bremen Steamer”. A levél New Yorkon keresztül érkezett Brémába és onnan február 27-én Pesthre, majd március 2-án Bonyhádra, ahol kifizették a 33 (Új)-Kreuzer viteldíjat. A levélen lévő **„A.P.” („Avis á payer”),** rövidítés azt jelzi, hogy a díjfizetést Pesthről áthárították Bonyhádra.

5. MAGYARORSZÁGBÓL NEW BUDÁRA MENŐ KIMENŐ LEVELEK

A fentiekben a létező 17 New Buda levélből (amelyből 3 darabot egy szomszéd városban adtak

fel) a fentiekben bemutattunk 8 darabot, amelyből átfogó képet nyerhet a Kedves Olvasó erről a rendkívüli emigráns telepről. Természetesen felmerül az a kérdés is, hogy vajon léteznek-e az ellenkező irányba (azaz Magyarországról New Budába) menő levelek is? Bizonyára igen! Ezeknek a leveleknek a kutatása azért is nehezebb, mivel a levelek gyűjtői a címzést ritkábban nézik meg. Azonban vannak szemfüles gyűjtők, akik már 3 ilyen levelet felfedeztek, amelyekből most 2 darabot be is mutatunk:

14. ábra: Oedenburgból (Sopron) feladott második súlyfokozatú ajánlott levél New Budára, Hainer Ignác-nak címezve, összesen 153 Kreuzer bérmentesítéssel

A második súlyfokozatú ajánlott levelet a 14. ábrán 1864-66 között november 26-án adták fel Hainer Ignácnak címezve New Budára, az útvonalként „via Liverpool, New York” megadásával, azaz „Prussian Closed Mail” rendszerben. A feladó kifizette a teljes viteldíjat: 2x59 Kr/Loth + 35 Kr ajánlási díj, összesen 153 Kreuzer (3+3x10+8x15). A piros színű angol koronás ajánlási bélyegzőt is Aachenben tették rá a levélre.

15. ábra: Bonyhádból feladott díjjegyes levél New Budára, Hainer Ignác-nak címezve, összesen 25 Kreuzer bérmentesítéssel

A 2 darab réznyomatú 10 kr-ossal kiegészített 5 Kreuzer-os díjjegyes levelet (15. ábra) 1872. november 27-én adták fel Hainer Ignácnak címezve New Budára, az útvonalként „per Hamburg Steamer”-t jelölve. A feladó 25 Kreuzer viteldíjat fizetett ki, amely 12 Kreuzer-ral több volt a szükségesnél, ugyanis 13 Kr elég lett volna. Ezt jelzi a levél bal alsó sarkában látható „wf 8” jelzés is, amely 8 Kr weiterfrankót jelent.

6. EPILÓGUS

Miután Újházi 1853-ban elhagyta New Budát, a többi magyar család is szép lassan otthagyta a kietlen települést. Beköltöztek a nagyobb városokba, a katonák egy része részt vett az amerikai polgárháborúban, egy részük az 1867-es kiegyezést követően visszaköltözött Magyarországra, voltak, akik más országokba költöztek (például Újházi lánya a német férjével Németországba). Ebben az is közrejátszott, hogy a részben arisztokrata, illetve katona menekültek nem nagyon értettek a földműveléshez. Az 1900-as évek elején már nem laktak magyar telepesek New Budán. A név megmaradt, ma már csak egy tábla őrzi a helyét az egykori településnek „Utopien Experiments in Southern Iowa" felirattal.

16. ábra: Emléktábla: „Utópia-kísérlet Dél Iowában"

Feltételezzük, hogy még léteznek a világban több ehhez a témához kapcsolódó levelek. Amennyiben elküldik az ilyen levelek képét a czirok.d@t-online.hu címre, azt megköszönjük.

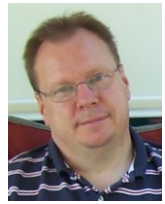
A téma feldolgozásában sok gyűjtőtárs segített, akiknek őszintén köszönjük a közreműködésüket: Dr. Bodnár Zsolt, Boross Kálmán, Gerhard Zinner, Gudlin Tamás, Kőhalmi Csaba, Kurt Kimmel RDP, FRPSL, Martin Rhein és Dr. Nagy Ferenc.

Megköszönjük Gerhard Zinnernek (13. ábra) és Kurt Kimmelnek (14. ábra) a leveleik másolati bemutatását. A többi levelek a szerzők tulajdonában vannak.

7. IRODALOM:

1. *Ács Tivadar: New Buda (1941)*
2. *Sztáray Zoltán: New Buda, az első amerikai magyar település (1965)*
3. *L. Gál Éva: Újházi László a szabadságharc utolsó kormánybiztosa (1971)*
4. *Wass Albert: Our Hungarian Heritage (1975)*
5. *Andrew J. Kennedy: A history of the NEW-BUDA post office in the state of IOWA (The News of Hungarian Philately, May-June 1985)*
6. *Várdy László: Újházi László és Új-Buda megalapítása (2001)*
7. *Vassady Béla: New Buda: A Colony of Hungarian Forty-eighters in Iowa*
8. *Glósz József: A rendiség alkonya (2014)*
9. *Martin Rhein: Der Neuanfang - New Buda in Iowa (Mitteilungsblatt der ArGe Ungarn, Dezember 2018)*

A HADMŰVELETEK IDŐSZAKÁNAK POSTAFORGALMA
II. RÉSZ

DÁN JÁNOS, BUDAPEST

1. A HADMŰVELETEK IDŐSZAKÁNAK POSTAFORGALMA

A fenti címmel indított sorozat második részét olvashatják. A sorozat egy kis magyarázatra szorul. Jó harminc éve gyűjtőm a hadműveleti időszak küldeményeit és az ahhoz kapcsolódó forrásmunkákat. A terv egy könyv megjelentetése volt, amely ezt a méltatlanul elfeledett és fel nem dolgozott időszakot szerette volna feldolgozni és bemutatni, hogy legyen egy olyan forrás, amelyben egyben megtalálható minden információ és adat, amit ismerünk. Ezzel segítve az időszak gyűjtőit, hogy csak ezt a könyvet kelljen levenni a polcról és ne egy fél könyvtárat kelljen egy adatért átnézni.

Ennyi idő után be kell látnom és vallanom, hogy a bicskám bizony beletört ebbe a nagy feladatba. Az ok nagyon prózai, vannak bizonyos területei hazánknak, ahonnan adatokat és információkat nem lehet találni. Ezért be kellett látnom, hogy bizony egy minden területre kiterjedő könyvet nem tudok megírni, viszont a jövendő könyvnek sok fejezete elkészült, az ebben szereplő információkat nem szerettem volna megtartani magamnak. Így a csonka részek sorozatban való megjelentetése mellett döntöttem, hogy legalább ez a tudás közkincs lehessen. Tehát a jövőben a könyv már kész fejezetei lesznek olvashatóak.

A hadműveleti időszakot két részre, területre lehet osztani. Az első a még Magyar kir. Posta által ellátott terület, amely a harcok előre haladtával folyamatosan zsugorodott. A második a harcok elmúltával újra induló Magyar Posta által ellátott terület, amely viszont folyamatosan növekedett. Most ennek a folyamatosan növekvő terület postaforgalmának újra indulását fogom bemutatni ebben a sorozatban.

1944. szeptember 26-án a 2. Ukrán front 53. hadserege átlépte az akkori országhatárt és ezzel elkezdődött Magyarország szovjet megszállása.

Az első elfoglalt városok Battonya és Makó voltak. Október végére már a Tiszántúl jelentős része szovjet kézen volt. December végén Debrecenben megalakult az Ideiglenes Nemzeti Kormány, ezzel megindult a közigazgatás helyreállítása. A közigazgatás működéséhez szükség volt a posta mielőbbi biztonságos működésére. A postaforgalom megindulásának több akadálya volt, a személyzet, a vasúti és közúti közlekedés és a postai felszerelés hiánya.

A hadiesemények miatti kiürítések a postahivatalokat és igazgatóságokat is érintették. Miután a front átvonult az adott településen, nem csak a háború okozta károkat és hiányokat kellett rendbe hozni és pótolni, hanem a kiürítés miatt elszállított postai értékcikkeket és bélyegzőket szintén pótolni kellett. Erre a háborús hiánygazdálkodás miatt nem volt mindig lehetőség.

A postaigazgatóságok áttelepítése miatt nem volt a közelben a postaszolgálatot szakszerűen megszervező és irányító szervezet ezért az ideiglenes postaszolgálat megszervezése a közigazgatási szervekre hárult, akik több-kevesebb sikerrel küzdöttek meg a feladattal.

Jellemző a kezdeti időkre, hogy a települések közötti postai összeköttetést futárpostával oldották meg. Erre a legjobb példa a Békés megyei útőri futárposta, amely az első szervezett futárpostaként működött az országban.

A Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium 1945. január 4-én felhívással fordult a már szovjet kézen lévő országrészen működő postaigazgatóságokhoz, hogy a vármegyék alispánjaival egyeztetés alapján mihamarabb szervezzék meg az útőri küldöncjáratot. Ezzel a küldöncjárattal be lehet kapcsolni a postai vérkeringésbe olyan helyiségeket is, ahol más módon még nincs semmilyen összeköttetés. A küldöncök útján a hivatalos és magánlevél forgalmat átmenetileg meg lehetne szervezni. Sajnos ez a felhívás nem vezetett eredményre a postaigazgatóságoktól beérkezett jelentések alapján, ezért a minisztérium március 6-án immár szigorú végrehajtási utasításként ismételte meg a rendeletet.

Ennek a szigorú rendeletnek a hatására már több megyében elindították a küldöncjáratokat. Ezek a futárposták a kezdeti időben működtek, aztán ahogy a közlekedés kezdett helyreállni lassan értelmüket vesztették május végére.

A postaforgalom megindulása szorosan összefügg a vasút helyreállításával és megindulásával. A kettő párhuzamosan haladt, ahogy megnyílt egy újabb vasúti vonal, ott rögtön a postai zárlatok szállítása is megindult. Nem volt elég a vasúti pályák megrongálódása még a nagyfokú szén hiány is hátráltatta a vasúti közlekedést.

A legszerencsésebbek azok a városok voltak, amelyek olyan vasútvonal mentén helyezkedtek el, amely vasútvonalakat gyorsan helyreállítottak, mert itt viszonylag korán indulhatott el a postaforgalom, ezzel jócskán megelőzve a hátrányosabb elhelyezkedésű településeket. Ehhez a kezdeti időkben még az sem kellett, hogy a szerelvényeken külön mozgóposta kocsi legyen, vagy képzett postás utazzon, mivel a küldemények csekély száma miatt azokat újságpapírba vagy csomagolópapírba csomagolva adták át a vonatvezetőknek, fűtőknek. Ez a vasúti személyzet végezte az állomásokon a zárlatok felvételét, továbbítását, majd a feljegyzett célállomáson a zárlat leadását a megbízott postai küldöncnek vagy állomásfőnöknek.

A már megszállt országrészben a posták evakuálásának köszönhetően nagyon kevés postai értékcikk állt rendelkezésre, ezért sok helyen a készpénzes bérmentesítést vezették be. Ugyan akkor a hadműveleteknek köszönhetően sok értékcikk jutott jogosulatlanul lakossági kézbe. Ezen értékcikkek felhasználásának megakadályozására csak a postán lehetett feladni a küldeményeket az ott helyben vásárolt értékcikkekkel, előre bérmentesített küldeményeket nem vett fel a postahivatal. Sok helyiségben még a postaládák bedobó nyílását is leragasztották, hogy csak a hivatalokban lehessen feladni a küldeményeket.

A bélyegzők nagy része a postahivatalok kiürítésének köszönhetően szintén eltűnt, így a megmaradt bélyegzőkkel, számjelzéssel ellátott pótbélyegzőkkel, az adott helység nevét szerepeltető helyi közigazgatási bélyegzőkkel, valamint házilag faragott a helyiség nevét feltüntető bélyegzőkkel

igyekeztek a hiányt orvosolni. Előfordul, hogy a bélyegző hiánya miatt kézzel írták a küldeményekre a felvevő helyiség nevét. A bélyegző hiányt aztán július hónapban igyekeztek a postaigazgatóságok egy egységesített kinézetű gumibélyegzővel megoldani. Ezekbe a bélyegzőkbe a dátumot kézzel, vagy egy dátum bélyegzővel kellett külön megjeleníteni.

1945. január 4-én a Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium elrendelte a postahivataloknak, hogy csak közönséges levelek és levelezőlapok forgalmát engedélyezi. Tehát ajánlott levelek felvételét nem engedélyezte a minisztérium. Ennek ellenére sok postahivatalnál a feladó felelősségére felvettek ajánlott leveleket is.

A postahivatalokban ellenőrző tisztek működtek, sokszor ezek magyarul tudó szovjet katonák voltak. A postát katonai irányítás alá helyezték.

A nehéz és ideálisnak nem mondható körülmények ellenére a posta 200 millió levelet és 2 millió csomagot kezelt 1945 évben.

2. MAGYARORSZÁG ÉS ROMÁNIA KÖZÖTTI POSTAFORGALOM 1944 UTOLSÓ- ÉS 1945 ELSŐ HÓNAPJAIBAN

Itt mindjárt az elején tisztázzunk egy fontos tényt. Annak ellenére, hogy a második bécsi döntéssel visszatért erdélyi országrészt a szövetséges hatalmak 1944 augusztusában a románoknak ítélték, a fejezetben tárgyalt időszakban Magyarországhoz már nem, Romániához még nem tartozott ez a terület. Szovjet katonai közigazgatás alatt állt, de nem tartozott a Szovjetunióhoz sem. Akkor ez a terület „nem rendezett hovatartozású területnek" számított, ha úgy tetszik külföld, ha úgy tetszik belföld, én minden esetre az egyszerűbb meghatározás miatt Romániát fogok írni, annak ellenére, hogy ez ekkor még inkább magyar terület volt, mivel magyar közigazgatás működött itt.

A front elvonulásával újra induló postaforgalommal kapcsolatban szinte egyáltalán nem esik szó az ezeken a területeken a postaforgalom korai beindulásáról. Ez teljesen érthető, mivel az ilyen küldemények nagyon ritkák. A harcok elmúltával nem csak a helyi és a környező településekkel indul meg a postaforgalom, hanem a Magyarországgal határos országokba is eljutottak a küldemények és onnan is érkeztek. Csak rövid ideig volt ilyen ideális az állapot, mert ez után hosszú időre teljesen megszűnt a postai szállítás egészen a hivatalos postai kapcsolatok újra felvételéig.

Az ezen területen a bélyeghiány miatt felülnyomott magyar bélyegekkel nem kívánok foglalkozni, azt már megtették részletesen mások.

A Postai Rendeletek Tárában az olvasható, hogy a hivatalos postai kapcsolat Romániával a magyarországi hadműveletek kezdetével megszűnt és csak 1945. november 17-én indult újra (PRT. 137.964/A. 4.). Értelemszerűen a frontvonalon nem tudtak átjuttatni küldeményeket, így ekkor valóban leállt a teljes postaforgalom a két ország között. A front elvonulásával romok és pusztulás maradt hátra, így a két ország közötti postai kapcsolat a közlekedés és a szállító járművek hiánya miatt nem működhetett. Az új postai közigazgatásnak semmilyen postai megállapodása, egyezménye nem volt a másik ország szintén új postai közigazgatásával. Ennek ellenére, bármilyen hihetetlen, de a postai kapcsolat működött egy rövid időszakban a magyar és román viszonylatban. Ezen időszak, a

futott küldemények alapján, 1945. január és április kőzöttre tehető, de már korábban is vannak nyomai a postai kapcsolatok felvételének és a zárlatok cseréjének.

Sajnos ez idáig erről a korai időszakról hivatalos forrást nem találtam a két ország közötti postai kapcsolat megindításának okáról, módjáról és időtartamáról. Csak az tudható biztosan, hogy működött, aztán megszűnt és csak a hivatalos kapcsolatok felvétele után indult meg újból.

Ezen időszak alatt a postai kapcsolat hivatalos voltát igazolja, hogy mind feladáskor, mind érkezéskor postahivatali hely-keletbélyegzők kerültek a küldeményekre, tehát nem csempészet küldeményekről beszélhetünk. Természetesen találkozhatunk csempészett küldeményekkel is a két ország postaforgalmában.

1944. október 25-én foglalták el a román és szovjet csapatok a nagyváradi postaigazgatóság területét. A román Maniu- gárdisták októberben bevonultak Észak-Erdélybe és a következő falvakban követtek el véres pogromokat a magyar lakossággal szemben: Szárazajtán, Szentdomonkoson, Biharban és a Kolozsvár környéki Egeresen. Az atrocitások miatt a Szövetséges Ellenőrző Bizottság november 13-án szinte teljes egészében eltávolította a román közigazgatást Észak-Erdélyből és csak 1945. március végén térhettek vissza.

Pár megyében azért megmaradt a román közigazgatás, Máramaros megye, Beszterce-Naszód megye és Szilágy megye.

A Szövetséges Ellenőrző Bizottság felügyelete mellett ideiglenes szovjet katonai közigazgatást vezettek be Észak-Erdélyben és Székelyföldön. A szovjet katonai közigazgatás feladatai közé tartozott az utak, vasutak használhatóvá tétele és a posta és távírók működésének helyreállítása. Ezekre a harcok és az utánpótlás miatt sürgősen szükség volt. Ebben az átmeneti időszakban a pengő/fillér maradt a hivatalos fizetőeszköz.

A postát a rendelkezésre álló magyar szakemberek segítségével indították újra, mivel nem a románok kerültek hatalomra, ezért nem váltották le a magyar közigazgatást. Ennek a közigazgatásnak Magyarország felé még megvoltak a kapcsolatai, ezért tudtak egy ideig még postai forgalmat bonyolítani a szomszédos Magyarországgal. Valamint az is nagy előny volt, hogy a határok ekkor még szabadon átjárhatóak voltak.

1. A Főposta palotája Nagyváradon, egy korabeli képeslapon

A nagyváradi alispáni hivatal működése kezdetén, november 6-án még nem volt posta. A postaforgalmat a községi elöljáróságok láncrendszerű kézbesítéssel látták el. Ennek a láncrendszerű futár rendszernek volt kapcsolata a Békés megyében működő útőri futárszolgálattal, így a küldemények átjutottak mindkét irányba már ekkor a határon.

2. 1945. február 6-án Nagykárolyból Noszvajra feladott levelezőlap. Készpénzzel bérmentesítve bélyegzővel és egy nagyon ritka, háromnyelvű (orosz, magyar, román) cenzúrabélyegzővel.

Az orosz felirat hibás a bélyegzőben. A cenzúrabélyegző használati helye még nem tisztázott, valószínű Nagyváradon használták. Kolozsvári (CLUJ X) román postabélyegzővel, amelyet a szovjet cenzúra használt.

Több forrás említi, hogy a szovjet katonák szállítottak postai zárlatokat teherautóval a két ország között, de az utánpótlást szállító vonatok személyzete (mozdonyvezetők, fűtők) szintén továbbították a levélzárlatokat.

A postaforgalom fellendülését az 1944. december 20. körül a Debrecen - Nagyvárad vasútvonalon meginduló rendszeres vonatközlekedés segítette a legjobban. Itt már rendszeresen tudtak zárlatokat cserélni nem csak a vasútvonal mentén elhelyezkedő hazai településekkel, hanem a két ország között is.

Voloncs Gábor kutatásából tudható, hogy a nagyváradi postaigazgatóság területén lévő 200 postahivatal közül, azok működtek, amelyek vasútvonal mentén helyezkedtek el. Ezek a hivatalok: Nagyvárad három hivatala, Élesd, Érmihályfalva, Érsemjén, Fugyvásárhely, Margitta, Mezőtelegd, Nagybánya, Nagykároly, Nagyszalonta, Szatmárnémeti és Székelyhíd.

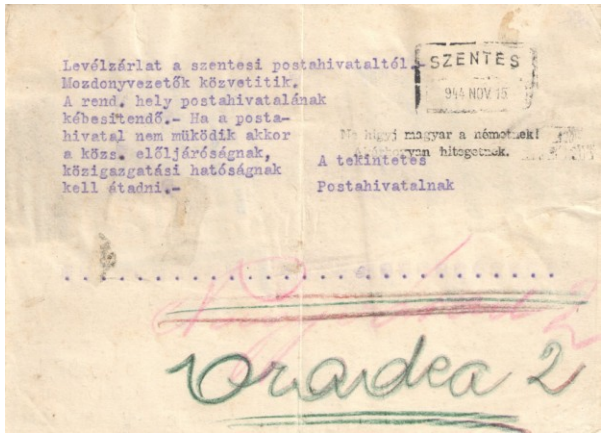

3. 1945. február 16-án Debrecenből Szatmárnémetibe feladott ajánlott levelezőlap. Debrecen - Nagyvárad vasútvonalon szállítva, majd Kolozsváron (Cluj) keresztül jutott a címzetthez. Debreceni cenzúrabélyegzővel és CLUJ X (Kolozsvár X) postabélyegzővel, amelyet a szovjet cenzúra használt.

Az 1945. január és április között futott küldeményeken szinte kivétel nélkül látható egy CLUJ X (Kolozsvár X) feliratú postahivatali helykeletbélyegző. Ezt a bélyegzőt nem a posta használta, hanem a Kolozsváron működő szovjet postai cenzúra. Ezzel igazolták, hogy a küldeményt a szovjetek cenzúrázták.

4. Kolozsvári (CLUJ X) szovjet postai cenzúra bélyegzője

5-6. Nem csak a legkorábbi dokumentum a két ország közötti háború utáni postai kapcsolatra, hanem a legkorábbi ismert levélzárlati fedőlap.

1944. november 15-én Szentesről Oradea 2 (Nagyvárad 2.) postahivatalnak indított levélzárlat fedőlapja. A hátoldalon látszik, hogy újságpapírba volt csomagolva a zárlat. Az Oradea 2. postahivatal valószínű a vasútállomásnál működött. A levélzárlati fedőlapon a szentesi hivatalvezető által gyártott különleges szövegű bélyegző látható.

7. 1945. március 28-án Sfantu-Georghe-ről (Sepsiszentgyörgy) Orosházára feladott ajánlott levelezőlap, román külföldi tarifának megfelelő hiányos bérmentesítéssel.

25.- Lei helyett csak 22.- Lei értékű bélyeggel. A levél Cluj-on (Kolozsvár 1945. április 3. szovjet cenzúrabélyegző) keresztül utazott Orosházára. Valószínű gyulai útőri futárszolgálat közreműködésével érkezett. A lapot egy hadifogoly küldte és beszámol róla, hogy a Szovjetunió felé viszik tovább.

8. 1945 áprilisában Sepsiszentgyörgyről Budapestre feladott képes levelezőlap. Budapesten 1945. május 10-én portózva.

Ekkor még nem szerepelt a díjszabásban külföldi küldeményekre vonatkozó tarifa. A posta nem büntető portózta a küldeményt, tehát nem a hiányzó összeg dupláját szedte be, hanem csak a vidéki tarifához (60 fillér) hiányzó összeget, 18 fillér + 43 fillér = 61 fillér. Valószínű a postahivatalban nem volt 2 filléres portóbélyeg.

Nagyváradon keresztül Magyarország szovjetek által megszállt részéről gyakorlatilag az egész világ elérhetővé vált, mivel a nagyváradi posta át tudta adni a román postának a küldeményeket. A román postának ekkor már volt postai kapcsolata több országgal, így akár a tengeren túlra is eljuthattak a küldemények. A nagyváradi Konrád Ferenc bélyegkereskedő Svédországba és Új-Zélandra küldött küldeményei ismertek ebből az időszakból. Találkozhatunk Szatmárnémetiből New York-ba küldött küldeménnyel is, de Pestszentlőrincről szintén eljutott küldemény az Egyesült Államokba. Tehát ezzel a postai kapcsolattal nem csak a szomszéd ország volt elérhető, hanem szinte az egész világ.

9. 1945. március 2-án Pestszentlőrincről Cincinati-ba (Ohio, USA) feladott, ajánlott levél.

10. Hátoldal

A ragszám a ceruzával írt 201. szám volt. Kolozsvári (CLUJ X) szovjet cenzúrabélyegző 1945. március 27-én a cenzúra zárócsík alatt. A levél Tordán (Tordai cenzúrabélyegző) keresztül jutott Bukarestbe. A hátoldalon a bukaresti román (CENZURAT 7) és a bukaresti szovjet cenzúrabélyegző (6/P), valamint a New Yorki regisztrált leveleket érkeztető bélyegzők 1945. június 18-i dátummal láthatóak. Ez is azt bizonyítja, hogy a levél ajánlott volt. Ez egy unikális darab, amely megerősíti, hogy már ebben a korai időszakban lehetett levelezni Amerikával Nagy-Budapestről, annak ellenére, hogy ekkor még a pesti tarifának nem volt külföldi díjszabása. A bérmentesítés 1,40 Pengő, amely nem felel meg egyik ez időben érvényes díjszabásnak sem, ennek oka ismeretlen. A helyes bérmentesítés 1,20 Pengő (50 f + 70f) lett volna (az 1943-as tarifa szerint). A címzett ismert izraelita professzor volt, életrajzi adatai megtalálhatóak a neten. Budapesten született és 1994-ben halt meg Cincinati-ban (Ohio, USA).

11-12. 1945. március 15-én Szatmárnémetiből New York-ba feladott ajánlott levél.

Ez a levél is Kolozsváron (CLUJ X) keresztül jutott az amerikai kontinensre. Itt is a szovjet postai cenzúrázást jelöli a CLUJ X feliratú helykeletbélyegző. A borítékon három darab 1P/1f-es nagyváradi felülnyomású bélyeg látható. A bukaresti cenzúra ceruzás feljegyzése látható még a címoldalon (Cenz Bucuresti).

A korabeli sajtó és postai jelentések szintén alátámasztják a két ország közötti korai postaforgalmat.

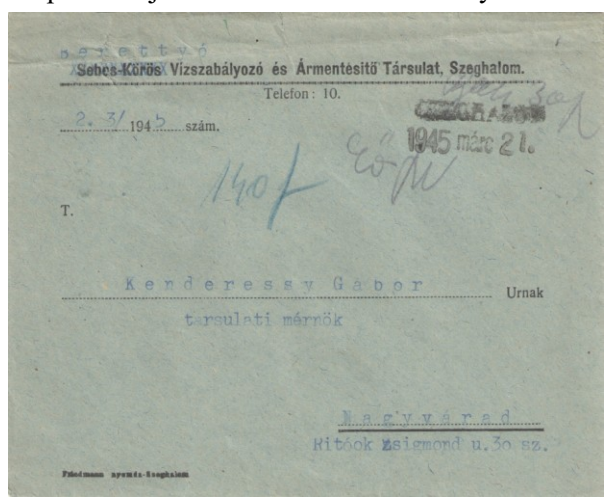
1945. január 6-án azt jelentik a Szegedi Postaigazgatóságnak, hogy Erdélyből, Máramarosszigetről érkeznek levelek rövid idő alatt.

1945. január 21-én az Eger 1. számú postahivatal azt jelenti az igazgatóságnak, hogy Dél-Erdélyi részekkel megindult a levélforgalom.

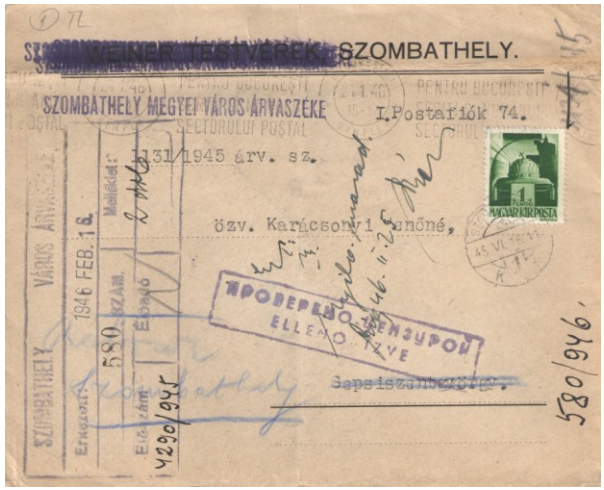
1945. március 17-től a Pécsi Postaigazgatóság területén megnyílt postahivataloknál Bulgáriába, Jugoszlávia Vajdasági részébe és Romániába, az erdélyi részbe is, közönséges levelek küldhetők.

1945. április 18-án a Szabad Szó-ban megjelenik, hogy Romániából rendszeresen érkeznek küldemények a fővárosba.

Az abonyi postahivatal vezetője szintén beszámol róla, hogy Jugoszláviából, Romániából és Kárpát-Ukrajnából is érkeztek küldemények.

13. 1945. március 21-én Szeghalomról Nagyváradra feladott levél. Kézpénzzel bérmentesítve. Szeghalom ideiglenes gumibélyegzőjével.

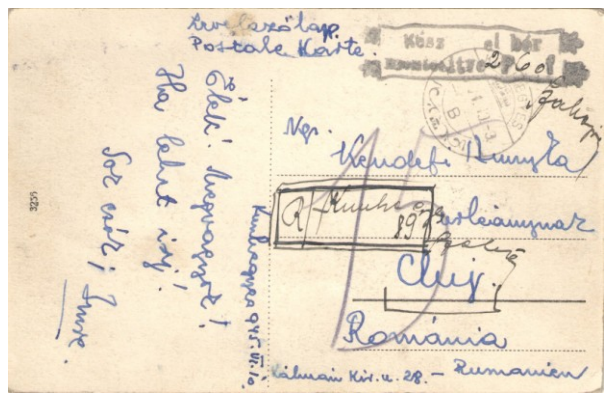

14-15. 1945. június 16-án Szombathelyről Sepsiszentgyörgyre feladott hivatalos levél. Szombathelyi 2.1. típusú kétnyelvű cenzúrabélyegzővel.

1946. január 27-én érkezett meg a küldemény Sepsiszentgyörgyre, ahol címzett ismeretlen ragjeggyel látták el a borítékot és visszaküldték a feladónak. A bukaresti kitérő után 1946. február 16-án érkezett vissza a küldemény Szombathelyre a boríték hátoldalán látható érkezési bélyegző szerint.

A nagyváradi postaigazgatóságot 1945. április 9-én vette át a román posta, de még ez után is érkeztek küldemények a határon túlról. Az 1945. júniusban Magyarországon feladott küldemények csak 1946 januárjában érkeztek meg Romániába, annak ellenére, hogy a hivatalos postaforgalom már novemberben megindult. Elképzelhető, hogy a megállapodást aláírták, de a posta kicserélésre a körülmények és lehetőségek csak 1946 januárjára álltak készen.

16-17. 1945. június 10-én Kuhegyesről Cluj-ba (Kolozsvár) feladott ajánlott képeslap készpénz bérmentesítéssel és kézzel rajzolt ajánlási ragjeggyel.

A képeslap képes oldalán látható érkezési bélyegző szerint 1946. január 19-én érkezett Kolozsvárra, ekkor már megindult a hivatalos levél kicserélés a két ország között. Itt már nem szovjet cenzúrabélyegző a CLUJ bélyegző.

18. 1945. június 8-án, Budapesten Szilágysomlyóra feladott levelezőlap.

A lap 1946. január 21-én volt Bukarestben, majd január 24-én Cluj-on (Kolozsvár) és január 28-án érkezett Simleu Silvaniei-re (Szilágysomlyó).

Meg kell még említenem, hogy Jugoszláviával, Kárpátaljával és Csehszlovákiával szintén működött egy darabig a postai zárlatok cseréje még jóval a hivatalos postai kapcsolatok felvétele előtt és ezekben az országokban is felülnyomtak magyar bélyegeket.

De nem csak a hivatalos postával kerültek át a határon a küldemények, hanem csempészett leveleket is vittek utazók magukkal mindkét irányba, aztán már csak az adott országban adták postára. Ennek oka a két ország közötti postaforgalom szünetelése, hiánya volt. Nézzünk erre is két példát.

19-20. Budapestről Kolozsvárra (Cluj) csempészett és ott feladott levél (1945. június 19.)

A levél Bukaresten keresztül utazott Désre (Dej), nagy kerülőt téve, mert Kolozsvár és Dés között csak 50 km a távolság. Érkezett 1945. július 6-án. CLUJ X szovjet cenzúrabélyegzővel a hátoldalán.

21. 1945. július 7-én, Budapesten levélszekrény útján feladott, Romániából csempészett levelezőlap.

A lapot egy hadifogoly főhadnagy írta, aki a visszatérő őrszemélyzetből kérte meg az egyik őrt, hogy adja a fővárosban postára. Látható, hogy a lapot május 22-én írták és a szövegből az is kiderül, hogy Ramnicu Sarat városban adták át a kísérő őrnek. A város Foksánytól 40 km-re található. Foksányban, Románia egyik legnagyobb hadifogoly elosztó tábora működött. A levelezőlapot a hiányos bérmentesítés miatt megportózták, de nem jól. A helyi levelezőlap díja 40 fillér lett volna, 18 fillér díjjegy volt a lapon. A hiányzó összeg kétszeresével kellett volna portózni, 44 fillérrel, de 50 fillér értékű portóbélyeget ragasztottak a lapra.

A fentiekből megállapítható, hogy a front átvonulása után viszonylag hamar megindult a két ország között a postaforgalom (1944. november közepe), aztán ez a szórványos postaforgalom 1945 januárja és április vége – május eleje közötti időszakban már állandó és stabil volt, akár Nagy-Budapestről a tengeren túlra is lehetett levelezni. Májusban a volt magyar részek felett átvette a Román közigazgatás a hatalmat és ekkor megszűnt a két ország közötti postaforgalom. 1945. november 17-én indult meg a hivatalos postai küldemények cseréje, de ennek ellenére csak 1946 januárjában találkozunk az első küldeményekkel a két ország forgalmában. Tehát 1945. május vége és decembere között nem volt postaforgalom a két ország között, ennek ellenére a posta felvett küldeményeket ebbe az irányba. A forgalom szünetelése miatt ebben az időszakban találkozhatunk csempészett levelekkel. Azt hiszem abban mindenki egyet ért velem, hogy ez egy nagyon izgalmas időszaka a két ország közötti postaforgalomnak.

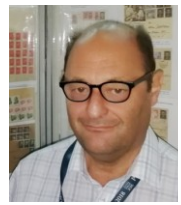
Folytatása következik!

Köszönöm Gercu Dan-Simion-nak (2. kép) Kőhalmi Csabának (9. és 10. kép) és Robert Bob Morgannak (11. és 12. kép), hogy a cikkben bemutathattam a gyűjteményükben lévő küldemények képét.

Irodalomjegyzék:

10. *Sebestyén Imre: Egy különleges postatörténeti emlék Békés megye múltjából, avagy a Gyulai útőri futárposta története kiállítási lapokon feldolgozva Magánkiadás 2021.*
11. *Komoróczy György: A gazdasági élet első hónapjai a felszabadult Bihar megyében*
12. *Debreceni Déri Múzeum évkönyve 1965. Debrecen 1966.*
13. *Voloncs Gábor: Az 1945-ös nagyváradi helyi kiadású felülnyomott bélyegek*
14. *Philatelica 1988/2*
15. *Voloncs Gábor: Az 1945-ös nagyváradi helyi kiadású bélyegek postai használata*
16. *Szabolcsi Bélyegújság 2010/3-4.*
17. *Voloncs Gábor: Szatmárnémetiből az USA-ba küldött ajánlott levél 1945-ben*
18. *Szabolcsi Bélyegújság 2011/1-2.*
19. *Kallós Péter: Felülnyomott bélyegeink történelmet írtak*
20. *Bélyegvilág 2005/4.*
21. *Horváth Lajos: Külföld-e Szilágynagyfalu 1945, február 12-én?*
22. *Bélyegvilág* 2005/4.

HOZZÁSZÓLÁS A BUDAPESTI POSTASZOLGÁLAT 1945-ÖS ÚJRAINDÍTÁSHOZ

DR. LŐVEI GYÖRGY, BUDAPEST

1873-ban jött létre Budapest három város egyesítésével (Pest, Buda és Óbuda). Budapestet 10 elöljáróságra osztották, és meghatározták területüket. Az elöljáróságok vezetőit a fővárosi Törvényhatósági Bizottság választotta meg. Ettől kezdve az első két városnév földrajzi fogalommá vált, míg Óbuda a főváros III. kerülete lett, így közigazgatási egység maradt. Nagy-Budapest 1950-ben jött létre és ekkor váltották fel a választott kerületi tanácsok az időközben 14-re szaporodott kerületi elöljáróságokat.

Mint ismert a pesti oldal 1945. január 18-án, míg a budai oldal és ezzel Budapest főváros 1945. február 13-án szabadult fel. A két városrészt összekötő Dunai hidakat a visszavonuló német csapatok felrobbantották, az ideiglenes pontonhídon (a Manci hídon), így kezdetben csak csónakkal lehetett átkelni a folyón.

Az Ideiglenes Nemzeti Kormány Debrecenben székelt, Budapesten egy addig ismeretlen szerv a Budapesti Nemzeti Bizottság gyakorolta a főhatalmat.

A Magyar Függetlenségi Front 4 pártjának (MKP, SZDP, FKGP, Parasztpárt és a szakszervezetek képviselőiből álló testület, amelyhez később a Magyar Polgári Párt is csatlakozott) gyakorolta a főhatalmat a Debrecenben székelő Ideiglenes Nemzeti Kormány helyett Budapest területén. E tényt a megalakuló szervezet azonnal deklarálta is.

A Fővárosi Levéltár 1970-ben publikálta nyomtatásban a korabeli jegyzőkönyveket és lábjegyzetekkel, kommentárokkal látta el.

A Budapesti Nemzeti Bizottság 1945. január 21-én kezdte meg működését és előbb a felszabadult pesti oldalon, majd Buda felszabadulása után a budai oldalon is. Ez a megállapítás igaz a folyamatosan kiépülő postaforgalomra is.

1945. január 21-én jelent meg a Szabadság, később a Népszava és Szabadnép, ezekben az újságok „helyettesítették" a hivatalos lapokat is.

A Budapesti Nemzeti Bizottság közli, hogy mindaddig, amíg a kormány Budapestre nem érkezik, a főhatalmat a Budapesti Nemzeti Bizottság fogja gyakorolni. A bizottságnak főtitkára Dr. Gulácsy György kisgazda politikus volt (később ankarai követ volt), aki 1945 májusáig töltötte be ezt a tisztséget.

[1] Rozsnyai Katalin: Budapest hétköznapjai 1945 után 706-dik oldal Tanulmányok Budapest múltjából. Budapest 1963,

[2] A Budapesti Közlönyt felváltotta a Magyar Közlöny, amelynek első 15 száma Debrecenben jelent meg.

Második döntésével a Budapesti Nemzeti Bizottság kinevezte Budapest székesfőváros polgármesterét, Csorba János személyében, harmadik döntésével rendőrkapitánynak Sólyom László ny. századost, budapesti lakost. 1945. január 31-én arról döntenek, hogy Buda felszabadulása esetére külön budai közigazgatási kirendeltséget állítanak fel az egyik alpolgármester vezetéssel. Ez az egyetlen utalás Budára a határozatokban.

Döntései az élet minden területére, így többek között a postaszolgálat megindítására is kiterjedtek.

1945. február 5-én VI/5 határozatával az un. 5-ös bizottság (ez a szervezet két teljes ülés között gyakorolta a főhatalmat) felszólította a postát, hogy jelentkezzék a Budapesti Nemzeti Bizottságnál, továbbá a postai reorganizációs munkák irányításával Pápai Lászlót bízták meg.

1945. február 9-én már arról határoznak, hogy a posta reorganizációjának politikai felügyeletével Kossa Istvánt bízzák meg. (VIII/9-1945 határozat). A határozathoz fűzött lábjegyzet szerint Pápai László 1945. február 10-én jelentette, hogy a Postánál is megalakult az 5-ös bizottság a postai munkák megindításának érdekében. Ennek eredményeképpen 1945. február 14-én elindult a Budapest-Debrecen közötti futárjárat és 1945. március 2-án pedig megindult a magánposta forgalom is előbb a pesti oldalon, utóbb a budai oldalon is.

Dr. Nagy Ferenc a Bélyegvilág 2004. 6-dik számában, majd a Philatelica 2016. 2. számában a budapesti tarifa életbeléptetését 1945. március 2-ra teszi, és ezt igazolja az aznapi Népszavában megjelent közleménnyel. További 3 lap is közzétette azt, hogy 1945. március 2-án megnyitották a postaforgalmat a pesti oldalon magánszemélyek részére is.

Más történeti munkák is azonos következtetésre jutottak. A Bélyegvilág 1968.5. számában jelenik meg egy cikk arról, hogy mik a budapesti postaforgalom megindulásának mérföldkövei. Első helyen szerepel az, hogy 1945. március 2-án megindult a postaforgalom.

A budapesti Nemzeti Bizottság határozataihoz csatolt lábjegyzetből kiderül, hogy 1945. február 14 indul meg a futárszolgálat Budapest és Debrecen között (valószínűleg ekkor indul meg a postahivatalok közötti futárszolgálat is), továbbá Rozsnyai Katalin tanulmányából kiderül, hogy 1945. február 16-án érkezik meg az első szabályosan feladott távirat Budapestre Kisújszállásról. A táviratot február 11-én adták fel, és arról szól, hogy Kisújszállás élelmiszert küld a fővárosnak.

Foglaljuk össze a dátumokat:

1945. február 14. – megindul a Budapest-Debrecen futárszolgálat
1945. február 16. Megérkezik az első hivatalosan 1945. február 11-én Kisújszállásról feladott távirat Budapestre
1945. március 2. Megindul 9 pesti oldalon lévő postahivatalban a normál és ajánlott levélforgalom magánszemélyek részére, hatályba lép az új Budapesti és vámhatáron kívüli területekre (Nagy Budapest?) szóló küldeményekre vonatkozó postai tarifa

[3] Kossa István 1957-től közlekedési és postaügyi miniszter, nevét korábban a MABÉOSZ egyik vándordíja viselte.

[4] Bélyegvilág 1968.5. szám Dr. Kadocsa Gyula cikke (Dán János közlése)

[5] Rozsnay Katalin előbb említett tanulmánya alapján

Még egy dátum, 1945 júniusában jelenik meg a Postai és Távírdai Rendeletek első száma, a 6. számban 1945. július 6-án közlik a második inflációs tarifát, az első 1945. május 1-i tarifa közzétételnek módja egyelőre nem ismert előttem.

Mivel 1945 januárjától csak a Budapest kifejezését használta a korabeli sajtó, így természetes, hogy a nemzeti főhatalmat gyakorló Budapesti Nemzeti Bizottság által kinevezett Kossa István politikai megbízott jóváhagyásával a posta szabadon dönthetett új postai tarifa életbeléptetéséről is. Az pedig, hogy ezt többek között a Népszavában tették közzé szinte természetes, mert a hivatalos lapban való közzététele hivatalos lap híján nem volt lehetséges.

1945. március 2-án ugyan már egész Budapest felszabadult, így természetes, hogy a postai tarifát is egységesen kezelték, de Dán János helyesen állapítja meg, hogy a budai oldalon jóval később pontosan 1945. május 1-étől lehetett csak leveleket magánembereknek feladni. Addig tartott a helyreállítás, a felgyülemlett postai küldemények kezelése, kézbesítése.

Ugyanakkor a pesti tarifa kifejezés ellentmond a jogalkotó szándékának. Az viszont tény, hogy az 1945. május 1-én, a budai oldalon is megindult magán (nem kormányzati) postaforgalomban már az új egységes, országos tarifát alkalmazták.

Nem kívánok döntőbíró lenni a tarifa elnevezése körül kirobbant vitában, de én a Budapest és környéki (akkori szóhasználattal élve: nagy budapesti tarifa) elnevezést tudom csak elfogadni, a pesti tarifa elnevezést nem.

Ugyanakkor Dán János helyesen mutat rá, hogy a budapesti postaforgalom megindulása egy hosszabb folyamat volt, amely 1945. január 18-i a pesti oldal felszabadulásától egészen 1945. május 1-ig tartott és akkor is csak 4 postahivatal kezdte meg működését a főváros Budai oldalán.

Köszönet illeti Dr. Nagy Ferencnek pedig azért, mert 2004-ben sasszemével lecsapott egy túlbérmentesített filatelista borítékra és ezzel új dimenzióba helyezte a budapesti postaforgalom megindulása körüli kérdéseket, publikálva az általa budapesti tarifának nevezett levelet.

Ugyancsak köszönetet mondok Dán Jánosnak kutató munkájáért, a Philatelicában megjelent tanulmányért, amelyben egy addig ismeretlen kézirat alapján ismerteti a postaforgalom budapesti megindulását és azért is, hogy több forrásra felhívta figyelmemet. Ehhez én csak két adatot tudok közzétenni a Budapesti Nemzeti Bizottsági jegyzőkönyvek tanulmányozása és Dán János által említett forrás alapján.

Külön köszönet illeti Dr. Bernáth Gábort is, aki azonnal reagált Dr. Nagy Ferenc cikkére, korszakos felfedezésére és bemutatta az időszak általa ismert budapesti, illetve Budapestre érkezett leveleit. Ugyanakkor ő használta először a szükség tarifa kifejezést is, ami szerintem nem helyes kifejezés, mert a budapesti tarifára, mivel egy rendkívüli helyzetben a pesti oldalon újra működő posta, a budai oldalon helyreállítás alatt lévő postaszolgálat kezdeti napjaiban a postának joga volt az 1943-ban életbeléptetett tarifát módosítani, új tarifát életbe léptetni.

A tarifát felváltó országos tarifa életbelépése egybeesett a budai oldal postaforgalmának magán személyek részére való újbóli megnyitásával, emiatt vált, válhatott okafogyottá a budapesti tarifa budai oldalon való alkalmazása.

ADALÉKOK A MAGYAR FILATÉLIA TÖRTÉNETÉHEZ

Dr. Bodnár Zsolt, Márton Attila, Szücs Károly

1. SZERKESZTŐI ELŐSZÓ

A Philatelicában gyakran közlünk méltatást a magyar filatélia ismereteinkhez jelentősen hozzájáruló tagjainkról. Ezekből a – többnyire csak a szerzői neve nélkül közölt – visszaemlékezésekből lassan összeáll egy olyan összkép, melynek ráévén személyessé válhat a magyar filatélia mintegy másfél évszázados története is.

Arra bíztatom tagjainkat, hogy ha tehetik, oszszák meg velünk emlékeiket, valamint a birtokukba került filatéliai levelezéseket, mert ezek ösztönzőek lehetnek a jövő nemzedékei számára is.

Legutóbb épp az itt méltatott Bob Morgan tette lehetővé, hogy Lipták Istvánnal folytatott levelezésén keresztül belepillantsunk tanulságos életútjukba (lásd itt, a továbbiakban!)

2. 35 ÉVES A MAGYAR FILATÉLIAI TUDOMÁNYOS TÁRSASÁG (DR. BODNÁR ZSOLT)

Amennyiben fellapozzuk a Philatelica 1989/2. kiadását, a 4. oldal alján egy rövid, 15 soros cikket találunk "Megalakult a Magyar Filatéliai Tudományos Társaság" (Mafitt) címmel. A közlemény szerint 1989. szeptember 14-én 31 fővel alakult meg a Mafitt. A hivatalos bejelentés valóban akkor történt és a hivatalosan bejegyzett, minden jogi előírásnak megfelelő társaság működtetésének követelményei akkorra teremtődtek meg, de a Mafitt alapításának ötlete már jóval korábban megszületett.

Mivel az elmúlt évtizedekben sok ellentmondásos írás látott napvilágot a Mafitt alapításának körülményeiről, jelen írásomban az alapító tagok emlékiratai és visszaemlékezései alapján rekonstruáltam az alapítás autentikus történetét.

Forgassuk csak vissza az idő kerekét egészen a ‘70-es évekig!

1979-ben a pozsonyi székhelyű szlovák filatéliai szövetség egy szimpóziumot szervezett, melyre több neves magyar filatelistát is meghívtak. Ott volt a meghívottak között Dr. Nagy Ferenc bécsi gyűjtőtárs is, akit az 1867-es kiadás 25 és 50 krajcárosainak magyarországi felhasználása terén elért eredményei apropóján érte a megtiszteltetés, de jelen volt egy másik eminens magyar gyűjtő, az akkor 70 éves Bér Andor bácsi is. A késő esti órákba nyúló szimpóziumot követően Bér Andor és Nagy Ferenc a már sötétségbe burkolódzott Petőfi tér macskakövein bukdácsolva valami vacsorafélét keresgéltek, miközben Nagy Ferenc előadta tervét egy az Akadémiával asszociált tudományos társaság megalakítására. Bér Andor nagyon jó ötletnek tartotta az akkor már közel tíz éve érlelődő elképzelést, de a megvalósításra abban az időben sajnos semmilyen lehetőséget sem látott.

Közel tíz év telt el 1988-ig, amikor Makkai László professzor Bécsbe látogatott előadást tartani Erdély történetéről. Makkai professzor polihisztor volt, sokirányú érdeklődéséből a postatör-

ténet és a magyar bélyegek sem maradtak ki. Mivel 1987-től Makkai professzor az MTA (Magyar Tudományos Akadémia) rendes tagja volt, Nagy Ferenc ideálisnak gondolta annak az összekötő kapocsnak a megteremtésére, ami professzor úr rövid filatéliai életrajzában a Philatelica Panteon fejezetében jelenleg is olvasható; ő volt az "összekötő kapocs a filatelisták és az MTA között".

A "haditervet" Makkai professzor bécsi előadását követő vacsorán, a Hotel Reginában szőtték és Makkai professzor megígérte, hogy már másnap felveszi a kapcsolatot régi barátjával Láng István professzorral, aki nem volt más, mint az MTA akkori elnöke. Alig telt el néhány nap, amikor Nagy doktor telefonja megcsörrent és Makkai professzor szinte eufórikus hangulatban közölte vele, hogy Láng professzor várja őket az irodájában 1988. szeptember 15-én délelőtt. Szeptember 15-én, szerdán 10 órakor az MTA elnöki irodájában találkozott Prof. Láng István, Prof. Makkai László és Dr. Nagy Ferenc. Nagy doktor ismét előadta – immár az Akadémia főtitkárának jelenlétében- a hetvenes évek óta érlelődő ötletét egy, az Akadémia szárnyai alatt munkálkodó filatéliai tudományos társaságról. Láng professzor felállt és Nagy doktorral kezet rázva csak annyit mondott: "Nagyszerű ötlet! Elkötelezett bélyeggyűjtőként én leszek az egyes számú bejegyzett tag". Abban a pillanatban született meg a Mafitt, melynek 2023. szeptember 15-én volt a 35. évfordulója.

Természetesen szükség volt még az Akadémián egy-két további egyeztető ülésre, több neves filatelista közreműködésével kidolgozták az alapszabályt, megtörtént az első tagtoborzás, kijelölték a vezetőséget és 1989. szeptember 14-én, pontosan egy évvel a Láng professzor irodájában történt megbeszélést követően útjára indították a Magyar Filatéliai Tudományos Társaságot, de az alapítás 1988. szeptember 15-én, az MTA elnöki irodájában történt.

Tisztelegjen e rövid közlemény a 35. évfordulónak és a három alapítónak: Prof. Láng István (1931-2016) agrokémikus, akadémikus, Prof. Makkai László (1914-1989) teológus, történész és a jelenleg is Bécsben élő Dr. Nagy Ferenc orvos-főtanácsos, ny. kamaratanácsos Uraknak.

Prof. Makkai László

Dr. Nagy Ferenc

Prof. Láng István

3. IN MEMORIAM DR. TITSCH ENDRE 1928-2019 (MÁRTON ATTILA, BUDAPEST)

Kedves barátom „Bandi” és filatéliai tanítom, akinek a filatélia a legkedvesebb hobbija volt. Kedvenc területe a régi levelek és küldemények voltak, ezeket szenvedélyesen szerette kutatni és analizálgatni őket. 1991-től a Mafitt tagja „Köztünk élő történelem (Kún György, OPM gyűjt.), ezzel bekerült a Mafitt öröklistájára[1] és a 90. születésnapján is köszöntötte a Mafitt 36. közgyűlésén.[2] 1990-ben cikket írt a Philatelica 90/1-es számában: „Szigetvári provizórium és kőnyomatos összefüggések külföldi aukciókon” címmel.[3] Ezzel kapcsolatban egyszer viccesen azt mondta nekem, hogy lehet úgy keletkezhettek a Szigetvári provizóriumok, hogy ráömlött a kávé a díjjegyesekre és, hogy kárba ne menjenek ezeket a postamester kifogazta és felhasználta.

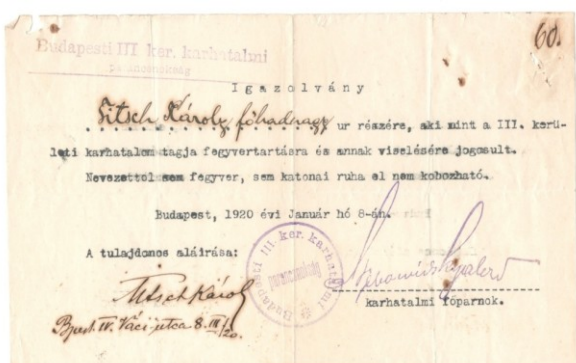
1. ábra. Szigetvári provizórium (Darabanth Aukciósház, internetes forrásból)

1928-ban született Budapesten és itt is nőtt fel. A piarista gimnáziumban tanult és jogból diplomázott, később különféle állami hivataloknál jogtanácsos volt. Intelligenciáját, érdeklődését élete végig megőrizte, kiválóan beszélt németül és franciául, keveset latinul is.

Szülei belvárosi kereskedők és tisztviselők voltak, édesapja szolgált az I. Világháborúban, ahol kitűntetett főhadnagy volt, többek közt Ezüst Koronás Érdemkeresztet is kapott (ezt láttam, de sajna nem tudom mi lett a sorsa). Az alábbi 2-es és 3-as ábrával szeretném szemléltetni ezen emlékeket.

2. ábra

3. ábra

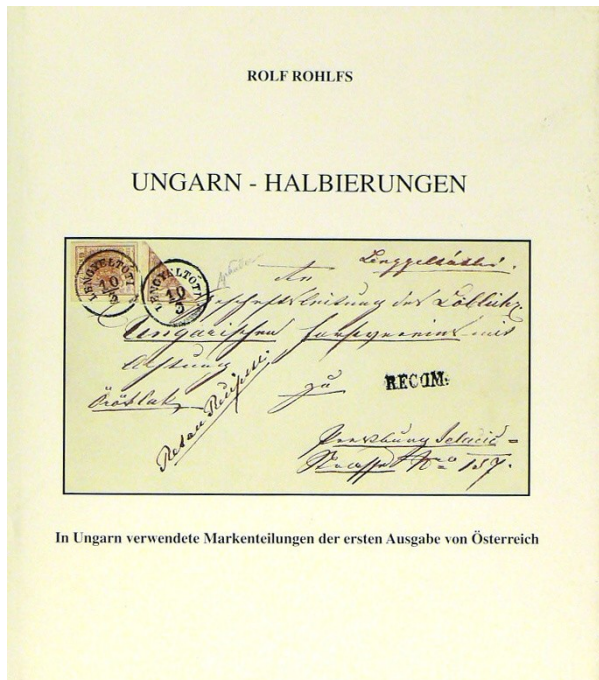
Az egyik unokatestvére, Varjasi Mihály szintén neves filatelista lett, 2007-től a Mafitt 165. örökös tagja. Ő a táviratokat kutatja és gyűjti a kezdetektől és erről tartott két részben előadást is, amelyet saját anyagával és kutatásával dokumentált valamint mutatott be kronológiai sorrendben [4-5].

Bandival 2004-ben ismerkedtem meg és 15 éven keresztül szinte minden héten beszélgettünk bélyegekről. Mesélt a múlt század nagy filatelistáiról, mint Kún Gyuri bácsiról, kinek igen gazdag és számos nagy ritkasága volt, mint 1850-es felezett bélyeges levele, piros Merkúr újság szalagon, 1867-es piros 3kr-os tévnyomat Kőbánya levélen stb.[6] Gyuri bácsinak több száz komoly klasszikus levele volt és sok évtizedes tapasztalata, így egyszer tőle kért tanúsítványt egy Nagymánya-kivágáshoz.[7]

4. ábra. Nagymánya kivágás tanúsítványa

2000-ben ismertetőt írt a Rolf Rohlfs „Ungarn – Halbierungen" című könyvéhez, benne röviden Gyuri bácsi munkásságáról is.

ROLF ROHLFS

UNGARN - HALBIERUNGEN

In Ungarn verwendete Markenteilungen der ersten Ausgabe von Österreich

5. ábra

Akivel nagyon jóban volt az „a Lacza". Őt igen nagyra tartotta és vele is közeli barátságot ápolt, sokat csereberéltek együtt, Lacza Lászlónak a Váci utcában volt bélyegszaküzlete, és ha jól tudom halála után az özvegy kérésére Bandi segédkezett a bolt működtetésben.

6. ábra

Szeretett a bélyegekkel játszani, s bár a látása igen megromlott az utolsó éveiben, de figyelme és érdeklődés a bélyegek iránt megmaradt! A bélyeget mindig látta és fel tudta fedezni, kiszúrni a különlegességeket és az érdekes darabokat. Ha talált valamit, akkor nagyon nagy lázban volt és szorgalmával tudásával igyekezett megfejteni, és mint ahogy fent is írtam, igen nagy eredménye és tehetsége volt ebben. Igazi lexikális elméje volt, remek memóriája és így sok mindenre vissza tudott emlékezni.

Utolsó évében azt mondta, hogy szeretné megélni még a 90. évet, hogy megkapja a 90.000Ft nyugdíjprémiumot, de tovább már nem szeretne élni, mert a többi ember elől éli el az életet, nemsokára erős szellemi leépülésen ment keresztül, mely szerintem többek közt az altatók szedésének is tudhatók be, így már utolsó hónapokban nem volt teljesen eszméleténél és nem sokkal a 91. születésnapja előtt elhunyt. Úgy adta a sors, hogy a korházban én láthattam utoljára és elbúcsúzhattam szellemi barátomtól.

FELHASZNÁLT FORRÁSOK

http://www.mafitt.hu/fooldal/index.html és az itt megjelölt könyvekből, nyomtatványokból származnak. (Ami nincs külön megjelölve, az saját forrás.)

SORSZÁMOZOTT JEGYZETEK

[1] 1991-ben öt külföldi és egy hazai taggal, így Elaine C. Arundel† (Anglia), Pierre Vattepain (Franciaország), Peter Girlich (Németország), Tomás Morovics (Cseh- és Szlovák Köztársaság), dr. Ulrich Ferchenbauer (Ausztria) és dr. Titsch Endre személyében bővítette tagjai sorát ebben az évben.

[2] A napirend tárgyalása előtt a titkár köszöntötte az idén kerek évet betöltő jubiláns tagjainkat: idén 70 éves: drs. Paul De Leeuw Van Weenen, 80 éves: Király Tibor, Pierre Vattepain, Perneczky László és Horváth Lajos; 90 éves: dr. Titsch Endre.

[3] Philatelica 1990/1 : Dr. Tisch Endre: Szigetvári provizórium-kőnyomatos összefüggések külföldi aukción címmel.

[4] Philatelica 2013/2. Táviratok Magyarországon 1867 és 1888 között/az első 20 év/

[5] Philatelica 2015/2: Varjasi Mihály: A díjjegyes zárt távirati-lapok 1888-1919 között.

[6] Rolf Rolhls 2000: Ungarn-Halbierungen 18-20 old.

[7] 1970. szeptember 3. Kun György Bp. fényképes tanúsítványa egy Nagymánya-kivágáshoz

ROBERT B. MORGAN
A VISNYOVSZKI GÁBOR ÉLETMŰDÍJ ELSŐ DÍJAZOTTJA

Szerzők az alábbi írásaik sorrendjében: Szücs Károly, Kőhalmi Csaba és dr. Lippai Pál

A Mafitt elnöksége tavaly a nemrég elhunyt Visnyovszki Gábor emlékének méltó őrzése céljából életműdíj alapított. A díja maga a névadó fémkockába gravírozott arcképe. Ezt első alkalommal Bob Morgannak ítélte az elnökség. Ötletgazdaként és egyben a Philatelica szerkesztőjeként is, az a számomra feledhetetlen, örök emléket jelentő megtiszteltetés ért, hogy 100. születésnapján rendezett családi ünnepségen személyesen adhattam át neki ez év márciusában, Los Angelesben.

A díj alapító okirata

Visnyovszki Gábor életműdíj alapító okirat

A DÍJ ELNEVEZÉSE: Visnyovszki Gábor életműdíj

A DÍJ ALAPÍTÓJA: a Magyar Filatéliai Tudományos Társaság nevében a Mafitt +elnöksége.

A DÍJ CÉLJA: olyan személyek filatelista pályafutásának elismerése, akik hosszabb időn keresztül jelentős mértékben járultak hozzá a magyar filatélia ismertségéhez és megbecsüléséhez.

A DÍJ LEIRASA: kb. 10 cm átmérőjű bronz érem a névadó arcképével, hátoldalán a díjazott bevésett nevével és a díj elnyerésének évszámával.

A DÍJ ODAÍTÉLÉSE: a díj kiadásáról Mafitt elnöksége dönt.

A DÍJ ADOMÁNYOZHATÓ: legfeljebb három évente.

A DÍJ ELNYERÉSÉNEK FELTÉTELE: a díjat egy személy legfeljebb egy alkalommal nyerheti el.

A DÍJ ÁTADÁSA: ünnepélyes körülmények közt, a Mafitt elnöke adja át az elnyerését igazoló, sorszámozott oklevéllel együtt.

A kitüntetésről szóló hír a méltatással együtt teendő közzé a Mafitt internetes felületén, szaklapjában és a magyar filatéliai szaksajtóban.

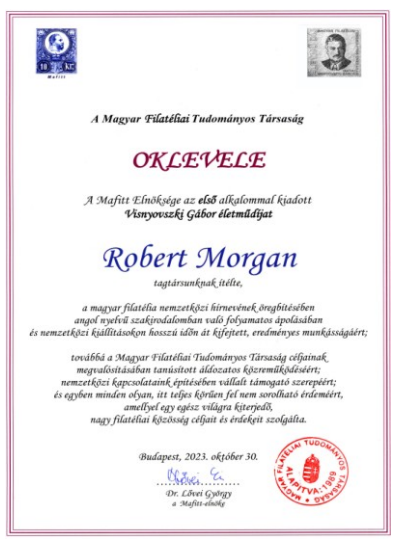
Az alapítók köszönetet mondanak a díja alapításának költségeihez hozzájáruló IBK és Pátria Filatéliai Egyesületeknek.

Budapest, 2023. március 15.

Dr. Lövei György
A Mafitt elnöke

2023. 03.15

A Magyar Filatéliai Tudományos Társaság

OKLEVELE

*A Mafitt Elnöksége az **első** alkalommal kiadott*
Visnyovszki Gábor életműdíjat

Robert Morgan

tagtársunknak ítélte,

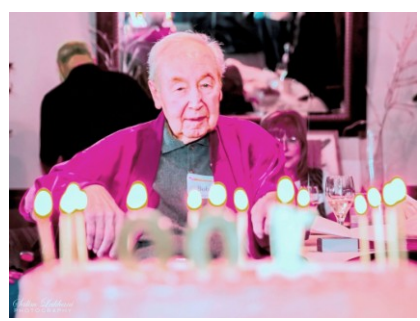
a magyar filatélia nemzetközi hírnevének öregbítésében
angol nyelvű szakirodalomban való folyamatos dolgozásában
és nemzetközi kiállításokon hosszú időn át kifejtett, eredményes munkásságáért;

továbbá a Magyar Filatéliai Tudományos Társaság céljainak,
megvalósításában tanúsított áldozatos közreműködéséért;
nemzetközi kapcsolatainak építésében vállalt támogató szerepéért;
és egyben minden olyan, itt teljes körűen fel nem sorolható érdeméért,
amellyel egy egész világra kiterjedő,
nagy filatéliai közösség céljait és érdekeit szolgálta.

Budapest, 2023. október 30.

Dr. Lövei György
a Mafitt elnöke

Az első oklevél
a díj adományozásáról
2023.10.30

2024.03.10

Ez alkalommal adta át Bob Morgan közzététel céljára nekünk az 1990-es évek közepén Lipták Istvánnal folytatott filatéliai levelezését, amit letétbe helyeztem a MABÉOSZ könyvtárába. Ebből a kereken 50 darabot tartalmazó anyagból végül igen tanulságos, 100 oldalas szórakoztató és tanulságos olvasmány kerekedett. Csak ajánlani tudjuk minden olyan társunk számára, aki e példa nyomán szívesen lép legnagyobb filatelistáink nyomába! Íme itt: www.mabeosz.hu/filatelia-online

KŐHALMI CSABA EMLÉKEI

Egy szerény körülményekkel küszködő családban született Pestszenterzsébeten egy évszázaddal ezelőtt. Fiatalember volt, amikor a második világégés végigsöpört hazáján. Származása miatt munkaszolgálatba sorozták be, de bátorsága arra ösztönözte, hogy megszökjön, s így életben maradt.

Szebb jövőt kívánt és ezért kivándorolt. Először New Yorkban kötött ki, majd később Kaliforniában talált magának és családjának megélhetést. Időközben elkapta a bélyeggyűjtés szenvedélyét. Először fogazatlan magyar bélyegeket gyűjtött, mert szerinte csak ezek kiadott mennyiségéről volt megbízható adat. Véleménye szerint a fogazott bélyegek hivatalos példányszáma rendszerint megbízhatatlan.

Mivel az 1945-46-os inflációról személyes tapasztalatai voltak, ennek a korszak a postatörténelme is érdekelte. Még az 1980-as években történhetett, hogy egy kiállításon próbálkozott ilyen anyaggal, amikor egy zsűritag megjegyzést tett neki: "*Hungary's inflation is no big deal. Every country had its inflation*" azaz: A magyarországi infláció nem nagy dolog. Minden országnak megvolt a maga inflációja.

A következő évtizedekben ezt sikerült neki megcáfolni. A kiállítási anyagján szívósan és kitartóan dolgozott. A nemzetközi kiállításokon egyre növekvő siker koronázta munkáját.

Az amerikai Society for Hungarian Philatelynek 1974-óta tagja. Számos cikket írt a kör újságjában. Az inflációról írt könyvet is, The Hungarian Hyperinflation of 1945-1946. Ezt a Collectors Club of Chicago révén jelent meg 2003-ban.

A Mafittba 1992-ben tartott székfoglalót ugyancsak egy érdekes inflációs kutatásáról „Az 1945/46-os lehető legkevesebb bélyeges bérmentesítések" címmel.

„Hungary–The Hyperinflation 1945–1946" gyűjteményének aranyérmei FIP kiállításokon: WASHINGTON 2006; ISRAEL 2008; EFIRO 2008; LONDON 2010; NEW YORK 2016; THAILAND 2018. Végül pedig **nagy-aranyérmet** ért el a **London 2022 FIP** világkiállításon.

A Finlandia 2017 FEPA kiállítással együtt 7 nemzetközi aranyérem után szorgalma és kitartása jutalmául végül sikerült elérnie vele a legmagasabb fokozatot jelentő nagy-aranyérmet is!

DR. LIPPAI PÁL EMLÉKEI

Nem is vele, hanem feleségével Edith-tel találkoztam először! Úgy történt, hogy sok hazai és bilaterális kiállítás zsűrizése után, végre 1997-ben FIP kiállításra hívtak meg, nem is akárhová, a San Francisco-i világkiállításra, az európai postatörténeti anyagot bíráló csoportba. Amikor idő szakíthattam a munkából, körbe néztem a standokon és megakadt a szemem egy „Society for Hungarian Philately" táblán. Rögtön oda is mentem, és szóba elegyedtem az asztal mögött ülő hölggyel. Amikor

nem sokkal később a férje megérkezett, már sok mindent tudtam a Societyről, melynek néhány tagját korábban személyesen is volt szerencsém ismerni.

Bob Morgannal viszont ekkor találkoztam először, amit aztán még sok további követett. Ott a kiállításon John Hotchner zsűritaggal komolyan harcoltunk Bob első aranyáért, de a döntő szót végül a nagytekintélyű Bob Oedenweller mondta ki. Az esti közös vacsorán Bobon kívül is több komoly magyar származású gyűjtő vett részt, például Szilágyi Pali, Fráter Pista, Gabriel és mások. Én Bob mellett ültem, aki elmondta, hogy véleménye szerint az lenne a fontos, hogy minél több – már nem magyar származású – taggal bővüljenek. És lám, a kiállítás végére Edith három „echt' amerikait szervezett be tagként.

Később a sors úgy hozta, hogy egy több éven keresztül tartó perben vettem részt Riverside-ban, és az ott lakó Vámos Imre bácsihoz (ugye ismerős a név: a Society árveréseinek gazdája és a chilei bélyegek egykori szakértője) utaztamban mindig eltöltöttem pár napot Bobéknál. Ez persze sok bélyegezésre adott lehetőséget. Gyönyörködtünk a vágott, és még inkább az inflációs gyűjteményében. Máig is büszke vagyok, hogy a szinte összes ritkaságot tartalmazó 128 lapjához egy szép inflációs időben kézbesített távirattal hozzá tudtam járulni.

Emellett megismerkedtem a „nem-bélyeggyűjtő" Bobbal is. Minden reggel, még házikabátban ült oda a vendégszobában lévő computeréhez, és végig nézte az éjszaka jött leveleket. Ezek nagy része magyar és (másodsorban) angol nyelvű vicc volt, nagyokat nevetett, ami egyben megalapozta a napközbeni hangulatát. Így aztán Edith feleségének többször is kellett szólnia, hogy üljünk már a reggeliző asztalhoz.

Bob a reggeli után a részvényalakulásokat nézte át, melyekről részletes feljegyzéseket készített. Ezek elősegítették, hogy eredményesen tudta működtetni befektetéseit. Bobon keresztül ismertem meg Los Angeles nevezetességeit, így, amikor már feleségemmel jártam kint, már otthonosan mutogattam a Sunset Bulvarde-ot és társait.

Legjobban azonban azt élvezetem, amikor Bobot a régi időkről hallgathattam: hogyan szökött meg két ízben is a munkaszolgálatból, hogyan ítélték kivégzésre, és hogyan sikerült hihetetlen szerencsével és leleményességgel megúszni ezeket. Több évtized elmúltával is annyira élénken él bennem, mintha ott lettem volna: Bob és sorstársai sorban menetelnek a kivégzőhely felé, mikor egyszerre egy hasonló szakadt ruhás sor jön szembe szintén nyilas kísérőkkel. Bob pedig – hirtelen felismeréstől vezetve - csak átlép a szembejövő sorba, hiszen a teljes bizonytalanság még mindig jobb, mint a biztos halál.

Ez a felismerés biztosította részére a túlélést, majd az emigráció lehetőségét, találkozását az ugyancsak emigráns Edittel, gyermekeik születését, egy sikeres távolkeleti cikkek importjával foglalkozó karrier felépítését, és persze a bélyegekkel való beható foglalkozást, ideértve a magyar hiperinfláció filatelista időszakának nemzetközi elismertetését.

A kiállítások forgatagában csak felszínes beszélgetésekre jutott idő, de hálás vagyok a sorsnak, hogy sokszor szerencsém lehetett Bobbal találkozni és megismerni nemcsak magát, a tehetséges embert, hanem egy őszinte barátot is.

HÍREK

1. MAGYAR BÉLYEGVIZSGÁLÓ SZAKCSOPORT (MBSZ)

A Mafitt-ról 2025-ben végül formálisan is leválva, bejegyzett civil szervezetként és megújult honlappal működik tovább a Magyar Bélyegvizsgáló Szakcsoport. Tagsága további nemzetközi szakértők csatlakozásával évente folyamatosan gyarapszik. Mivel a Mafittal és a MABÉOSZ-szal is közös céljuk a bélyeghamisítások elleni fellépés, ezért kívánatos lesz a jövőben e téren mindhárom szervezet számára egy kölcsönös előnyökkel járó együttműködési megállapodás megkötése.

belyegvizsgalat.hu

Érdemes megtekinteni a hamisítványokat bemutató oldalalkat, amit a hamisítások terjedésének akadályozása céljából folyamatosan frissítenek. A Mafitt tagjai is támogathatják a birtokukba került hamisítványok leírásával és képek titkárukhoz küldésével e mindannyiunk számra hasznos tevékenységüket.

A vizsgálati szabályzat, használt űrlapmintáik, vizsgálati díjaik, alkalmazott jelölés rendszerük, híreik és elérhetőségük szintén megtalálható a honlapjuk fenti képen is látható menüpontjaiban.

2. EFIRO 2024 FIP SPECIALIZÁLT BÉLYEGKIÁLLÍTÁS BUKAREST (2024. ÁPR. 16-19)

A kiállításon kilenc tagunk 11 gyűjteménnyel vett részt versenyosztályban, különösen szép eredménnyel: 2 nagyarany, 7 arany és 2 vermeil érmet nyertek. Adriano Bergamini gyűjteményét a zsűri különdíjjal jutalmazta és nemzetközi nagydíjra jelölték (GPIC =Grand Prix International Candidate), amit végül mindössze egy szavazattal többel, Joseph D. Hackmey izraeli kiállítóhoz került.

Az illetékbélyeg osztályban Szücs Károly– New York után immár második alkalommal– nyerte el a zsűri elismerését (felicitat), amihez a kínai filatéliai szövetségnek a sárkány évére utaló különdíja is járt.

Osztály		Érem és díjak	
	Bánás Artúr	-	
TH	A Miracle of a Great Discovery The Victoria Falls	88p	
	Adriano Bergamini (Svájc)	**2xLG**	
PH	The Austrian Post in Hungary 1850 -1867	96p	**GPIC/SP**
PH	The Independent Hungarian Postal Administration to U.P.U. (1867-1875)	95p	
	Bodnár Zsolt	**G**	
PH	Chapters from the Captains' Registry of Adria: The Peterdi Letters Story	90	
	Borda Lőrinc	**LV**	
PH	Foreign Parcel Service of the Hungarian Royal Post	85P	
	Buday Ádám	**LV**	
	Newspaper Stamps in Hungary 1851 -1922	85P	
	Csicsay Péter (Szlovákia)	**G**	
PH	The Postal History of Kingdom of Hungary 1900-1918	92p	
	Jakab András	**LG**	
	Hungarian Postal History 1867 -1876	95p	
	Szücs Károly	**V; LG**	
TR	Hungarian Perfin - Punching as a Security Feature of Stamps 1877-1964	83p	
REV	Hungary's First Adhesive Revenues During the Forint-Krajczar Currency Period 1868-1898	95p	**FEL/SP**
	Tóth György	**LS**	
PH	Postal History of the Forint-Filler Era (1946-1968)	88p	

Díjak átadása, a kiállítási érem és a kínai Tajpei filatéliai szövetség elnyert különdíja, a „Sárkány éve”

A Palmares Night (díjkiosztó este) elegáns helyszíne, a „Le Château”

A 2023. évi második lapszámot több hónapos késéssel, 2024 áprilisában tudtuk csak postázni, a 2024. évi egyetlen számot a fordítással kapcsolatban felmerült nehézségeink miatt pedig csak 2025 második felében, amiért tagjaink megértését és szíves elnézését kéri:

a szerkesztő:

A lap a Mafitt tagjainak ingyenes, a remittendát 2.500 forintos önköltségi áron a MABÉOSZ székház cserenapjain értékesítjük.

Az 1971-ben indított lap félévente jelenik meg, az 1991-ben kezdődött, húsz év szünet után
2011-től a Mafitt tagdíjfizető tagjai számára szükséges mennyiségben magyar,
és párhuzamosan angol nyelven is (utóbbi 50 alatti példányban.)

Újságunk teljes tartalma és digitális lemezmelléklete a Mafitt honlapjáról letölthető:

www.mafitt.hu

2014

XXXV. évfolyam

ISSN 0324–4806

2015

Magyar Filatéliai Tudományos Társaság

H-1074 Budapest, Harsfa u. 47.Bélyegmúzeum, Mafitt e-mail: info@mafitt.hu